VALDENSIVM
AC QVORVNDAM ALIORVM ERRORES, PRAECIPVAS,

ac pene omnes, quæ nunc vigent, hæreseis continentes. Quibus accessit recens illorum omnium ex Sacris potissimum literis impugnatio. Nec non de æqua bonorum Ecclesiæ distributione & vsu debito, déque eorundem oppositis. ex quibus ortæ sunt hæreses multæ, Succincta eáque non pœnitenda declaratio, autore Claudio Coussord doctore Theologo.

PARISIIS,
Apud Thomam Richardum, sub Bibliis aureis, ex aduerso Collegij Remensis.
M. D. XLVIII.

Cum Priuilegio Regio, ad quinquennium.

Priuilege royal

Par lettres patentes du Roy, données a fontaine Bleau, le xxvj. iour de Februrier, Mil cinq cens xlvij. signées par le Roy, Boulliond, & séellées soub le grād & contre séel dudit Seigneur, est permis & octroyé a Thomas Richard Imprimeur & Libraire en L'uniuersité de Paris, de faire imprimer & mettre en vente vng Liure nagueres cōposé par maistre Claude Coussord, docteur en la faculté de Theologie en ladicte Vniuersité. Intitulé, Valdensiū ac quorūdam aliorū errores &c. Et defenses a tous autres Libraires & Imprimeurs, ne l'mprimer ou vēdre iusques a cinq ans, sur peine de cō fiscation desdictz liures, qui autrement auront esté imprimes & venduz, & d'amende arbitraire.

CLAVDIVS COVSSORD Sacrarum literarum apud Parisios professor immeritus, Christiano Lectori. Salutem ac fœlicitatem.

RIMVM erat animus, Valdensium hæreses olim per Romanum concilium damnatas, & per fratrem Raynerium quondam fidei inquisitorem, antè ducentos nonaginta sex annos con gestas in unum, nude, ut erant, in lucem proferre: ut qui eas tanto iam tempore sepultas reuocarunt ab inferis, tam antiqua illarum damnatione moti, cessarent furere: & errata agnoscerēt sua. Verum cum hæc nostra tam infœlix ætas, tot támque amentes hæreticos patiatur, ut qui quondam omnibus omnino displicebat error, hodie prô pudor, amplexetur à pluribus: Operæ pretium uisum est, tam præsens uenenum sine antidoto non exire. Vt si nec pudore, nec conciliorum autoritate, reuocentur hæretici: Sacræ saltem scripturæ gladio confodiantur Ne uel infirmos quosque secum semper rapiant in baratrum. Præterea his aliquot alias admodum famosas hæreses, cum quadraginta quinque errorum Ioannis Vuicleff, in constātiensi concilio reprobatorum articulis, & autoru dānatione subiecimus: quòd hi Valdensium erroribus ma

iori ex parte conspirent. Vnde merito sit una omnium damnationis sententia quodque illis ex adiuncto hæreticorum fuco capiantur quàm plurimi: qui prolatis inferius scripturæ sacræ autoritatibus ac rationibus, sibi post hac melius prospicere poterunt, adiecta denique in calce ultimi capitis contra nonnullos curiosos. De particulari prædestinati hominis certitudine, appendice consolatoria. Et quia ex iniqua bonorum Ecclesiæ distributione & abusu, nō ab orthodoxa solum fide recedendi, sed & Ecclesiam persequendi ansam arripuerunt hæretici: ante hæresum impugnationē, de æqua simul & iniqua bonorum Ecclesiæ dispensatione & abusu, ex Philosopho, sacris literis, ac Ecclesiæ decretis, sermonē texuimus. Vnde cōpendio scias, quibus dispēsanda sint Ecclesiæ beneficia, Quæ illorum licita sit pluralitas, quæque illicita, Quæ papæ de illis dispensatio securum reddat, & quæ non, cum pœnarum in symoniacos adiectione, præsentantium, uel etiam beneficia resignantium, obligatione. Postremo quatenus expetenda sint ipsa beneficia: paucis aperietur. Horum autem omnium iudicium, priusquam eadem legeris, ne habeas oro humanissimè lector: eorum enim quisque bonus est iudex, quæ nouit, inquit philosophus: nostra certè intentio fuit, nihil illorum intentatum & inexpugnatum relinquere: quod si assecuti sumus, Deo gratias ago, sin minus: quod, nisi fallor, minime reor, mihi post metētium terga (qui ante nos diligentissime scripserunt) spicas legenti, ueniam dato. Vale christiane lector ac boni consule.

DE AEQUA BONORVM ECCLESIAE DISTRIBVTIONE & vsu debito, déque eorũdem oppositis: ex Philosopho, sacris literis, ac canonibus, succincta declaratio.

VM RERVM omnium damnabilis sit omnis abusus, quo contra creatoris ordinem homo abutitur creatura: tum vel maximè bonorum Ecclesiæ. Hæc enim pauperũ Christi patrimonia cũ sint teste Augustino illorũ dispẽsatio ad ipsos Ecclesiæ Christi ministros merito pertinere dignoscitur. Itaq; ante sermonẽ de hæresibus, de iniqua bonorũ Ecclesiæ distributione & abusu primo, ex quibus ille vt plurimum ortum habuere, déque eorumdem oppositis, nonnihil dicere visum est, quo tandem, cognita horum malorum causa, ex tanta errorũ caligine respirãdi suæ à Deo Ecclesiæ tempus aliquod piorũ præcibus cõcedatur. Id quod ex duorũ altero, vel vtroq; dũtaxat, nobis sperandũ esse videtur, aut ex generalis Ecclesiæ cõcilii prudentia, aut ex sola Dei semper in necessariis, vbi humanũ deficit auxiliũ, miserantis opera. Nos igitur hũc scribẽdi ordinẽ seruã-

Bona Eccl. pauperum patrimonia esse: quorũ dispensatio ad Ecclesiasticos pertinet.

Libelli Diuisio.

tes, primum quibus distribuenda sint Ecclesiæ sacerdotia ex vtroque scripturæ instrumẽto quantum dederit Deus, inuestigabimus: dehinc quam periculosa sit beneficiorum pluralitas, tũ naturali ratione, tum ex Ecclesiæ definitione, patefaciemus. Denique quatenus superioris dispensatio plura habẽtem alioqui inconcessa beneficia, securum reddat, enodabitur: tũ dæmũ, quomodo sint illa expetenda, perpaucis aperietur. Imprimis igitur notandum fuerit, triplex esse sacerdotiũ. Vnum ante legem Moysi, quod solis primo genitis erat debitum: & quo sua culpa priuari poterant, vt cæteris omissis, patet de Ruben Iacob primogenito. Gen. 49. Secundũ erat in lege, quod Leuiticum dicitur, quodq́ue iuxta Rupertum in primum Matthæi caput, in Iudæ ac fratrum eius generatione cessauit. Tertium & vltimum est Euãgelicum de cuius præ cæteris excellentia Paulum septimo ac sequentibus ad Hebræos capitibus vide.

Triplex in Eccle. sacerdotium.

Cæterum ne forte iuxta hæreticorum sententiam (qui christianos omnes, Ecclesiæ sacramẽta cõferre posse affirmant) cuilibet vsurpãdum videatur, hoc omnium excellentissimum sacerdotale munus: quid propterea Oziæ regi Iuda cõtigerit, audiamus. Is enim cum thimiamatis incẽsum quod solis sacerdotibus licebat, adolere præsumpsisset, cõtinuo lepra in frõte percussus est, quæ sibi in loco ab aliis separato degenti per totã vitã inhæsit. 2. Paralip. 26. Et dum tale põtificis vsurparet officiũ, quo etiã aliis innote-

Antiquorũ exẽpla contra heraticos sacramẽtorũ ministeriũ laicis tribuentes.

Ozias rex.

ſceret ira Dei, ingens terræ motus factus eſt. vt patet zacha. 14. Nec Sauli diſsimile circa regni ſui initiũ euenit. 1. Reg. 13. Ipſomet teſte ac reſpõdente ad Samuelem quærentẽ, quid feciſti? Quia vidi, inquit, ꝙ populus dilaberetur à me, & tu non veneras iuxta placitos dies, dixi. Nũc deſcendent Philiſtini ad me in Galgala, & faciem domini non placaui, neceſsitate compulſus, obtuli holocauſtum domino. Dixitque Samuel ad Saul, ſtulte egiſti, nec cuſtodiſti mãdata domini Dei tui, quæ præcepit tibi, quod ſi non feciſſes, iam præparaſſet dominus regnum tuũ, ſed nequaquam vltra regnum tuum conſurget. quæſiuit dominus ſibi virum iuxta cor ſuũ. En vides Saulem propter vſurpatum Samuelis ſeu ſacerdotis officium teſte Aug. 17. lib. de ciuita. ca. 4. regno deturbatũ & à Deo reprobatũ fuiſſe, de quo Samuele vide eũdẽ Aug. to. 4. quæſt. ex veteri teſtamẽto 46. Quòd ſi talis præſumptio ac temeritas ita adeò in vmbra noſtræ legis, id eſt Leuitico ſacerdotio vindicata fuit, quid in ipſa veritate atque adeò Euãgelica luce huiuſmodi temerariis nõ euenturum putamus? qui ſi temporali hic pœna cum Ozia rege alioqui bono, minimè puniantur, quis illos æternum poſt mortem ſupplicium euaſuros affirmet? Vnde ſuper illo Numeri ſeptimo. Inuocabũtque nomẽ meum ſuper filios Iſrael, & ego benedicam eis, glo. ſic. ſacerdotum eſt nomen domini inuocare, domini autem quod petitur, perficere. Nemo ergo ſibi tribuat, quod ſola trinitas cui vult,

Saul rex.

Auguſt. de Samuele.

præstat, hæc ibi, quæ quia minimè attendunt hę retici, facile in omnem impietatis & arrogantiæ ignominiam feruntur præcipites

Primus articulus.

Quod igitur primo loco propositum est, quibus scilicet cōmittēda sint Ecclesiæ sacerdotia, primum aggrediamur: ostendamusque, nō sanguinis successione, velut in antiqua lege, aut carnali affectu, sicut nunc passim in noua, sed pro diuini cultus ratione & animarum salute, iuxta personæ dignitatem & Ecclesiæ commoditatē distribuenda esse Christi beneficia.

Quibus ueterum exēplo cōmittēda sint Ecclesiæ gubernacula & sacerdotia.

Moyses. Iosue.

Imprimis moriturus Moyses de quo ꝓpheta Dauid, Moyses & Aaron in sacerdotibus eius, nullum de filiis suis sibi successorem reliquit, sed dominum orauit dicēs, prouideat dominus Deus spirituū, omnis carnis hominem, qui sit super multitudinem hanc, ne sit populus domini sicut oues absque pastore. num. 27. Elegit autem dominus Iosue, vt ibidem patet, in quo dicit esse Dei spiritum. Ad verbum eius, inquit Deus, egredietur & ingredietur omnis multitudo Israel. Hic Iosue terrā Israel postea distribuens filiis Ioseph, qui de eius tribu erant, ita paruam portionem atque aliis contulit, quibus dū quærerētur dicētes, se esse in sua tribu cæteris numerosiores, respondit ille. si populus multus es, ascēde in syluā, & succide tibi spatia in terra Pheresæi, quia augusta est tibi possessio mōtis Ephraim Iosue 17. Neq; propterea carni acquieuit ipsę aut sanguini Cōsimile prius fecerat Moyses, cum duodecim boues & septem plaustra, quæ in erectio-

ne tabernaculi obtulerant principes tribuũ, Leuitis distribuisset:nihil eorum filiis Caath licet sibi sanguine propinquis cõferre voluit tametsi soli omnia tabernaculi interiora propriis gestarent humeris.ad diuinum siquidem cultũ & honorem pio nõ carnali affectu spectabat fidelis in domo Dei dispensator,nume.7. Fidelis quoque & Idoneus Hieremias ipse nobisque longe dissimilis:qui cum audisset à Deo:priusquam te formarem in vtero,noui te, & prophetam in gẽtibus dedi te: onus prædicationis expauẽs respõdit.a a a, domine Deus, ecce nescio loqui, quia puer ego sum,& dixit dominus ad me, ecce ego dedi verba mea in ore tuo. Vides ne quem Deus sanctificauerat, & antequã nasceretur, dignũ iã prophetã fecerat:onus illud prædicatiõis, quod multi hodie misere ambiunt,sollicite recusásse? Quòd si ex opposito Esaiæ vltrò se ad id offerẽtis exemplum mihi obiicias:respondebat enim ille domino quęrenti:quem mittam,& quis ibit nobis?ecce ego inquit,mitte me. Hoc telũ belle retundit B. Grego.169 cap. Epistolarum ad Cyriacum Episcopum constantinopo. dicens. En ab vtroque exterius diuersa vox prodiit:sed non à diuerso fonte dilectionis emanauit. Duo quippe sunt præcepta charitatis, Dei videlicet amor & proximi,per actiuam igitur vitam prodesse proximis cupiẽs Esaias officium prædicationis appetiit,per contemplatiuam vero Hieremias amori conditoris sui inhærere desyderãs, nę mitti ad prædicandum debeat, contradicit,

Hieremias.

Esaias.

Esaiæ & Hieremiæ contraria, ut uidebantur, facta conciliat Gregorius.

quod ergo laudabiliter vnus appetiit, hoc laudabiliter alter expauit. Et ne singula veterum exẽpla replicẽ: Ietro soceri Moysi consilium quod illi de populi regimine est impertitus, attende. Exodi 18. Prouide, inquit, de omni plebe viros sapientes & timentes Deum, in quibus sit veritas, & qui oderint auaritiam: & constitue ex eis tribunos & centuriones, qui iudicẽt populum omni tempore. Quibus auditis, fecit Moses omnia quæ illi suggesserat. At quorsum, inquies, locum hunc de laicis iudicibus pro Ecclesiasticis mihi profers? Nempe quòd efficax inde argumẽtum trahatur à minori ad maius. Si enim tot ac tanta, quæ dicit Ietro, in seculari iudice requirãtur, quanta, oro, in Ecclesiastico eóque qui spiritualem aliorum curam gerat, desideranda venient? Quid Phinees filii Eleazari sacerdotis zelus pro domino contra fornicationis ac scandali peccatum commemorem, dum virũ simul & mulierem publicé coeuntes in genitalibus pugione confodit? de quo dictum est à domino: Ecce do pacem fœderis mei, & erit tam ipsi quã semini eius pactum sacerdotii sempiternum. quia zelatus est ꝑ Deo suo, & expirauit scelus filiorũ Israel, Numeri 25. eodem ac cõsimili zelo Helias, Baal sacerdotes interfecit. 3. Reg. 18. Haud aliter Zacharias sacerdos Ioiadæ filius, de quo Christus in Euangelio, vt veniat super vos omnis sanguis iustus, qui effusus est super terrã, à sanguine Abel iusti, vsq; ad sanguinẽ zachariæ filii Barrachiæ, quem occidistis inter templum

Ietro consilium.

Phinees zelus.

& altare Matth. 23. omni penè populo publice ad idololatriã currenti, dicere ac clamare non timuit. Quare trãsgredimini præceptum domini quod vobis non proderit? & dereliquistis dominum, & derelinquet vos? eã ob causam à furẽte populo in atrio domus domini iuxta Ioab regis mãdatum lapidatus est. Cumque moreretur dixit, videat dominus, & requirat. Anno autem reuoluto ascendit contra eum exercitus Syriæ, & tradidit dominus in manibus eorũ infinitã multitudinem, eo quòd dereliquissent dominũ Deũ patrum suorũ. In Ioab quoq; ignominiosa exercuerũt iudicia: & abeuntes dimiserunt eum in languoribus magnis. Surrexerunt autem cõtra eum serui sui in vltionem sanguinis zacharię & occiderunt eum in lectulo suo. 2. Paralip. 24. Eodem quoque, id est diuino zelo accensus Mathatias virum ab Antiocho rege missum, qui Iudæos Idolis cogeret ĩmolare, occidit in ipso tempore, Arámque destruxit, ac zelatus est legẽ sicut fecit Phinees, zambri filio Salomi. 1. Machab. 2. Ex his omnibus facile est colligere quales in noua lege Rectores regimini Ecclesiæ pręficiendi veniant, cum tales tamque insignes in illius vmbra moderatores illi populo immediate à Deo commissos fuisse videamus. At de veteribus satis. Ex quibus ad nostra Euangelica descendentes, quæramus imprimis cur magnus ac bonus ille animarũ pastor Christus Petrum in Ecclesia vicarium non autem Iacobum, aut Ioannẽ suos consanguineos elegerit ac reliquerit

Præcedẽtiũ collectio.

Cur magis Petrũ quã Ioannẽ uel Iacobum suos quidẽ consanguineos elegit Christus ad regimẽ Ecclesiæ.

Ioan. 21. Neque enim suos ille consanguineos nō diligebat: de quorum altero dicitur Ioannis vltimo, conuersus Petrus vidit illū discipulum: quē diligebat Iesus, sequētē, qui & recubuit in cœna super pectus eius. An ne posteri illud imitarērur, hoc fecit, hoc est ne carnem spiritui, & Deo mundum anteponerent dispensatores futuri? hoc certe fuit, & quia plus cæteris apostolis diligeretur à Petro. quēq; non sua, sed quæ Christi erāt, sciebat quæsiturū: suoque exemplo animā pro ouibus positurū nouerat, eidem sui gregis pasturā commisit, vnde dicturus, inquit Rupertus, pasce agnos meos, pasce oues meas, interrogando præmisit. Diligis me plus his? videlicet quia dilectione opus est ei, qui pascēdos rationales agnos suscipit. Illa vtiq; dilectione, qua ipse princeps pastorū primus animam suā posuit pro ouibus suis. Et pulchre agnos vocat, quorū salutem nunc recens immolatus vt aries in sanguine suo genuerat, hæc ille. Attendāt hoc diligenter & aduertant velim, qui nulla omnino habita de animarum salute cura, nepotibus consanguineis seruis ac aliis interdum vilioribus personis, Ecclesiæ Christi patrimonium velut pylati milites Christi vestimenta condiuidunt: seque in mundo vixisse non arbitrantur, nec se libenter dicūt morituros: nisi pri us suos ad quàm possunt maximum Ecclesiæ gradum quaqua via euexerint, ac per hoc mundo spectabiles fecerint. Quid est, inquit Augu. in Ioānem, tracta. 124, aliud, diligis me? pasce oues

Præcedentium applicatio.

meas,quàm si diceretur,si me diligis,non te:pascere te cogita oues meas:& sicut meas pasce, nō tuas:gloriā meā in eis quære, non tuā:meum dominiū,non tuum:lucra mea, nō tua: ne sis in eorum societate,qui pertinent ad tempora periculosa:seipsos amantes,& cætera quæ huic malorum initio cōnectuntur. Hæc enim omnia mala ab eo velut fonte manāt,quod primū posuit, seipsos amātes. Merito dicitur Petro,diligis me & respōdet,amo te, eique refertur,pasce agnos meos. Et iterum hoc tertio. Non ergo nos, sed ipsum amemus, & in pascendis ouibus eius, ea quæ sunt eius,nō ea quæ sunt nostra quæramus. Nescio quo inexplicabili modo quisquis seipsum,nō Deū amat:nō se amat. Et quisquis Deū, nō seipsū amat:ipse se amat. qui enim non potest viuere de se:moritur vtique amando se. Nō ergo se amat:qui ne viuat,se amat. Hic se, dicit August.pro sensitiua sui parte.de qua Christus. qui diligit animam suam in hoc mundo: perdet eam. Deinde sequitur,Cū vero diligitur,de quo viuitur:non se diligendo,magis diligit,qui propterea se non diligit:vt eum diligat, de quo viuit. Et consequenter,idem August.totum illum locum 2.ad Thim.3.cap. Hoc autem scito quia in nouissimis diebus instabunt tēpora periculosa. Et erunt homines seipsos amantes.exponendo,sic ait,non sint ergo seipsos amantes, qui pascunt oues Christi. Ne tanquam suas,nō tanquā ipsius pascant eas. & velint ex eis sua lucra conquirere,sicut amatores pecuniæ,vel eis domina

Amor sui & Dei simul ex æquo stare non posse.

3.ca.2. ad Thi. Epist. contra malos Eccles. pastores Aug. expo.

Ex amore sui tanquā ex radice quadā sedecim in litera pastorū uitia pullulare.

ri, ſicut elati. vel gloriari de honoribus, quos ab eis ſumũt, ſicut ſuperbi: vel in tãtum progredi, vt etiam hæreſes faciant: ſicut blaſphemi. Nec cædant ſanctis patribus ſicut parentibus non obedientes, & eis qui illos corripere, quia perire nolunt mala pro bonis reddãt: ſicut ingrati. Interficiant animas ſuas & alienas, ſicut ſceleſti. materna Eccleſiæ viſcera diſsipent, ſicut irreligioſi. Non compatiantur infirmis, ſicut ſine affectione. famam ſanctorum maculare conẽtur, ſicut detractores. Cupiditates peſsimas nõ refrenẽt, ſicut incontinentes. exerceant lites, ſicut immites. Neſciant ſubuenire, ſicut ſine benignitate. indicẽt inimicis piorum quæ occulta cognouerunt, ſicut proditores, non intelligentes neq; quę loquuntur, neque de quibus affirmant, ſicut cæcati. Lętitias carnales ſpiritualibus gaudiis anteponant, ſicut voluptatum amatores, magis quã Dei. Hæc enim atque huiuſmodi vitia, ſiue vni homini accidant omnia. ſiue his alia. Illis alia dominentur, ex illa radice quodam modo pullulant, cum ſint homines ſeipſos amantes. quod vitium maxime cauendum eſt iis, qui paſcũt oues Chriſti, ne ſua quærant, non quæ Ieſu Chriſti. Et in vſus cupiditatũ ſuarũ cõferãt, pro quib⁹ ſanguis fuſus eſt Chriſti. Hæc omnia Auguſt. in Ioannem: quæ his noſtris temporibus futura pręuidit Apoſtolus. Ex eo Auguſtinus intellexit, & nos ipſi experimur. Ne cui mirum eſſe videatur, ſi tales hodie in Eccleſia paſtores vulgo cernantur. Neque enim fieri, aut contingere

poteſt, vel minimum quid, quod Deus ab æterno futurum ſuo tempore, nõ preuiderit. Quòd ſi Eccleſiæ ſuæ multo quã euenerit ante p̃ Apoſtolum ſuũ reuelare dignatus eſt: quis non ei gratias agat vel quã maximas? cum tela præuiſa minus ferãt, quã ea fortunæ, ſeu fato neſcio cui, tribuenda putet, cum illis, quos Atheiſtas vocant? de quibus Pſalmiſta ait, dixit inſipiens in corde ſuo, non eſt Deus. vnde & Hiero. de vera circuncisio. Deus autem, qui ipſe ratio eſt, vt nihil nõ plena ratione formauit, ita nihil ab homine fieri ſine ratione mãdauit. Ipſi enim cæci ſunt, qui fortunã putãt habere aliquid poteſtatis. Hæc ille. Quales autẽ habendi ſint tales paſtores declarat idem Auguſt. tra&a. in Ioannem 46. ſunt in Eccleſia quidam præpoſiti de quibus apoſtolus dicit ſua quærẽtes, non quæ Ieſu Chriſti. Quid eſt ſua quærentes? nõ Chriſtum gratis diligentes, non Deum propter Deum quærentes, temporalia commoda ſe&antes, lucris inhiantes, honores ab hominibus appetentes. Hæc quando appetũtur à præpoſito, & propter hæc ſeruitur Deo, quiſquis talis eſt, mercenarius eſt, inter filios ſe non computet. De talibus dixit, Amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam. Iuuat non parum hunc ſan&iſsimum do&orem, quẽ alios inter do&ores, velut aquilã inter aues, aut Ioannem inter Euangeliſtas ſuſpicio ac veneror, audire differentem. Tres, inquit, perſonas dixit dominus. & debemus illas inueſtigare in Euangelio, paſtoris, mercenarii & furis. Paſtorẽ

Fatales Atheiſte.

Hiero. Fortunæ nulla poteſtas.

Auguſt. de mercenariis paſtoribus.

Tres in Euãgelio perſonæ quæ-

rendæ pastor, mercenarius, & fur siue latro. dicit animam suam ponere pro ouibus, intrare per ianuam. furem dicit & latronem ascendere per aliam partem. mercenarium dicit, lupum vel etiam furem si videat, fugere: quia non est ei cura de ouibus. diligẽdus est pastor, tolerandus est mercenari⁹, cauẽdus est latro. Et paulo pòst, Quisquis à Deo præter Deum aliquid quærit, non caste Deum quærit. Deus autem noster nũquam pauper esse potest, sed tamẽ non diuitias amare debemus, sed eum qui fecit illas. Non enim tibi promisit nisi se, inueni aliquid præciosius, & hoc tibi dabit Hæc Augu. Ex his omnibus scripturæ locis Ioã. 10. & 21. 2. ad Thi. 3. ad Phil. 1. & illo Matt. 6. quærite primo regnũ dei. Item ex Ezech. 34. cap. væ patribus Israel, qui pascebant semel ipsos. cum Augustini super eisdem locis expositione non pauca diligenter intuẽti axiomata possunt inferri, quib⁹ hodie maior beneficiorum pars procul à tramite veritatis abesse conuincatur. Si enim qui per ostium, id est Christum, eodem teste Ioan. 10. (Ego sum ostium ouium) intrat in ouile pastor est, & qui aliunde, fur & latro: qua ergo intrauit mercenarius, ait Rupertus, qui non est pastor, nec rursus mactat aut perdit sicut fur? nõ enim aperte sicut Arrius, vel alius quilibet hæresiarches seuit aut persequitur. Restat vtique vt si fur non est, socius tamen furum sit, quia de talibus per prophetam dictum est. Principes tui socii furum, omnes diligunt munera. Socius autem furum animo est. nam corpore cum pastoribus per ostiũ

Mercenarius quãuis fur non sit furũ tamen socius ani-

intrare visus est. Itaque diuisus ipse est. quapropter de huiusmodi alibi dictum est. Veniet dominus serui illius in die quo nō sperat, & hora qua ignorat, & diuidet eum, partemque eius ponet cum hypocritis. Diuidet, inquit, id est diuisum & duplicem fuisse redarguet. Diuidet eum, id est pastoralis gratiæ donū ab illo auferet, & ipsum pœnis tradet. Hæc ille. Ex his primum sequitur heræticos omnes qui adulationibus, prædicationis officiū à magnatibus extorquēt, aut illorum fauore ad Ecclesiastica officia & beneficia prouehuntur, aliunde quam per ostium intrare, Christique testimonio qui veniunt vt tales, fures esse & latrones, tanquā qui mactent & perdant. Item quotquot Ecclesiæ bona ob propriam duntaxat vtilitatem nulla habita diuini officii aut salutis animarum ratione consequuntur. Quotquot postremo propriam ob cō moditatē magis q̄ ꝓpter Deū aut proximi salutem in ouile ouiū penetrant, quāuis per ostium quia per ordinariam potestatem ingredi videantur, mercenarios esse, ac propria non quæ Iesu Christi sunt quærere. De quibus abunde dictū est superius, vnde dictorum fides habeatur. Hoc tamen vltimum quod plus difficultatis habere videtur, sic ostēditur ex Aug. Quisquis à Deo præter Deum aliquid quærit, non caste Deum quærit qđ ego sic intelligere soleo, præter Deū, id est sine Deo, vel æqualiter cū eo, aliquid quærit, subaudi in Deum referendorum, non caste Deum quærit, quia scilicet non magis illud pro

mo est quo ad lucra, nā corpore cū pastore per ostium intrare ui sus est.

Qui sint fures & latrones, & unde ascendāt, qui & mercenarij colligitur.

Augu. dictū qui adeo prætèr Deū aliqd quæ- rit exponi tur.

pter Deũ quam propter aliud à Deo, quęrit. vñ de merito dictum est, quærite primum regnum Dei & iustitiam eius, & hæc omnia adiicientur vobis. si igitur primo, id est secundum eundem Aug. præ cæteris & ante omnia quęrendum est regnum Dei, non igitur magis nec ex æquo quęrenda erunt illa tẽporalia. Verum &, quod plus est, nec illa ex eo Euangelii loco dicit esse quærenda August. sed tantũ solum Dei regnũ quærentibus adiicienda fore. Hæc autem omnia ita esse, sanctorum patrum exemplo clare monstratur, qui olim mũdo renunciantes propter Christum, & omnia relinquentes, bonam tunc hominum. partem syncera quadam religione cum innumeris bonorum facultatibus, quibus hodie monasteria & exstructa & dotata sunt, post se traxerunt ad Christũ. Verũ ea ipsa hodie ab huiusmodi mercẽariis passim, prò dolor, Ecclesiæ bona occupãtibus, aucupãtibus, ac inuadẽtibus sæpe, deuorantur. Sed hæc de pastoribus p ostiũ intrantibus, mercenariis furum sociis qui cum pastoribus intrare visi sunt, ac latronibus qui aliunde penetrant sint dicta. Simoniace autem ingrediẽtibus in ouile, quorum turba maxima, iura omnia resistunt, etiam dormientibus hominibus, naturale diuinũ & humanum Naturale quidem quòd res spiritualis vel eidem annexa nulla re temporali digne compensari valeat. vn de Prouerb. 3. de sapiẽtia dicitur. preciosior est cũctis opibus, & omnia quæ desiderantur huic non valent comparari. Diuinum vero, quoniã

Symoniacis iura omnia resistunt.

gratis accepistis, gratis date Matth. 10. de huius transgresione promptum habes exemplum Acto. 8. de Symone mago, cui a Petro dictū est, pecunia tua tecum sit in perditionem qui donū Dei existimasti posideri pecunia. Iure autem humano conuictus de symonia deponendus venit. cap. de hoc, & seq. de symo. Et in extrauag. cōmuni. cap. cum detestabile scelus in 6.

Omnes symoniaci cuiuscunque dignitatis, aut, status sunt ipso facto excommunicati. Electiones & aliæ prouisiones per symoniam factæ non valent, nec ius percipiendi fructus tribuunt, quod si intelligendum dicas de symonia co publicè conuicto, aut in iure confesso, respondetur quòd symoniacus occultus de quo scilicet per sententiam non constat, aut per confesionem in iure factam, vel per rei euidentiam, quæ nulla tergiuersatione celari posit est, in ordine, & beneficio suspēsus, & excōmunicatus, p extrauag. Martini quinti, Eugenii quarti, & pii secūdi, de qua superius dictum est, in qua hæc etiam habentur. Et eorum quemlibet, nempe symoniacum, tam manifestum quam occultum & cæt. quas pœnas ipso facto eos incurrere volumus. Hæc ibi, Quare videant & intelligant hoc carnis parentes, qui pecunia, muneribus, fauore, præcio æquipollēti, seruitiis, aut alia re tēporali, sacerdotia suis vndique liberis cōquirūt, & accumulant: sciant omnes taliū actores, mediatores procuratores, cum vel sine pacto dederint, ac vi dati illa beneficia obtinuerint, se sen-

Symoniaci omnes excōmunicati, & eorum puisiones nullæ.

Symoniacos obligari ad resignationem symoniace quæsitorũ.

tentiã excõmunicationis incurrere, à qua nisi à Romano põtifice nõ possunt absolui prçter quã in mortis articulo, & huiusmodi beneficia ita scienter adeptos ad resignationem obligari taliter acquisitorum, nec inde facere fructus suos, sed ad illorũ restitutionem sub animarũ periculo fore astrinctos. Hçc posteriora in dicta pii secundi extrauag.

Symonia mentalis quæ, & quõ purgetur.

Secus autem de mentali symonia, in qua nullo pacto præcedente nihil datũ acceptúmve fuit, quãuis forte dãdi vel accipiendi animus vtrinque interuenerit. ex cap. mandato de symo. Quo casu non necessaria est acquisitorum resignatio, sicut in prçcedentibus sufficit enim sola peccati confessio, absque resignatione.

Capitis mã dato ultimi de symo. intellectus.

Et hoc modo intelligi debet prædictum cap. mandato. Iuxta glo. ibidem in versu. quæ solo animi affectu taliter acquirũtur, ita habentem nullo scilicet dato præcio, nullo pacto præcedente. Non igitur iuxta quorundam interpraetationem per hoc cap. eximuntur à resignatione symoniaci, qui sine pacto non autẽ sine tẽporali dono sacerdotia obtinuerunt, quód vltra dictã glo. multipliciter ostendo. Primo odia sunt restringenda & fauores ampliandi ex regula iuris: atqui actus symoniacus inter odia maxima computatur, vt qui excommunicationis late sententiæ canonẽ meruerit, ergo gratis, & cõtra gl. mẽtẽ male caput illud ĩterprçtãtur, secũdo nullus posterior papa rationabilia præcedẽtiũ decreta diuino iuri cõsona sine causa reuocasse intelligitur, sed neque potest, atqui tres supra dicti Martinus quintus, Eugenius quartus,

& Pius ſecundus,oppoſitum ſtatuerunt. Igitur iuxta illorum & prædictę glo. mentem iſtud debes interpretari. Tertio ĩ hoc cap. reſpõdet papa conſultationi,nõ igitur nouũ ius inducit,ſed tantum quid antiquo iure contineatur,explicat vt patet in glo.cap.cõſultationi.de temporibus ordinan, ad quam ſemper remittũt doctores, Quarto & vltimo, Cum aliud ſit aliquid inique acquirere,& aliud iniuſte:vt qui dominica die terram proſcindens aratro pecuniam lucratur,inique quidem illam acquirit,quia cum peccato,non tamen iniuſte, quia non contra commutatiuã iuſtitiam, vt eã reſtituere teneatur,at beneficium acquirens præcio, & inique & iniuſte acquirit.Inique,quoniam contra Dei mandatum, vnde grauiſsime peccat, & etiam iniuſte, quia contra diſtributiuam iuſtitiam, quæ ſolis dignis debita,nõ elargitur indignis, quales ſunt omnes ſymoniaci ac quaſi contra iuſtitiam cõmutatiuã reſpectu Chriſti veri domini vel eius Eccleſiæ,cuius vices gerit duntaxat,nec eſt dominus diſpenſator infidelis,qui gratis dare iuſſus, rem ſui domini præcio male diſtrahit, cœleſti mercede cum Eccleſiæ reddit u non contentus,pro labore,vnde Aug. ſuper illud Luc.3. eſtote contenti ſtipendiis veſtris, de militibus loquens ſic ait.quicunque ſtipendia publice decreta conſequitur,ſi amplius quærit,tanquam concuſſor & calumniator Ioannis ſententia condẽnatur. 23.q.1.cap.militare.Itẽ ſermone. 19. de verbis domini. Nam & catholicus clericus hac

Aliud quid inique acquirere,& aliud iniuſte.

Symoniac⁹ beneficium inique & iniuſte acquirit.

Aug.de cõcuſsionis crimine.

ſententia retinetur, ſi enim non contentus ſtipẽdiis fuerit, quæ de altario domino iubente conſequitur, ſed exercet mercimonia, intercesſiones vendit, viduarum munera libenter amplectitur: hic negociator magis videri poteſt quã clericus. Nec intereſt apud Deum vtrum vi an circũuentione quis res alienas occupet: dũ modo quoquo pacto teneat alienum. Hæc ille. Et talis haud dubie tenetur ad reſtitutionem alieni. Sicut & is, qui pro reddendo quod à me depoſitũ habet, pecuniam accepit. ff. de conditionibus ob turpem cauſam. l. 2. vel ſi pecuniam cœpiſti ne mihi iniuriam faceres eo. ti. l. 4. Nam generalis naturę regula eſt. quodcunque munus à ſecũdum quid inuito accepi, propter id, quod aliàs ſine munere facere debeo, Reſtituere teneor. Cum autem ſymonia ſit iure diuino prohibita, & papa vel eo inferior ſit tantum diſpenſator bonorum Eccleſię nõ dominus: cõtra veri illorum domini & Eccleſiæ prohibitionem talia bona alienare per Actum Symoniæ non poterit: quod tamen ſi attentet: valere non debet per talem actum quamuis valeat per alium, non talem, Cum ad omnem bonorum alienationem expreſſa vera vel præſumpta veri domini voluntas aut ſuperioris requiratur, vt patet in omnibus humanis procurationibus & alienorũ diſtributionibus. Chriſti autem ac eius Eccleſiæ voluntas talis ſymoniaci actus de Eccleſiæ patrimonio eſt prohibitiua: non igitur valere debet talis alienatio ſicut nec bonorũ quæ per

Generalis regula reſtitutionis.

Ad bonorũ alienationẽ requiſita.

vſuram acquiruntur. Sicut enim vſurã ſoluẽtis volũtas quodãmodo eſt inuita propter quod dicũt dominium in vſurarium non transferri, ita certe veri domini bonorum Eccleſiæ prohibitiua eſt ſymoniæ,& nolẽs voluntas. Neq; enim talis ſymoniæ prohibitio tãtũ prohibẽs eſt,ſed & actum irritãs per 82. iuris regulam in 6. dicentem, qui contra iura mercatur, bonam fidem præſumitur non habere, vbi glo. Pone caſum in eo, qui emit ſpiritualia de ſymo. non ſatis & de pupillorum bona mẽte. Hoc & Eccleſia ſenſiſſe videtur: illi actui excommunicationem latæ ſententiæ adiungens, & ad reſignãdũ compellens, teſte etiam B. Grego. In regiſtro & dicente. Siquis neque ſanctis pollens moribus, vel neque à clero populoque vocatus, vel pulſatione coactus imprudenter Chriſti ſacerdotiũ iam quolibet facinore pollutus, iniuſto cordis amore, vel ſordidis præcibus oris, ſiue comitatu, ſiue manuali ſeruitio, ſiue fraudulento munuſculo Epiſcopalem, ſiue ſacerdotalem non lucro animarum, ſed inanis gloriæ auaritia fultus dignitatem acceperit & in vita ſua non ſponte reliquerit, eumque inſperata mors pœnitentem non inuenerit, procul dubio in æternum peribit 1. q. 1. cap. ſi quis. Quare contraria illius capitis mandato expoſitio & impia videtur & fauens ſymoniacis, nec eſt de mente cap. aut glo. O quot inuenias hodie in principum & prælatorum curiis & aliorum magnatum domibus qui ſolum illis ideo ſeruiant, quo ſibi vel ſuis talis

Non ſolum prohibetur ſed & irritatur cõtractus ſymoniacus.

Gregor. de ſymoniacis

Quã multi hodie ſymoniaci.

seruitii gratia de bonis Ecclesiæ tandem sit prouisum? Sunt qui in eo seruitio totum patrimonium, quod alias sibi suisque alendis erat satis, absumãt, vt de bonis Ecclesiæ, quorum iusta dispensatione præuia per bonos Ecclesiæ ministros salutem haurire debuerant, certã sibi suisque damnationem acquirant. dicente Augu. ad fratres in heremo sermone, 37. Non intrat per ostium ad Ecclesiam, qui per laicalem portam intrat. Nõ enim laicis spiritualia dona tradita sunt, sed domini vicariis, qui apostolorum vices tenẽt, castella autem & villas suas laici dispensent, bona autem Hyponensis Ecclesiæ vigilanter attendant, ne tangant. Hæc ille, Hoc ipsum prius instituerat & papa simplicius huius nominis primus. Ne videlicet cleric⁹ vllus possessionem beneficii à laico recognosceret. quod postea à Gregorio septimo ac aliis pontificibus confirmatum est, pœnis adiectis. autore Pla. de Ro. pontific. Quid de iis qui prælatis Ecclesiæ pecuniam mutuant, quo inde beneficia expiscenturi? Erunt ne tales ducendi symoniaci an vsurarii? cũ Luc. 6. dictum sit mutuum date nihil inde sperãtes? si enim mutuanti nihil temporale vi mutui expectare licet: cur spirituale beneficium quod à Christo gratis dari, non vi mutui iussum est, sperare licebit? Cũ autẽ dicũt doctores nihil inde sperantes, nihil scilicet temporale vltra sortem vi mutui, temporale exponũt, ne spiritualem animi gratitudinem ac beneuolentiã excludant à mutuatario, non quo sacer-

Non intrat per ostium qui per laicalem portam intrat.

Quid de pecuniam mutuatib⁹ quo inde beneficia cõsequãtur?

dotiũ,quod gratis dari iussum est, quamuis spirituale sit,includãt,illud enim mutuãti ab accipiente mutuo semper iure naturæ debetur: hoc autem velut quid impertinens nullo iurisvinculo afficitur mutuãti. Qui enim vi mutui aliquid accipere vetuit,gratis datum, gratis dandum esse præcepit. De his autem loquimur,qui solum propter beneficiũ assequendum mutuant: quos iuxta Aristol.doctrinam à finequem prætendũt symoniacos potius quã vsurarios recte appellaueris. Nõ de illo,qui ex misericordia, amicitia, vel ex tũc currente præcepto,mutuat,& postea beneficium à mutuatario simili amicitia modo dignus sit, acceptat, non vi mutui expectat. Hanc autẽ sententiam confirmat B. Tho. 2.2.q.100.artic.1.In respõ.ad 5. argum. dicẽs.

Quid emptionis & venditionis nomine,intelligitur secũdũ Tho.

Nomine emptionis & venditionis intelligitur omnis contractus non gratuitus, ex quo infert,quòd nec beneficiorũ permutatio fieri potest,autoritate ꝑtiũ sine specie symoniæ, potest tamẽ,inquit,illud ipsum prælatus ex officio ꝓ re vtili vel necessaria. Et in responsione ad 7.arg. dicit, quòd papa incurrere potest symoniæ vitium, sicut & quilz alius homo quia res Ecclesiæ non sunt eius vt domini & possessoris,sed tã tum vt principalis dispensatoris. Hæc ille, De quibus habes in cap.non liceat papæ,& cap.prędia,12.q.2.

Papã ĩcurrere posse symoniã, qꝛ bonorũ Ecclesiæ sit dispẽsator nõ dominus.

Resignantes benefi cia cuius ꝑsonã gerãt.

Quid de his quoque dicẽdum,qui aliis prius à se possessa beneficia siue sani, siue in extremis agentes resignant, cuius gerunt illi personam? Scimus Petrum cum prædicaret,suæ peregrina

tionis comitem clementem virum per omnia religiosum & in fide instructissimũ sibi successorem delegisse, quod resignationi simile est, sed clemens Petro vita functo eam resignationem ne posteris fieret ambitionis exemplum, admittere noluit dicente platina de re pontific. Clementem certe constat, tantę modestiæ fuit, coegisse linum ac cletum munus pontificatus obire, ne posteris hic principatus ambitio perniciosi exempli haberetur. licet eidem, Petrus quasi ex testamento successionis locum tradiderit. Hæc ille, Hoc autem postea ita ab Ecclesia acceptum obseruatumque fuit, vt nullus vnquam papa alium dignum sibi successorem delegerit, Hylario papa eius nominis primo idẽ post instituente, hæc autem papam deligendi potestas radicaliter & primo in Ecclesia residet & ad omnes ecclesiasticos gradus ptinet. de qua refert idem Pla. ꝙ Constantinus imperator benedicti iunioris papæ eius nomini secũdi sanctitate per motus, sanctionem misit, vt deinceps quem clerus, populus, exercitusque Romanus, in potificem delegisset, eũdem statim verum Christi vicarium esse omnes crederent. Nulla aut constantinopolitani principis, aut Italiæ exarchi, expectata autoritate, vt antea fieri cõsueuerat. At hodie ea potestas cardinalibus apostolorum imò & Ecclesiæ in ea re vices tenentibus ab eadem Ecclesia tradita fuisse creditur.

Dices cur non idem in cæteris quoque dignitatibus obseruatur, sicut ad nostra vsque tẽpora factum fuisse nouimus? Maximè cum olim

Frãcorum reges vt refert Vincẽt. in ſpecu. multum pro electionibus faciendis inſudarint. vbi Clodoueus primus Frãcorum rex Chriſtianus conuocatis aurelias regni ſui prælatis ſtatuit electiones & confirmationes faciendas eſſe ſecũdum antiquos canones. Idem ſanxit & Carolus magnus vt patet cap. ſacrorum 63. diſtin. idem quoque & Philippus Deo datus B. Ludoici auus. Nec facile reperies quòd ab Eccleſiæ principio vſque ad B. Ludoici tempora Romani põtifices aliquid de electionibus reſeruarint, aut mutarint, quia tamen tunc electiones impedire & pecuniaria beneficiis onera imponere cœperunt. Iterum decreuit. B. Ludoicus electiones in ſuo regno fieri debere & exactiones ceſſare.

Frãcorũ Reges multũ olim pro cõſeruandis electionib. deſudarũt.

Cur ablatæ ſint electiones.

Dicendum igitur quod potentium auaritia, multos in eis abuſus interuenire conſpiciens, anſam tollendi electiones arripuerit, Eccleſia quæ longo iam tẽpore congregari non potuit, reclamare non valente, non tamen propterea tali electionum abolitioni conſenſit, quas vbi deo dante os ad loquendum nacta fuerit: ſuo iure vtendo ad illam forte primæ Eccleſiæ, aut ſimilẽ formam reuocabit, qua duodecim apoſtolorum iuſſu tota diſcipulorum multitudo ſeptem ſibi diaconos elegit inter quos erat B. Stephanus protomartyr, vbi Chryſo. vide quod iudicium ipſis permiſerũt, & præferunt eos qui omnibus placent, & ab omnibus teſtimonium habent. Eligere autem viros illis permittunt, vt ne videantur ipſi in gratiam quorundã agere. act. 6.

cap. Illud autem ſuperius non erat abuſus tollere, ſed maiores potius ac frequentiores introducere, poterat enim aliter vel obtentorum beneficiorum priuatione, aut aliis cenſuris eccleſiaſticis huic malo ſubueniri. Quis enim dubitet, quin maior ſit multorum quã vnius tantum in eligendo prudentia, ac etiam certior Eccleſiarũ quibus à communitate de idoneo miniſtro prouiſum ſit, vtilitas? At hodie in patronatis etiam eccleſiis relicta multitudinis ſententia res ad ſingulos capituli ſigillatim reducta eſt, vt vnus vice capituli in ſuo, quem ſtatuerunt, turno quemcunque ſuorum aut pro ſe maluerit, ad vacans ſacerdotium præſentet Epiſcopo, qua in re non parua totius cleri in ordinandis illis beneficiis apparet in curia, ne dicam auaritia. dum pro communi electione & præſentatione, vnius tantum qualiſcunque de eligendo ad præſentandum miniſtro ſententia ſeruatur. In quo iterum nec vacantis eccleſiæ aut eius ſi quem habet populi ſpectatur vtilitas, ſed vnius dũtaxat è multis patronis qualis qualis voluntas. qui cum ea in re diſpenſatoris vices gerat, non eum poteſt ordinarius ſibi præſentatũ quamuis forte indignum, quia ſibi ignotum reiicere, fidelitatem illam quam & eccleſiæ ſeruare debuerat, ſibi ſæpe ſuiſque carnaliter applicat. Vtrumque enim & patronum, & eum, qui reſignat, diſpenſatoris munus officiumque ſubire nemo ſane eſt, qui dubitet. id quod etiã patebit inferius. vnde diligẽter aduertant tales ne ita diſpendando æquitati

Ad quid præſentantiũ turnus.

iniustitiam & Deo mundum carnem væ præponant, ac inde grauiter delinquant. Beatus enim Grego. lib. 8. Epistolarum, in registro. scribens fortunato Episcopo Neapolitano, de quodam barbatiano quem satis leuiter in abbatem elegerat Episcopus cum suis: sic habet. Nunquid vobis scripsimus, vt prius probaretis, & tunc si aptus esset, abbatem facere deberetis? vel nunc ergo circa eum quem elegistis, estote solliciti. Nã vos illo delinquẽte delinquitis: si ita cœperit se exhibere, vt se ad fratrum regimen ostẽdat indignum. Hæc ille, Ita quoque de præsentato & præsentante, déque resignãte & resignatario dicendum fuerit, quod videlicet præsentato indigno, in eo ad quod præsentatus, ac forte ab alio ignoranter admissus officio est, delinquente: delinquit & is qui talem præsentauit consimiliter & de resignãte ac resignatario dicendum venit, quãuis forte resignans indigno, præsentate grauius peccet, cum non ita facile contra resignatariũ de eius indignitate & insufficiẽtia atque contra præsentatum ab ordinario excipi posit. Sed hæc omnia aut non attenduntur hodie, aut facile cõtẽnuntur à multis: qui se etiam aliquid esse putant. At dic mihi, quæso, si tu principis cuiuspiã bonorum dispensationẽ obires, nõne, si quæ aliis distribuenda succepisti tibi, tuísve seruares, nec ad domini votum illa traderes: merito infidelitatis, arguerere vel furti, vel vtroque? atqui superius ostensum fuit tũ ex apostolo datã nobis esse potestatem nõ in destructionem, sed

Grege. ad fortunatũ Episco. qui indignũ elegerat in abbatem.

Peccãt præsentatos & resignãtes indignis sicut & eligentes.

in edificationem, ac papam ipſum principalem quidem bonorum Eccleſiæ diſpenſatorem eſſe, non dominum, quanto minus quilibet alius inferior. Vnde merito Chriſtus tuæ abs te villicationis o diſpenſator talis, ne dicam diſsipator, rationem exiget, talentique huiuſmodi tibi commiſsi vſuram requiret: quod cum in terram, id eſt terrenam tuam commoditatem infoſſum reſponderis, iuſte illud Euangelii audies. Serue male & piger ſciebas quòd meto, vbi non ſemino. & congrego, vbi non ſparſi. Oportuit ergo te committere pecuniam meam nummulariis: vt veniens ego recepiſſem vtique quod meum eſt, cum vſura, tollite itaque ab eo talentum, id eſt diſpenſandi officium quo ſcilicet abuſus eſt, & inutilem ſeruum eiicite in tenebras exteriores. Illic erit fletus & ſtridor dentium Matt. 25. cap. Et quoniam refrigeſcit nũc multorum charitas, & antiquus ille diſciplinæ Eccleſiaſticę rigor paulatim euaneſcit. De profeſsis quoque mendicãtibus quærere ſtatuimus. Poſsint ne ſaluo paupertatis voto, Eccleſiaſtica beneficia indifferenter habere, fructuſque illorum vt proprios more ſacerdotum ſecularium percipere? Imprimis qui tales ſunt, vel eſſe cupiũt: Epiſcopi ex mendicãte religioſo facti ius, ad Epiſcopales redditus percipiendos, ſcio, ſtatim proferent dicentes. Si Epiſcopo religioſo id liceat: cur nõ & religioſo non Epiſcopo ſaltem cum papæ diſpenſatione? At lata eſt inter hos differentia, quoniam religioſus Epiſcopus bonorũ Epiſco-

De profeſsis mendicantibus an ſint beneficiorũ capaces.

Quod religioſus fact⁹

patus administrationem habere potest & debet ratione Episcopalis officii:non tamen proprietatem omnem.quod ego sic probo, si enim talẽ habere posset,hoc certe esset,ratione Episcopalis dignitatis:cum ad oppositum teneatur ex voto : verum illud fieri non posse sic declaro.

Episcop. peculium habere nõ posse, ultra status decẽtiã.

Maius aliquod vinculum à minore nunquam absoluit:nisi minus in maiori contineatur secundum statum perfectionis & imperfectionis, & in eodem genere:quomodo eum, qui laxioris religionis vouit ingressum, ab eo voto liberum esse dicũt iura,per arctioris religionis ingressum. Atqui status religionis & status Episcopalis genere distingũtur,nec religionis status in Episcopali continetur, quomodo votum laxioris religionis & status in arctioris religionis voto ac statu includitur.Non igitur religiosus factus Episcopus, à paupertatis voto absoluetur . Adde quòd religionis status , status sit propriè perfectionis acquirendæ : status autem Episcopalis, status est perfectionis ad alios formaliter exercendę.Et propter hanc causam in cap.per tuas, de voto.&vo. redemp. Is qui vouerat ingredi religionem,& deinde factus est Episcopus voto nondum completo, Episcopatui renunciare iubetur, vt votum impleat. Simplex vero religiosus nihil ꝓ se adducere valet vnde peculii colorẽ habere possit . Cũ in clem. cũ rationi.dicatur quod religiosus in prælatũ non Episcopalẽ alterius religionis vel habitus eligi non potest, & si contra fiat, irritum sit. & eo titu.cap.vlti-

Status Episcopalis & religionis differẽtia.

mo habetur. quod concessio licentiæ generalis religioso, de consentiendo electioni de se factæ vel faciendæ, non valet. In cap. cum ex eodem de excess. prçla. in 6. In verbo mendicátes. glo. sic. Hi dicuntur mendicantes quibus victum tribuit incerta mendicitas, & qui redditus aut possessiones ex regula vel constitutionibus habere non possunt. Hæc ibi, Et ad papalem de illo dispensationem dicendum. Papam dispensare non posse vt religiosus professus matrimonium contrahat: ergo nec quód post solemne de vtroque votum, peculium habeat. consequentia videtur nota cum votum in vtrũque feratur ex æquo. Et si dicas quamuis id non posit papa in castitate, cum non sit continentis animæ digna ponderatio non tamẽ consequens est, idẽ in paupertate papam non posse. Huic obiectioni Ecclesiastico innixæ non fauet Ecclesiasticus 26. cap. dicens. Omnis ponderatio non est digna continentis animæ exponente lyra ac dicente. Hoc dicitur ad reddendum rationem de hoc, quod dictum fuerat. vir eruditus nollet vxorem sanctam cõmutare, quia non posset pro ea rem çquiualentem habere, & accipitur hic anima pro toto cõposito, hæc ille iuxta sensum literalem. Prima ergo consequẽtia illa erat bona maxime cum nec paupertas, nec castitas sint formaliter virtutes, sed duntaxat virtutum instrumenta, ac vtrumque fit æqualiter de essentia religionis. At nunc probatur primum illud antecedens, quod videlicet papa facere non posit: vt

Qui dicantur religiosi mendicantes & quare.

Quòd religiosus ex dispensatione contrahere non posit.

religiosus professus contrahat matrimonium de iure, quicquid sit de facto. Solemne religionis votum contractum ante matrimonium ratum, non consummatum dirimit, extra de conuersio. coniugat. cap. verum, non iure humano vt statim patebit, ergo diuino, per illud quos Deus coniunxit: homo non separet. quod ne tantum ad consummatum matrimonium referre velis: dictum est à Domino pro tempore quo primi parentes nondum facti fuerant vna caro & ante peccatum: quæ autoritas etiam citatur à papa. in cap. de infidelibus, extra de consang. & affi. de ipsis gentilibus, qui in tertio gradu cōtraxerant, qui post susceptam fidem in eodem coniugio permanere coguntur. Et si alter infidelium ad fidem conuertatur altero illi cohabitare nolente sine contumelia creatoris, soluitur motrimonium secūdum apostolum. 1. Corinth. 7. cap. & per cap. gaudemus. de diuor. in fine. quod sine dubio papa soluere non posset. Solēne igitur votum matrimonium ratum non consummatum soluit iure diuino, & eodem personam reddit illegitimam ad postea contrahēdū: quod plenius ex scriptura probatur inferius ca. 32. de hæresibus. papa autē in personis iure diuino illegitimus dispensare non potest. Primū igitur illud assumptum verum, quód papa cum religioso professo dispensare non possit vt matrimonium contrahat. Prima etiam consequentia probata est bona igitur cōclusio vera quod papa cum eodem religioso dispensare nō posit

Quo iure Solemne relegionis uotū matrimonium dirimat non cōsummatū.

vt peculium habeat. Nec ex consequenti quód religiosus mendicans omnes beneficiorum sibi traditorum redditus suos efficiat more secularium sacerdotum & modo inferius explicando.

Quód si inde colligas religiosos omnes etiã non mendicantes vt monachos beneficia possidentes damnari: cum suorum beneficiorum fructus contra emissum à se paupertatis votum percipiant, illisque vtantur vt propriis. Respondeo illos nihil habere posse nisi in communi, vt patet ex cap. abbates 18. quæst. 2. Et si fructus illos percipiant in particulari: hoc fuerit de abbatis consensu aut per modum administrationis, vt in cap. monachi lib. 3. decreta de sta. mona. §. qui vero, aut perinde ac si particularem illorum fructuum, qui omnibus communes esse debẽt, portionem condiuideret. Nulli autem ex illis peculiũ habere licet, de statu monach. cap. Cum ad monasterium, in fine vbi talis ratio redditur à papa. Quia abdicatio proprietatis sicut & custodia castitatis à Deo est annexa regulæ monachali: vt contra eam, nec summus pontifex possit licentiam indulgere. Hæc ibi quæ nostra superiora confirmant. Minores autẽ mendicantes, nec in communi nec particulari bona in proprietatem habere possunt, ex clem. exiui. de verbo sign. in 6. & eodem lib. cap. vt professores de reg. trans. ad relig. in glos. not. 2. Hæc autem omnia confirmare videtur Augu. ad fratres in Hiere. sermone 21. de triplici monachorum genere dicẽs. Vnde agrorum præcia pone-

Quod religiosi nõ mẽdicantes nihil possidere possint priuatim sine abbatis consensu.

Fratres minores proprietatem habere non possunt nec in cõmuni, nec in particulari soli⁹ inter beneficia Episcopatus capaces.

bantur ante pedes apostolorum tanquam pedibus conculcanda: quia ipsi sancti & amici Dei indigna reputabant agrorum præcia manibus contrectari. Ex quo etiam in veteri lege Leuitis præcipiebatur nihil in terra eorum possidere. Non ergo habere debemus temporalia ad possidendũ, nec ego qui Episcopus sum, habere debeo, nisi tantum ad dispensandum, Quia bona Ecclesiarum, patrimonia pauperum sunt. vñde ego qui Episcopus sum summè cauere debeo: ne res pauperum, quas hyponensis Ecclesia conseruare videtur, diuitibus largiãtur: quod benefeci huc vsque. Nam consanguineos habeo, & nobiles se esse non erubescunt, & ad me Episcopum veniunt aliquando cum minis, aliquando cum blandimentis dicentes: da nobis aliquid pater, caro enim tua sumus. & tamẽ Dei gratia & vestris orationibus mediantibus consanguineum aliquem me ditasse non recolo. chariores enim mihi reputo pauperes quàm diuites quia habẽtes victum & vestitum fideles omnes contenti esse debent.

Bona Ecclesiæ sunt pauperũ patrimonia.

Augu. suos consanguineos licet nobiles de bonis Eccl. nõ ditauit.

Maxime nos clerici: in cuius rei signum capita tonsa & rasa habere debemus Ne diuitiarum capilli occupent mentem seruorum Dei. Idem paulo pòst, licet enim Episcopus essem, non tamen credebam paupertatem despicere, sed cum Abraham Isaac & Iacob inter diuitias viuere: & veram paupertatem seruare optabam vt de numero eorum essem, de quibus ait Apostolus, tanquam nihil habentes, & omnia possi

Cur clerici tonsa ac rasa capita habeant.

Greg. argu. à minori ad maius cõtra apostatam.

dentes hæc Augu. cui concordat Grego. venantio Italiæ cancellario ex monacho facto in hunc modum scribens. Ananias pecunias Deo vouerat, quas post diabolica victus persuasione, subtraxit, sed qua morte mulctatus sit: scis, si ergo ille periculo mortis dign⁹ fuit: qui eos quos dederat nummos, Deo abstulit: considera quanto periculo in diuino iudicio dignus eris: qui nõ nũmos, sed temetipsum Deo omnipotenti cum te sub monachali habitu deuoueras, subtraxisti: cõsidera, quod iudiciũ Dei mereatur: qui semet ipsum Deo vouit, continuoque mundi desideriis irretitus, mentitus est quod vouit. Hæc ille, quibus addenda forent quæ inferius articulo 3 de hac materia habentur, ac illinc petenda.

Secũdus articulus de beneficiorũ pluralitate.

Triplex humanarũ operationum differentia.

His autẽ de primo articulo expeditis, ad secũdum deueniamus: quo quam periculosa sit beneficiorum pluralitas, discutiendum suscepimus. Inprimis notandum est triplicem esse humanarum actionum differentiã. Quædã enim statim vt nominantur, inuolutã secũ habent maliciam iuxta Philosophum 3 Ethic. & dicuntur tales, de se & per se male vt fornicatio, adulterium, mendacium, furtum & similes in quibus nulla cadit dispensatio. Quædam sunt indifferentes ad meritum, vt velle habere indumenta, velle in agro laborare, manducare velle & similes: quæ secundum Aug. To. 7. lib. 3. hyponost. de bono naturæ oriuntur, neq; tales ex se Deũ vt obiectum hominis beatificum respiciunt. Quædã vero sunt ita in se non tamen de se ma-

le,quin superuenientibus quibusdã circũstãtiis bene fieri posint. Vt hominẽ percutere vel etiam occidere,quibus si addatur: hominem maleface factorẽ occidere per iustitiam. Et delinquẽtẽ causa disciplinæ percutere, peccata non erũt. Huius generis est hominẽ plura sacerdotia possidere. Non autem primi generis, alioquin in eis dispensare non posset tota Ecclesia. Nec secundi generis vt patet intuenti quum quandam in se deformitatem inportet: vnum plura habere beneficia:ergo tertii generis, ob iã dictam causam vtque paulo pòst dicetur. Omne enim beneficium de iure communi postulat residentiam in cap. finali de rescript. lib. 6 vbi dicitur propter officium beneficium ecclesiasticum datur, vbi glo. vnde priuatus officio & beneficio, priuatus intelligitur, cum sit eius sequela distin. 81. cap. eos & cap. siquis sacerdotiũ. 32. distin. 2. Imo & apostolus ipse 1. Corinth. 9. Nescitis quoniã qui in sacrario operantur: quæ de sacrario sunt, ædunt & qui altario deseruiunt, cum altario participant. Ergo à contrario sensu qui altario non deseruiunt: cũ altario participare nõ debent. Propter quod in cap. quia non nulli de cle. non resid. dicitur. Cũ ecclesia vel ecclesiasticũ ministeriũ dari debuerit: talis ad hoc ꝑsona quæratur, quę residere in loco & ꝑ seipsã curam eius valeat exercere. vbi Panor. hanc elicit regulam, quodlibet beneficium quod datur propter officium requirit deseruientiam personalẽ. Rursus in cap. Super inordinata de præb.

Omne beneficium postulat residẽtiam.

ſic habetur. Pueri non ſunt Idonei ad beneficia obtinenda: cum illis deſeruire non poſsint. vnde infert idem panor. quod requirant perſonalem reſidentiam. Nam puer, inquit, per aliū bene deſeruire poſſet. Ex quibus colligas nullū de iure à perſonali reſidentia excuſatum iri: niſi quis forte alibi reſidendo ſua doctrina & induſtria toti Eccleſiæ plus afferret vtilitatis quā ſi ſup ſuo reſideret beneficio quo caſu de idoneo ſui vices gerente diligenter prouideat, ſibique interim caueat quia ſæpe mentitur iniquitas ſibi, & quamuis hic caſus in iure naturæ fundetur quo particulare corporis membrum totius corporis ſaluti magis proſpicere quàm par tis tenetur; raro tamen id contingit. Sed quid de pueris dicendum, qui nulli officio vtiles eſſe poſſunt ſaltē curam animarum habenti? Si qua cum eis diſpenſandi ſit ratio: à futura Eccleſiæ vtilitate quę de illis ſperanda eſt, petenda venit. Cauſa ſcilicet ſtudii ob Idoneorum raritatem. Ita enim fiebat olim. At hodie ea cauſa ceſſante nempe Idoneorum raritate, non ceſſat inſatiabilis parentū cupiditas, nec quorūdam collatorū incuria qui huic rationi & aliis habent corā Deo reſpondere. Adde quod cū omnes beneficiati non in ſacris conſtituti & qui fructus de ſuis beneficiis percipiunt, & item omnes in ſacris conſtituti ex iure canonico & ſacro Baſilieſi concilio ſeſsione 21. ad horas canonicas obligentur. Non tamē huiuſmodi collatores, aut parentes pueros ita beneficiatos ad horas adhorta

Qui excuſentur à reſidentia.

Quæ cauſa cum pueris diſpēſādi ut habeant beneficia.

Qui ad horas canonicas obligentur.

ri dignantur, tantum abest, vt cogant. Sunt & alii non pauci qui eo animo beneficia accipiant vt eorum fructus ad tempus duntaxat percipiãt non vt ad sacros ordines promoueantur: at tales omnes, nisi voluntatem mutarint: ad percep torum fructuũ restitutionẽ obligantur ex cap. commissa. de elect. lib. 6. & collatores illud sciẽ tes ecclesiam illam indemnem reddere tenẽtur.

Qui beneficiati ad fructuum restitutionẽ obligentur. quibus adiungas officio ad tempus ex culpa priuatos.

Casus autem quibus iuxta sacros canones licita est beneficiorum pluralitas: sunt quinque, primus, quando illa tam parui sunt redditus, vt nullum eorum ad congruam personæ sustentationem sufficere possit, vt in cap. eã te. de æta. & quali ord. Secundus, si vnum ex alio pendeat vt ibidem. Tertius, propter clericorum raritatem. vt 21. quæst. 1. cap. clericus. Quartus, si ecclesia dignitati vel præbẽdę sit annexa. de pręb. cap. Extirpandæ. Quintus, si vnum beneficium quis habet in commendam, & alterum in titulũ 21. quæst. 1. cap. Qui plures, vnde versus, paupertas, pendens, defectus, gratia seruans, ecclesias retinere duas dat quodlibet horum. Hæc autem commendatio olim ideo fiebat quia nulla alia persona idonea inueniebatur. Nunc autẽ cessante causa, vt de pueris dictum est: non cessat effectus. vnde contingit hodie multo plures esse dissipatos quam dispensatos. Nec in papã omnis culpa reiicienda venit: quoties cum falsam dispensandi causam dolose supprimente, aut veram falso exprimente dispensat ignoranter. Nam dispensati anima in manibus eius, &

Casus in quibus licita est beneficiorum pluralitas.

ōnis enī dispensatio tandiu valere intelligitur? quandiu præces ipse veritate nituntur. quamuis igitur valeant tales subreptitiæ dispensationes apud homines veritatis inscios, nō tamen apud Deum qui solus est scrutator cordium.

Duo ex parte dispēsantis requisita.

Ad iudicis autem dispensationem duo requiruntur, primo dispēsantis autoritas, nam in quibusdam dispensat solus papa. Et in aliis Episcopus. Secundo, dispensationis causa, quæ biperti ta est: iusta necessitas & pia vtilitas. Iustam necessitatem facit idoneorum raritas: ne iacturam patiantur Ecclesiæ; & populus negligatur. Pia verò vtilitas, est cōmune bonum Ecclesiæ, vt si vnus propter suam industriam & bonam conscientiam plurium Ecclesiarum defensioni conseruationi aut commoditati in spiritualibus & temporalibus sit valde vtilis, & necessarius, eā ob causam papa Episcopo fundensi terracinensem Ecclesiam commendauit 21. quæst. 1. cap. relatio & sequen.

Priuatū unius cōmodum nō potest esse causa secum dispensandi ad plura.

Nō est autem pia vtilitas priuatum cuiusquā commodum plura appetentis beneficia, vt lautius viuat, vt patrimonium vel redditus augeat, vt ad Episcopatum aut ad aliam dignitatem facilius ascendat, vt pompis tumeat, cum ne vnū quidem beneficium tali intensione & spe, habere liceat secundū S. Tho. Ex quo panor. in cap. dudum. de elect. fixum immotumque habet eū minime tutum fore, quo ad Deum, qui ob priuatam duntaxat vtilitatem dispensatus fuerit à papa, quoniam, inquit, ea dispensatione nō solum

alteratur iuris positiui dispositio: sed & Christi patrimonium dispergitur iniuste. Hæc ibi,

Vbi autem vnus multorum loca occupat sine causa, & alii esuriunt: nequaquam excusatur à mortali ob papæ dispensationem, quæ super ius duntaxat positiuum cadere intelligitur; non autem super ius morale seu naturale & diuinum quo communia Ecclesiæ bona iuste distribui debent partibus Ecclesiæ, contra quæ iura militat talis beneficiorum pluralitas sine causa, dicente Apost. 2. Corinth. 13. Data est nobis potestas in ædificationem & non in destructionem.

Quæ dispẽsatio ad plura non excuset à mortali. In solo iure humano ꝓpria dispensat papa.

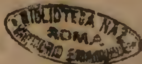
Hæc autem vt clarius intelligas néve superiora ex sacris illis canonib⁹ sine ratiõe dicta fuisse putes: lubet paulo altius huiusce veritatis radicem & causam ex philosopho 5. Etho. cap. 3, perquirere; quo scilicet ius diuinum modo ex Apostolo citatum & 1. Corinth. 4. sic nos existimet homo: Iuri naturali per philosophum explicato ac eorum vtrique pontificium siue canonicum concordare monstretur. Ne videlicet vllam excusationis vmbram, vbi tria iura concordare nouerint, prætendere valeant oppositum facientes. Philosophus igitur loco iam adducto, de altero particularis iustitiæ mẽbro quod iustitiam distributiuam vocant, loquens sic ait.

Quod Eccl. beneficiorũ distributio triplici iuri innititur.

Iustum enim quod in distributionibus est: omnes vno ore pro dignitate quadã oportere esse dicunt deinde subdit.

Ipsam dignitatem non eandẽ omnes, inquiũt esse, sed populares quidem libertatẽ, pauci ve-

Quadruplex de di-

gnitate in iustitia distributiua requisita, opinio.

ro potētes opulentiā, nōnulli nobilitatem, optimates vero virtutem, statimque infert. Iustum ergo rationum quādam comparationem subit. Hæc autem comparatio secundum eundem est duarum dignitatum siue bonorum ad duas personas, quibus habēt distribui, collatio seu cōparatio, vt sicut se habēt res ipsæ in quibus consistit iustitia distributiua, ita & personæ quibus distribuuntur. Opposito dato, si æqui non sint quibus fit distributio, nō æqua accipient. Hinc enim pugnę, incusationes, & querelę insurgūt: eo quòd non æqua æquis aut iniquis æqua distribuantur hæc Philosophus de personarum dignitate.

Tres reip. species & totidē eis opposita labes;

Nam idem 10. cap. 8. Ethi. de distributionibus meminit ac triplici republica, cui tres species totidemque transgressiones quasi treis illis oppositas labes assignat dicens. Sunt autem respublicæ, regia potestas, & ea quæ est in potestate optimorum, & tertia ea, quæ ex censu nominata est, quā apte censuum potestatē appellare licet. quam eandem plerique Rēp. solēt dicere.

Optima reipub species regia cui opposita tyrannis pessima.

Harum autem omnium optima est regia, deterrima timocratia, defectio à regia tyrannis dicitur. Vtrique enim vnus præest: sed tamē inter eas per multū interest. Tyrannus enim suis, rex eorum quibus præest, solet commodis vtilitatique seruire. Quo magis perspicuum est tyrannidem esse deterrimam. quod enim rei optimæ contrarium est, idem & flagitiosissimū. Ex regali autem potestate Respublica in tyrannidē

delabitur. Hæc philosophus, quibus pro dicendorum basi positis, hāc ipsam iuris naturalis iustitiam distributiuam conferamus ad nostram Ecclesiasticam illam necessario includentem si cut actus meritorius vitæ æternæ actum moraliter bonū cōplectitur & ambit. Et sicut diuinū ius, naturale præsupponit, cōcordat vel ei saltē nō repugnat. De hac autē distributiua eadēque Eccleast. iustitia dicebat Apost. 1. Corint. 4. sic nos existimet homo: vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum eius. deinde subdit, iā quæritur inter dispensatores, vt fidelis quis inueniatur. Hæc autem fidelitas, quæ iuxta philosophum in medio iustitiæ distributiue consistit, Dum scilicet æqua æquis, id est æque dignis distribuuntur, ad domini vel Reip. Ecclesiasticæ nō autem ad ministri vtilitatem debet referri.

Bonorū Eccle. dispensatio naturalem distributiue iustitiæ æquitatem præsupponit.

Personæ vero dignitatem seu idoneitatem facit morum vitæque integritas iuxta prædictum philosophum dicentem. Ipsam tamen dignitatē non eandem omnes inquiunt esse. deinde sic, optimates vero virtutem. Vbi reiectis variis de dignitate opinionibus tum popularium libertate, tum opulentia potentum, ac postremo quorundam nobilitate, solam, quæ optimatum est, virtutem cæteris anteponit, cui ex sacris canonibus imo ex 2. Malach. cap. comes esse debet doctrinę sufficiētia. Labia, inquit, sacerdotis custodiunt scientiam, & legem ex ore eius requirent. De huius dignitatis probato vsu & officio dicit Apostol. 1. ad Thim. 3. qui enim bene mi-

Quæ sint ad personæ dignitatem siue idoneitatē requisita

niſtrauerint: gradum bonum ſibi acquirent, id eſt iuxta Ambr. vt Epiſcopi fiāt. quod forte verum erat Ambroſii tempore: at in noſtro ſecus fit, dehinc ſubiungit Apoſtolus, & fiduciam in fide, quę eſt in Chriſto Ieſu, hoc vero poſterius, nuſquam à quoquã anteuerti aut eripi potuit. Item & 5. cap. qui bene præſunt presbyteri duplici honore digni habeantur, maximè qui laborant in verbo & doctrina. At hodie per multi Epiſcopi relicto religioſis mēdicantibus prędicationis ac paſturæ officio, ſolo beneficio viuunt contenti cum honore.

Cui igitur trium illarum Reipu. ſpecierum hanc noſtram bonorum Eccleſiæ diſtributionē conferes, ſiue ea fiat à ſupremo hieracha, ſiue ab inferiorum quolibet?

Bonorũ Eccleſiæ diſpēſandorũ regiam autoritatē Chriſtus inſtituit in Petro ex qua inferiores depēdeant.

Non aliam certè aſsignare potes quam regiã cum talem Chriſtus inſtituerit: quando ſoli Petro dixit. Paſce agnos meos, paſce oues meas. Sub Petro autē inferiorũ iuriſdictiones ad fori exterioris paſturã pertinentes, velut ſub rege, balliuorum, conſulum, iudicum, & aliorum ſecularium poteſtates collocatas eſſe, augeri, dimi nui, conſeruari, aut omnino etiam ex cauſa quo ad perſonam tolli, non eſt qui dubitet, conformiter ad doctrinam S. Tho. in fine, vltimę. q. 2. ſenten. In 4. contra gentiles. cap. 76. In 4. etiã ſenten. diſtin. 24. quæſt. vltima.

Qui mali ſint diſpēſatores colligitur.

Ex his omnibus conſequens eſt dicere eos omnes qui Eccleſiaſtica beneficia conferre, præſentare, reſignare, aut alio quouis modo diſpen-

ſare habent: qualeſcunque ac quamtecunque dignitatis exſtiterint, ſi ſibi tantum aut ſuis de illis prouideant, nulla habita ſui officii ratione, vt ea dignis potius quã indignis conferant: & ita eueniat, tyrannorum locum tenere, veróſque tyrannos eſſe, teſte philoſopho ſuperius dicente tyrãnus enim ſuis, rex vero quib⁹ præeſt, ſolet commodis vtilitatique ſeruire. Neque ego hoc à quoquàm bonæ mentis negari poſſe putem. Cum illi omnes tantum miniſtri ſint bonorum Eccleſiæ: quorum diſtribuendorum gerunt officium, non autem domini, vt ſuperius probatum fuit.

Quòd reſignans gerat perſonã diſpenſatoris.

Neque cuiquam id mirum eſſe debet de reſignantibus ſua: cũ in eo ipſo diſpenſatoris quodammodo perſonam gerant. quod vel ex eo apparere poteſt, quoniam abſque ſuperioris autoritate non fit beneficiorum reſignatio, quem niſi forte ſupremus ſit, & impedimento ceſſante, alteri à reſignatario beneficium ipſum conferre iura prohibent. Seruent ergo ſua ſibi, qui digni ſunt, vel ea indignis contra commune Eccleſiæ bonum non reſignent: nec velut heræditatem protelent in poſteros Chriſti patrimonium. Quanto autem hæc tyrannis circa nobilius obiectum puta res diuinas exercetur: tãto layca regum tyrannidæ deterior eſt: magisque execranda venit.

Tyrãnis Eccleſiaſtica eſt layca deterior.

Horum autem tyrannorum per magna eſt hodie turba quorum pœnæ, quæ perſeuerantibus erit grauiſsima, immunes eſſe non poterunt gra

duati: qui sua collatoribus nomina tradunt cō-modato:ad illorum consanguineos, seruos, aut alios indignos vel quia non graduatos, in Ecclesiam contra Dei & eius intensionē & in graue animarum,quibus præsunt indigni, periculū intrudendos,magis quàm introducendos, dicēte Apostol. Ro.1. Non solum qui hæc faciunt, sed & qui consentiunt facientibus: digni sunt morte.

Graduati, quos uulgo rappe uocant.

Ab his non longe aberunt, generales talium dispensatorum vicarii, qui ad dominorum mādatum & iussum indignis famulis & aliis etiam curata beneficia conferunt,quamuis quodammodo nolentes, & tamen conferunt, quod certè consentire & cooperari est, sicut Pylatus Iudæorū,quā aliàs nolebat, petitioni de Christo,quia regem iuxta illos se faciebat,consensit. Ne scilicet eorum accusatione & calumnia apud Cæsarem de suo officio periclitaretur.

Infidelium dispensatorum uicarij an peccent.

An non prædictis æquales,si nō forte deteriores tibi videantur graduati illi:qui nulla vnquā beneficiorum turba vi gradus obtentorum repleti,nullum cuiquam beneficium conferri sinunt sine continua litis interpellatione, donec beneficium ipsum aut meliorem reddituum partem assequantur. Tu autem huiusmodi graduatos Tātalo illi semper inter aquas apud inferos sitienti merito compares.

Graduati qui nullis unquam beneficiis repleri uolūt quales.

Hæc autem omnia multo ante præuidens Apostolus, non ab re dicebat. Iam quæritur inter dispēsatores, vt fidelis quis inueniatur. Quasi di-

eat, pauci ſunt tales, omnes enim quæ ſua ſunt, quærunt, non quæ Ieſu Chriſti. Hinc quotidie pullulant hæreſes in dei populo bonorum Eccleſiæ Heluonem, ac ſæpe furem, inſtar lupi omnia rapientis, vice paſtoris habente. Et ita grex dominicus ſui paſtoris exemplo, ignauia quandoque & malicia, in omnia vitiorum monſtra fertur in præceps, velut nauis in mediis fluctib⁹ abſque gubernaculo.

Contra malos diſpenſatores propter quos ſubditi affliguntur aliquando tẽporaliter.

Contra tales diſpenſatores ac paſtores dicit dominus Ezech.13. Nõ aſcendiſtis ex aduerſo, nec oppoſuiſtis murũ ꝓ domo Iſrael, vt ſtaretis in prẹlio ĩ die domini. Vbi B. Greg. ex aduerſo quippe aſcendere eſt pro defenſione gregis voce libera huius mundi poteſtatibus contraire. Paſtori etenim recte timuiſſe dicere quid eſt aliud quam terga tacendo prẹbuiſſe? Et Eſaiæ 1. Principes tui ſocii furum, omnes diligunt munera, denique Ezech.34. væ paſtoribus Iſrael, qui paſcebãt ſemetipſos. Propter huiuſmodi paſtores ſubditi quandoque temporaliter affliguntur. vt patet de Achab. 1. Reg. 18. propter quẽ tres annos & ſemis non pluerat ſuper terram dicente ad eum Helia, tu conturbas Iſrael & domus patris tui: qui dereliquiſtis mandata domini & ſecuti eſtis Baalim. Quòd ſi quando huiuſmodi homines ab illa diſtributionis iniuſtitia reſipiſcerent: ac cum Iona dicerent Ionæ. 1. propter me orta eſt hæc tempeſtas, mitte me in mare, & ceſſabit tempeſtas, à vobis. Hoc eſt ſi inique diſtributorũ, Eccleſię, vel eis ad quos

pertinēt, reſtitutionē facerēt, ac deinde ſuis cō feſſariis dicerēt, mittite nos in mare, id eſt debitam & ſenſu amaram nobis pœnitentiam iniūgite, nequaquam æterno ſupplicio reſeruarentur. Sed hæc ſua mala illicita eſſe non credunt: nec à Deo tandem requiſitum iri putāt. An nō requirentur propterea: cum dicat Apoſtolus, nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc iuſtificatus ſum? De talibus dicit dominus Pſalomo 49. hæc feciſti, & tacui, exiſtimaſti inique, ꝙ ero tui ſimilis, quem locum exponēs Augu. 50. Homil. lib. Hom. 2. Quid eſt tacui niſi non vindicaui, ſeueritatem meam diſtuli, patientiam tibi prolongaui, pœnitentiam tandiu expectaui? tu autem me contempſiſti. Et Apoſtolum audire noluiſti dicentem, ſecundū duriciā cordis tui theſaurisas tibi iram in die irę iuſti iudicii Dei. Exiſtimaſti inique, quod ero tui ſimilis, parum eſt, ait Augu. quia mala facta tua placent tibi, placere putas & mihi: Deū quia non ſtatim pateris vltorem, vis tenere participem, & tanquā corruptum iudicem, prædę ſocium vis habere. Arguam te, quando? veniet dominus noſter, & non ſilebit, conſtituam te ante faciem tuā. quod enim vis latere teipſum, in dorſo tuo tibi eſt, nō te vides. faciam, vt videas te, quia ſi videres te: diſpliceres tibi, & placeres mihi. videbis fœditatem tuam, non vt corrigas, ſed vt erubeſcas, & ſine vllo termino ſubſtinebis ſupplicium: qui tibi dum viueres, noluiſti prouidere remediū. Hæc Auguſtin. de incorrecto peccatore de quo

Psal. 9. dicitur laudatur peccator in desideriis animę suæ, deinde. dixit enī in corde suo, oblitus est Deus, auertit faciem suam, ne videat in finem. propter quod irritauit impius Deum? dixit enim in corde suo, nō requiret, sequitur, pœna, vides quoniam tu laborem & dolorem consideras, vt tradas eos in manus tuas.

Cæterum ne hæc à nobis satyricæ dicta putes magis quàm ex iudicio. Audi quot & quantas secum deformitates apportet hæc iniqua beneficiorum pluralitas. vel ex illa extrauag.

Execrabilis ex qua decem enumerantur. Prima est implendi officii insufficientia eius, qui plures habens præbendas vix vni tantum deseruire potest. Secunda iniqua bonorum Ecclesię distributio, dum vnus solus occupat, quæ multis melioribus literatis & Ecclesiæ vtilioribus sufficere possent, quibus omnibus iniquus distributor iniuriam facit. Dum commune Ecclesiæ bonum quod suæ commissum fidei pluribus idoneis impartiri debet, tantum vni proprium facit. qua in re maximè apparet dispensatoris infidelitas, erga verum bonorum Ecclesiæ dominū. de cuius pœna superius dictum est artic. 1. ex Matth. 25. cap. Tertia, plura habenti beneficia exhibetur vagandi materia. Quarta, quæ maximè pensenda venit, diuinus cultus diminuitur, dum vnus loco plurium instituitur. Quinta, hospitalitas, quā in Episcopo reqrit Apostolus, minoratur. quæ ita seruari nō potest ab vno: sicut à pluribus in diuersis bene-

Duodecim deformates ex pluralitate beneficiorum.

ficiis constitutis. Sexta, honoris commodi & auxiliorum Ecclesiæ fit substractio, nonnunquã & regionum, in quibus sunt beneficia; & eleemosynarum in earum pauperes defraudatio. Septima, libertatum ac iurium Ecclesię deperditio. Octaua, notabilium ædificiorum, quæ maiorum pia diligentia exstruxerat, ruina: cum censuum ac reddituum amissione. Nona, quæ cæteris periculosior est, curæ animarum negligentia. Si enim oues diuersis Ecclesiis subiectę vix sufficienter, à pluribus pascũtur: ab vno qui poterunt? quòd si non pastor, sed mercenarius est qui Ioannis 10 lupo veniente fugit: qua ratione pastor dicendus fuerit, qui non solum oues non pascit: sed nec ad pascendas quandoque inuisit? quales multi sunt hodie. Decima est, qua periculosus vitiorum fomes præstatur pluribus beneficiis cumulato. Addit vndecimã S. Thomas vltimarum voluntatum eorum qui dotarunt & fundarũt Ecclesias defraudationẽ. Duodecimã super addit dominus Ioãnes Gerson dicens, quò quis pluribus sacerdotiis oneratur, eo pluribus obligationibus ad satisfaciendum astringitur, pro illorum peccatis, à quibus accipit redditus: vt pro propriis nihil quandoque satisfaciat, vnde necesse sit, cum totam illã pœnam eius peccatis quamuis pro culpa remissis debitam, luere in purgatorio.

Horum autem malorum sunt in causa iniqui sacerdotiorum dispensatores, de quibus Deo in die sui exitus habent rationem reddere.

Ex his ſequitur eum qui ad plura maximè curata beneficia extra caſus à iure ſuperius exceptos & abſque rationabili cauſa diſpenſatus eſt: in magno æternæ damnationis periculo verſari, vel ex illo Eccleſiaſtici 3. Cor durũ male hábebit in nouiſsimo, & qui amat periculum, peribit in illo. *Cui ſe habẽtem periçu lo exponat beneficiorũ pluralitas.*

Quódne tibi durum eſſe videatur ac male cõcluſum: hac ſic ratione collige.

Quiſquis contra charitatem ad Deũ, ad ſe & ad proximũ, facit, mortaliter peccat. At qui plura tenens beneficia curam animarum habentiá vltra caſus prædictos, contra charitatem agit ad Deum, eius honorem & cultum diminuẽdo ad ſe, peccandi occaſionem accumulando, & ſe periculo abſq; cauſa obiiciẽdo rurſus & ad proximum, quod ei ex iuſtitia diſtributiua debebátur, ſibi indebite & indigne vendicando ac denique commiſſarum ſibi animarũ paſturam ſine cauſa & contra iura omnia omittendo per ſui in altero beneficiorum abſentiam: ergo talis mortaliter peccat, conſequentia eſt nota cum maiore, cum ſolum mortale repugnet charitati. Minor aũt ſufficienter probata relinquitur ex illis duodecim deformitatibus ſuperius adductis. Et hæc ratio cõcludit etiam de pluribus præbendis & aliis incompatibilibus extra caſus à iure conceſſos. Quod ſi quam in his exceptionem inueniri deſideras, ex argumenti minore eam ſolum deſume: quia maior illam tibi dare non poteſt, hoc eſt fac, vt nulla præcipua *Ratio id cõcludens.*

ex illis 12 deformitatibus à tua pluralitate procedat:quod quia non tam difficile, quàm pene impoſsibile eſſe videtur,maximè de quinq; primis & nona quæ eſt de curæ animarum neglig̃etia, iccirco ſanior doctorum pars rectè concluſiſſe videtur,nullũ talem abſque probabili peccati mortalis periculo plura talia beneficia extra ſæpe dictos caſus & iuxta dictam autoritatẽ qui amat periculum, peribit in illo,poſsidere poſſe.

Qui amat periculum peribit in illo exponitur à Gerſono.

Si inquit dominus Gerſon, tale periculũ ſit mortale incertum, non ſolum per leues coniecturas, aut ex ſuſpitione,præ nimio timore cadẽdi,in via Dei proueniẽs:ſed ſi ſit æq; probabiliter ĩcertũ,ſicut oppoſitũ, vel magis quã oppoſitũ. Hæc Gerſon. Tale haud dubie eſt illud,de quo præſens ſit ſermo,cõformiter ad ſacrã ſcripturam,ſanctos canones, & doctores,ac naturæ legẽ,propter quod panor. In repitione cap. extirpandæ,de præben. dicit. Præ ſuppoſita beneficiorum ſufficientia, conſuetudo minime valet, vt quis in eis poſsit eſſe pluralis,quia illa cõſuetudo eſt inimica canonum,& irrationabilis, quia & animabus periculoſa,ac multa mala inducens. Ideo non conſuetudo, ſed corruptela dicenda eſt, vt in cap. de conſuetudine. Hæc ille. Vt autem ſciatur qualiter diſtribuenda ſint Eccleſiæ bona, Vrbani papæ decretum de illorũ origine progreſſu & natura audiamus: ex prima parte magnorum conciliorũ, fuit autẽ Vrbanus huius nominis primus anno Chriſti du-

centesimo guadragesimo quinto.

Vrbanus Episcopus omnibus christianis in sanctificationem spiritus, in obedientiam & aspersionem sanguinis Iesu Christi, Salutem.

Vrbani papæ de possessionibus Ecclesiæ nō uēdendis, nec alienandis decretum.

Scimus vos non ignorare, quia hactenus vita communis inter bonos christianos viguit, & adhuc gratia dei viget, & maximè inter eos qui sorte domini sunt electi, id est clericos, sicut in actibus legitur apostolorum, multitudinis autē credentium erat cor vnū & anima vna, nec quisquam eorum quæ posside bat aliquid dicebat esse suum: sed erant illis omnia communia.

Vidētes ergo sacerdotes summi & alii atq; leuitæ & reliqui fideles plus vtilitatis posse afferri, si heręditates & agros, quos ante vendebant, Ecclesiis quibus, præsident Episcopi, traderēt eo quòd sumptibus eorum tam præsentibus q̄ futuris temporibus plurima & elegantiora possent ministrare fidelibus communem vitam ducentibus, quā ex præcio eorum, cœperunt prædia & agros quos vendere solebant, matricibus Ecclesiis tradere, & ex sumptibus eorū viuere.

Quia autem res Ecclesiæ non quasi propriæ, sed vt communes & domino oblatæ, cum summo timore non in alios quā præfatos vsus sunt fideliter dispēsandę, ne sacrilegii reatū incurrāt, qui eas inde abstrahūt, vbi traditæ sunt. Ne pœnā & mortem Ananiæ & saphirę incurrant: & quod peius est, Anathema maranatha fiant. Memoratis ergo augmētationibus ac cultibus in tantum Ecclesiæ, quibus Episcopi præsidēt,

Res Eccles. non ut propriæ, sed ut communes, cum timore sunt dispensandæ.

domino adminiculante creuerũt,& tãtis maxima pars eorũ abundat rebus, vt nullus ſit in eis cõmunẽ eligens vitã indigẽs: ſed omnia neceſſaria ab Epiſcopo ſuiſq; miniſtras percipit. Ideo ſiquis exſtiterit modernis aut futuris temporibus,qui hoc auellere nitatur, iam dicta damnatiõe feriatur,& canoniſatur 12.q.ca.1. vidẽtes.

Attende diligenter o lector huius ſanctiſsimi papæ decretum:quod vbi ſola hyſtoria foret,vltra quam vim habet obligandi non modicam, nunquam tamen cuiquam ſibi ſuiſve ſacerdotia indigne diſpenſare liceret.

Quare factus eſt titulus in iure, ut beneficia ſine dimi nutione conferantur.

Propter quod in corpore iuris canonici inſertus eſt titulus ille, vt beneficia ſine diminutione conferantur,quo videlicet palã fieret,nulli collatori ſibi vel ſuis contra iuſtitiæ diſtributiuæ ſtateram eorum aliquid diſpenſare licere. Qui autem contrarium fecerint,& Eccleſiæ bona in alios vſus tranſtulerint eosdem ſacrilegii iuxta vrbani decretum, crimen incurrere, Ananiæ ac ſaphirę mortis pœna teneri,ac denique Anathemate percuti dignos eſſe nõ eſt dubium. Quod ſi hoc decretum contra eos tantum factum fuiſſe dicas, qui temporalia Eccleſiæ bona in prophanos, id eſt non Eccleſiaſticos vſus transferunt, & alienant, ita enim ſonat decretum, pro quibus factus eſt, & ille alius iuris titulus, de bonis Eccleſiæ non alienandis; quid igitur dicendum putes de illis, qui non temporalia ſolum, id eſt beneficia ipſa,ſed & officia ſimulque ſpiritualia omnia,propter quæ data ſunt illa tempo

ralia in homines corruptissimos,qui tota eis vita abutantur,transfundunt? videntur ne hi tibi melioris esse conditionis reliquis?

In horum albo videant ne forte reperiantur, qui nescio quas ob causas cōtra vniuersalis morē Ecclesiæ, contra concordatorum contractū, viris vxoratis sub alienis nescio quibus nominibus,nominationibus vti concedūt , ad illorum sumptuosam familiam de beneficiorum redditibus alendam: quicquid de eorū agatur officio: paupibus graduatis suo iure fraudatis & vbiq; esurientibus ac lupis interea Christi oues passim arripientibus,& deuorantibus,hoc est in sectam suam traiicientibus. Sed quia non statim post peccatum vt in primitiua illa Ecclesia tanta sua benignitate iram Deus inferre solet, eos ad pœnitentiam expectans,obsurdescunt hodie per multi, intantumque damnata quorundam excreuit auaritia,vt duabus beneficiorum partibus ab vniuersalibus Basiliēsi & Lateranensi cōciliis ipsorum dispositioni relictis,non contenti,tertiam quoque partem,quam dicta concilia viris rite graduatis pro animarum,quibus præessent pastura,tradiderant, suppositiitiis quorūdam graduatorum quales in omni professione reperiuntur,nominibus, inuaserint. Cūque duabus sibi relictis partibus abuterentur, de malis tantum dispensatoribus loquor , quo cæleriorē sibi damnationem conficerent,tertiam etiam illam partem vsurparūt,à Deo, vt nullus fere hodie reperiatur quouis gradu, virtutibus, ac litę

Quod sub alieno nomiē uiris uxoratis concedi non debeāt nominationes.

De tertiam beneficiorū partem inuadentibus quæ ad graduatos pertinebat.

ris insignitus, qui iuxta Ecclesiæ de graduatis ordinationem, ab illorũ manibus vel minimũ, quod eorum seruis congruat, beneficium extorquere valeat. Nam illi statim ex suis plenis, vt aiunt, manicis vnum aut alterum antiquiorẽ graduatum etiamsi opus sit é mortuis rediuiuum, contra requirentem proferent, vt illi longe sit melius omnibus renunciare, quã totam illã quantulacunque nutritur, pecuniolam breui tempore litigando absumere.

In malos dispensatores exclamatio

O ferales hominum mores? O curue in terris animæ & cœlestium inanes? filii hominum vsquequo graui corde? Vt quid diligitis vanitatem & quæritis mendacium? Scitote quoniam dominus mirificauit sanctum suum. Illum nunc non attenditis, nunc nunc illum ex cuius Ecclesiæ patrimonio vobis impie, iniustè, & ad luxum thesaurisatis, contemnitis, illius nũc oues pro quibus suum ille sanguinem fudit præciosissimum, pedibus conculcatis, vẽtilatis, cornibus, sunt & quibus merito dicas, occiditis. nunquid vobis solis suas istas opes cõgregauit Christus? cur non & æternas vobis solis comparauit. At hæ tantum filiorũ sunt, illæ & seruorũ; qui non vt filii, in paterna domo manẽt in æternum. vos interim pecunias eleemosinis & sanguine martyrum comparatas in aurea & argentea vasa eaque pergrandia fundite. parum de futuro solliciti, Dei quem tantum vtilitatis causa colitis, & hominum contemptores. O Ecclesiæ monstra in extremas terræ partes deportanda?

quibus sua hic desyderia complentibus, & eorum singulis clamat Apostolus, an ignoras quoniã benignitas Dei ad pœnitentiã te adducit, propter autẽ duritiã tuam & impœnitens cor thesaurisas tibi iram in die iræ iusti iudicii Dei, qui reddet vnicuique iuxta opera sua. Ro. 1. ca.

Huius tanti abusus causa in secunda maiorũ conciliorum parte habetur, ex concilio Toletano 4. dicente. Nulla pœnæ res disciplinæ mores ab Ecclesia Christi magis depulit, quàm sacerdotum negligentia, qui contemptis canonibus, ad corrigendos Ecclesiasticos mores synodum facere negligunt. *Quæ malæ huius dispẽsationis causa.*

Cæterum vt ad tertiam nostri instituti partem, quatenus plura tenentem beneficia papæ dispensatio securum reddat, descendamus: notabimus hæc inuicem differre. *Tertius articulus, de pluralitatis beneficiorũ dispẽsatiõe.*

Legis reuocationem, abrogationem, derogationem, epikeiam & dispensationẽ. Reuocatio est legis, ne amplius obliget, à legislatore vel superiore ablatio. Abrogatio fit à cõsuetudine circa particularem personam, sicut dispensatio à superiore. Et interprteatio à legislatore, maximè vbi duos habet sensus. Epikeia autẽ quando casus particularis occurrit, in quo legẽ obseruare cõtra legis rationem militat, de quo iudicare est Epikeia vti, *Legis reuocatio, derogatio, Epikeia, & dispensatio.*

Et quia dispensatio quandoque pro interpretione sumitur: papa in his quæ sunt iuris naturalis aut diuini dispensare, id est interpretari potest. Exẽplum habes de Iosue, qui in Gabao- *Dispensatio pro interpretatione.*

nitis iussu Dei occidendis, & eiusdem iuramento per ignorantiam facto de opposito, dispensauit, id est interpretatus est dicente B. Ambr. Iesus pacem quam dederat: reuocãdam non cẽsuit, quia firmata erat sacramenti religione, ne dum alienam perfidiam redargueret, suam fidẽ solueret. Ideo mulctauit eos Iosue meliore morte, vt esset clementior sententia, sed diuturna.

Dispensatio pro iuris relaxatione.

Dispensatio autem pro iuris relaxatione accepta in naturali aut diuino iure ab homine facienda locum non habet. Et ita papa in talibus dispensare non potest dicentibus Ioanne & Petro, Iudæis Christi prædicationem sibi prohibẽtibus Acto. 4. cap. Si iustũ est, in cõspectu Dei vos potius audire, quàm Deum iudicare, & Apocal. vlti. Si quis apposuerit, ad hæc, apponet Deus super illum plagas scriptas in libro isto. atqui iam ostensum est, superius beneficiorum pluralitatem sine rationabili causa esse contra ius morale seu naturale ex philosopho ob iniustá illorũ distributionem, cõtra ius diuinum cõsonanter ad scripturam dicentem nobis potestatem datam non esse in destructionem, sed in ædificationem, 2. Corinth. 13. Et contra ius canonicum per duodecim rationes ex eo maiori ex parte deductas. Ex quibus necessario sequitur papæ super huiusmodi dispensationem extra casus exceptos hominem in conscientia quo ad Deum securum reddere nõ posse quamtũuis quietus maneat quo ad exterius hominum forum. Quare in huiusmodi dispensationibus ma

ximè cum non indoneis, videant tam diſpenſans quã diſpenſatus, ne contra naturalem æquitatem, quæ lex ſcripta eſt in cordibus hominum & Eccleſiæ determinationem ſecuritatem ſibi promittant, dicente ſcriptura. Beatus homo qui ſemper eſt pauidus. pro. 28. Ne ſcilicet in aliquo Deum offendat. qui vero mentis eſt durę: corruet, in malum ſcilicet culpæ & pœnæ. Neq; de ſua ipſius poteſtate glorietur diſpẽſator, quæ ſibi ad ſolam Eccleſiæ vtilitatem data eſt dicente Auguſt. ſermone 36. ad fratres in heræ.

Aliud enim eſt, diſpenſator & aliud dominus, diſpenſator enim ſeruus eſt, nõ dominus. Et ſermone 42. Cauete ergo ne vobis hodie dominus dicat, diſpenſatorem te poſui ſuper familiã meam: & tu panem eis nõ fregiſti. Non ergo diſpenſator, ſed diſsipator, non ſpeculator, ſed ſpitulator. O ſerue nequam mittam te in tenebras exteriores, quoniam pueri tui petierunt abs te panem: nec fuit qui frangeret eis, & paulo poſt. *Domini & diſpenſatoris differantia ex Aug.*

Nam ſicut impoſsibile eſt dæmonem in malo obſtinatum paradiſum intrare, ſic impoſsibile eſt luxurioſis paſtoribus auaris & ſuperbis ſubditos caſtos & humiles & bonos facere, quia neceſſe eſt vt talis ſit grex, qualis ſit & rex. Et Chryſoſt. ſuper illud 1. Corinth. 4. Sic nos exiſtimet homo vt miniſtros Chriſti & diſpenſatores myſteriorum eius. Quo pacto, inquit, in nullam vtilitatem quæ tua non ſunt, conſumis? Ne ſcis quæ nos accuſatio maneat, quod his malè vſi ſumus? cum vero non ſint noſtra, ſed domi- *Quæ mala pullulent ex mala diſpenſatione*

ni: in conſeruos ea te erogare oportebat. Hoc & diuiti illi & his qui domino cibũ nõ dederũt, datum eſt crimini. Verũ hæc tam ex præcedẽti quàm ex hoc articulo notiora ſunt, quàm quæ maiorem ſermonem requirant.

Cum autem ſuperius oſtenſum fuerit. Solemne religionis votum iure diuino matrimonium ratum non conſummatum dirimere, & eodem iure contrahendum impedire, necnõ & papam facere non poſſe, vt religioſus profeſſus peculiũ habeat, etiã ſi in Epiſcopum eligatur modo ſtatim declarando. prius de hoc differendum fuerit: quàm ad ea iuris naturalis aut diuini præcepta deſcendamus: in quibus diſpenſare non poteſt homo. *Si igitur dixeris*, iure diuino dignũ eſſe mercenarium cibo ſuo, neminem vnquam ſuis ſtipendiis militare, & ex conſequenti Epiſcopum é religioſo factum de illis fructibus peculiũ ac ſibi ꝓpriũ facere poſſe: & ita quo iure religioſo profeſſo, de illo enim nobis eſt ſermo, ex voto dicis illicitum eſſe peculium: eodem omnino iure idem licitum eſſe comprobo. Cum iura omnia clament propter officiũ dari beneficium: tanquam eius ſequelam, vnde priuatus officio & beneficio priuatus eſſe intelligitur.

Obiectionis de religioſo in Epiſcopũ electo quo ad peculiũ ſolutio.

Hæc obiectio rectè de decenti victus ac veſtitus ſtatu in quo & neceſſarium famulorum ſeruitium includitur, eius religioſi, qui Epiſcopatus officium exercet, intelligitur. Neque id eius de paupertate voto quo proprietatem abiecit, contrauenit, cum ei Epiſcopatus non aduerſe-

tur iuxta S. Thom. vt etiam superius patuit de B. Augustino. Neque suo ille voto quantumuis solemni necessaria priuatæ aut etiam in casu publicę vitæ abiecit. Vltra tamen prædicta, de residuo beneficii peculium non facit voto impediẽte paupertatis ob rationes superius de illo & statuũ diuersitate adductas. Inferas si illos fructus sic limitatos tantum propter officium recipit, ergo vbi sine causa ab illo cessaret officio, fructus non faceret suos. Et hoc fateri necessum est ratione Episcopatus, cum tantum propter officium tale beneficium recipiat. Nam si etiam vi tituli tãtum, more quorundam seculariũ qui tãtum per alios deseruiunt non solius officii, causa fructus illos tanquam annuos ac proprios redditus colligeret: paupertatis voto à se prius emisso haud dubiæ cõtrairet. Neq; eũ talis dignitas à præcedente iuris diuini vinculo de tali paupertate, absoluit, dicente B. Gregor. prima parte curę pasto. cap. 8. contra auaros & mercenarios magis quam pastores Episcopos. Mundi ergo lucrũ quæritur sub eius honoris specie, quo mũdi destrui lucra debuerant. Posset tamen fructus illos in prædicto casu vt fidelis dispensator recipere, & ex illis suam priuatam pro tempore sicut & aliorum pauperũ indigentiam subleuare.

Inferas iterum, cuilibet religioso mendicãti quodcunque aliud beneficium etiã parochialem Ecclesiàm acceptanti, licere de eius fructibus prædicto modo viuere. Hoc illatum vnum præsupponit, & aliud concludit. Præsupponit

enim religiosum mendicantem beneficium curam habẽs animarum acceptare posse, si sibi cõferatur, quod tamẽ prohibitum esse videtur per clem. vt professores. de Reg. & transf. ad relig. in sexto, cuius verba sunt hæc.

Religiosi mendicantes ad laxiores religiones etiam dispensati transeuntes in eisdẽ beneficia obtinere non possunt.

Sacro approbante concilio statuimus mendicantes quoslibet qui ad non mendicantium ordines etiam autoritate apostolica transibunt. In posterum, vocem aut locum in capitulo non habere. Et paulo pòst. Et ad prioratus quoque administrationes aut quæcunque in antea non assumi officia etiam tanquam vicarios, seu ministros, vel locum aliorum tenẽtes, quodque animarum curam & regimen nec pro se posśint, nec pro aliis exercere. Quicquid in contrarium attentatum fuerit, sit irritum ipso iure, quocunque priuilegio non obstãte. Hæc ex illo canone qui licet solos mendicantes qui ad laxiorem religionem etiam cum dispensatione transmigrãt comprǣhẽdere videatur, illos etiam complecti intelligitur: qui in suis religionibus permanentes idem attentarint. Idque duplici ratione, aut quia illud ipsum à canone præsupponitur, aut quia ex illo statim sequi videtur per locum à maiori ad minus negatiue. si enim in laxiori religione talia beneficia habere prohibentur, quæ illi regulæ non repugnant, quanto magis in arctiori religione illud ipsum ex antiqua iam consuetudine non concedente, prohibitum esse intelligitur, maximè cum dictus canon ideo sit factus, vt ex illius principio patet, quo religiosi

mendicantes ea qua vocati ſunt vocatione, maneant contenti, niſi forte tranſire velint ad frugem melioris vitæ vtpote Carthuſiētium cap. licet eod. titu. In ant. vt habet glo. ibidem, quod ſi negata illa conſequentia, cum pœnæ ſeu odia ſint reſtringenda in iure, dicas canonis mentem eſſe tantum de tranſeuntibus ad laxiores religiones, quo diſcurſus & vagatio in eis vitetur, fateor hanc quoque cum prędicta cauſam autoris canonem ad ſe condendum mouiſſe, vt ex eo patet, tamen antiquę conſuetudini de oppoſito in permanentibus minimè ſatisfacis, nec cauſarū alteri, qua illos ſua ſorte & vocatione vult papa eſſe cōtentos. Potes etiam dicere, ex eorum voto, regula, vel ſtatuto, ſibi ipſis non licere, quod melius norunt, qui vouent, idcirco ipſi ſui ſint Iudices.

Et ad ſecundum quod ſuperius colligebatur tali mendicanti licere de ſui beneficii fructibus eo modo, quo de ipſo religioſo dictum eſt, viuere. Reſpondetur præſuppoſita diſpenſandi cauſa, quæ raro contingit, factoque per eum beneficii ſeruitio quocunque à moto ſcandalo, victui neceſſarios fructus per eum accipi poſſe, ſecluſo de reliquiis beneficii peculio. Attendat interim ille diligenter, ne ſine iuſta neceſsitate, ac pia vtilitate ſecum ita diſpenſetur, alioqui manū miſerit ad aratrum, ad retro ad paupertatis oppoſitum reſpexerit, vt inde merito cœlorum regno ineptus habeatur.

Porro, vt ad naturalis & diuini iuris obliga-

tionem redeamus, cũ votũ promiſsio ſit, Deo de meliori bono facta.

Pactũ rite & decẽter intiũ omni iure obligat.

Omne autem pactum promiſsionem etiam importet partium inter ſe paciſcẽtium cum obligatione mutua: hæc licet homini primo & immediate quandoque ſit facta: iure tamen naturali, diuino & humano firma manet & immota, niſi forte à partibus ſe mutuo abſoluere valentibus, ac rationabiliter diſſentiẽtibus, aut à ſuperiore diſſoluatur. vnde Caſsiod. ſuper pſal. 118. vidi præuaricantes & tabeſcebam.

Pactũ unde dicatur.

Pactum, inquit, à pace quaſi pacis actũ id eſt inter diſsidentes affectu gratię definita cõditio eſt, de hui⁹ firmitate & obligatione dicit Apo. Hebr. 6. Abrahæ. Nanque promittens Deus, & paulo poſt. Homines per maiorem ſui iurant, deinde in quo abundantius volens Deus oſtendere pollicitationis ſuæ heredibus. Immobilitatem conſilii ſui: interpoſuit iuſiurandum, inter ſcilicet Abrahæ factam promiſsionem & eiuſdem impletionem, vt per duas res immobiles, quibus impoſsibile eſt mentiri Deum, fortiſſimum ſolatium habeamus. Vides quantum virtutis & efficaciæ ſit pactũ ſeu ꝓmiſsio ipſa, vt eam Deus tãquam quid firmiſsimum & immobile ad ſpem Abrahæ ac eius fidei hęredibus, id eſt nobis christianis de beatitudine ingenerandam aſſumpſerit. ac quaſi ſe nobis per illam obſtrinxerit, de cuius præuaricatione dicitur Deuter. 23. diſplicet Deo ſtulta & infidelis promiſſio, & Malach. 2. dicebat Deus ad ſacerdotes

pacti ſui contemptores. Irritum feciſtis pactum leui, dicit dominus exercituum, propter quod & ego dedi vos contemptibiles & humiles omnibus populis. Eandem certe ob cauſam & Ioſue pactum cum gabaonitis non interficiendis ignorãter & contra Dei præceptum initum, ab eodem Ioſue fuit obſeruatum. cum diuini de oppoſito præcepti interpætatione, de qua Ambroſi. ſuperius in verbo diſpenſatio, articulo tertio in principio.

Ex his patet pactum omne licitum & honeſtum in magnis præſertim & arduis rebus diuinum ac publicum totius populi bonum tangentibus iure omni obligatorium eſſe, naturali, gẽtium, diuino, & ciuili. Propter quod ſolus papa contra concordatorum contractum cum rege ac Franciæ regno ex vna, & ipſum papam ac ſedem apoſtolicam ex altera partibus celebratum vulgo diſpenſare non poteſt. cum tale pactum omni prædicto iure ratum ſit, & firmum. Tum quod neutra contrahentium pars, abſque alterius conſenſu ab eo contractu recedere valeat. Quãuis autẽ in pure humanis conſtitutionibus quæ ſine alterius detrimento mutari poſſunt: illimitatã poteſtatem habere dicatur papa & his quæ ex eius atque ſedis apoſtolicæ conſenſu libero, pro ſe ac ſucceſsoribus pontificibus in pactum rationabiliter deducto, omni iure non firmatur: non tamen in his, quæ iure naturali gẽtium, aut diuino, ſtabiliuntur, cuiuſmodi eſt concordatorum ſeu pragmatice ſanctionis ſtatutum, cuius

Pactum in magnis & arduis rebus quomodo obliget.

Quæ cõcor datorũ causa. condendi causa fuit salus populorum, honor diuini nominis, ac cultus augmentum, quæ regulariter in viris rite graduatis reperiri solẽt, magis quã in aliis. Neq; enim paucorũ graduatorũ culpa cõmunẽ causat euacuat. cum vnius ex duodecim Christi apostolis malicia cęterorũ ꝓbitati, nec fidei de Christo testimonio obfuerit, dum in Iudæ locum suffectus est Mathias, quo præordinatus à Deo duodecim testium numerus permaneret.

Fœlini lapsus de papæ obligatione Neque audienda est Felini subtilis exceptio, in cap. constitutus de rescrip. qui censet pontificem maximum ex arbitrio dispẽsare posse in re iurata ad se pertinente, quia, inquit, subaudienda fuit eius autoritas, hoc enim minime eum releuat, quando enim seipsum obligauit: cessit iuri proprio sciens ac prudens. Vt bene refert Reueren. pater dominus Episcopus Arboriten. in libro de vtendo sacro cœlibatu: maxime si iuramentum illud non vergat in æternæ salutis displendium. Nec redundet in alterius detrimentum, vt habetur in fine cap. quamuis, de pact. in 6. Neque enim in gratiis aut rescriptis suis solet papa aliquid concedere cum alterius detrimento: Indultũ autem ipsum vergit in graduatorum detrimentum imo & ecclesiæ, si passim detur. Quid enim absurdius aut etiam iniquius dici excogitarí ve queat, quàm quòd Deus ipse sua nobis promissione & iuramento quodammodo obligetur, ita vt iuxta apostolũ superius citatum, impossibile sit aliter euenire, quàm il-

le promiserit & iurauerit, fidelis enim ille permanet seipsum negare non poteſt.2. ad Thi.2. & quod eius in terris vicarius omnes fœdifragos digna censuræ animaduersione puniat, ipse autem promiſsionem ac iuramentum suum impune non seruet?

Quis enim dubitet papam ipsum iuri naturali iuxta ac diuino æque ac alium quemuis subiici, nec in eis pro se vel pro alio propriè diſpensare posse? quãuis recte illud interprætetur etiã decidendo, ac alios obligando.

Papa iuri naturali et diuino ut alii subiicitur.

Ex hoc colligitur eum qui indultum de beneficiis in graduatorum mense vacantibus importunis vt fieri aſſolet præcibus extorserit, per quod non graduati graduatis etiam nominatis prȩferuntur: male secundum Deum impetraſſe. Nisi forte accedat alterius partis puta regis ac regni consensus cum rationabili diſpẽsandi causa, citra quam vtraque etiam parte consentiente papa ac rege non valet diſpensatio quo ad Deũ quamuis forte firma sit quo ad exterius hominũ forum. vt quȩ sit contra ius gentium & commune Ecclesiæ bonum iam sibi in viris graduatis quæsitum. in quorum præiudicium reuocari non poteſt, quando scilicet cõſtitutio transit in contractum Innocen. in cap. Nouit. de iud. Ioã. and. ad specul. in titu. de cens. §. Nunc dicendũ versic. quid si vniuersitas, cum in eiusmodi gratiis semp poni soleat clausula, saluo iure alieno.

Indultũ cõtra concordatorum cõtractũ nõ recte quo ad Deum impetrari.

Nec dictis obſtat prima illa iuris regula lib. quinto de areta l. omnis per quascunque causas

Regula iuris, omnis res per quasc ũq; causas intelligitur

nascitur: per easdem dissoluitur, dicente glos. Id intelligendum esse de obligationibus temporalibus, secus de spiritualibus. Itē fallit, inquit, quia alio modo tollitur obligatio quæ consensu nata est, scilicet per acceptilationem, sed nō natura sui, quia facta super cōtractu qui est iuris gentium Ioan. and. Hæc glo. idē Ioan. and. in cap. de mulcta de præb. & archidia. in cap. non liceat papæ. 12. quæst. 2. dicunt dispensationem in iure humano sine ratione factam validā quidem esse, sed dispensantem peccare. In naturali vero & diuino iure sine ratione factam validam non esse, nec tenere & dispensantem peccare hæc ibi prior pars haud dubie vera est, quoniam legi deest legislatoris auctoritas eandem quo ad hunc quo cum dispensat reuocātis. Nec enim sola legis condendę causa remanens obligare sine lege sufficit, sicut nec ante conditam legem absque superioris autoritate sufficiebat. in iure autem naturali & diuino vbi legis deficit ratio, habet quidem locum dispensatio, vel melius interpretatio ab homine facienda, sicut in multis antiquæ legis præceptis quando scilicet nouæ legi non congruebant vt legalia & cæremonialia præcepta, de quorum cessatione scribit Apostolus ad Gal. 5. euacuati estis à Christo qui in lege iustificamini, & tūc deficienti ac cessanti legis rationi nunquam adest Dei legislatoris autoritas: quæ alioqui nūquam deest, quādiu scilicet illa adest, consimiliter in iure naturali quandoque licita fuit vxorum pluralitas tē

Quomodo valeant dispensationes in iure humano sine ratione factæ, quō in naturali & diuino.

pore ſcilicet Abrahæ & Iacob ad Dei cultũ multiplicandum, quæ in Euangelio foret illicita, Chriſto illam ad primam hominis inſtitutionẽ reuocante ob dictæ cauſæ ceſſationem.

Ita & in propoſito dicendum eſt, de rationabilis concordatorum cauſæ duratione, quæ cauſa facile tolli non poteſt, cum ea in legis ſeu contractus viſceribus pendeat.

Concordatorum faciẽdorũ cauſa in eorũ niſceribus pẽdet pro quo & pragmaticam intelligo. quando uigebat.

Adde quod nullus poteſt contra actus ſubſtãtiam illo remanente diſponere. l. cum pręcario. ff. de præca. & glo. in cap. 2. de conſuetud. in 6. atqui contractus ſubſtantia eſt: vt vltro citroque ſit obligatori⁹. l. Labeo. ff. de verbo. ſignifi. Similehabes in cap. cum ad monaſterium de ſta. monach.

Papa igitur ſic contrahẽdo contractus ſe ſubſtantiæ ſubiicit, alioqui contractus non eſſet. Et quamuis princeps legibus ſit ſolutus: non tamen rationis naturalis dictamine, nec lege naturali. verba ſunt Baldi. in l. 2. col. 6. numero. 40 C. de ſeruit & aqua. Si dixeris hæc vera quidẽ eſſe de totali vel maioris concordatorum partis abolitione, non autem de diſpẽſatione cum paucis non graduatis. Reſpondeo, ſi remanet cõtractus ratio, & cauſa ſalus videlicet populorum, diuini nominis & cultus augmentum, ac poſtremo fidei per graduatos apprime neceſſaria defenſio: cum iure vi contractus quæſito graduatis, quamuis illud tãtum præparatorium vocent; non ius in re vel ad rem, remanet & contractus autoritas & firmitas, & ita à papa ex

Qud papa homini per cõtractum obligari poſſit, à quo ſe ſua diſpenſatione liberare nõ poſſit.

parte illius indispensabilitas. qui licet in subditorum singulos superioritatem ac iurisdictionē semper habeat, quamdiu manet papa, remanente tamen prædicti contractus vigore & causa, iure naturali & diuino remanet ipse obligatus, & sic stante talis obligationis vinculo, in eo dispēsare non potest: aut dicendum fuerit contra superius adducta papam homini obligari non posse, cum tamen iam ostēsum fuerit ex scriptura, Deum suo nobis modo obligari voluisse & obligatum fuisse obligatione longe in infinitum certiori, quàm sint omnium hominum obligationes.

Priuilegiū sine causa concedi, nō autē dispensatio potest.

Quamuis autem priuilegium sine causa quandoque concedatur: non tamen dispensatio, quæ causa existente falsa semper vitiatur, iuxta Pan. In cap. quia circa. col. 2. de consangui. Tale autem indultum in graduatorum mēsibus pro nō graduatis, contra concordatorum contractum dispensatio est, cum vim legis obtineat & statuti contractus ille pro solis graduatis.

Vnde colligi potest beneficia graduatis illa prosequētibus debita & affecta alteri à graduato addici non debere per iudices. vt etiam patet per rubri. de firma & irreuoca. concordatorum stabili cuius verba sunt hæc. Illam vero cōcordiā contractus & obligationis inter nos & sedem apostolicam prædictam ex vna, & præfatum regem & regnum ex altera partibus legitime inniti, vim & robur obtinere, ac illi & præsentibus in aliqua sui parte per quascunque lite

ras & gratias per nos & ſucceſſores noſtros deſuper concedendas non derogari. Clauſulam quę cum eorumdem derogatione &c. in quibuſ vis ſupplicationibus pro tempore ſignatis appoſitam nihil penitus operari, nec non irritum & inane quicquid ſecus ſuper his vel eorum aliquo à quo quam quauis autoritate etiā per nos & ſucceſſores noſtros præfatos ſcienter vel ignorāter contigerit attentari, decernimus. hęc ibi, Quando autem in conſtitutionibus aut actu apponitur decreti clauſula ſicut hic: ſi cō trarium fiat, pro infecto habetur. cap. ad petitionem, de accuſat. quoniam hæc clauſula etiā manus papæ ligat. ex cap. quodam. in fine de præb. in ſexto.

Quòd ſi quis more quorundam ſuper ius omne papam ipſum extollere velit, caueat ille, ne plus hominibus quàm Deo detuliſſe videatur. Idque contra Petrum & Ioannem acto. 4. dicē tes Iudæis Euangelicam prædicationem inhibentibus. *Clauſula decreti ſibi oppoſitum irritat.*

Si iuſtum eſt in conſpectu Dei vos potius audire, quàm Deum, iudicate. Nō enim poſſumus quæ vidimus & audiuimus, non loqui. *Deo obediē dū potius ꝙ hominibus.*

Ex quo patet ius omne humanū diuino ſemper iuri cædere oportere, nec inferioris ius contra ſuperioris vim vllam aut robur vnquam obtinere poſſe. Adde quòd nec iuris, legis, ſtatuti, decreti, vel conſuetudinis nomine dignum cenſetur: quicquid contra ius diuinum à quibuſ uis ſtatutum ordinatúmve fuerit. Propter quod

denũciatio quæ vim habet præcepti à Christo, Matt.18.cap. Si peccauerit in te frater tuis: corripe deinde. Dic Ecclesiæ, ab homine tolli non potest: nec passim in accusationē cõuerti, maximè in materia heræsis. Accusatio calumniatoris pœnam importat cũ præuia accusantis inscriptione si à legitima ꝓbatione defecerit. Nihil enim aliud est accusare quàm reum criminis alium per libellum deferre, vel facere ad vindictam. Denunciatio vero neutrum agnoscit, vt quæ ex parte denunciantis non publicæ iustitiæ & pœnę velut accusatio, sed fratris ex charitate vel præcepto correctioni ĩnitatur. Quòd autē ĩ casu sit omnibus à Christo præcepta denunciatio probat S. Tho. 22. quæst. 33. artic. 7. Et durand. in 4. senten. distin. 19. quæst. 3. B. Greg. Epistolarum ex registro cap. 64. lib. 9. Brunichildæ Francorũ reginæ de impudicis sacerdotibus ita scribit. Nec enim sunt dissimulanda quæ dicimus: quia qui emēdare potest, & negligit: participem se procul dubio delicti constituit. Idem habet lib. 12. cap. 31. loquens de fraterna correctione quam à Christo præceptam esse tradit. Idem quoque sentit glos. in cap. ipsa pietas 23. quæst. 4. in verbo compellit ex Aug. Vnde consequens fuerit statutũ vel decretũ omne, quo heræticũ denunciãs pro accusatore habetur & illius, id est calumniatoris pœna, nisi plenam velut accusator probationem fecerit, tenetur, illicitum esse, iniustum, ac impium, nec statuti aut legis nomine dignũ haberi: vt quod

heræticæ prauitatis inquisitioni aduersetur. Omnes si quidem à denunciandi proposito timore calumniæ, in quam incidit denũciator nõ probãs sicut accusator, auocat ac deterret. Hoc autem non solum Euangelio contra pugnat, vt dictum est, sed & iuri canonico in cap. statutũ de heræ. In 6. vbi sanxit Vrbanus 4. statuta nõ valere per quæ inquisitoris heræsis officium impeditur aut retardatur directe vel indirecte. Neque enim propter vitandam alterius collitigantium calumniam contraueniendum fuerit Euãgelio, aut iuri canonico super eo fundato. Nec superueniens excommunicationis censura contra heræticos, reuelare nolentes, tam firma tám ve efficax esse potest: quàm Euangelicum ac cõmune quod semper in Ecclesia viguit denunciãdi priuilegium. quæ autem de nouo ac per accidens emergunt. nouo indigent consilio & noua pœna, non ea tamen impedire debent quę de diuino ac communi iure per se rata ac firma perdurant. Sed hæc parergon dicta sint de Euangelicę denunciationis stabilitate.

Adde ꝑ cõcordatis cũ sub dignitatũ nomine inita fuerint pacta queãdmodũ hic inter papã ac sedem apostolicam, regem & regnũ, ea trãseunt ad successores, & illos obligant. cap. quoniam abbas. de offi. deleg. Iason in consi. 10. videretur. col. 3. in 3. vol. Et ratio est, quia dignitas nõ moritur. cap. si gratiosæ, de rescrip. in. 6. *Pacta sub nomine dignitatis inita obligant successores.*

Postremo, siquid super fide & moribus statuatur à papa, illud ei⁹ successor reuocare nõ po *Statutũ papale de fi-*

de & moribus à successoribus reuocari non potest durãte statuti causa.

terit. extrauag. quorundam versi. ad impugnandas. de verbo signific. in extrauag. Ioan. 22. Et cap. quæ ad perpetuam & cap. contra statuta. 25. q. 1. quod tamen intelligi debet, quãdiu statuti causa & ratio manet propter apostolorum statutum, acto. 15. de abstinendo ab immolatis Idolo, à suffocato, & sanguine. vnde postea causa cessante statuti, cessauit & ipsum & ita de similibus iudicandũ. His & aliis quæ adduci possunt rationibus respondere habent: qui in graduatorum mensibus indultum concordatis præualere voluerunt vtque præualeret: ad extremũ vsque conatum vt nulli omnino labori parcerent, desudarunt.

Quartus & ultimus artic. quõ sint expetenda Ecclesiæ beneficia.

Cæterum quod postremo loco positum est: quomodo sint expetenda beneficia paucis iã recludamus, Quidque in sacerdotio expetendum & quid non, videamus. In episcopatu nanque vt de cæteris idem sit iudicium, tria considerari & appeti possunt. Vnum quod præcipuum est & finale, Episcopalis videlicet operatio ad spiritualem subditorum vtilitatem relata: de qua Apostolus, 1 ad Thi. 3. qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Secundum est gradus altitudo, de qua Iacobi. 3. Nolite plures magistri fieri, scientes, quoniam maius iudicium sumitis. Tertium, quod & duo illa consequitur, honor siue reuerentia, & temporalium sufficientia, hæc autem duo posteriora illicite appetuntur sine primo. vnde August. exponens illud 1 Corinth. 9. Si autem inuitus, dispensatio mi-

hi credita est, sic dicit. Quærite primo regnum Dei & iustitiam eius, non dixit, deinde quærite ista, quamuis sint necessaria: sed ait & hæc omnia adiicientur vobis, id est consequentur: si illa quæratis sine vllo vestro impedimento. Ne cum ista quæritis: duos fines constituatis. Vt regnum Dei propter ista necessaria appetatis: sed hæc potius propter illud. Ista vobis non deerunt: quia duobus dominis seruire non potestis. Duobus autem dominis seruire conatur; qui & regnum Dei pro magno bono appetit: & hæc temporalia. Deinde ita cōcludit, simplici corde tantum modo propter regnum Dei debemus operari bonum ad omnes. Non autem in hac operatione vel solam vel cum regno mercedem temporalium cogitare. hæc ille,

Hoc postremum mihi sic intelligendum videtur, vt nec solam temporalium mercedem, nec cum Dei regno appetamus ex æquo, quod certe duobus dominis seruire est. Non tamen repræhendit Augustin. siquis hæc temporalia necessaria propter Dei regnum expetat: cum paulo ante dixerit. Ne cum ista quæritis: duos fines constituatis. vt regnum Dei propter ista necessaria appetatis, sed hæc potius ꝑpter illud.

Ex his satis apparet, quomodo expetēda sint Ecclesiæ beneficia ea maxime, quæ prælationē important.

De quibus pulchrè B. Gregor in prima parte curæ pastoralis. cap. 8. Plerumque, inquit, qui præesse concupiscunt: ad vsum suæ libidinis in-

ſtrumentum apoſtolici ſermonis arripiunt. Si quis Epiſcopatum deſiderat: bonum opus deſiderat. qui tamen laudans deſiderium, in pauorẽ vertit protinus, quod laudauit: cum ſubiungit, oportet autem Epiſcopum irrepræhenſibilem eſſe fauet ergo ex deſiderio, terret ex præcepto ac ſi aperte dicat, laudo quod quæritis: ſed prius diſcite quid quæratis. Ne dum voſmetipſos metiri negligitis: tanto fœdior veſtra repræhenſibilitas appareat: quanto & à cunctis conſpici in honoris arce feſtinatis, quod illo tempore dicitur: quo quiſquis plebibus præerat: ad martyri tormenta ducebatur. tunc ergo laudabile fuit Epiſcopatum quærere. deinde ſic ipſe ergo ſibi teſtis eſt, quia Epiſcopatum non appetit: qui non per hunc boni operis miniſterium, ſed honoris gloriam quærit. Sacrum quippe officium non ſolum nõ diligit omnino: ſed neſcit, qui ad culmen regiminis anhelans, in occulta meditatione cogitationis, cæterorum ſubiectione paſcitur, laude propria lætatur, ad honorẽ cor eleuat, rerum affluentium abundãtia exultat. Mundi ergo lucrum quæritur ſub eius honoris ſpecie, quo mũdi deſtrui lucra debuerant. Idẽ ſequenti capite de bono paſtore eligendo.

Pro quo tẽpore dictũ eſt qui Epiſcop. deſiderat. bonum opus deſiderat.

Qualis paſtor eligendus.

Ille igitur modis omnibus debet ad exemplũ bene viuendi pertrahi: qui cunctis carnis paſsionibus moriens, iam ſpiritualiter viuit, qui proſpera mundi poſt ponit, qui nulla aduerſa pertimeſcit, qui ſola interna deſiderat, qui ad aliena cupienda non ducitur, ſed propria largitur: qui

nulla illicita perpetrat:sed perpetrata ab aliis vt propria deplorat, qui orationis vsu & experimento iam didicit quod obtinere à domino quod popoſcerit, poſsit. Hæc ille, Cui concinit Augu. ſuper eodem cap. dicens. Itaque à ſtudio cognoſcendæ veritatis nemo prohibetur, quod ad laudabile pertinet ocium.

Quod prælatura inde cēter appe-ctatur ſecūdū Aug. & ꝑ quo tempore.

Locus verò ſuperior ſine quo regi populus nō poteſt, & ſi ita teneatur atque adminiſtretur vt decet: tamen indecenter appetitur. Quamobrē ocium ſanctum quærit charitas veritatis, negocium iuſtum ſuſcipit neceſsitas charitatis. quā ſarcinam ſi nullus imponit, percipiēdæ atque intuendę vacandum eſt veritati. Si ergo, inquies, locus ſuperioris regiminis indecēter appetitur: cur viri graduati quo aliis præſint, toties collatores ordinarios ſuis nominationibus interpellant, & niſi ſibi affecta beneficia conferant: ſæpe etiam in ius pertrahunt. Curque quod faciēdum dicunt Grego. & Auguſtinus, non faciunt illi? Nempe quòd in omni opere habenda ſit temporis ratio, quo res factæ ſunt aut veniunt faciendę. Nam tempore Auguſtini & Gregorii erant adhuc permulti veri gregis dominici paſtores: qui diſciplinam Eccleſiaſticam ad ſe ex Apoſtolis deriuatam mordicitus tenerent. quique curæ paſtorali nō ſuæ commodati ſtuderēt.

Habēda tēporis ratio. Olim inuiti rapiebātur ad Eccle. dignitates, nūc uero omnibus pene inuitis illas ipſas aggrediūtur.

Huius rei fidem faciunt vel ipſimet Augu. & Gregor. cum Ambro. qui omnes tantum abeſt, vt ad Epiſcopale culmen cum noſtratibus aſpirauerint: vt & ad illud per populum & Eccleſiæ

præsules pertracti sint renitentes. At quot hodie probos & doctos ad id vel aliud muneris videas accersiri, nisi forte tale sit beneficium quod non nisi raro aliquo gradu vel indigentia insignitis possit conferri?

Qui beneficia cōferāt cū diminutione.

Sed nec illud adhuc collator absque alterius beneficii cōpēsatiōe pmittet abire: quod si sua id causa faciat: nihil mihi ab illo differre videbitur, qui contra ius canonicum beneficia cōfert cum diminutione. quod tamen passim fit hodie in præbendarum, quas theologas vocant, dispositione. Dices iterum, Tunc temporis erant lupi rapaces, quemadmodum & nunc, erant quidem at non forte in tanto numero. erant etiam tunc permulti canes oblatrantes ac lupos ipsos procul à caula gregis dominici abigentes. Nūc verò paucissimi, aut si sunt: muti sunt, nec valēt latrare. cum tamen & latratu canum & baculo lupi arceātur, teste Hieron. Propter quod ex ipsis ouibus tanta hodie luporum turba succreuit vt multis in locis pusillus Christi grex de Ecclesiasticis statutis vel etiam sacramentis ipsis vix balare aut minimum quid mussitare audeat: Lupis vndique perstrepētibus ac in omni pene statu multis silentium indicentibus.

Quod nunc graduati & docti beneficia expetere ac sibi uendicare poßint

Quare ne maiori ex parte pereat grex Christi: viris probis & doctis sacerdotia, cum vacant, non solum petere, sed & ab iniquis distributoribus ipsi Christo vi gradus ea vendicare licet, idque oues quo pascant ipsi, non vt pascantur ab eis. quod iuxta August. & Gregor. senten

tiam omnino repræhensione non caret: quando videlicet æqualiter aut magis appetuntur reddi tus ipsi quã officiosus labor.

Quamuis secundum eundem Augu. super illo. quærite primum regnum Dei, fructibus contemptis quærenda foret vel potius non renuenda pasturæ operatio ei, qui recte pascẽdi artem nouerit: cum negocium iustum suscipiat necessitas charitatis. Siquis tamen probe edoctus aliis primum prodesse percupiat: & deinde minus principaliter cibum quo in pastura illa perduret, appetat: licet nõ ita fortè mereatur, vt q solam aliorum salutem requirit non tamen ille, vt puto, arguendus veniret. Sed de his satis. *Dictorum Gregor. & Augu. pro illorũ & pro nostro tẽpore conciliatio.*

Habes igitur ô christiane lector, quomodo, & quantum hodiernæ status Ecclesię ab illa priscorum norma defecerit: quales, quantique abusus Ecclesiam cõturbent, quamuis omnes persequi, quod iustam voluminis magnitudinem postulet, non fuerit animus, sed maiores duntaxat, eosque velut quosdam riuulorum fontes subaperire, quo maior beneficiatorũ pars in quanto rerũ discrimine versetur, ĩtelligat: sibíq; & aliis diligẽter prospiciat. Horũ autẽ malorũ causam ostendit Platina in vita Benedicti quarti pontificis Romani in hunc modum scribens. *Opusculi cõclusio.*

Verum est certè, quod crispus ait, Quæ orta sunt, occidunt, quæ aucta, senescunt. Imperium ipsum magnum habuit incrementum. Verum postea principum ac populi Romani ignauia splendor ille Romani nominis in obscuras tene

bras conuerſus eſt. tum vel maximè, vbi remiſſa exercitatione virtutis, voluptatib⁹ ſe & thermis ad effœminanda corpora inuentis tradidit.

Idem etiam accidiſſe pontificali dignitati dicere poſſumus. Sanctitate enim & doctrina; quæ non niſi magnis laboribus conſummatáq; virtute comparantur, pontificum decus ſine vllis opibus primo quidem auctum eſt inter tot hoſtes & obſtinatos perſecutores chriſtiani nominis, mox vero cum ipſis opibus laſciuire cœpit Eccleſia Dei, verſis eius cultoribus à ſeueritate ad laſciuiam, peperit nobis tanta licẽtia peccandi nullo principe flagitia hominum coercẽte, hæc monſtra, hæc portenta, à quibus ambitione & largitione, ſanctiſsima Petri ſedes occupata eſt potius quàm poſſeſſa. Hæc ille.

Cæterum ſi quid à me in his peccatum eſt: poſtulata primùm à Deo venia eadem omnia ſacroſanctæ Eccleſiæ, ſanctæ ſedi Apoſtolicæ, ac denique ſacræ facultatis theologicæ Pariſienſis matris meæ cẽſurę ſupplex emẽdanda præſento.

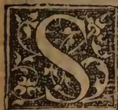
FINIS DEO GRATIAS.

UALDENSIUM ET QVORVNDAM ALIOrum errores, in capitum initiis ac medio lineæ ſcribũtur per partes,& impugnantur,quos habes in ſumma pagina·

Primus eorum error.eſt Eccleſiaſticæ poteſtatis contemptus. Cap. I.

Hunc autem intellectus errorem, affectui conformem intellige,talem ſiquidem Valdenſibus inſuiſſe: immediate ſequenti, ac quarto deinde capite ex illorum dogmate noſces.

IMPVGNATIO.

SVPER cathedram Moyſi ſederũt ſcribę & phariſæi: omnia ergo quæcũque dixerint vobis, ſeruate & facite:ſecundum opera verò eorũ nolite facere,Mat. 23. cap. Super quo Auguſt. de verbis domini ſermone 49. ſic dicit.Nunquid credẽtes in ſe,ad Iudæos miſſurus erat vt diſcerent?Sed nomine phariſæorum & ſcribarum ſignificauit quoſdam in Eccleſia ſua futuros, qui

dicerent,& non facerent. Se autem significauerat in persona Moysi. Hæc ille,

Subditum immunē nō fieri ab imitationis peccato ex mala prælati uita.

Vnde rectè primum colligas propter malam prælatorum vitam ab Ecclesiasticæ potestatis contemptu pœnitus excusatum iri neminem: quod in Deum tendat hic contemptus, Luc. 10. Qui vos audit: me audit & qui vos spernit: me spernit. Propter quod 1. Petri 2. dicitur. Subiecti igitur estote omni humanæ creaturæ propter Deum. siue regi quasi præcedenti, siue ducibus tanquam ab eo missis, quasi liberi, & non quasi velamen habentes malitiæ libertatem, sed sicut serui Dei. qui omnem superiorem includit: nullum certæ ex eis malum, in his quæ ad eius pertinent superioritatem, excludit. Idem quoque præcepto confirmat Apostolus actor. 15. cap. Paulus autem perambulabat Syriam & Ciliciā confirmans Ecclesias, & præcipiens custodire pręcepta apostolorum & seniorum & Rom. 13. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. non est enim potestas nisi à Deo. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. qui autem resistūt: ipsi sibi dānationē acquirūt.

De vtraque autem potestate in genere Ecclesiastica & layca loquitur Apostolus, sicut & Petrus. De quarum posteriori subiūgit. Non enim sine causa gladium portat. Nullus igitur potestatem Ecclesiasticam contemnere potest: quantumcunque scandalosè viuant illa fungentes: sine manifesto æternæ damnationis periculo. Ad quod vitandum dupliciter nos inducit Apost.

Et tīore & amore nos

timore pœnæ & amore iustitiæ ita concludens. Ideoque & necessitate subditi estote. Non solũ propter iram, sed & propter conscientiam. *ad superiorũ obedientiam cõpellit Apostol.*

Se solos Christi Ecclesiam esse, Caristique discipulos affirmant, & habere apostolicam autoritatem cũ claue ligandi & soluendi, Ecclesiam uero Romanam meretricem Babilonem esse, & ei obedientes omnes etiã clericos à tẽpore Syluestri papæ dicunt esse dãnatos. *Cap. 2.*

E VERA Christi Ecclesia sonant omnes, quæ sequuntur autoritates. Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ, vox est Dei Patris ad filium. Psal. 2. Commemorabuntur, & conuertentur ad dominum vniuersi fines terræ, & adorabunt in conspectu eius vniuersæ familiæ gentium. Hæc psal. 21. De conuersione gentium. & psal. 56. Exaltare super cœlos Deus, & super omnẽ terram gloria tua. Vnde, inquit, August. gloria eius super omnem terram, nisi quia Ecclesia eius super omnem terrã? Sicut corpus vnum est & membra habet multa, omnia autem membra corporis cum sint multa, vnum tamen corpus sunt. Ita & Christus, etenim in vno spiritu omnes nos in vnum corpus baptisati sumus, siue Iudæi, siue gentiles, siue serui, siue liberi. 1. Corinth. 12. *Quæ sit uera Christi Eccl. ex scriptura.*

Vides ex Paulo, quomodo omnes fideles qui

in Christo per baptisma renati sunt: vnum Ecclesiæ corpus efficiant, cuius ipse sit caput. Dedi te in lucem gentium vt sis salus mea vsq; ad extremum terræ. Esaiæ 49. & citatur ab Apostolo Acto. 13. de Ecclesia quæ à Iudæis ad gētes migratura erat vsq; ad extremū terræ, eodē dicēte Ro. 13. In omnē terrā exiuit sonus eorū &c. Non igitur soli Valdenses aut lutherani Christi sunt Eccle. Quod autē catholica eadēque Romana Christi sit Ecclesia non illa meretrix Babilon de qua Apocal. 17. cap. & eadem etiam indeuiabilis, patet. Matth. vlti. Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi. Vbi Chrisost. to. 2. in 5. Matth. cap. Nam & cum dixit, ecce ego vobiscum sum vsque ad consummationem seculi, nō ad eos tantummodo loquitur, subaudi apostolos, sed per eos ad vniuersum prorsus orbem. vbi Theoph. & nobis, inquit, & his qui post nos erūt, promisit hoc, Neq; enim apostoli vsq; ad finem mundi victuri erant. Idem quoque sentit August. de verbis domini sermone 45. Idē Paulus 1. ad Thim. 3. Hæc tibi scribo fili Thimotee, vt scias, quomodo oporteat te in domo Dei conuersari, quæ est Ecclesia Dei viui, columna & firmamentum veritatis. & postremo Matth. 16. Et portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Hæc Matthæi autoritas cum superiore vltimo capite, & ea quæ modo ex Paulo adducta est Ecclesiæ probant indeuiabilitatem.

Ecclesiæ indeuiabilitas unde?

Et quia eos etiam damnari affirmant, qui Ec-

clesiæ Romanæ obedientiam præstant, audiant quid de sede illa Romana dicat primũ Cyprianus, postea Hieronymus, ac deinde antiquissimus Irenæus. quo tandem miseri illi homines contra propriam salutem blaterare desinant. Cyprian.1.in Epist.ad Corn.papã.ita scribit.

Neque enim aliunde heræses obortę sunt, aut nata sunt scismata, quam inde, quod sacerdoti Dei non obtemperatur. Nec vnus in Ecclesia ad tẽpus sacerdos,& ad tẽpus iudex vice Christi cogitatur. Cui si secundum magisteria diuina, obtẽperaret fraternitas vniuersa, nemo aduersus sacerdotum collegium quicquam moueret. Nemo post diuinum iudicium, post populi suffragium post episcoporũ consensum, iudicẽ se non iam, Episcopi, sed Dei faceret. Nemo dissidio vnitatis, Christi Ecclesiã scinderet, nemo sibi placens ac tumens seorsim foris nouã heræsim conderet. Hæc Cyprian. & Hieron. ad Damasum papam. Hæc est fides papa beatissime, quam in catholica didicimus Ecclesia, quãque semper tenemus, in qua si minus perite, aut parum caute forte aliquid positum est: emendari cupimus abs te: qui Petri sedẽ & fidem tenes.

Heræticus, censendus secundum Hieron. qui sedis apostolicæ approbationẽ reprobat.

Si autem hæc nostra confessio, apostolatus tui iudicio comprobatur: quicunque me culpare voluerit: se imperitum, vel maleuolum, vel etiam non catholicum, sed heræticum comprobabit. Postremo Irenæus aduersus heræs. valenti. lib.3.cap.3. Loquens de Ecclesia Romana à Petro ac Paulo fundata sic habet. Ad hãc enim

Ecclesiam propter potentiorem principalitatẽ, necesse est omnem cõuenire Ecclesiam, hoc est eos qui sunt vndique fideles. in qua semper ab iis qui sunt vbique fideles, cõseruata est ea, quæ est ab Apost. traditio. Hæc Irenæus, ex quibus claret Ecclesiæ Romanæ super aliàs autoritas principatus. Neque isti suæ maledicentiæ causam qualemcunque prætendere possunt prælatorum vitam: cum omnes Christus sufficienter monuerit: dicens, quæcunque dicunt vobis seruatæ & facite. Ad illud autem quod dicunt, se ligandi & soluendi claues habere: respondebitur inferius 11. & 12. cap.

Ex his colligitur vnica esse vera Christi Ecclesia militans, catholica, hoc est vniuersalis Christo capiti per fidem baptismi in mysticum eius corpus, quod dicitur Christus, vnita, in fide ac moribus indeuiabilis, dicta antonomaticè Romana cui necessario parere habent omnes. De qua ad literam miratur Iudæorum synagoga cantico 6. dicens.

Huius capitis cõclusio. Quæ est ista quæ progreditur quasi aurora cõsurgens, interli, per omnes partes orbis extenditur, non parua loco vel tempore, pulchra, vt Luna, quia à Sole iustitiæ illustrata, noctem seculi Euangelica luce perfundit, electa, vt Sol in futura beatitudine, vbi sicut Sol: fulgebunt iusti, terribilis, vt castrorum acies ordinata, quo perfectius ordinem in se viatutum collocat, eo torribilior est Ecclesia aeriis potestatibus. Paueāt igitur heratici omnes, nec paueat illa. Sã-

ctamque Ecclesiam suam ac omnium matrem amplius non ignorent, sed agnoscant. diligant, non oderint, nõ contemnant, sed audiant & colant. adiuuent, non persequãtur. in ea maneant, ne abscindãtur. Saluẽtur ĩ naui, ne foris pereãt.

Nulla miracula dicunt esse uera quæ fiunt in Ecclesia: quia nullus ipsorum aliquando miracula fecit. Cap. 3.

VM tradãt hæretici se solos Christi Ecclesiam esse: nec ipsi miracula faciant: mirum esse non debet, si nulla vera Ecclesiæ miracula esse cõcludant, quamuis nõ tam illud de se dici, quàm de vniuersali Ecclesia putent.

Fuerunt autẽ Valdenses de quibus dixit Dauid, & obliti sunt benefactorum eius, & mirabilium, quæ ostendit eis. Coram patribus eorum fecit mirabilia in terra AEgypti. psalm. 77. & Exod. 11. cũ diceret Moyses populo Israel quomodo nocte sequenti moriturum esset omne primogenitum AEgypti, subiunxit, apud omnes autem filios Israel non mutiet canis ab homine vsque ad pecus. Vt sciatis quanto miraculo diuidat dominus AEgyptios & Israel. Obediuit dominus voto Iosue dicenti. Sol contra Gabaõ ne mouearis. Iosue 10. stetit. Itaque Sol in medio cœli, & non festinauit occumbere spatio vnius diei: Helias siccitaten tres annos & sex mẽses, deinde pluuiã impetrauit. Pascitur à coruis,

ſuſcitat filium matri familias. 3. Reg. 17. & 18.
Duos quinquagenarios ignis de cœlo conſump
ſit, 4. Reg. 1. Tandem diuiſis pallio aquis in cœ
lum receptus eſt. 4. Reg. 2.

Quod uim ſanatiuã habeãt ſanctorũ reliquiæ argumento ſumpto à minori ad maius.

Dæmum hominis mortui cadauere, Heliſæi
oſſa multo ante ſepulti contingente, defunctus
ille ſuſcitatus eſt. 4. Reg. 13.

A ueteri lege ad nouã.

In nouo autem teſtamento quomodo aude-
bunt tot ac tanta Chriſti miracula ſubſannare,
aut etiam Petri infirmos ad ſuam vmbram cu-
rantis, Stephani, ac aliorum ſanctorum? Si autẽ
dicant à ſolo Deo, non à ſanctis illa omnia fa-
cta fuiſſe, attẽdãt, velim qd ſcriptura ſonet. act.
6. Stephanus autẽ plenus gratia & fortitudine
faciebat ꝓdigia & ſigna magna in populo. Nõ
ibi dicitur, quod Deus faciebat per Stephanũ.

Dupliciter fieri miracula.

Cũ autẽ dupliciter fiãt miracula: vno modo
principaliter effectiue & indepẽdenter ſic ſolus
Deꝰ miracula facit iuxta prophetã dicentẽ. qui
facit mirabilia magna ſolus, hoc eſt ſine aliis, nõ
alii ſine illo. Alio modo meritorie ac deprecato
rie, & ſic ſancti miracula faciunt, quia ad ſancto
rum merita & præces, Deus talia miracula facit
quamuis non deſint, qui dicãt, virtutem à Deo
ſanctis inditam eſſe, extendentem ſe etiam ad ef
fectus miraculoſos, pro quo facere videtur apo
ſtolus. 1. Corinth. 12. dicens. Et quoſdam quidẽ
poſuit Deus in Eccleſia primo apoſtolos, ſecun
do prophetas, Tertio doctores, deinde virtutes,
id eſt ſecundum Ambr. qui miracula faciunt. a-
git enĩ ibi apoſtolus de gratia gratis data huic

auere videtur scriptura sãctis miracula tribuẽs. *Quod sancti duplici ter miracula faciant prece & gratia sibi à Deo gratis data.*
Vtrumque hunc modum probat Grego.lib. 2. Dialogo. dicens. Qui deuota mente Deo adherent, cum rerum necessitas poscit, exhibere signa modo vtroque solent. vt mira quæque aliquando ex prece faciant, aliquando ex potestate cõcessa illis à Deo, cui enim cõceditur quod est maius, non est mirum, si quod minus est conceditur. at maior est potestas filios Dei fieri, cũ hoc solum sanctis concedatur Ioan. 1. quã miracula operari, quod etiam malis datur. Matth. 7 Sequitur idem Grego. Quia enim vtroque modo miracula exhibeãt, testatur Petrus, qui Tabitã mortuã orando suscitauit, Ananiam vero & Saphiram mentientes morti increpando tradidit. Neque enim orasse in eorum exstinctione legitur, sed solum culpam, quam perpetrauerant, increpasse. Hæc ille. siue ergo priore, siue posteriori modo fiant miracula, à sanctis tamen fieri dicuntur iuxta modum loquendi scripturæ, dicentis. Amen amẽ dico vobis, qui credit in me opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet Ioã 14. & Marci. vltim. In nomine meo dæmonia eiicient, linguis loquentur nouis, non dicit, ad eorum præces dæmonia eiiciã. quãuis ita sit, vt patet inductiue in multis miraculis factis à sanctis. Nisi forte dicere velis, Deũ hũc sãctis honorẽ ideo cõmuniter tribuere quo suo illos exẽplo nobis honorãdos commõstret.

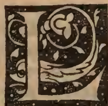
Quæ autem à Christo domino fiebant, per imperium fiebant. Quod si quando miracula fa *Quare Christus quãdo-*

que miracula facturus patrē orabat.

ĉturus patrem orabat, propter aſsiſtentes orabat, vt crederent Dei non dæmonis virtute, ſicut illi tribuebant phariſæi, ſe talia operari. Adde quòd Deus cum eſſet, patrem tamen orabat & gratias agebat, vt homo. quo nos ſemper in humilitate doceret & orare, & per omnia Deo gratias agere debere.

Cap. 4. *Omnia ſtatuta Eccleſiæ poſt Chriſti aſcenſum dicunt non eſſe ſeruanda, nec alicuius ualoris eſſe.*

Vnde uim obligandi habeãt Eccleſiæ ſtatuta.

VCAE 10. qui vos audit, me audit & qui vos ſpernit, me ſpernit. qui autē me ſpernit, ſpernit eū, q me miſit. De hoc ſupra cap. 1. In quo quæcūq; dicta ſunt, huic etiam loco coaptari poſſunt, & contra. Hic autem 72. diſcipulis loquebatur, quos ad prædicandum mittebat. & per eos ſucceſſoribus. Ex his tãquam principalioribus ſui partibus conflatur Eccleſia. de quibus Irenæus lib. 3. cap. 13. aduerſus heræ. valenti.

Qui Apoſt. præcepta etiã nõ ſcripta cõtēnit: Deū nõ hominē cõtēmnit.

Quomodo autem & ſeptuaginta prædicabant, niſi ipſi prius veritatem prædicationis cognouiſſent? 1. ad Theſſa. 4. cum præmiſiſſet Apoſtolus, ſcitis quæ præcepta dederim vobis, continuo ſubiunxit.

Itaque qui hæc ſpernit, non hominem ſpernit, ſed Deum, qui etiam dedit ſpiritum ſuum ſanctum in nobis. Idem Heb. 13. Obedite præpoſitis veſtris, & ſubiacete eis, ipſi enim perui-

gilant quasi rationem pro animabus vestris red dituri. & 2.ad Thessal.2.Itaque fratres state,& tenete traditiones,quas didicistis,siue p sermonẽ, siue p Episto. & in fine cap. quod si quis nõ obedierit verbo nostro per Episto. hũc notate, & ne commisceamini cum illo,vt confundatur.

Ecce quantus Apostoli rigor in eos qui Ecclesiæ etiam non scripta præceptá contẽnunt,quæ vbi vsu Ecclesiæ semel comprobata sunt, nõ minus obligant,quam illa quę nos scripta fuisse cũ Ecclesia defendimus, cum vtraque nobis ex æquo seruanda præcipiantur à Paulo.

Diuina eloquia partĩ scripta, partim nõ scripta nobis tradita fuisse.

Vnde B.Dyo .ca.1. cœlestis hierarchię dicit eloqa diuina duplicis esse generis. Nimirũ quę dã in sanctis ac theologicis libris nobis cõmẽdata, & alia pręterea, quæ ex animo in animũ medio intercurrente verbo corporali quidem, sed quod carnis sensum pœnitus excedat, sine literis transfusa. Si quidẽm primi illi sacerdotes duces apostolos intellige, summa illa & super substantialia partim scriptis, partim non scriptis,instituẽtes nobis tradiderunt. Et Irenæ.lib. 4.cap.43.

Qui legitimi sint Episcopi et qui illigetimi ex Irenæo.

Quapropter & eis presbyteris qui succesio nem habẽt ab Apostolis,ob audire oportet.qui cum Episcopatus successione charisma veritatis certum secundum placitum patris acceperũt Reliquos vero qui absistunt à principali success sione,& quocunque loco colliguntur,suspectos habere,vel quasi herętieos, & malę sententiæ, vel quasi scindentes vnitatem, & elatos & sibi

placentes.

Heratici ignē alienū afferunt ad altare. Omnes aut hi decidunt à veritate. Et heræticí quidem alienum ignem afferentes ad altare Dei, id est alienas doctrinas, à cœlesti igne cōburentur. quemadmodum Nadab & Abiu.

Qui vero exurgunt contra veritatem: & alios adhortantur aduersus Ecclesiam Dei: remanent apud inferos cum Datham & Abiron voragine terræ absorpti.

Cur à ieiunis consummatur Eucharistia cū eā cœnatis discipulis instituerit Christus. Qui autem scindunt & separāt vnitatem Ecclesiæ: eandem quam Hieroboam pœnam percipiunt à Deo. hæc Irenæus. Et August. to. 2. scribens Ianuario quærenti, cur à Ieiunis consummatur Eucharistia, cum eam Christus cœnatis discipulis instituerit? Nam inquit, saluator quo vehementius commendaret mysterii illius altitudinem, vltimum hoc voluit infigere cordibus & memoriæ discipulorum: à quibus ad passionem digressurus erat. Et ideo non præcepit: quo deinceps ordine sumeretur; vt apostolis p quos Ecclesiam dispositurus erat, seruaret hūc locū.

no. totū illū agēdi ordinē de Euchar. quem uniuersa cō seruat Eccl. ab Apost. ꝓcessisse sicut & alia multa: nō scripta, de quib⁹ apost. cætera aūt cum uenero diponam. Cum vero ait apostolus, de hoc sacramento loquens, siquis esurit, domi manducet: statim subtexuit. Cætera autem cum venero disponam vnde intelligi datur: quia multum erat, vt in Epistola totum illum agendi ordinem insinuaret: quem vniuersa per orbem seruat Ecclesia, ab ipso ordinatum esse, quod nulla morum diuersitate variatur. Idem to. 7. lib. 2. de baptismo, cōtra donatistas. cap, 7. Nolite ergo nobis obiicere autoritatem Cypriani ad baptismi repetitionē

ſed tenete nobiſcum exemplum Cypriani ad veritatis conſeruationem.

Eccleſia in ipſis quoque ſciſmaticis & heræticis corrigere,quod prauũ eſt,non iterare quod datum eſt:ſanare quod vulneratum eſt , non curare quod ſanum eſt,conſueuit.quam conſuetudinem ex apoſtolica traditione veniẽtem ſicut multa non inueniuntur in literis eorum , neque in conſiliis poſteriorum,& tamen quia per vniuerſam cuſtodiũtur Eccleſiam:non niſi ab ipſis tradita & commẽdata creduntur.Poſtremo antiquiſsimus Irenæus lib.1.aduerſus heræ. valenti cap.2. Eccleſia enim per vniuerſum orbem vſque ad fines terræ ſeminata , & ab Apoſtolis & diſcipulis eorum accepit eam fidem , quæ eſt in vnum Deum patrem omnipotẽtẽ. Deinde ſequenti cap.

Hanc prædicationem cum acceperit, & hanc fidem,quemadmodum prædiximus, Eccleſia & quidem in vniuerſum mundum diſſeminata diligenter cuſtodit,quaſi vnam domum inhabitãs, & ſimiliter credit videlicet quaſi vnam animã habens,& vnum cor.Et conſonanter hoc prædicat,& docet & tradit,quaſi vnum poſsidens os. Nã & ſi in mũdo loquelæ diſsimiles ſunt: ſed tamẽ virtus traditionis vna , & eadẽ eſt. Neq; hæ quæ in Germania ſunt fundatæ Eccle.aliter credũt aut aliter tradũt.Neq; quæ in hyberis ſunt, neq; quę in celtis, neq; hæ:quæ ĩ oriẽte,deinde. Et neq; qui valde præualet in ſermone,ex his q̃ præſunt Eccleſiis, quàm hæc ſunt, dicet.Nemo

Quãtũ ad fidem & prædicationem Eccle. quaſi unã domũ in habitat, quaſi unam animã habet & cor unũ & os unũ,linguæ quidem diſſimiles, ſed uirtus traditiõis una.

enim super magistrum est, hæc Irenæus.

Ex quibus manifeste concluditur eos qui Ecclesiæ iussa ac consuetudines aspernantur non scriptas, Dei & apostolorum præcepta contemnere: quod non eis sane cædet in bonum.

Cap. 5. *Festa, feriarum Ieiunia, ordines, benedictiones, officia Ecclesiæ, & similia, respuunt omnino.*

Vnde ortæ benedictiones in Eccl.

E FESTIS & Ieiuniis dicetur inferius cap. 20. & 21. De benedictionibus autem, ordinibus, & officiis, presens erit sermo. Benedixit Isaac Iacob dicēs, det tibi Deus de rore cœli. Gene. 28. Ipsemet Iacob postea singulis filiis suis benedixit. Gene. 49. quodque magis pensandum. Num. 6. locutus est dominus ad Moysem dicens, sic benedicetis filiis Israel, benedicat tibi dominus, & custodiat te, ostendat tibi faciem suam.

Et in nouo testamento Luc. 2. cap. Et erat pater eius & mater mirantes super his quæ dicebātur de illo: & benedixit illis Symeō. Et itē Luc. 24. Ipso die resurrectionis, duobus euntibus in Emaus dum recūberet cum eis, accepit panem & benedixit ac fregit, & porrigebat illis, & statim aperti sunt oculi eorum.

Quæ Eccle. sacramēta figuram habuere in antiqua lege.

Quantum vero ad ordines sciendum quædā nouæ legis sacramenta habuisse figuralia sacra-

menta in antiqua lege ſibi reſpondentia, ſicut baptiſmus circuncisionem de quibus apoſtolus ad col. 2. circũciſi eſtis circũciſione domini noſtri Ieſu Christi, conſepulti ei in baptiſmo. Euchariſtiæ ſacramentum habuit agni paſcalis cõuiuium. Pœnitentiæ autem ſacramentum omnes veteris legis purificationes.

Ordinis ſacramentum figuram agnoſcit pontificis ac ſacerdotũ antiquę legis cõſecrationẽ.

Confirmatio vero quia plenitudinis legis ſacramẽtum eſt, nullum habere potuit in antiqua lege ſibi reſpondens ſacramentum: quod tempus plenitudinis nondum aduenisset: ſicut nec extrema vnctio, quæ eſt quædam ad introitum gloriæ pręparatio, quæ gloria ãte Chriſti aduentum præparata non erat, præcio noſtræ redẽptionis nondum per ſoluto.

Matrimonium autem fuit quidem in veteri lege quatenus erat in officium naturæ, non tamen vt ſacramentum coniunctionis Chriſti & Eccleſiæ, quæ nondum facta fuerat.

Eccleſiaſti. officiorum figuræ.

De Eccleſiæ officiis pulchram habes, in antiqua lege figuram ex Dauidis ordinatione. 1. Paralip. 23. 24. & 25. capitibus. Nihil igitur ab Eccleſia reiiciendum eſt eorum, quæ non ſine cauſa tanto ante tempore ex ſancti Spiritus inſtinctu nobis præſignata ac præoſtenſa fuiſſe monſtrantur.

Cap. 6. *Ecclesias consecratas, cimiteria ; ac omnia talia dicunt pro auaritia solũ à clericis instituta, ut ea ad suũ quæstum reducant: ut à subditis hac occasione pecuniã & oblationes exquirant.*

Quanta sacris templis reuerentia debeatur, colligitur.

ON licebat nisi paucis intrare in tabernaculũ, nec ipsius vasa cõtingere. Nume, 4. Reuersi de captiuitate Babilonica, prius cœperunt filii Israel templũ ædificare quàm muros ciuitatis. 1. Esdrę. 3. In quadragesimo à sua natiuitate die voluit dominus in templum deferri & ibidem offerri. Luc. 2.

De tẽplo ementes & vendentes eiecit Christus dicens: domus mea domus orationis vocabitur. Matthæi. 21.

Arguit etiam Pharisæos, qui dicebant aurum templi sanctius esse templo & altari aurum ipsum sanctificante. Matth. 23.

Angelus domini per noctem aperiens ianuam carceris, & abducens apostolos dixit. Ite & stãtes loquimini in templo omnia verba vitæ huius. Acto. 5. cap.

Commendatus est multum Enuchus ille cadacis reginę quòd de Ethiopia ad templum hierosolymitanũ venerat adorationis gratia. vnde reuertendo fuit à Philipo iussu Spiritussancti baptisatus. Acto. 8.

Cum introisset Iesus in templum cœpit eiice

re vendentes & ementes,& non sinebat vt quisquam transferret vas per templum. Marci. 11. cap. Postremo Matth. 4. dicitur. assumpsit eum diabolus in sanctam ciuitatẽ, & rursus 27. cap. Exeuntes de monumento post resurrectionem eius venerunt in sanctam ciuitatem. Si Ierusalẽ ciuitas sancta propter templum sacrificiis de animalibus dicatum appellabatur: quanto nos sanctiora templa nostra habemus, in quibus sacratissimum Christi corpus, conficitur & seruatur, vbi & sacramenta ipsa, quibus certa peccatorum fit remissio, fidelibus christianis ad ministrantur.

Propter quæ Iginius papa illius nominis primus teste platina, instituit ne templa sine celebratione dedicarentur: néve augerētur diminuerenturque sine arbitratu metropolitani vel Episcopi. Vetuit item, ne tigna reliquáve materies ad ędificanda templa congesta in prophanos vsus conuerteretur.

Idem etiam statuit Calcedonense concilium sexcentorum triginta Episcoporũ, cap. 24. dicens, quæ semel consecrata fuerint monasteria cum iudicio sui Episcopi maneant perpetua, & pertinentes ad ea res conseruari ipsis monasteriis decernimus, nec vlterius posse ea fieri secularia habitacula.

De cimiteriis & sepulchris.

De cimiteriis ac sepulturis, habes primo Gene. 23. Quomodo Abraham agrum emit ab Ephron, in quo erat spelunca duplex in sepulturã Saræ vxoris suæ, quo in loco sepeliri voluit Ia-

cob non in AEgypto. Gene. 49. cum esset eiusdem cum Abraham promissionis heres Moyses quoque eandem ob causam tulit ossa Ioseph de AEgypto idipsum prius dum viueret requirentis. Exod. 13. Dauid ipse multum commendauit viros Iabet, quod iuxta Iudæorum ritum Saulis & eius filiorũ cadauera in bello prostrata tradiderant sepulturæ. 1. Reg. 31. & scriptura Thobiam celebrat de mortuorum etiam cum propriæ vitæ periculo sepultura. Thob. 1. & 2. 4 autem cap. scribitur patris Thobiæ ad filium admonitio ac mandatum de sua & vxoris sepultura. Venit Iudas Machabæus, vt in bello prostratorum corpora tolleret, ac cum parentibus in paternis sepulchris sepeliret. 2. Machab. 12.

In nouo quoque testamento: discipuli B. Ioãnis baptistæ postquã ab Herode decollatus fuit eius corpus honorifice sepelierunt. Matth. 14. Et ipsemet Christus de sua curauit sepultura, cũ ait mittens enim vnguẽtum hoc in corpus meũ ad sepeliendum me fecit. Amẽ dico vobis, vbicunque prædicatum fuerit Euangelium hoc in toto mundo, dicetur quod hęc fecit in memoriã eius. Matth. 26. Postremo Acto. 8. Sepelierunt Stephanum viri timorati & fecerunt planctum magnum super eum.

Non igitur noua est templorum erectio ac eorũdẽ pro diuino cultu dedicatio, nec sepulchrorum siue eimiteriorum pro in humandis fideliũ corporibus, quæ dum viuerent templum erant Spiritussancti benedictio. Nec sunt hæc omnia

vt dicunt herætici, ſacerdotum auaritia recenter inuenta & inſtituta, vnde Auguſt. In Ioannē ſuper illud, acceperunt ergo corpus Ieſu & ligauerunt illud linteis cum aromatibus ſicut mos eſt Iudæis ſæpelire. Non mihi videtur, inquit, Euangeliſta fruſtra dicere voluiſſe, ſicut mos eſt Iudęis ſępelire. Ita quippe niſi fallor admonuit: in huiuſmodi officiis quæ mortuis exhibentur, morem cuiuſque gentis eſſe ſeruandum.

Tum primum hominem uerè baptiſari dicunt, cum in eorum ſectam fuerit inductus, quidam etiam eorum aiunt baptiſma paruulis non ualere eo quòd nondum actualiter credere poßint. Cap. 7.

HVIVSCE Erroris prior pars, ſicut nulli rationi innititur vel minimum apparenti: ita nulla confutatione īdigere videtur. Sed poſterior quæ paruulos actu credere non valentes baptiſmi fructu perperā & contra ſcripturam ac generalium conciliorum determinationes priuare nititur: ſic improbatur.

Nos inde nouę legis ſacramenta veteris legis ſacramentis perfectiora trahimus, quòd Chriſtus nō legem ſoluturum veniſſe ſe dixit, ſed impleturū, at circūſio ex patribus antiquis, à Moyſi lege ſuſcepta, octauo die paruulo actu credere non valenti & originale delebat & gratiam

conferebat: illud igitur idem etiam perfectius quo ad gratiam faciet baptismus ipse, qui circũcisiõni succeſsit. Maximè cum illud ipsum & vsus Eccleſiæ & doctrina confirmet. Alioqui longe melius ac certius remedium contra originale peccatum in antiqua lege fuiſſet paruulis collatum, quàm in noua clamante. Niſi qui renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, nõ poterit introire in regnũ cœlorum quod ſuperius adductis manifeſte repugnat.

Cur paruulo credere nõ ualenti deleatur originale p baptiſma.

Rationi enim & æquitati conſonũ eſt, vt qui ſine actu proprio in primis parẽtibus deliquit, omnes enim eram⁹ natura filii irę. Ephe. 2. quia peccãte primo homine, vitium pro natura inoleuit, idem ſine propria actuali in Deum conuerſione per Chriſti meritum & per fidem Eccleſiæ cui paruulum offerẽtium fides recte coniungi dicitur, reſurgat ĩ baptiſmo. Ad quod expreſſa eſt generalis conſilii Vienenſ. deciſio ſub Clemen. quinto, de ſumma trin. & fid. catho. cap. fidei catholicæ.

Paruulus ĩ baptiſ. p offerẽtes credit actualiter, & p ſe habitualiter.

Baptiſma vnicum baptiſatos omnes in Chriſto regenerans eſt, & ſicut vnus Deus ac fides vnica ab omnibus fideliter confitendum, quod celebratum in aqua in nomine patris & filii & Spiritus ſancti, credimus eſſe tã adultis quàm paruulis communiter perfectum remedium ad ſalutem.

Et ſi curioſius inquiras: quomodo ergo verum erit, quod à paruuli ſucceptore reſpondetur pro paruulo qui baptiſatur, quærenti ſacerdoti, cre-

dis in Deum? credo. Omnino ſane verum eſt, quod reſpondet ſucceptor ſiue offerẽtes qui par uuli vice reſpondẽt, teſte Auguſt. lib. de peccatis & de meritis.

Mater, inquit, Eccleſia os maternum paruu lis præbet, vt ſacris myſteriis imbuantur, quia nōdū poſſunt corde proprio credere ad iuſtitiā nec ore proprio confiteri ad ſalutem. Si autem propterea recte fideles vocantur, quoniam fidē per verba geſtantium quodam modo profitentur: cur etiam non pœnitentes habeantur, cū per eorūdem verba geſtantium diabolo & huic ſeculo abrenunciare monſtrentur? Et eadem ra tione poſſunt dici intendentes, non per actum propriè intentionis, cum ipſi quandoque contra nitantur ac plorent, ſed per actum eorum à quibus offeruntur, hæc ille. Nec ſolum per ſucceptorem ſeu offerentes credit puer qui baptiſa tur vſu rationis carens, ſed & propria fide habituali per baptiſmum infuſa. Alioqui diceres ho minem Dei fidem & gratiam habentem, fidelē non eſſe: cum dormit, quia tunc actualiter non credit, habet tamen fidei ac gratiæ habitum in ſe, quod certe ſufficit, vt Deo gratus ſit ac fideles dicatur.

Eccleſia os maternū p̄bet paruulis ad confitēdum, & cor ad credendum.

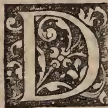
Sunt & alii extremę ac omnino contrariæ ſen tentiæ, qui contra apoſtoli ſententiam dicere non verentur tales paruulos abſque baptiſmo decedentes ex Dei tandem ſaluandos miſericordia, quod de abſoluta Dei potentia qui ſacramē tis ſuam virtutem non allegauit, nemo inficia-

Pelagiana heræſis paruulos ſaluari ſine baptiſmo. decedentes.

tur:de lege tamen ordinata quantum ex ſcriptu ra colligi poteſt,nullus eorum ſaluatur. Imo oppoſitum aſſerere eſt hereſis Pelagiana. quamuis tales paruuli pœnam ſenſus,quæ tantum actuali reſpondet peccato,non patiantur, dicente Auguſt.to.3.de fide ad Petrum.cap.26. Firmiſsime tene, & nullatenus dubites, omnem hominē qui per concubitum viri & mulieris concipitur cum peccato originali naſci, impietati ſubditū, mortíque ſubiectum, & ob hoc natura iræ filiū naſci. Idem ſermone 10. de verbis apoſtoli.

Quid inquit, offers babtiſandum?quem? infantem,cui offers? Chriſto ei certe qui venit in mundum. Ita inquis, quare venit in mundum? peccatores ſaluos facere, ergo quem offers habet, quod in illo ſaluum fiat. Si dixeris, habet confitendo deles Si dixeris, non habet, negando tenes.hæc Auguſt. Cum quo & apoſtolo Roma.5. cap.ſicut per vnum hominem peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatū mors in quo omnes peccauerunt,huius heræſis oppoſitum concludimus.

Cap.8. *Confirmationis ſacramentum reſpuunt, Sed magiſtri eorū manus imponunt diſcipulis uice illius ſacramēti.*

DE POSTERIORI huius parte curandum non eſt: cum proprium ſit hereticis,ſemper peculiare quid inſtar veritatis effingere: vt quæ contra fidem effutiunt, recte ſemper ab eis dicta

fuisse videantur, Valdensibus consentit Lutherus. Negat enim confirmationem & gratiā conferre & sacramentum esse,

Cum audissēt apostoli qui erant Ierosolymis quia recepisset samaria Dei verbum: miserunt ad eos Petrum & Ioannem, vt acciperent spiritum sanctum. Nondum enim in quenquam illorum venerat: sed tantum baptisati erant in nomine domini Iesu, tunc imponebant super eos manus, & accipiebant Spiritum sanctum Actuum octau.

Quid sibi vult quòd Spiritussanctus nondū in quenquem baptisatorum venerat?

An non dabatur etiam in baptismo Spiritussanctus? Dabatur certè sed non visibiliter sicut in confirmatione, quod in primitiua Ecclesia factum fuisse dicunt: ad plantandam fidem: maximè propter Iudæos, qui signa petūt, vt credant. vnde Acto. 19. cum Paulus quosdam discipulos tantum Ioānis baptismo baptisatos reperisset: illos Christi baptismo baptisauit, & deinde manus imposuit, id est illos confirmauit, & venit Spiritussanctus super illos, & loquebantur linguis, ac prophetabant. Hunc locum citat Hieron. aduersus Luciferia to. 2. in verę cōfirmationis argumentum: similiter & Chrysost. to. 3. in 19. Acto. cap. vbi dicit, vide quòd duplex donū fuerit, & linguæ & prophetiæ, & paulo pòst, dic oro, mihi: nōnne exprobās Iudęis dicebat Christus, nisi videritis signa non creditis?

Quare Spiritussāctus nō dabatur uisibiliter in baptismo sicut in confirmatione in primitiua Eccle.

Cōfirmatio uerū Eccl. sacramētū.

Si igitur sibi sub aliquo sensibili signo gratia

confertur ab intendente ministro cum præscripta verborum forma, vt sit sacramentum Ecclesiæ, necesse est. cui si forma desit: sicut apud luciferianos, aut materia vel intensio, confirmatio non est quod putatur, sed abusus, qualis erat apud Valdensium magistros, qui Episcopi vsurpantes officium discipulis manus imponebant nostræ cõfirmationis vice quam plane negabãt.

De aliis vnctionibus regum, pontificum, tẽpli, altaris, baptisatorum habes plene in cap. cũ venisset, de sacra vnctio. lib. 1. decretal.

Cap. 9. *Episcopos, & clericos, ad religiosos Ecclesiæ, dicunt esse scribas & pharisæos, & Apostolorũ persecutores.*

QVONIAM se solos Apostolicos (certe ab vsurpato Apostolorũ officio) ac Christi Ecclesiã dictitant: Hierarchichum Ecclesiæ ordinem infamare nõ verentur, contra illud Exod. 22. Diis, id est sacerdotibus non detrahes, & principi populi tui non maledices. Et item illud, nolite tangere Christos meos, & in prophetis nolite malignari. Psal. 104.

Cap. 10. *Corpus Christi & sanguinem non credunt uerum esse sacramentum, sed panem benedictum: qui in figura quadam dicitur corpus Christi: sicut dicitur Petra autem erat Christus, & similia.*

VRMVRABANT autem Iudæi de illo, quia dixiſſet, ego ſũ panis viuus qui de cœlo deſcendit. Reſpondit ergo Ieſus, & dixit eis. Nolite murmurare in inuicẽ. Nemo poteſt venire ad me, niſi pater qui miſit me, traxerit eum. Ioannis ſexto capitulo.

Vides quòd nemo ad filium venire poteſt per fidem huic etiam venerabili ſacramento credendo, niſi prius tractus fuerit à patre. De quo tractu Augu. de verbis apoſtoli ſermone 2. ſic ait. vbi credis, ibi venis. Quid ergo miraris? crede, & venis. Ama, & traheris. Sed ad eos redeamus.

Venire ad Chriſtum & trahi à patre.

Si vera eſſet eorum interpretatio hoc eſt corpus meũ, id eſt ſignificat corpus meũ, ſicut illud Apoſt. 1. Corinth. 10. Petra autẽ erat Chriſtus: non aliter certe Chriſtũ repræſentaret, aut contineret hic venerabilis panis poſt conſecrationis verba: quàm manna aut Petra illa Chriſtum in antiqua lege repræſentabat aut continebat. Huic autem manifeſte repugnat Chriſtus in litera dicens. Hic eſt panis qui de cœlo deſcendit, non ſicut manducauerunt patres veſtri manna in deſerto & mortui ſunt, qui mãducat hunc panem, viuet in æternum.

Triplex Euchariſtiæ à manna differentia ex Euãgel.

Animaduerte igitur triplicem ex litera huius ſacri panis ab illo manna differentiã. Primo illud de cœlo, id eſt aere, vbi angelorum miniſterio formabatur iuxta illud panem angelorũ

manducauit homo, veniebat. Hic autem de ſinu patris de quo ipſemet ego exiui à patre, & veni in mundum, profectus eſt: quando verbum caro factum eſt.

Secundo, qui manna illud in deſerto mãducauerunt, mortui ſunt. non ſolum quia illorum ibidem proſtrata ſunt cadauera, teſte Paulo, ſed quia æterna etiam morte bona ex parte perierunt, dicente de illis Dauid. Quadraginta annis proximus fui generationi & dixi ſemper hi errant corde, & ſtatim, quibus iuraui. In ira mea ſi introibunt in requiem meam, ita exponente Paulo Hebr. 9. Quibus autem iurauit non introire in requiem ipſius, glo. æternam, niſi illis qui increduli fuerunt? Hic autem ſuper benedictus panis ab homine decenter manducatus eundem viuere facit propter Chriſtũ & hic per gratiam, & in futuro per æternam gloriã. Qui manducat me, inquit, ipſe viuet propter me, qui manducat hunc panem, viuet in æternum.

Tertio, quod iſte poſtea in nouiſsimo die ab illo ſit ſuſcitandus, qui enim, inquit, manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, non ait meæ (carnis aut ſanguinis figurã) habet vitam æternam, & ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die.

Noli ergo, ô heratice tam amplis támq; diuerſis inter hunc ſacrum panẽ & illud mãna ſeu Petrã illam (idem enim eſt hic devtroque iudicium (aſſignatis differẽtiis, tam impuro ore hoc venerabiliſsimum Euchariſtiæ ſacramentum

verè ac realiter sacrum Christi corpus & sangui nem continens, blasphemare polluere conculca re. Sed audi potius, si forte tandem resipiscere tantęque ingratitudinis maculam ab te repelle re queas.

Caro mea vere est cibus, & sanguis, meus ve re est potus, non, inquit Theop. dixit figura est carnis, sed caro.

Et ne quem conturbet, quòd credendus sit pa nis caro: etenim & in carne ambulāte domino, & ex pane alimoniam admittente, panis ille qui manducabatur, in corpus eius mutabatur, & si milis fiebat sanctæ eius carni. Et nūc igitur pa nis in carnem domini mutatur: vt non abhorrea mus ab eius esu, hæc Theop. cuius expositio do ctis facit plane satis: propter tamen incredulos ex Euangelii litera tale trahi potest non futile argumentum.

Cur Eucharistia quæ prius panis fuerat caro appelletur à Christo de quo uide ānotationem fol. seq. 2. pag. 2.

Nihil idem esse potest respectu eiusdem veri tas & figura, vt patet de pcussa Petra quæ Chri sti figura erat in cruce lancea percutiendi, de in de emanante aqua, quæ aquæ de Christi latere quandoque profluxurę figura erat etiam non ve ritas. De manna quoque, & similibus, quæ iux ta apostolum illis in figura contingebant. Ergo nihil idem, vere ac figurate dici potest respectu eiusdem Christi caro, aut corpus Christi san guis, ac potus. tenet consequentia per locum à casibus, antecedens autē manifestum est ex ip somet Paulo. 1. Corinth. 10. Atqui Christus in ore cuius non est inuentum mendacium, dixit

Argu. probans realē Christi existentiam in Eucharistia

caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus,& hoc est corpus meum, nõ ergo hoc quod in sacramento monstratur, corporis aut sanguinis figura est:sed solida & ex fide certa eo rũdem veritas.

De hac apostolus.1.Corint.11. Dominus noster Iesus Christus in qua,inquit,nocte tradebatur,accepit panem & gratias agens fregit & dixit,accipite & manducate, hoc est corpus meũ, quod pro vobis tradetur. Si igitur relatiuum, quod verum Christi corpus refert,non eius figuram, quæ certe pro nobis tradenda non fuerat,quare pro nomen hoc,non idem corpus demonstrabit, non eius figuram, nulla existente diuersitatis ratione vel causa? Et quòd hic verus huius scripturæ sensus: audi & Rupertũ in 6. cap. Ioannis.

Verba Christi de Eucharistia nude ut sonant & citra omnem similitudinis nebulã esse accipiẽda.

Nam quod solent facere dialectici aut philosophi,cum primarum quamlibet substantiarum designare volunt, verbi gratia. cum æquiuocationẽ determinantes contra argumentorum sophisticas importunitates dicunt. Alexandet rapuit helenam, cogimur enim nunc talium in tãto negocio meminisse nugarum: & sagittantes, paruulos repercutere sagittis paruulorum, cum inquam dicunt: Alexander rapuit Helenã: quoniam potest opponi, Alexãder, Philippi rex Macedo non rapuit Helenam:determinãtes dicũt. Alexander is,de quo nũc agitur, Troianus priami filius rapuit Helenam.

Hoc idem summa sapientia fecit. vbi osten-

dere voluit, quomodo carnem suam nobis ad manducandum dare possit: hoc est, inquit, corpus meum & addidit: quod pro vobis trādetur. Itē, hic est sanguis meus, & adiecit qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionē peccatorum. Totumque modum manducandi carnem suam, & bibendi sanguinem suum perscribens, hoc, inquit, facite in meam commemorationem.

Proinde cunctis figurarum vel similitudinū nebulis amotis, non corpus quodlibet, non corpus Christi, quod est Ecclesia, sed illud corpus domini, quod pro vobis traditum est, nos manducare, & illum sanguinem qui pro vobis fusus est in remissionem peccatorum, bibere: indubitanter credimus.

Nec enim differt, inquit, in culpa non credidisse, quòd manducantes de ligno scientiæ boni & mali nō morerentur: & non credere, quòd manducantes carnem meam & bibentes sanguinem meum ordine præscripto, ab eadem morte liberentur, hactenus Ruper.

AEqualis infidelitatis esse nō credere mādu cantes de ligno sciētiæ boni & mali morituros & non credere Eucharistiam mādu cātes ab eadem morte esse liberandos.

Eiusdem meminit Apostolus Hebr. 10. Vbi sacerdotii Christi supra Leuiticum excellentiā ostendit dicens. Habētes itaque fratres fiduciā in introitu sanctorum in sanguine Christi, quā initiauit nobis viam nouam & viuentē per velamen, id est carnem suam, & sacerdotem magnum, super domum Dei, accedamus cum vero corde in plenitudine fidei, in verbo velamen, id est carnem suam, magister sententia. ita expo-

nit, quæ velata ſumitur ĩ Euchariſtia, quo quid clarius? quod ſi hanc expoſitionem non recipis, & adhuc tergiuerſaris, datu vbi & quo ſenſu melius dicatur ſacra Chriſti caro velamen ita enim habet Paulus, nobis initians viam nouã, ac viuentem ad ſanctorum introitum, per ſacerdotem magnum, quem certe alium intelligere non potes, quam ipſum Chriſtum, quem diſtincte, poſt carnis velamen non ſine cauſa poſuit Apoſtolus, eius ſimiliter velamen, id eſt carnem non aliam dabis quã quæ ſub panis ac vini ſpeciebus à veris chriſtianis velata ſumitur & celebratur. Quãuis iuxta alteram eiuſdem loci expoſitionem ſacra Chriſti caro qua occultatur eius diuinitas velamen intelligi poſsit, prior tamen expoſitio, quæ Chryſoſtomi eſſe fertur, magis literæ congruit. Id quod & alio tibi modo oſtendam, ex ipſius literæ circunſtantia.

arg. ex Paulo de Euchariſtia ex excellentia nouæ legis ſupra ueterẽ.

In eodẽ nanq; capite de trib⁹ illis ſacerdotio ſacerdote, ac ſacerdotis hoſtia, nõ abs re meminit Paulus, per vni⁹ legis ad alterã cõparationẽ. Vt quemadmodum duo prima nouæ legis, ſacerdotiũ & ſacerdos, prima duo veteris incomparabiliter excedunt, ita ſane & tertium eiuſdem nouæ legis puta hoſtia, tertium veteris veluti figuram veritas multo anteire debet. Non ſolum in eo, quod nuda & non velata ſacra Chriſti caro ab ipſomet Chriſto Deo patri ſemel in ara crucis oblata eſt, ad multorum exhaurienda peccata, ſed quod eadem caro iuxta Paulum velata à Chriſti miniſtris quotidie in prioris obla-

tionis memoriam, sic nec ipsemet faciendum instituit offeratur, vt continua ac perpetua nouæ legis oblatio, continuę olim veteris oblationi tanquam veritas suæ figuræ respondeat. Non sine magno sane debite offerentis ac recipientis diuinę gratiæ fœnore.

De hac oblatione pulchrè Augusł. 10. lib. de Ciuit. cap. 20. per hoc, inquit, & sacerdos est ipse offerens, ipse & oblatio, cuius rei sacramentũ quotidianum esse voluit Ecclesiæ sacrificium, cũ ipsius ipse sit caput, & ipsius capitis, ipsa sit corp⁹, tam ipsa per ipsum, quàm ipse per ipsam suet⁹ offerri, pulchra hæc sane & apposita Christi similitudo & Ecclesiæ, quæ per ministrum sacerdotem, Christum in altaris mysterio offerentem, seipsam Deo quotidie propter Christi capitis ad sua membra vnionem offerre creditur.

Et Christũ p Ecclesiam & cõtra Ecclesiam p Christũ offerri quotidie ꝓpter corpus mystici idẽtitatem.

Cęterum quoniam Eucharistiam tantummodo panem dicunt esse benedictum: ne forte cũ Christi corpore vel sine eo putent, panem qui præ fuerat, adhuc post verba consecrationis remanere, vel solum, vt volunt Valdenses cum Luthero, vel simul cum Christi corpore, sicut dicebat Ioannis Vuicleff.

Ostendamus ex Euangelistis post verba consecrationis panem minime remanere aut vinũ Matth. 26. Cænantibus eis, accepit Iesus panẽ & benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis, & ait. Accipite & comedite, hoc est corp⁹ meũ. Et accipiens calicem gratias egit, & dedit illis dicens. Bibite ex hoc omnes, hic est enim san-

Quod panis nõ remaneat aut uinũ in Euchari stia ex Euãgelistis colligitur.

guis meus noui testamenti, qui pro multis effundetur in remissioné peccatorum. Et Marc. 14. Et manducantibus illis, accepit Iesus panem & benedicens fregit & dedit eis, & ait, hoc est corpus meum. Et accepto calice gratias agens dedit eis, & biberunt ex illo omnes, & ait eis, hic est sanguis meus noui testamenti, qui pro multis effundetur. Et Luc. 22. Et accepto pane gratias egit, & fregit, & dedit eis dicens, hic est calix nouum testamentum in sanguine meo, qui pro vobis effundetur, hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem postquã cœnauit dicens, hic est calix nouum testamentum in sanguine meo, qui pro vobis effundetur. Superuacaneũ fore videtur Paulum adducere idẽ omnino afferentem. 1. Corinth. 11. cap.

Ex his igitur talem nectimus ratiocinationẽ. Si post consecrationis verba panis remaneret aut vinum, (vt dicunt Valdẽses & Lutherus) in alicuius trium Euangelistarum, aut in prædictis Pauli verbis ipsam consecrationem nude exprimentibus, hoc venerabile sacramentum panis vocaretur aut vinum, sicut corpus & sanguis: hoc autem euidenter est falsum, cum ibidem tantum corporis & sanguinis non panis aut vini nomen audias & legas: falsum igitur est ibidẽ panem aut vinum post consecrationem remanere. Nota est consequẽtia cum minore. Et probatur maior.

Sicut enim cõsecrationis verba nihil falsum exprimere: ita nihil verum ibidem exprimen

dum ſupprimere & omittere debent. Atqui verba illa formæ in omnibus Euangeliſtis & Paulo ſolum Chriſti corpus & ſanguinē exprimũt, panem autem, aut vinum non exprimũt, ſed ſupprimunt, igitur poſt cōſecrationis verba ſolum Chriſti corpus & ſanguis ſine pane & vino ſub prioribus eorumdem ſpeciebus remanent. Si enim Chriſtus ex accepto pane & vino nullam omninò variationem feciſſet, ſed illa eadem immutata diſcipulis præbuiſſet, meritò dici poſſet panem & vinum ſuis porrexiſſe diſcipulis. Illi autem cum ſacramentum recipiunt: non panem audis aut vinum nominari, ſed tātum corpus & ſanguinem.

Idem ſenſit etiam Irenæus lib. 4. aduerſus heræ. valen. cap. 34. Quemadmodũ enim qui eſt à terra panis percipiens vocationem Dei, iam nō communis panis eſt, ſed ex Euchariſtia ex duabus rebus conſtans terrena, ſpecies intellige, & cœleſti, ſic & corpora noſtra percipientia Euhariſtiā iam non ſunt corruptibilia ſpem reſurrectionis habētia, itē lib. 5. circa principiũ quādo ergo miſtus calix & factus panis pcipit verbum Dei: fit Euchariſtia corpis & ſāguinis Chriſti.

Quod autem dicunt Lutherus & eius diſcipuli, pluries alibi panem vocari hoc ſacramentum indéque colligunt, aut ibi panem eſſe, aut ipſum panem corpus Chriſti eſſe male certe colligunt. Ignorant enim ſacræ ſcripturæ conſuetudinem vt res aliqua eo appelletur nomine, quo res ex qua facta eſt, prius vocabatur. Nec

Scripturæ cōſuetudo, qua prioris ſubſtantiæ nōie ex qua res facta eſt

uocatur & ipſa ut caro panis dicitur quæ de panis alimonia coaluit per augmētū, & carnis nomine intelligūtur & piſces iuxta apoſtolū dicētē alia eſt caro piſciū alia uolucriū 1.cor.15.c.

propterea conſequens eſſe, vnam rem aliam eſſe, ſicut habes Exod.7. Tulitque Aaron virgam coram Pharaone & ſeruis eius, quæ verſa eſt in colubrum. Vocauit autem Pharao ſapientes & maleficos & fecerunt etiam ipſi per incantationes AEgyptiaces, proiecerúntque ſinguli virgas ſuas, quæ verſæ ſunt in dracones: ſed deuorauit virga Aaron virgas eorum.

En audis virgam Aaron primo in colubrum verſam ſimiliter & maleficorum virgas in dracones mutatas, virgas vocari: eo quòd prius virgæ fuerant. Ita cum panis in ſacrum Chriſti corpus tranſſubſtantietur, ipſum corpus prioris quandóque ſubſtantiæ vocabulum nomenque retinet: & panis appellatur, veluti panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita, & Apoſtolus panis quem frangimus: nónne participatio corporis domini eſt?

Neque hæc ratio noſtram ſuperiorem infirmat, qua oſtendimus, in verbis conſecrationis ab Euangeliſtis recitatis, panis vel vini nomen nequaquam interuenire quandoquidem ſola illic exprimenda erat ſacramenti veritas, de corpore & ſanguine Chriſti: quæ duo illorum virtute verborū ac ineffabili Dei potentia. Nouo quodam & inuſitato eſſendi modo ſub prioribus panis ac vini ſpeciebus mirabiliter conſiſtunt.

Eodem loquendi modo dicit Augnſt. ſermone 28. de verbis domini, cum de ſacramentis, inquit, tractarem: dixi vobis, quòd ante verba

Christi, quod offertur, panis dicatur. vbi Christi verba deprompta fuerint: iam non panis dicitur, sed corpus appellatur, hæc ille.

mIn quibus verbis dici & appellari pro esse posuit August. quod ad verba ipsa consecrationis operatiua respiceret. *Dici & appellari pro esse posuit August.*

At de his hactenus, de quibus etiam inferius in 33. cap. de sacrificio missæ.

Quidam autem dicunt tantum per bonos fieri, alij per omnes qui uerba consecrationis sciunt. Cap. 11.

VM nemo teste Apostolo, sumat sibi honorem, sed qui vocatur à Deo velut Aaron: nequis in posterum tantum sibi vsurparet dignitatis mysterium: dominus Iesus, inquit ille. 1. Corinth. 11. In qua nocte tradebatur, accepit panem & gratias agens fregit, & dixit, accipite & hoc facite in meam commemorationem. Et Matth. 26. cœnantibus autem eis, & deinde accipite, & comedite, hoc est corpus meum.

Quibus, rogo, dicebat, accipite? quib⁹ & hoc facite? Id est faciẽdi potestatem sumite. Id quod referunt & Lucas 22. cap. Nónne cœnantibus discipulis? hoc certe habet litera. *Iudas est & sacerdos cũ aliis ordinatus & Eucharistia donatus.*

An Iudam Scarioth in cuius cor iam intrauerat diabolus, vt eum traderet Iudæis: ab hoc excludit officio? Et vnde hoc probes: cum Augu. to. 10. ad fratres in Heremo sermone 25. dicat

eum Christi corpus simul accepisse cum aliis, & in sacerdotem consecratum fuisse? Non igitur solis bonis vt dicunt, aut omnibus verba cõsecrationis scientibus, hanc consecrandi potestatem tribuit, sed solis Christi discipulis & eorum successoribus. Id quod magis patebit sequẽti capite ad quod propterea propero.

Cap. 12. *Dicunt quòd peccator sacerdos non poßit aliquem soluere & ligare, cũ ipse sit ligatus peccato, & quod quilibet bonus & sciens laycus poßit alium soluere & pœnitentiam iniungere.*

VM iuxta sacros canones vna sit potestas de iure tãtum, vt qui ordinem sacrum symoniace suscipit, potestatem quidem recipit, sed non vsum saltem licitum: sicut nec occultus peccator Eucharistiam, quam publicé petit.

Alia est potestas facti tãtum. vt si degradatus attentet consecrare, vere de facto consecrat, licet sit ei prohibitum ac grauißime peccet.

Tertia est potestas iuris simul & facti vt si sacerdos existens in gratia subditum sibi rite confessum absoluat. Verum est quidem sacerdotẽ in mortali existentem nõ inuincibiliter ignorato non posse de iure alium sacramentaliter absoluere: cum ex hypothesi ministret indigne, si tamen absoluat: veré, ac de facto subditum rité confessum absoluit, quãuis sic absoluendo pec-

cet. Vt verbi gratia, si quis tãtum pedes habeat ligatos, ille tamen suis manibus, alium ligatum etiam contra superioris mandatum soluere de facto, ac liberum à vinculis reddere potest, ita in proposito.

Quoniam sacramenta per quemcunque conferantur siue dignum siue indignum, non ministri nituntur merito, sed passionis Christi à qua cessante impedimento, suum semper sortiuntur effectum, dicente Paulo. 1. Corinth. 3. Neq; qui plãtat, est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus.

Sacramẽta nõ ministri sed Christi nituntur merito.

Item cum pro alieno peccato, nemo spiritualiter puniatur: si peccator suo cõfiteretur prælato: quẽ in mortali esse inuincibiliter ignorat: puniretur subditus spiritualiter sine sua culpa pro alterius peccato, magna siquidem pœna est eaque spiritualis, sui remissione peccati, & nouæ gratiæ infusione priuari, nec infans recens natus pro alieno peccato punitur spiritualiter, sed pro suo, in quo ex diuini statuti transgressione natus est, culpæ originali obnoxius, legi membrorum, ac aliis miseriis multis.

Nemo spiritualiter punitur pro alterius peccato.

Quod autem dicunt quemlibet laycum scientem, & peccata remittere, & pœnitentiam iniũgere posse: vnde hoc habeant, nescio nisi forte, id trahere velint ex illo. 1. Petri. 2. Vos autẽ genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, loquitur communiter Petrus aduenis dispersionis ponthi Gallaciæ, cum autem dicantur ibi layci regale sacerdotium: propterea forte putant lay-

eos omnes sacerdotes esse & absoluere posse. At videát, quæso, quid in eodẽ capite præmittatur. Et ipsi tanquam lapides viui superædificamini domus spirituales in sacerdotium sanctũ, offerentes spirituales hostias acceptabiles Deo per Iesum Christũ. Ecce quomodo vocantur regale sacerdotium siue sacerdotes, à spiritualibus hostiis Deo offerẽdis. quæ sunt bona ac meritoria opera, ex fide spe ac charitate prodeuntia: quale sacerdotium omnibus Christi fidelib⁹ competere potest & debet, vt patebit inferius cap. 27. Vbi prædicta autoritas cum ea quæ habetur Apocal. 5. fecisti nos Deo nostro regnum & sacerdotes, explicabitur.

Vbi & quãdo potestatem remittendi peccata cõtulerit Christus discipulis.

Hanc vero potestatem remittendi peccata cõtulit Christus suis discipulis post resurrectionẽ Ioan. 20. dicens quorum remiseritis peccata. Et ne omnibus, id liceat ostendit Apostolus ad titul. 1. dicens huius rei gratia reliqui te crete, vt ea quæ desunt corrigas, & constituas per ciuitates presbyteros, sicut & ego disposui tibi. Si enim absque tibi ordinatione & opera illud idem poterant qui ab eodem constituti fuerunt presbyteri: quid Titũ Episcopum in id mumeris à Paulo institui oportebat, & cretę relinqui?

Habemus igitur qualiter soli Christi discipuli & eorum successores veræ ac æternæ pacis inter Deum & homines faciendo nuncii, cũ ait, sicut misit me pater, & ego mitto vos, ac remissionis peccatorum ministri, cum dicit, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, mitteban-

tur à Christo, non layci illi hanc peccata remittendi potestatem & peccatores Deo per absolutionis sacramētum reconciliandi accipiebāt, non homines prophani.

Vnctionem extremam respuunt dicentes potius fore maledictiones quam sacramentum. Cap 13.

VIC herēsi concordat Lutherus, cui cum illud Iacobi quinto obiicitur, infirmatur quis in vobis, videns se conuinci, negat B. Iacobi Epistolam canonicam esse. Luthero, cū vniuersali Ecclesia contradicit Hieronymus in Epistola ad Paulinum presbyterum, de omnibus diuinæ scripturæ libris, quę in principio Bibliæ ponitur.

Vtque adductam contra se autoritatem magis apparenter refellere videatur ille, dicit B. Iacobum sacramentum illud instituere non potuisse. Quasi vero illud à Christo institutum non fuerit, & à Iacobo promulgatum tantū nō institutum. cum etiam illud ortum habuerit à prima Apostolorum misione, de qua Marci. 6. Et vocauit duodecim, & cœpit eos mittere binos, & dabat illis potestatem spirituum immundorum. Et paulo pòst, & exeuntes prædicabāt, vt pœnitentiam agerent, & dæmonia multa eiiciebant, & vngebant oleo multos, & sanabantur. Huius sententiæ sunt Theop. B. Thomas,

Extrema unctio & à Christo instituta et à Iacobo promulgatam.

& August.to.9.de visitatione infirmorum, lib. 2.cap. 4.dicens. Nec prætermittendum est illud Apostoli Iacobi præceptum, & paulo pòst, Ergo sic roges de te & ꝓ te fieri, sicut dicit Apostolus Iacobus, imo per apostolum suum dominus, ipsa videlicet olei sancti delibutio, intelligitur Spiritussancti typicalis vnctio, hæc ille.

Omnia ad sacramētū requisita cō tinet extrema unctio q̃ a B. Iacobo explicā tur in litera cū dupli ci eius effe ctu.

In hoc autem sacramento ab Iacobo explicātur omnia, quæ ad verum Christi sacramentum pertinent. Minister cum dicit, inducat presbyteros Ecclesiæ, quod vocabulum non solum seniores, vt somniant herætici, significat, sed & Ecclesiæ sacerdotes quos additione nominis Ecclesia designauit, dicente Augu. lib.1. quęst. super Gen. cap. 7. Proinde omnis senex etiam presbyter nō ōnis presbyter etiā senex, rursus & Hiero. lib.2. in Esa. ca.3. Qui scierit ī scripturis sanctis presbyteros merito & sapientia eligi non ætate, qualis vero presbyter eligi debeat, plenissime scribit Paulus ad Thim.

Cur oleum oliuæ benedictū sine Balzamo est huius unctionis materia & nō cōfirmationis.

Huius sacramenti materia est oleū Oliuæ benedictum sine Balzamo, ad sacramenti confirmationis differentiam, Quod ex oleo & Balzamo misto cōficitur, estque Ecclesiā intrantiū sacramentum, quòd intrātibus necessaria sit cōscientia, quæ in oleo intelligitur, & in Balzamo fama odorifera. Exeūtibus autē sufficit cōsciētia nitida, quę oleo benedicto designatur. Sacramenti formam aperit dicens. Orent super eum, quæ est hæc, per istam vnctionem & suam piissimam misericordiā indulgeat tibi Deus, quic-

quid deliquisti per visum,& similiter in aliis mẽbris,applicatur vnctio ipsa,quæ cum recta ministri intentione in omni requisita sacramento:omnia ad verum Ecclesiæ sacramentum necessaria complectitur.

Neque omisit iste Apostolus duplicem in litera huius sacramenti effectum. Vnum regularẽ ac principaliter intẽtum,si sit in peccatis remittentur ei,alterum contingentem nec semper sequentem: & alleuiabit eum dominus,quantum scilicet ad corpus,quamuis vtrũque faciat De⁹ secundum S.Thom.cum dignus est ipse ægrotus,vel ei expedit.Iuxta illud psalmistę homines & iumẽta saluabis domine, id est animas & corpora. Quisquis igitur pertinaciter de extrema vnctione cõtra scripturam, & vsum vniuersalis sentit Ecclesiæ,merito heræticus censendus est.

Matrimonium dicunt fornicationem esse iuratam,nisi continenter uiuant. quaslibet aliàs immunditias magis licitas aiunt quàm coniugalem copulam. Cap.14.

DE HVIVSMODI dicit Apost. 1.ad Thim.4. Spiritus manifeste dicit, quia in nouissimis temporibus discendent quidam à fide attendentes erroribus & doctrinis dæmoniorũ in hypocrisi loquentium mẽdacium, & cauteriatam habentium conscientiam:& prohibentiũ nubere hæc Apostol.cui⁹ vel sola sufficere debet autoritas.

Christus ante peccatũ autor matrimonii, idẽ & post peccatum defensor.

Huc accedit quod Christus nuptiis interfuit Ioan. 2. ac omnium primum in eisdem signum edidit. quo nuptias licitas esse satis ostẽdit, quarum fuit ipse institutor & autor dicens primo crescite & multiplicamini, quod ne ad solũ innocentiæ statum referre velis: ipsemet eandem probãs institutionem post peccatum pharisæis quærentibus, an sibi quacunque ex causa vxorẽ dimittere liceret, respondit ac conclusit Christus, quos Deus coniunxit, homo non separet. Idem quoque quia ex eodem Spiritu sensit Paulus 1. Corinth. 7. Idẽ & Petrus 1. Petri 3. quod minime facerent, si nuptiæ licite non forent, August. super 1. ad Titum cap. qui dicit si acceperis vxorem, non peccasti, & si nupserit virgo, non peccat, & quod vult, faciat non peccat, si nubat, satis declarat nuptias nullum esse peccatum, quod intelligendum est de his quibus prohibitum non est contrahere.

Valeant igitur qui contra scripturam separare nituntur, quos Deus coniunxit ac prohibuit ne separet homo.

Cap. 14.

Continentiam laudant, sed inurente libidine concedunt ei satisfieri debere quocunque modo turpi, exponentes illud Apostoli ad Corinth. Melius est nubere quàm uri, quòd melius sit quolibet actu turpi libidini satisfacere: quam in corde tentari. Sed hoc tenent valde occultum ne vilescant.

SI QVIDAM fortis miles ciuitatis Dei, teſte Auguſt. clamat, tēta me Deus, & proba me, vre renes meos & cor meum. Si itē B. Iacobus in ſua canonica dicit: Omne gaudium exiſtimate fratres, cū in varias tentationes incideritis: quo modo heretici continentiam laudantes, omne flagitium admitti ac committi debere contēdūt inſurgente carnis illecebra: vt ei potius ſatisfaciant, quam contra tentationem, quæ ad meriti augmētum nobis data eſt, viriliter dimicent, & vincant, quo iuxta Iacobum de victoria gaudeant ac poſtea coronentur?

Appetenda de carne uictoria.

De hac autem pugna carnis tandem poſt longam diſceptationē & quærimoniam ita cōcludit Apoſtolus Rom. 7. Igitur ego ipſe mente ſeruio legi Dei, carne autem legi peccati. Et nē dē tali pugna deſperaremus ſicut quid ā qui eodem teſte deſperantes, ſiue, vt clarius dicam, indolentes tradiderunt ſe omni immunditiæ: huic malo ſtatim conueniens poſt quæſtionis reſponſionē, remedium aperit dicēs. Infœlix ego homo quis me liberabit de corpore mortis hui⁹? id eſt mortalitatis, vt abſorbeatur: quod mortale eſt à vita? Reſpondet gratia Dei per dominum noſtrū Ieſum Chriſtum.

Deinde in ſequentis capitis initio concludēs quæ in præcedente tractauerat, dixit. Nihil ergo nunc damnationis eſt iis, qui ſunt in Chriſto Ieſu, qui non ſecundum carnem ambulant, qua-

si dicat, quamuis in carne militent, modo non vincantur per cõsensum, nihil est damnationis.

De qua re pulchre August. de verbis Apostoli sermone. 5. aliud est enim non concupiscere, aliud post cõcupiscẽtias suas nõ ire: nõ cõcupiscere omnino pfecti est. post cõcupiscẽtias suas nõ ire, repugnãtis est, luctãtis est, laborãtis est, vbi feruet pugna: quare desperatur victoria? quãdo erit victoria? quãdo absorbebitur mors in victoria, tunc enim vox erit triumphantis, nõ sudor pugnantis. Et paulo pòst, non implet legem infirmitas mea, sed legem laudat voluntas mea.

Quid enim lex dicit? non concupisces, & ego nolo concupiscere, & tamen concupisco. quamuis concupiscentiæ meæ assensum nõ prębeam, resisto enim, auerto mentem, nego arma, teneo membra, & tamẽ fit in me quod nolo, nõ ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. Libera est mens, caro captiua, hæc ille. In tali pugna propter Deum vita consensum: quid remanet nisi ex difficultate meritum? Propter quod idem Augustin. sequenti sermone ita concludit.

In carnis pugna caro serua mens domina, modo à Deo sit adiuta.

Itaque concupiscentia est carnis, & membra carnis, mens tamen quia dominatum habet: si tamen desuper adiuuetur (ne cum ei multum cõtra gratiam damus, non regem, sed tyrannum faciamus) plus habet iuris ad tenenda membra carnis, ne dentur in arma iniquitatis quam ipsa concupiscentia carnis ad mouẽda membra carnis, hæc Augu.

Propterea ne in tali carnis pugna plus de nobis quàm de Deo cõfidamus: subdit idem Apostolus lex Spirit⁹ vitæ in Christo Iesu liberauit me à lege peccati & mortis.

Oremus igitur & nos, nõ ne tentemur vtque õnino tollatur stimulus carnis, cũ tẽtatione careat nemo, sed ne in tentationem inferamur, id est ne vincamur, quod nos orare docuit Christus Matth. 5. dicens. Et ne nos inducas in tẽtationem. Iuxta quod interpraetandus venit locus ille Pauli. *Orãdũ, nõ ne tẽtemur sed ne à tentatione uincamur.*

Melius est nubere quam vri, quod melius sit matrimonium contrahere, cui prohibitum non est quam vri, id est quam carnis tentationi succumbere per consensum. *Melius nubere quam uri, qui intelligatur.*

Itaque cum fortis ac pene ineuitabilis sit hæc pugna primorum culpa parentum quandoque & nostra & ad exercitium nostrum nobis congenita: nos spe præmii allecti de necessitate virtutem faciamus & coronam. Vbi enim pugna non est: nec victoria, cum deest victoria abest & corona, teste Chryso. to. 5. sermone 6. de martyribus imitandis. vnde tu christianus delicatus es miles: si putas te posse sine pugna vincere, sine certamine triumphare. *Quõ fiat de necessitate uirtus.*

Asserunt illicitum esse omne iuramentum, inde uero & peccatum mortale, sed dispensant ut iuret quis pro euadenda corporis morte, ne alios prodat ac secretum reuelet perfidiæ suæ dicunt esse crimen inexpiabile & peccatum in Spiritum sanctũ prodere hæraticũ. Cap. 16.

OMINUM Deum tuum adorabis & illi soli seruies ac per nomen illius iurabis. Deut. 6. idē 10. cap. Sed quia dicere possent hoc Iudæis pmissum fuisse in antiqua lege ad vitandam Idololatriam; christianis autē omnino prohibitum fuisse per Christum dicentem Matth. 5. ego autem dico vobis non iurare omnino, neque per cœlum quia tronus Dei est. sit autem sermo vester est est, non non, quod autem his abūdantius est à malo est. Idem habet B. Iacobus 5. cap. suæ canonicæ, dicens. ante omnia fratres mei nolite iurare, neque per cœlum &c. Ex his concludunt omne iuramentum esse illicitum.

Hereticorū euasiones de nunquam iurādo cū earū impugnationibus ex scriptura.

Ostendamus igitur ex aliis scripturæ locis harum Christi & Iacobi autoritatum longe aliam esse intelligentiam. Primo Deus iurasse legitur Gen. 22. Per memetipsum iuraui, dixit dominus ad Abraham, quia fecisti hanc rem, benedicā tibi. Huic autoritati & similibus forte dixerint potest quidē iurare Deus, quia verax est omnis autem homo mendax propter quod iurare non debet homo. At Paulus pluries iurasse legitur. Rom. 1. Ego autem testem Deū inuoco. In animam meam, & 2. Corinth. 2. ad Philip. 1.

Si dicas iterum, Paulum hominem purum iurasse quidem, non tamen mentiri potuisse in suis Epistolis Spiritu sancto ipsum dirigente,

non ita esse de aliis hominibus qui sæpe mentiũ tur ac peierant. Cur igitur ipsemet Paulus Hebr.6. De illis aliis hominibus qui sæpe peierant exemplum adducit, cum ait, homines enim per maiorem sui iurant, & omnis controuersiæ eorum finis ad confirmationem est iuramentum? quod tantum abest vt repræhendat, vt tanquã celebre ac memorabile factum inducat ad ostendendam diuinæ promissionis factæ Abrahæ firmitatem.

Et expresse Esaiæ 46. In memetipso iuraui. Egredietur de ore meo iustitiæ verbum, & non reuertetur, quia mihi curuabitur omne genu, & iurabit omnis lingua, vbi Hiero. sed & hoc iurat quòd Idolis relictis omne genu ei flectatur cœlestium terrestrium & infernorum, & omnis per illum iuret lingua mortalium. In quo perspicue significatur populus christianus, hæc Hieron. & Aug. super illud psal.31. sicut iurauit domino votũ vouit Deo Iacob. Nihil inquit, gratius possumus Deo offerre: quàm iure iurare, est autem iurare firmè promittere.

Idem sermone 28. de verbis Apostoli. Si peccatum esset iuratio, nec in veteri lege diceretur, non periurabis, reddes autem domino iusiurandum tuum, & habetur 22.q.1.cap. si peccatum.

Beatus quoque Bernardus super cantica sermone 66. Hanc eandem heræsim suo iam tempore vigentem ita refellit. Patet vos & superstitiose obseruare de iuramento, & flagitiose pręsumere de periurio. O peruersitatẽ? quod ad cau

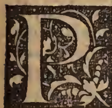
telam consultum est, videlicet non iurare, hoc illi mãdati vice tam superstitiose obseruant, & quod immobili iure sancitum est, nonpeierandum scilicet, hoc tanquam indifferens pro voluntate dispensant.

Restat igitur vt nec Christum dominum nec eius apostolum Iacobum iuramentum prohibuisse dicas, tanquam malum & illicitum, sed tantum iurandi consuetudinem interdixisse vel potius homines ne facile iurent monuisse, ob periurii in quod proni sunt ex iurandi consuetudine, periculũ, dicente Christo. Quod autẽ his abundantius est, à malo est, nõ quidẽ iurãtis, sed iuramẽtũ requirẽtis, quódq; sibi vtile aut necessarium est ad salutem, aliàs credere nõ volentis.

Iurandi cõsuetudo per scripturam prohibita.

De hac autẽ praua iurandi consuetudine scribitur Ecclesiastici 23. cap. iurationi non assuescat os tuum. & paulò post sicut seruus flagellatus assidue à liuore nõ minuitur, sic õnis iurãs ac negocians à peccato nõ purgabitur, duo hæc iurãs & negociãs coniunxit scriptura, quod negocians sæpissime iuret, ac peieret sæpe. Vnde Augu. in consulta. ad Hylarium. Multo enim tutius, vt dixi, quantum ad nos attinet nunquã iuramus, vt sit in ore nostro est est, non non, sicut dominus monet. non quia peccatum est verum iurare, sed quia grauissimum peccatum est falsum iurare. In quo citius cadit, qui consueuit iurare, hæc ille. Ex his satis perspicua est de christiano iurandi modo veritas.

Dicunt non licere occidere malefactores per iudiciũ seculare, tradunt alii quod animalia bruta occidere cum liceat ut pisces & huiusmodi. *Cap. 17.*

PROPTER vituli adorationem Moyses cum filiis Leui interfecit vno die de populo quasi tria milia. Exod. 32. Iussit dominus puerum blasphemum extra castra educi & lapidari. Leuit. 24. ligna colligens in sabbato fuit Dei mandato lapidatus à populo Numer. 15. Acham quia de Anathemate Hieryco abstulerat, occisus est à populo Iosue 7. Scribitur Exod. 22. Non patieris maleficos viuere.

Quòd malefactores ex utroque testamento quãdo quæ ueniant occidendi.

In nouo autem testamento Paulus Rom. 13. de sublimiori potestate loquẽs, si malefeceris, inquit, time, non enim sine causa gladium portat, Dei enim minister est vindex in iram ei, qui male agit. Ananias & Saphira eius vxor quia de agri præcio defraudauerant mortis sententia dãnati sunt à Petro Apostolo Actor. quinto.

Neque enim præcepto illo non occides, omnis occisio prohibita est: sed ea dũtaxat quæ priuata & non publica fit au toritate, de qua Hieron. super 22. cap. Hierem. Homicidas & sacrilegos, & venenarios, punire nõ est effusio sanguinis, sed legum ministerium, cum autem dicunt bruta etiam animalia occidi non debere, attendant illi, quod post diluuium dicit Deus, Gene. 9, omne quod mouetur, & viuit, erit vo-

bis in cibum, quasi olera virentia tradidi vobis omnia, excepto quod carnē cum sanguine non comederitis. Et Paulus 1. ad Corinth. 10. Omne quod in macello venit, manducate. Nempe animalium carnes, quæ si occidi, vt dicunt, non liceret: eorum carnes comedi Paulus non concederet: aut saltem eorum occisionē sine qua carnes ille non veneunt, nec comeduntur, non taceret: sed apprimè reprehenderet.

Cap. 18. *Dicunt non esse purgatorium, sed omnes morientes statim transire in cœlum uel in infernum. Ideo suffragia pro defunctis ab Ecclesia facta asserūt nō prodesse. Cū in cœlo nō indigeant, & in inferno existentes nulla tenus adiuuentur. unde dicunt quod oblationes pro defunctis factæ prosint clericis qui comedunt: non animabus quæ huiusmodi non utuntur.*

SI DEFVNCTI suffragiis in cœlo non indigeant, nec iuuentur in inferno, vnde consequēs est purgatorium non esse? sicut sublato per eos purgatorio, bene inferunt defunctorum animas non indigere suffragiis, at sicut hereticū est quod illi inferunt: ita & id ex quo illud colligūt.

Pœnā hic uel ī purgatorio exoluēdā remanere post remissā culpā

Discant igitur primo ac intelligant post hic remissam mortalem culpam, hominem sæpe remanere obligatum ad aliquam pœnam vel hic vel in futuro seculo exoluēdam. Vt patet de Dauide 2. Reg. 12 Qui à Nathā propheta de Vriæ

homicidio & Belzabeæ adulterio repræhensus ac deprehensus statim corde compunctus dixit. Peccaui domino, dixitque Nathan ad Dauid: Dominus quoque transtulit peccatum tuum, non morieris, ecce culpæ remissio. Sequitur in litera de remanente adhuc peccati pœna. Verumtamen quoniam blasphemare fecisti inimicos nomen domini, propter verbum hoc: filius qui natus est tibi, morte morietur. Magni sane pretii ac æstimationis erat tunc temporis apud Dauid illius filii vita, pro quo septem cum ieiunio dies in terra iacuerat, si forte sibi daretur à domino, ac relinqueretur in vita, putabat meo iudicio, sententiam de pueri morte tantum esse comminatoriam. Item Iob. 14. signasti quasi in sacculo delicta mea, sed curasti iniquitatem meam, vbi glo. curat, quia hic per flagella funditus relaxat. Dicente Aug. to. 10. In die cōmemoratiōis animarū sermone de illis 4. Illi vero qui quamuis capitalia crimina non admittant, & ad perpetranda minuta peccata sunt faciles, & ad redimenda sunt negligentes, ad vitam æternam pro eo quod in Christum crediderunt, & capitalia peccata non admiserunt, venturi sunt. Sed prius in hoc seculo per Dei iustitiam vel misericordiam amarissimis tribulationibus sunt eoquendi, aut per multas elemosinas & Dei misericordiam liberandi, aut certe illo igne purgatorio, de quo dicit Apostolus, longo tempore cruciandi, vt ad vitam æternam sine macula & ruga perueniant, stat igitur imò sæpissimè

contingit: hominem post hic remissam culpam mortalem aut venialem nondum tota per eum exoluta hic pœna, ex hac vita migrare in gratia: quo admisso, neque id inficiari potes. Quæro ex te vbi nam reliquam hãc pœnam exoluet? non certe in inferno, cum in gratia decesserit. Neque in paradiso, Apocal. 14. A modo dicit Spiritus, id est Deus, vt requiescant à laboribus suis, de beatis loquẽs, & 7. cap. Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum. Neque enim stare potest summum beati gaudium cum aliqua temporali pœna vel momentanea.

Argu. à sufficienti diuisione negatiuè.

Neque expiari dicetur talis pœna ipsa corporali morte cum ea sit communis sine pœnę & cũ pœnæ obligatione decedentibus, cum igitur nullum sit tandem malum impunitum sicut nec bonum irremuneratum, Necesse fuerit eum in aliquo tertio loco post mortem puniri, quem recte purgatorium vocant; quod scilicet animæ illic ab omni reatu pœnę ac scoria peccati purgẽtur antequã in æterna recipiantur tabernacula.

Cõmũia scripturæ loca purgatoriũ probantia quibus adduntur alia quatuor.

Id quod ex ipsa tibi scriptura monstrabimus, prætermissis etiam locis id ipsum communiter probantibus, videlicet Matth. 12. qui peccauerit in spiritum sanctum, 1. Corinth. 3. de superædificantibus super fundamentum Christum, & 2. Macha. 12. de Iudæ Machabæi oblatione in Ierusalem. Proferam itaque alia quatuor scripturæ loca. Primus est Thobiæ. 4. Dicebat enim Thobias pater iam morti propinquus, Thobiæ filio suo panem tuum & vinum tuum

ſuper ſepulturam iuſti conſtitue, recte Thobias. Si enim mortuꝰ ac ſepultꝰ eſt iuſtus: nō eſt certe in inferno, vbi etiam non prodeſſet oblatio. Si in cœlo: quid panis ac vini oblatione opus eſt ſuper eius ſepulturam, cum minime indigeat?

Nec dicere potes cum Auguſtino: pro illo fore gratiarum actiones vt ſtatim patebit, quod tamē propter præſentis ſaluationis dubium recte à nobis fieri poteſt, cū aliàs purgatoriis pœnis detineri queat: quē nos iam beatum putamus, propter quod ſuper iuſti ſepulturam oblationes facimus, de præſenti eius ſalute incerti. Sublato autem per te purgatorio, quid tali oblatione panis & vini ſuper ſua iam certo ſaluatus ſepultura iuſtus indiget, quæ duo tū ſoli ſacerdoti prodeſſe affirmas? cumque Deo corde & ore vbivis loci de præſenti eius ſalute gratiæ agi vel haberi poſsint: tamen panem & vinum offerri iubet Thobias ſuper iuſti ſepulturam, quod certe non faceret, ſi cum plena ac perfecta iuſtitia ſine vlla pœnę obligatione iuſtus ille deceſsiſſet. Et ita ſemper iuſtus decedens migraret nullo indigens ſuffragio poſt mortem. Suffragiū enim de ſui ratione quandam auxiliationem importat: quæ ſoli indigenti & ei qui defectum patitur, conuenit. Beatus autē eſt, qui habet quicquid vult, & nihil mali vult. Vnde licet meritoriis viuentium operibus accidentale beatorum gaudium creſcat: non tamen propterea bona viuorū opera ſuffragia beatorū dicūtur ſicut defūctorum. Secundus locus eſt Luc. 16. cap. Faci

Quid ſuffragium importet.

te vobis amicos de mammona iniquitatis vt cũ defeceritis, recipiãt vos in æterna tabernacula: hic locus intelligi non poteſt de eleemoſinis in mortali peccato factis: cũ ille inter opera mortua deputentur: teſte Chryſoſt. to. 4. Hunc locum citante in primum caput Epiſt. ad Hebr. Apparet igitur, inquit, quoniam non ipſa amicitia pauperum patrocinabitur, ſi bona opera nõ habeamus, hæc ille. Et tamen bonum opus in mortali factum, bene prodeſt ad bonum aliquod temporale, quamuis non æternum, Vt patet de Nabuchodonoſor Ezech. 29. cui pro labore ſuo contra Tyrũ data fuit à Deo AEgyptus in mercedem, locus ergo iſte intelligitur de ſacientibus ſibi tales amicos in ſtatu gratiæ. In qua quamdiu perſeuerat homo: ab æternis tabernaculis non deficit, niſi forte ratione alicuius pœnę ſuis peccatis debitę ipſumque ne illuc continuo poſt mortem recipiatur remorantis, propter quod hũc locum exponit Lyra, vt cum defeceritis ſcilicet à præſenti vita. Damnatis prodeſſe nõ poſſunt tales eleemoſinæ, neque ſaluatis ad hoc, vt in æterna tabernacula recipiantur, cum eo iam peruenerint, ergo tãtum his qui in purgatorio reſeruãtur, patrocinari poterunt quo citius euolent. Tertius verò locus eſt 1. Ioan. 5. cap. Qui ſcit fratrem ſuum peccare peccatum non ad mortem: petat & dabitur ei vita peccanti non ad mortem, eſt peccatum, ad mortem non dico, vt pro illo roget quis, en duplex in litera peccatum vnũ pro quo orari vult à fra-

Bonũ opus i mortali factũ ad quid proſit.

Quod peccatũ ad mortẽ & quod nõ ad mortem.

tre eius qui peccauit non ad mortem. Alterum ad mortem pro quo non vult Ioannes orationē fundi à fratre peccātis. i. à christiano. Ex hoc loco talem formo rationem. Pro omni viatore mortaliter peccāte peccato quocunque grauissimo, etiam in Spiritum sanctum, vel cōtra nos ipsos, quamdiu viuit, qui peccauit: orare possumus & debemus; tum ex Christi doctrina dicentis, orate pro persequentibus & calumniantib⁹ vos, & rursus orate pro inuicem, vt saluemini, tum ex eiusdem ac Stephani protomartyris exēplo qui pro suis ille crucifixoribus, hic lapidatoribus Deum depræcabantur in morte. Nisi forte, id Deus prohiberet, sicut fecit Hierem. cap. 7. dicēs. Noli orare pro populo hoc, ergo locus hic B. Ioannis de viatore mortaliter peccāte & adhuc in præsenti vita remanente intelligi non debet, alioqui & doctrinæ Christi contrairet & exēplo, imò cū præcepto de proximi dilectione pugnaret: si pro tali orare nō liceret. De illo igitur accipi & intelligi debet, qui post mortale commissum, & in eodem non dimisso moritur, quod scilicet ait, non pro illo dico vt roget quis. Nempe quòd oratio pro eo qui cum mortali decedit fusa nō ei prosit ad salutem. Huius sententiæ est glos. interli. dicens. Quod in hac vita non corrigitur, eius venia post mortem frustra postulatur, Idem lyra. Idem quoque sentit Aug. to. 7. de correct. & gratia. cap. 12. dicens. De quo peccato, quoniā non expressum est, possunt multa & diuersa sentiri. Ego autē dico. Id

esse peccatum, fidem quæ per dilectionem operatur, deserere vsque ad mortem, hæc ille. Itaque si posterior autoritatis pars de mortuo in mortali pro quo orandum non est intelligitur, & prior de mortuo in gratia pro quo sit orandũ debet intelligi, valde enĩ alienũ videretur, quòd vna de mortuo tantum & altera eiusdem breuissimę autoritatis pars de solo viuente interprætari debeat, nulla subsistente diuersitatis ratione vel causa. Atqui posterior pars de mortuo tantũ accipi debet, vt patuit, ergo & prior etiam pars de mortuo, qui tantum cum veniali quod non est ad mortem vel cum pœna ex mortali quo ad culpam dimisso remanente, decessit, erit intelligenda. vnde in litera dicitur. quòd dabitur ei vita scilicet maior secu ndũ Primasium B. Augustini discipulum peccanti nõ ad mortem, vel dabitur ei vita auferẽdo occasionẽ veniale scilicet quod occasionaliter ducit ad mortem hæc ille. Ex quo sequitur primo quòd oratio ꝓdefunctis in gratia & ad pœnã obligatis facta eisdẽ ꝓdest, alioqui cur talem peccatorum distinctionem fecisset B. Ioãnes. Secundo sequitur tales defunctos viatorum suffragiis indigentes in inferno non esse neque in paradiso (neque cum baptisati sint) in puerorũ limbo, ergo sunt in purgatorio, tenet consequentia per locum à sufficienti diuisione negatiue. Cum nũc post mortem alia loca non sint defunctorum animabus deputata Christo sua gloriosissima morte sinum Abrahæ euacuãte & captiuam secum in cœlum cap-

tiuitatem ducente. Quartus scripturæ locus est Apocal.5.cap.Et omnem creaturam quæ in cœlo est,& quæ super terram,& subtus terram, & mare, & quæ in eo sunt,omnes audiui dicentes,sedenti in trono & agno benedictio, & honor, & gloria, & potestas in secula seculorum. Vbi Primasius omnia enim quæ vniuersis com petunt creaturis,inueniuntur in homine esse, viuere,moueri,sentire,intelligere, ergo & hic omnem creaturam dicit omne humanum genus,sicut Apostolus Paulus. Nam & ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis in libertatē gloriæ filiorum Dei, hæc ille. Per omnem autē creaturam quæ subtus terrā est. Nec mare nec quæ in eo sunt, intelligere potes, cum seorsim statim mare exprimatur & quæ in eo sunt.

Quæ ergo creatura est subtus terrā, quæ benedictionem honorem ,gloriam & potestatem in secula seculorum optet ac decantet sedenti in trono, id est Deo patri, & agno id est filio. Non dānati,quia non infernus con fitebitur tibi,neque mors laudabit te Esaiæ 38. & psalm.6.In inferno autem quis confitebitur tibi?confessione scilicet laudis.q.d. nullus.

Neque item paruuli sine baptismo decedētes, qui tantum naturalem de Deo cognitionem habent,non fidei, vt ipsi Deo tanta ac talia decantare valeant,alioqui non tantum pœnam damni:sed & sensus paterentur: si scilicet se ad tale tantumque beatitudinis bonum natos esse, & eodem priuatos cognoscerent. Ex fide, ad il-

Fides supra naturā maxima dāna torū pœna. lud enim non se extēdit naturalis eorum cognitio cum fides sit supra naturam. Maxima nāque fertur damnatorum pœna. Vt cū illi ad fruendū Deo sese creatos ac redēptos fuisse intelligant, tamen illo tanto bono sua culpa priuati, perpetuis in tormentis iuxta culpæ exigentiam detineantur, de qua Esaiæ 66. vermis eorum non morietur, de pœna autem sensus, & ignis eorum non exstinguetur. Igitur necessum est fateri voces Deum tāto præconio efferentium, eorum tantum esse, qui in Dei amicitia cum tēporalis pœnæ obligatione decesserunt è vita, quique purgatorii (quod sub terra est) pœnas æquanimiter quia diuinæ concordes voluntati substinēt, Amicorum vero ope ac communibus Ecclesiæ suffragiis liberationem expectāt, dicēte Greg. lib. 4. dialog, Nullus subtus terram dignus inuentus est, quia neque animæ corpore exutę aperire nobis præter dominum sacri eloquii secreta potuerunt. Illud idem confirmat B. Dionys. 7. cap. Ecclesiasticæ Hierach. dicēs. Ex Ecclesiastica traditione (haud dubie Apostolorum quibus erat contemporanens, sancitū esse atque receptū. Quod orationes pro defunctis in sancto altaris mysterio fierent, Eisque magnopere prodessent huiusmodi viuentiū piæ supplicationes. Idē quoque Isido lib. 1. de Origine officiorum dicens, sacrificium pro defunctorum requie offerre, quia per totū orbem custoditur: credimus ab ipsis Apostolis esse traditum. Idem & August. de verbis apostoli ser-

mone 32. Orationibus verò sanctæ Ecclesiæ & sacrificio salutari, & eleemosynis quæ pro eorũ spiritibus erogantur non est dubitandum mortuos iuuari, vt cum eis misericordius agatur à domino, quam eorum peccata meruerunt.

Idem lib. 50. Homil. ho. 16. hi verò qui temporalibus pœnis digna gesserunt: de quibus Apostolus dicit, si cuius opus arserit, detrimentũ patietur, ipse autem saluus erit, sic tamen quasi per ignem. Per fluuium igneum (de quo propheticus sermo commemorat) nempe Daniel. 7. cap, dicẽs. Et fluuius igneus rapidusque ęgrediebatur à facie eius, & vada feruẽtibus globis horrenda transibunt. Quanta fuerit peccati materia: tanta & pertranseundi mora. Quantum exegerit culpa: tantum sibi ex homine vendicabit quædam flammæ rationabilis disciplina. Et quantum stulta iniquitas suggesserit: tantũ sapiens pœna deseuiet, hæc Augustinus.

Vnde mẽsurandus pœnæ purgatoriæ modus.

Ex quibus omnibus semper manet integra fidei regula de purgatorio vltra communes autoritates idem probare solitas & cabaliis explicatas, & vltra infallibilem Ecclesiæ traditionem defunctorum suffragia pie ac religiose semper celebrantis. Quare vel resipiscant & vnũ post mortem purgatoriũ credant hæretici, vel ꝓ purgatorio, siquidem id pertinaciter negare pergant, perpetuos in inferno, quem nobiscum fatetur, cruciatus sese perpessuros esse non dubitent.

Cap.19. *Dicunt etiam quod sancti in cœlo non audiunt orationes fidelium, nec uenerationes sanctorum quibus eos ueneramur, attendunt arguētes, cum corpora hic mortua iaceant: & Spiritus tam remoti sunt à nobis in cœlo: nullo modo ualent orationes nostras auditu percipere uel uisu. Aiunt etiam sanctos non orare pro nobis, & ideo non oportere eorum suffragia implorare: quia absorpti gaudio cœlesti, non possunt nobis intendere, nec aliquid aliud curare, ex quo derident solemnitates & alia quibus eos honoramus.*

VID est, inquit Augustin. quod non vident beati in verbo omnia quæ vult eis reuelante & monstrante? Omnia siquidem videntē vidēt, omnia audiētem intelligunt, ac inde fatigabiliter contemplantur.

Helisæus licet absens Gyesi accipientē munera uidit.

Helisæus ꝓpheta adhuc viator Gyesi discipulum munera à Naaman Cyro accipientē quamuis absens vidit. Dicebat enim 4. Reg. 5. cap. Nónne cor meum in præsenti erat, quando conuersus est homo de curru in occursum tui? propter quod eundem Naaman Lepra percussit. Et tu dicis sanctos incircum scriptum Dei lumen videntes, orationes fidelium nō audire, nō videre, non attendere, cum dicat, idē Augu. 2. de ciuita. lib. cap. 22. Si hæc prophetæ nondum facta nosse potuerunt, per hoc quod Deus quātulúcunque erat in eorum mentibus, quomodo

immortales sancti iam facta tunc nescient cum Deus erit omnia in omnibus? Quod sancti Deum orent pro nobis in patria, quandoquidẽ id negant, non solum Valdenses, sed & vigilantius, Ioannes Vuicleff, Ioannes Hus, OEcolamdius, Lutherus, & alii complures ante Lutherũ: sicut Bohemi, sic probatur. Exod. 32. Orauit Moyses pro populo propter peccatũ vituli dicens. Cur domine irascitur furor tuus? quiescat ira tua, & esto placabilis super nequitia populi tui. Et paulo post, recordare Abraham Isaac & Israel seruorum tuorum, quibus iurasti per temetipsum. Sequitur in litera placatusque est dominus, ne faceret malum, quod locutus fuerat aduersus populum suum. Vide Moysem Deũ orantem per trium illorum patriarcharum merita multo ante defunctorum adhucque in limbo patrum existentium exauditum fuisse. Et si illi met Deum orassent pro Israel putas eos non impetraturos fuisse, cum Moyses illorum virtute meritorum exauditus fuerit? Quid igitur de beatis in cœlo triumphantibus cẽsendum erit? Iacob⁊ suum condens testamentum dicebat. Deus benedicat pueris istis (Ephraim & Manasse filiis Ioseph) inuocetur super eos nomen meum & nomina quoque patrum meorum Abraham & Isaac. Gene. 48. Quid est autem nomina Abraham Isaac & Iacob super pueros illos inuocare, nisi eos vt pueris apud Deum patrocinentur, orare? defuncti tunc erant Abrahã & Isaac, quando hæc dicebat Iacob. Daniel. 3.

Quod sancti pro uiatoribus orent.

orabat Azarias dicens. Ne dissipes testamentũ tuũ, neq; auferas misericordiá tuá à nobis propter Abraham dilectum tuum, Isaac seruũ tuũ & Israel sanctum tuum quibus locutus es. Statimque exauditus fuit Azarias, & Iob 5. cap. voca, si est qui tibi respondeat & ad aliquem sanctorum conuertere. Et Exod. 32. Dimitte me, inquit De⁹ ad Moysem, vt irascatur furor me⁹ contra eos, quem locum interpraetatus August. lib. 2. quaest. super Exod. cap. 149. Dimitte me, inquit, ac si diceretur. Noli eos diligere, & conteram eos, quia ne id faciam, dilectio tua in eos, intercedit mihi. In his verbis significat Deus plurimũ prodesse illi populo quia sic ab illo viro diligebatur, quem sic Deus diligebat, vt eo modo admoneremur: cum merita nostra nos grauassent, ne diligamur à deo: releuari nos apud eum illorum meritis posse: quos Deus diligit, haec August. Et Esaiae 37. Et protegam ciuitatem istam, vt saluem eam propter Dauid seruum meum. Vbi Chrysost. In expositione psal. 50. Homil. 2. Dauid mortuus est, & merita eius vigent. O rem admirabilem? O ineffabilis clementia Dei? homo mortuus viuo patrocinatur. O iustorum & post consummationem inexpugnabilis pugna virorũ. Pro his omnibus gratias agamus Deo, & tales nos exhibeamus, in hac vita: quo possimus inuenire requiem sempiternam cum sanctis, haec ille. Accedat & alius scripturae locus quem ad idem probandum adducit Origenes teste Hieron. eius interprete

Dauid mortuus uiuo patrocinatur.

in Cantica to. Hieron. 7. Et est Homilia Origenis 3. Ex 2. Mache. 15. cap. Hic est fratrum amator & populi Israel, hic est, qui multũ orat ꝓ populo & vniuersa sãcta ciuitate Hieremias ꝓpheta Dei, multo ante defunctus fuerat Hieremias ipse quando hæc de eo dicebat Onias sacerdos tũc etiam defunctus, igitur sancti & Deũ orant pro nobis ac impetrant etiam, vt ibidem patet, cuius rationem assignat Chrysost. to. 5. contra gentiles dicens. Tales enim esse sanctos constat, vt perfici modo velint, quæ ad hominum salutem spectant, non etiam vulgo ostẽtare opera huiusmodi miraculosa per seipsos fieri, nisi sicubi vsus aliquis cogat, vsum autem rursus esse dico saluãdorum hominum curam, hęc ille. At dicet heræticus aliquis, sicut & aliàs mihi à quodam respõsum fuit: expressam quidẽ autoritatem esse post obitum suum sanctos orare pro nobis & impetrare; sed librum ipsum vnde illa eruitur apochryphum esse, nec inter canonicos à Hieronymo numeratum fuisse. Multos recepit Ecclesia libros, quos Hieronymus in Hebræo. canone non inuenit ipsomet teste in præfatione in libros Machabeorum ac dicente. Machabeorum libri licet non habeantur in canone Hebræorum, tamen ab Ecclesia inter diuinorum voluminum annotantur hystorias.

Hieremias & onias sacerdos defuncti orãt pro populo.

Cur sancti orent ac miracula faciant pro nobis.

Obiectionis solutio.

Adde quod concilium Carthaginense tertiũ ante mile iam annos celebratum, cui interfuit ac subscripsit B. August. duos Machabeorum libros canonicis aggregat. vt videre est in ma-

gnorũ conciliorũ volum.cap.47.Inter Latina concilia. Idem ſcripſit Innocentius tertius, ad Exuperũ Epiſcopum Tholoſanum, Epiſtolæ ſuæ.cap.7. Idem quoque habet & Aug. Ipſe to. 3.lib.2.de doctrin.chriſtiana cap.8.B.etiã Gregor. in moralib⁹ dicit,credi oportere, quicquid in noſtra Biblia continetur. Huc etiam accedit illud.1.Ioan.3.qui habuerit ſubſtantiam huius mundi, & viderit fratrem ſuum neceſsitatẽ habere: & clauſerit viſcera ſua ab eo, quomodo manet charitas Dei in eo? q.d.non manet.

Neque enim diligi poteſt Deus abſque proximo,aut contra,ipſomet Ioãne teſte. Cum autẽ probatio dilectionis exhibitio ſit operis teſte Greg.quõ clamãtibus viatoribus ad ſanctos ac pie orantibus ocioſa erit in eis charitas? quæ ſi iuxta eundem Grego.Hom. 20. Ocioſa fuerit certe charitas non erit, quam tamẽ perfectã habent & inamiſsibilem ſancti. Vnde recte Hieron.contra Vigilãtium dicebat to. 2.tu Apoſtolis vincula iniicies,vt vſque ad diem iudicii teneantur cuſtodia,ne ſint cum domino ſuo, de quibus ſcriptum eſt,ſequuntur agnum,quocunque erit? Dicis in libello tuo, quod dũ viuimus,mutuo pro nobis orare poſſumus: poſtquam autem mortui fuerimus, nullius ſit pro alio exaudienda oratio. Si Apoſtoli & martyres adhuc in corpore poſiti poſſunt orare pro cæteris, quando pro ſe adhuc debent eſſe ſolliciti, quanto magis poſt coronas victorias & triumphos? Paulus apoſtolus ducentas ſeptuagin-

Audiant Lutherani uigilantii gemimina.

ta ſex ſibi dicit in naui animas condonatas: & poſtquam reſolutus eſſe cœperit cum Chriſto, tunc ora clauſurus eſt,& pro his qui in toto orbe ad ſuum Euangelium crediderunt, mutire non poterit? Meliorque erit vigilãtius canis viuens, quam ille leo mortuus? Idem Hieron. in tertium ſopho. caput ſuper illud. Dabo vos in nomen & in laudem omnibus populis terræ. Quos autẽ alios poſſumus intelligere filios Eccleſiæ datos in nomen ſiue nominatos, niſi Apoſtolos? gloriatur quippe dominus in althletis ſuis, cum eos viderit coronari: ſicut gloriatus eſt aduerſus diabolum de Iob, hæc ille. Pro pter quod fœlix papa huius nominis prim⁹, qui anno ab vrbe condita. 1027. Aurelii imperatoris tempore fuit: martyrum gloriæ cõſulens ſtatuit, vt quotannis ſacrificia eorum nomine celebrarentur, vtq; nullibi quã in ſacro loco & à viris ſacris initiatis, ſacrificiũ quod miſſam vocãt celebraretur. Cum igitur ex his ſatis conſtet, vt nullus iam reliquus eſſe poſsit dubitationi locus, ſanctos qui ſunt in patria, prçces noſtras exaudire, ac quæ nobis neceſſaria & vtilia ſunt: à Deo impetrare pro nobis, modo recte petamus: cõſequens fuerit videre quatenus illorum præcibus confidere debeamus. Id quod nos clarè docebit Chryſoſt. to. 1. In 19. cap. Gene. Exponens illud. Cum enim ſubuerteret dominus ciuitates regionis illius, recordatus eſt Abrahæ, & liberauit Loth de ſubuerſione vrbiũ, in quibus habitauerat. Quid, inquit, recor-

Fœlix primus.

Quatenus ſanctorum præcibus fidere debeamus.

datus est Deus Abrahæ? Petitionis scilicet quã fecit dicens. Nunquid insontem perdes cum impio? Cur igitur, dixerit aliquis, propter orationem patriarchæ iustus saluatus est? & non propter suam iustitiam? Ita certe propter orationẽ patriarchæ. Quando enim quod ex nobis est, afferimus: & accedit intercessio sanctorum: plurimum nobis confert. Quod si nos negligentes fuerim⁹, & spem in illis solis collocamus nostrę salutis: nihil amplius nobis prodest. Non quod infirmi sint sancti, sed quia propter nostram desidiam nos ipsos perdimus. Audi Deum ad Hieremiam prophetam dicentem. Ne ores pro populo hoc, quia non exaudiam te. Vide domini misericordiam prædicit prophetæ, vt ne cum post orationem nõ exaudiatur, tribuat hoc suis demeritis, & ideo ei prædicit populi maliciam & ꝓhibet, ne præcetur, vt & ipse scire queat immodicam Iudæorum peruersitatem, vt & illi sciant, quod nihil eis prodest ꝓpheta, nisi ipsi quæ sua sunt, proferre velint. Deinde ita concludit, id scientes confugiamus ad sanctorum præces, vt pro nobis intercedãt, sed nõ illorum pręcibus tantum confidamus, sed ipsi nostra, vt oportet, dispẽsemus recte, & ad meliora semper conuertamur, hæc Chrysost. Quibus tandem consilii Gangrensis ea de re sententiam quæ talis est, subiiciemus,

Gagrense. concilium.

Siquis per superbiam, conuentus qui per loca & Basilicas sanctorum martyrum fiunt: vel accusauerit, vel oblationes quæ ibidẽ fiunt, spernã

das esse crediderit, memoriásq; sanctorũ contẽnendas, Anathema sit, hæc ibi ex prima maiorum conciliorum parte.

In diebus festis ubi occulte possunt, operantur arguentes, quod cum operari bonum sit: bona aut in die festo agere non sit malum. Cap. 20.

SABBATI obseruatio suã trahit originem ex eo, quod benedixit dominus diei septimo, & sanctificauit illum, quia in eo requieuit De9, ab omni opere quod patrarat. Genes. 2. Sexto die colligebant filii Israel manna in duplici quantitate, vt sabbato cessarent. Exod. 16. In præceptis decalogi quæ in omni lege obligabant: solius sabbati ratio redditur, quia minus rationis apud carnales habere videtur. Exod. 20. de quo habes etiam & Esaiæ 56. & 58. cap. Nemo in antiqua lege interficiebatur nisi propter mortale peccatum, sicut nec de iure excõmunicatur in noua. Atqui ligna colligens in sabbato lapidatus fuit. Numeri 15. cap. Ergo tunc erat de necessitate sabbati obseruatio de qua Exod. 31. omnis qui fecerit opus in hac die, morietur. Mulieres quę vngmẽta parauerant ad sacrum Christi corpus inungẽdum, siluerunt sabbato Luc. 23. Iudæorum autem sabbato quod primam creationem signifi-

Vnde suam trahat originem sabbati obseruatio cuius solius inter alia decalogi præcepta redditur ratio, & quare.

Sabbato Iudæorum successit dies dominicus & quare.

cat: propter Christi resurrectionem successit dies dominic⁹. teste Aug. de verbis Apostoli sermone 15. Domini resuscitatio, promisit nobis æternum diem, & consecrauit nobis dominicũ diem, in quo noua creatura commemoratur in Christi resurrectione inchoata. Hic autem dies dominicus ob accepta à nobis noua eáque maxima beneficia non minus nos obligat imo & magis: quàm sabbatũ Iudæos obligabat: teste Hieron. 2. parte Epistolarum. Epistola 53.

Diei dominici excellẽtia & prærogatiuæ.

Quomodo inquit, virgo mater domini inter omnes mulieres principatum tenet: ita inter cæteras dies hæc omnium dierum mater est. Rem nouam dico: sed quæ scripturarum vocibus cõprobatur. Hæc dies quam fecit dominus & exultemus & letemur in ea. Hæc dies & vna de septem, & extra septẽ est. Hæc est dies, quæ appellatur octaua. vnde & in quibusdam psalmorum titulis supra scribitur. Pro octaua hæc est, in qua synagoga finitur, & Ecclesia nascitur. Et paulo post, hoc tantum dico quod vniuersa sabbati gratia & antiqua illa festiuitas populi Iudæorũ diei istius solemnitate mutata est. Hæc est de qua Ecclesiastes præcipit. Date partes septem, date & octo. Hæc est, cuius numero octo animę saluatę sunt in arca Noë. Hæc octaua dies de cuius sacramento & omnium nationum in Christi fide octauus quoque psalmus incipit. Domine dominus noster quam admirabile est nomen tuum in vniuersa terra. Hæc Hierony. de dominico die. Et quia beneficia illi populo concef

sa beneficia nobis per Christum exhibita repręsentant, de illorum figura & nostrorum veritate paucis expediamus, festo eorum quod phase vocant, festum Christi passionis ac resurrectionis succedit. Pentecoste qua lex vetus data exstitit, ea respondit pentecoste, qua lex spiritus nobis elargita fuit. Neomenię festo succedit beatæ Virginis festum, in qua apparuit primo solis iustitiæ Christi per gratiæ abundantiam illuminatio. In locum festi tubarum, festa Apostolorum: & in tabernaculorum vmbram: festum cõsecrationis Ecclesiæ migrauit. Solemnem cœtus seu collectæ diem refert festũ omnium sanctorum.

Iudæorũ festa christianorũ erant figuræ.

Qui sint autẽ dies festi, quos ex præcepto Ecclesiæ seruare tenentur omnes: habes ex Greg. lib. 9. secundi decretal. titu. de feriis. cap. conquestus. Cum autem dicunt bonum esse operari in die festo, dicendum. Bonum esse ex integra causa teste B. Dyon. malum autem ex defectu vnius, manualiter operari bonum quidem esse si debite fiat: in festo autẽ malum, ob rationabilem Dei vel hominibus superuenientẽ prohibitionem, qua factum est non licere in die festo: quod in profesto licebat.

Qui sint dies festi de præcepto seruandi.

Opus ex circũstãtiis bonitatẽ aut malitiã induit.

In quadragesima & die ieiuniorum Ecclesiæ nõ ieiunant, sed carnes comedũt, ubi audent dicentes, quod Deus non delectatur in afflictione amicorum, suorum cum sine his potens sit eos saluare.

Cap. 21.

VIC errori conuincendo sola Ecclesiæ autoritas sufficiebat, quę & ciborum delectum & ieiuniorum obseruationem pro temporum ratione præcepit. Ad maiorem tamen declarationem & hæreticorum confusionem qui Ecclesiæ mandata contemnunt, paucis dispiciamus: fuerit ne ex vtroque ac in vtroque testamento præceptum ieiunium. Si non vult ieiunium Deus, inquit Hieron. aduersus Iouinia. quomodo in Leuitico præcipitur, vt septimo mense decima mēsis omnis populus ieiunet dicens? affligetis animas vestras Leuit. 16. Idem habetur 23. cap. omnis anima quæ afflicta nō fuerit die hac, peribit de populis suis. Et Zacha. 8. Hæc dicit dominus exercituum. Ieiunium quarti, & ieiunium quinti, & ieiuniũ septimi, & ieiunium decimi, erit domui iudę. vbi idem Hiero. ieiunium quarti mēsis qui apud Latinos vocatur Iulius, die septima & decima mensis, illud arbitratur, quādo descendens Moyses de monte Synai tabulas legis confregit. In quinto mense qui Augustus dicitur, cum propter exploratores Terræ Sanctæ seditio orta esset in populo, iussi sunt mōtem non ascendere. Vides Iudæos plura ex Dei præcepto habuisse ieiunia. Vt autem idem de Euangelio probemus scribitur Matth. 9. cap. Tunc accesserũt ad eum nempe Christum, discipuli Ioannis dicentes. Quare nos & pharisæi ieiunamus frequen-

In vetere lege præceptũ erat ieiunium.

In noua lege præceptũ ieiuniĩ.

ter, *discipuli* autem tui non ieiunant? Et ait illis Iesus Nũquid possunt filii spõsi lugere, quãdiu cum illis est sponsus? veniẽt autem dies cum auferetur ab eis sponsus, & tunc ieiunabunt. vbi Augu. sic habet. Ex hoc loco potest argui obligatio ieiunandi. Nam si satisfaciebat pharisæis, discipuli non tenebantur ieiunare in præsentia Christi, ergo post eius absentiam tenebãtur, aliàs non satisfacit. Hæc August. Si igitur, pro quia satisfaciebat eis Christus sua responsione, communiter eis præceptum erat ieiunium. Adde quòd nemo propter solius consilii omissionem & non præcepti, rationabiliter de aliis apud eorum superiorem conqueritur. Neque ignorabant pharisæi isti & Ioannis discipuli Christi discipulos ab eodem excusatos & iterum defensos paulo ante in eodem capite & Lucæ 5. fuisse, cum à Iudæis repræhensi fuissent dicentibus, quare cũ publicanis & peccatoribus manducatis & bibitis? sicut & de spicarũ euulsione in sabbato: quod tamen citra necessitem erat prohibitum, sicut & hic præceptum ieiunium. Item cum dicit Christus Matth. 6. Cum autem ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes, loquitur haud dubie de ieiunio ad certa tempora instituto & præcepto, alioqui docuisset in communi, vt semper temperanter viuerent abstinendo à superfluo cibo & potu sicut Luc. 22. dicebat attẽdite vobis, ne forte grauentur corda vestra in crapula & ebrietate.

Ex prima igitur autoritate superius adducta

ſequitur Deum delectari in amicorum ſuorum afflictione volūtarie ex Dei obedientia aſſumpta, cuius oppoſitum affirmat hæc heræſis. Rurſus ex eadē autoritatē & aliis duabus conſtat in vtraque lege præceptum fuiſſe ieiunium: quod abſtinentiam à carnibus, quam iſti vt multi alii guloſi, minime obſeruant, ſemper incluſit.

In primitiua Eccleſia indictus ciborum delectus ab apoſtolis

Denique Acto. 15. cap. apoſtolorum decreto indictus eſt ciborum delectus cum communem omnibus abſtinentiam à ſuffocato & ſanguine præceperunt: quo gentiles ad fidem conuerſi cū Iudæis etiam conuerſis in fide coaleſcerent.

Fuit etiā ab eiſdem Apoſtolis inſtituta quadrageſima Ignatio, Hieronymio, Maximino & aliis autorib⁹ quorū ſtatuta licet ſcripta nō fuerūt, nō minoris tamē (vbi de illis conſtat) autoritatis ſūt: quā ea quæ illi nobis ſcripta reliquerūt vt fuſe probatū fuit ſuperius ca. 4. Vt enim horum memoriæ vicem recte ſupplet ſcriptura: ita & illorum cōtinuus ab initio & non interruptus Eccleſiæ vſus. qualis eſt ieiunandæ quadrageſimæ ac cunctarum quæ ſcriptæ non ſunt, ceremoniarum conſuetudo, de qua Apoſtolus 1. Corinth. 11. Si quis videtur contentioſus eſſe: nos talem cōſuetudinem non habemus, neque Eccleſia Dei. De qua eadem præclarè Irrenæus lib. 3. aduerſus. heræſ. Valenti. cap. 4. Quid enim & ſi qua de aliqua modica quæſtione diſceptatio eſſet, nónne oporteret in antiquiſsimas recurrere Eccleſias, in quibus apoſtoli conuerſati ſunt, & ab eis de præſenti quæſtio-

Quantæ autoritatis ſit Eccleſiæ cō conſuetudo & nota.

ne sumere quod certũ, & re liquidũ est? Quid autem si neque apostoli quidem scripturas reliquissent nobis?nõne oportebat ordinem sequi traditionis,quam tradiderunt his:quibus committebant Ecclesias? cui ordinationi assentiũt multæ gentes Barbarorum eorum qui in Christum credunt sine charactere vel atramento scriptam in cordibus suis salutem & veterem traditionem, diligenter custodientes, hæc Irenæus. *Quid agendum nobis si scripto nihil reliquissent Apostoli.*

Et Hierony. aduersus monta. Nos vnã quadragesimam secundum traditionem apostolorum toto anno tempore nobis cõgruo ieiunamus. Idem & August.super 34 Exod.cap.exponendo psalm. 110. Moyses quadraginta diebus ieiunauit, Helias,& ipse dominus. Pręcipitur enim nobis ex lege & ex prophetis & Euãgelio, quod testimonium ex his habet, & to.2. ad ianuarium de ritib⁹. Ecclsię, Epistolæ 119.ca. 15. Idem quoque to.10.de tempore sermone 62.aliis diebus ieiunare remedium aut præmiũ est, in quadragesima non ieiunare peccatum est. *Ieiunium quadragesimæ ab apostolis traditum.* *August. de ieiunio.*

Et in Epistola ad casula.presbyterũ, si de hac re sententiã meã quæris: ego in Euangelicis & Apostolicis literis totoq; instrumẽto quod appellatur testamentum nouum, animo id reuoluens, video præceptum esse ieiunium. Quibus autem diebus non oporteat ieiunare, & quibus oporteat,præcepto domini vel Apostolorũ non inuenio definitum,hæc ille.Ex his tamen Aug. verbis non putes quadragesimæ ieiunium determinato tempore iuxta prædictam Hieronymi sententiam præceptum non fuisse, quoniam nõ *Idẽ de eod.*

de illo quo ad temporis limitationem loquitur, ibi August. sed de sabbati ieiunio contra quendam vrbicum nomine omnes damnantem Ecclesias, quæ sabbato non ieiunabant, sicut Romæ ieiunabatur, de illa autem temporis determinatione dicit ille morem populi Dei & instituta maiorum pro lege esse tenenda. Perpulchrum sane, quod idem refert de laudibus ieiunii to. 10. Sermone 65. O quantum sit bonum ieiuniũ breui tempore exemplis additis dissera mus. Moyses cum primus 40. diebus & 40. noctibus ieiunasset: legẽ domini accipere meruit, per quam populis imperaret. Moyses quia ieiunauit, dominum vidit, populus quia manducauit & bibit, idola fabricatus est, & paulo pòst eiecit nos de paradiso cibus, reducat esuries, reducat ieiunium. Heliæ ieiunanti elementa famulata sunt. Concludamus igitur cum præmissis & Chrysost. dicẽte to. 1. In sermone de Iob, & Abraham. Cibus è paradiso eiecit, ieiunium te reducit. Hoc nos præceptum diuinum sancta scriptura docet, quæ solui nequit. Et cœlo ipsi præferẽda est, cœlum enim, inquit, & terra trãsibunt, verba autem mea non transibunt, hæc ille. Illorum autem ratio quòd dominus potens est eos saluare sine tali afflictione vix est relatu digna, poterat & sine ligni sciẽtiæ boni & mali prohibitione ac propria morte Adam saluare: sed eius obedientiam postulabat & meritum, potest & nos absque ieiunio absque Ecclesiæ sacramentis saluare: sine quibus tamen nisi ea ne-

De laudib⁹ ieiunij.

cessitas excludat, cœlorum regnum nobis patere nō concedit. Mirandū sane de nobis quibus dictū cum sit, non est discipulus supra magistrū: qui de semetipso tam rigidam vitæ sententiam tulit, cum dixit. Nonne oportuit pati Christum & ita intrare in gloriam suam? Nos tota vita miseri peccatores sine sudore & labore, absque vllis pene meritis nostris in alienam, id est eius gloriam contra eiusdem nutum, præceptum & exemplum ingredi nō tam speramus quàm præsumimus, tulit ille crucem suam propter nos, iussit tollamus & nostrā ac sequamur eum: omnes inquit eius Apostolus, qui piè viuere volunt in Christo Iesu: persecutionem patiuntur, at nos, quotidie fratres persequimur, & ita nos delicati nomine tenus Christi milites sine sudore, sine cruce, absque lucta, nedum victoria à Deo coronari & volumus & speramus: quod quam iustum sit & æquum, videat: ac deinde speret, si vult, qui non omninò mentis caret oculis, qui non ex vitę suæ corruptione sacram scripturam metitur, cum ad illius normam omnes affectus nostros ac iudicia efformare debeamus. Nisi toto vitæ decursu errare velimus,

Vetus testamentum non habent uel non recipiunt, sed Euangelia ut per ea non impugnentur, & se defendant dicentes, quod superueniente Euangelio uetera omnia sint abiicienda. Cap. 22.

VONIAM boni christiani veræ pacis alumni sanctam matrē Ecclesiam libenter audiunt, & sequũtur: vtrumque per eam testamentũ recipiunt, dicente Augustino Euangelio non crederē, nisi quia me ad hoc Ecclesię cōpellit auctoritas. Est enim nouum testamentum in veteri: sicut veritas in sua figura, seque mutuo explicant. Non vtique mirandũ est, si qui Ecclesiam despiciunt & lacerant, nec vetus ab ea instrumentum, nec saluberrima quæque instituta recipiant. n hoc enim vel solo apparet eorum pertinacitas: dum quæ suæ sectę fauere videntur: tam ex sacris literis quam sacris interpretibus diligenter colligunt: collecta deosculantur ac prædicant, reliqua omnia maliciosi reiiciunt, ne per illa communem Ecclesiæ sententiā tenere cogantur. Vt patet de multis Bibliæ libris quos contra traditionem Ecclesiæ à canone expungunt. Propter quod recte de illis Apostolus. Heræticum hominem post vnam aut alteram monitionem deuita sciens, quia huiusmodi subuersus est: cum sit proprio iudicio condemnatus. Non primi Valdenses vetus testamentum reiecerunt, ante hos illud iam respuerant Manichæi & partem noui, teste Platina, de vitis pontific. cap. de Anthichiano papa illius nominis primo.

Dociles inter alios complices & facundos docent uerba Euangelij & dicta Apostolorum & aliorum sanctorum in uulgari lingua corde formare, & alios informare, fideles allicere, & suam sectam pulchris sanctorum uerbis polire, ut salubria putentur: quæ persuadent. Cap. 23.

VOT & quanta nostris tẽporibus mala attulerit sacræ scripturæ in vulgarem sermonẽ versio, nemo certe nisi cæcus non videt. Ex hac enim seqtur. Primo perniciosus præconũ verbi Dei in plebe contemptus. Illos siquidem audire cõtemnunt docentes vt aiunt, quæ iam apud se in vulgari habent exposita. Secundo, quod istorum verbis credere non scripturæ quam prædicant, sed alienæ, id est prædicatorum fidei sit credere, maximè. si quẽpiam scripturæ locum aut capitis notam aliter designent, quam habet litera. Denique saluberrima maiorum monita contemnunt audire, nisi ea in suis vulgaribus Bibliis contenta videant, ita tument miseri rerum nouarum cupidi, vt nihil aliud sibi vtile ne dum necessarium putent ad salutem. O damnabilis sciendi cupiditas. O præsumptio spiritus? quam tortuosus ille coluber primis parentibus insibilauit dicens. Dicit Deus quod quacunque hora comederitis eritis sicut dii scientes bonum & malum. Vbi glos. interli. Hærætici diuinitatis meri-

Tria uersionis scripturæ in uulgarem sermonem mala.

Quæ in primis parentibus, eadem & in hereticis sciẽdi cupiditas.

tum profiteantur, & ſcientiæ promiſsione deci piunt, & ſimplices repræhendunt. Scit inquit il le, Deus quaſi dicat tantum hoc bonum vobis inuidet, propter quod illud cum mortis intermi natione prohibuit, quæ vobis eueniet minime, teſtis eſt Chryſoſt. to. 5. De prouidētia vel fato ſermone 2. Neque enim quicquam aliud verbis ſuis prætenderat ſerpēs, quàm vt verba ita cape rent. Deficite à Deo cōditore, quia inuidus eſt, & bona meliora vobis inuidit, licet autem hæc verba manifeſte nō poſuerit, cauēs ne fugerēt, ſi qua forte depræhenderētur inſidię, ſed omiſsis, his verbis ſubdolo pernicioſoq; conſilio eos ag greſſus eſt, hæc ille. Haud aliter ſanè herætici eiuſdem membra ſerpentis curioſis homuncu lis quotidie, licet non aperte ſuggerunt, vt hāc vulgarem verſionem apprime neceſſariam ſem per habeant præ manibus. Ex ea enim, inquiūt, per vos & ſine docente ſcire poteritis nō ſolum quæ ſaluti veſtrę neceſſaria ſunt, quod certe mul tum eſt, ſed & quibus alii belle per vos inſtruan tur ad ſalutem. Qua in re diligenter proſpicite ne oppoſitum ſuadentibus credatis. Hoc enim propterea faciunt ſcioli verbi Dei præcones, ne ab eorum cōcionibus, quibus ſciunt vos am plius non egere, deficiatis, tantum enim bonum vobis prohibent inſani, quia & inuidēt, hæ ſunt certè heræticorū ſuadelę, technæ, ac doli, qui vtinam non tam facile ab incautis ac nimium credulis vtriuſque ſexus hominibus reciperen tur qui enim ad pauca reſpiciunt, de facili para-

Heræticorū ſuaſiones de uernacu la tradu- ctione am- plexanda.

logiſantur,id eſt decipiuntur, inquit Philoſop.

Cæterum vt ad maiora quæ inde veniunt incommoda deſcendamus. Notandum imprimis quædam eſſe in ſacris literis figuratè enunciata, quædam ſine figura. Vt docte tradit Augu. 2. de doctrina chriſtiana lib. cap. 9. 10. & aliis multis. Interdum etiam ſenſus literalis ſub tropis ac figuris deſignatus, ſenſus per allegoriam à ſanctis patribus vocatur. veluti cum ſcriptura dicit. Iudicum 9. cap. ligna iuiſſe, vt vngerent ſupra ſe regē, & alibi montes exaltari, terram iubilare, flumina de ventre fluere, manum & pedes ſcandaliſantes abſcindere, manū tenere ad aratrum, ardentes prunas ſuper caput inimici congerere, & id genus alia. quæ omnia ſi iuxta primam ac genuinam verborum ſignificationē transferas, vt faciunt rerum nouarum cupidi, aniles nenias ac quaſdam poetarum more fabulas, vel etiam impoſsibilia facias ſcripturam cōtinere, quod quā ſit abſurdum & à fidei veritate alienum, indicāt nō ſolum innumera ſacrorum doctorum commentaria ab Eccleſia ſemper receptiſsima, ſed & ipſiuſmet ſcripturæ ex aliis ſui locis adducta autoritas, quæ tuam huiuſmodi verſionem condemnet. Quid dicas de canticis canticorum, quæ epythalamii ſpeciem habent in modum drammatis? in quibus introducitur per hyſtoriæ ſpeciē Eccleſia, quaſi vna omnium perſona cum ſpōſo ſuo Chriſto? In quib⁹ ſunt permulta quę carnalibus magis libidinem accendant quam eos inuitent ad virtutem quid

In ſcripturá quædam figurate, alia ſine figura enuntiari.

Senſus literalis ſub tropis quādoque deſignatus uerſionē, quæ fit, uernaculā nō patitur ſine riſu

Iudæis ante 30. ætatis suæ ānum illicita cāticorū & Genescos lectio.

Memorabile Ferdinādi & Helisabetæ coniugis æditū.

Quō Matthæus, Marco & Lucæ contradicat in uernacula traductione.

ea quæso factura sunt curiosis mulierculis: si in vulgarem verbotenus sermonem sint versa?

Eam ob rem Iudæis non licebat, teste Hierony. ante trigesimum annū librum Geneseos & cantica canticorum legere, quia multa in eis intellectu difficilia continebantur: ad quæ legenda periculum esset, nisi doctos discretosque viros accedere. Vnde refert Alphōsus, laudādū merito venit æditum illustrisimorum catholicorumque Hyspaniæ regis ac reginæ Ferdinandi eiusque cōiugis Helisabetæ, quo sub grauissimis pœnis prohibuerunt. Nequis sacras literas in linguam vulgarē transferret: aut ab alio trāslatas quoquo pacto retineret. At de his satis in genere, restat vt ad particularia scripturæ loca deueniamus. Imprimis Matth. 10. Christus prohibuit Apostolis: ne virgam secum deferrēt in via dicens. Nolite posidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris, non peram in via, neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam. Dignus est enim operarius cibo suo. Marci autem 6. cap. sic habetur. Et præcepit eis, ne quid tollerent in via, nisi virgam tantum, similiter & Luc. 9. cap. Nihil tuleritis in via, nisi virgam, neque peram, neque panem. Ecce quomodo transferando virgā verge. Matthæum facis contradicere Lucæ & Marco, qui ambo per exceptionem à reliquorum negatione virgam dicunt esse ferendam, quam tamē tollendam & in via posidendā prohibet Mattheus. Quis hāc traductionē legens & animad-

uertens quātumuis idiota, non statim clamitet scripturam sacram manifestam innoluere contradictionem? ex quo totam de veritate suspectā habeat, vt bene probat August. ad Hieronym. scribēs de cessatione legalium. Porro non eadem est apud Matthæum & reliquos duos Euāgelistas nominis virgę acceptio. Nā apud Matthæum virga minima necessaria significat, quæ teste August. Ideo Christus ferenda prohibet; quod à fidelibus suis omnia necessaria etiam minima debeantur ministris suis, nulla superflua requirentibus. Apud Marcum autem & Lucam nil, nisi virgam, ferendum prohibētes, virga potestatem accipiēdi necessaria significat, quę prędicatoribus debentur, dicente glo. Lu. cap. 9. Non ferre virgam, est non esse solicitum de his: quæ humanæ substētationi necessaria sunt, quia hæc debentur prædicatoribus, quando sine scādalo accipi possunt. In Marco autē nil ferre nisi virgam est vti illa potestate accipiendi necessaria, quæ data est prædicatoribus, hæc glo.

Vocabuli virga æqui uccatio ex Euāgelistis.

Lata est ergo differentia inter hæc duo, nō secum ferre vel minima necessaria, quæ prohibet Matthæus sub nomine virgę: eo quod dignus sit operarius cibo suo, & illa vti potestate accipiendi necessaria, quam Marcus & Lucas sub eodē vocabulo concedunt. Secundus locus est Hebr. 6. cap. Impossibile est eos qui semel sunt illuminati, gustāuerunt etiam donum cœleste, & prolapsi sunt: rursum renouari ad pœnitentiam; hunc locum si ad primam verborum significan

AEquiuocationis explicatio.

Nouationorū herasis de pœnitentia nō iterāda, quā traductio uernacula fouet.

tiam traducas:hominem poſt ſemel cõmiſſum peccatum,quæ nouatianorum hæreſis eſt,pœnitere,non poſſe contendas, quod Christo ac Apoſtolicæ prædicationi repugnat. Nã apud Paulũ modo adductum de baptiſmo fit ſermo, per cuius iterationem impoſsibile dicit hominem rurſus Chriſtum in ſe crucifigentem renouari ad pœnitentiam : quo certe nihil verius eſt: eodem dicente Rom.6.conſepulti enim ſumus cũ illo per baptiſmum in mortem vnam ſiquidem Chriſti mortẽ vnicum baptiſma repræſentat.

Habes & alium locum non ſatis probe ab eis verti ſolitum, Hebr.10. Voluntariè enim peccãtibus nobis poſt acceptam noticiam veritatis, iam non relinquitur hoſtia pro peccatis,terribilis autẽ quædam expectatio, & ignis æmulatio, quæ conſumptura eſt aduerſarios. quotus quiſque talium interpretum non vertat voluntariè voluntairement? precantibus nobis &c. quæ verſio ſtatim ſenſum heræticum gignit: cum alioqui voluntaruim ſit omne peccatum, ſi ſic exponas, Doctores autem exponunt voluntariè peccantibus nobis, id eſt in voluntate peccãdi manentibus,voluntarius,inquiunt eſt, qui in aliquo aſsiduus eſt,volẽs autem:qui ad tempus. Per quod intelligit Apoſtolus in peccato perſeuerãtes,quibus(quatenus tales ſunt)nulla relinquitur expiationis hoſtia, quam perſeuerantiã ſi cum plena deliberatione intẽdant hoc eſt nũquam reſipiſcere proponãt:peccatum eſt in ſpiritum ſanctum,idque admodum periculoſum.

Voluntarij & uolentis diſcrimen.

Postremo vnum pro multis subiiciam, ex quo hæretici non paruam errandi ansam traxerunt. 1. Ioan. 3. cap. Omnis qui natus est ex Deo peccatum nõ facit, quoniam semen ipsius in eo manet, & non potest peccare, quoniam ex Deo natus est. Hunc locum quidam non recte intelligẽtes dicunt: quod qui semel Dei spiritum, quem hic Ioannes semen vocat, acceperit: agat ipse, quicquid voluerit, illud peccatum non erit, quia quem spiritum semel receperit, malum esse non sinet, quicquid ille operatus fuerit. Quemadmodum dicit hic B. Ioãnes quòd ex Deo natus per baptisma, peccare non potest quia Dei semẽ in eo maneat, quod sane verum est in sensu, vt dicunt, composito quãdiu scilicet Dei semen hoc est gratia manet in eo. Non tamen quin talis ita natus ex Deo, simpliciter peccare possit, quo forte peccante, non iam manet diuinum semen in eo. Simile quid habet Paulus 1. Corinth. 12. Nemo in Spiritu Dei loquens dicit Anathema Iesu & rursus. Nemo potest dicere dominus Iesus nisi in Spiritu sancto. Hæretici autem contra mentem scripturæ de sensu composito faciẽtes diuisum dicunt talem simpliciter amplius peccare nõ posse. Neque nouã hæresim esse putes. Nã Aug. lib. de hæræ. cap. 82. asserit Iouinianũ sensisse eum qui semel per lauacrum regenerationis iustificatus fuerit: amplius peccare non posse. Hieron. Idem illi impingit, idem docuit Pelagius teste August. dicto lib. cap. 87.

Pelagianã & Iouinianam hæresim fouere uidetur iste sio uernacula.

Si enim Bethsamitę, quia cõtra Dei præcep-

Bethsami-

tum nudam testamenti arcam curiose viderunt: pcussi sunt de populo septuaginta viri, & quinquaginta milia plebis 1. Reg. 6. ca. quod illis in figura contingebat nostri, quanta curiosos idiotas pœna manere potest qui arcana Dei quæ latent in scriptura per Dei arcam significata scrutari non desistunt? dicente scriptura Prouer. 25. Qui scrutator est maiestatis, opprimetur à gloria. scribitur & numeri. 4. cumque inuoluerint Aaron & filii eius sanctuarium, & omnia vasa eius in commotione castrorum, tunc intrabunt filii Caath, vt portent inuoluta, & nõ tangant vasa sanctuarii, ne moriãtur. Magna, inquit Rupertus, cultus diuini reuerentia, magna & seuera disciplina, Aarõ, inquit, & filii eius intrabũt ipsique disponent opera singulorum, & diuidẽt, quæ portare quis debeat. Alii nulla curiositate videãt quæ sunt in sanctuario, priusquam inuoluantur, alioqui morientur. Ergo secundũ hanc normam sacerdotes hodieque legitimi scilicet hi tantum, quibus pro merito electionis secreta sua Deus credidit, qualibus in Euangelio Saluator dicit, vobis datum est nosse mysteriũ regni Dei, cæteris autem in parabolis. Ipsi arcã testimonii, mensam propositionis, thuribula, omniáque vasa quibus ministratur in sanctuario, contrectẽt manibus, & inuoluant in paliis hyacintinis atque coccineis, filii autem Caath inuoluta portent & non tangant, ne moriantur. Id est illi mysteria incarnationis, natiuitatis, passionis, resurrectiõis Christi filii Dei, aduẽtus quo-

tarũ exemplo scripturã sacrã nõ omnibus indifferenter cõmunicandam esse.

Morte digna curiositas.

que Spirituſſancti, libero intuitu oculorum cordis, quos Deus illis aperuit, aſpiciant, & ore ſacro contrectent, pulchriſque literis adornent.

Iſti autem audiant, vel expoſita ab illis legãt, iſti inquam quibus datum eſt regnum Dei audire in parabolis, & ipſi non audeant expoſitores vel autores eſſe, ne labantur in heræſim.

Scripturæ expoſitores eſſe non debẽt quibus datũ eſt noſſe regnum cœlorũ tãtũ in parabolis ne incidant in heræſin.

At vero, nunc quod periculoſiſsimum eſt, filii Caath, filii Gerſon, & filii Merari qui nõ peruenerunt ad dignitatem Aarõ & filiorum eius, nõ ſolum non arceantur à conſpiciendis vel tangendis interioribus ſanctuarii, verum etiam aduocantur & irruunt, irreuerenter intro, quando ad ſacroſancta altaris Christi myſteria tales accerſiũtur, quales pro merito vitæ pro qualitate vel quantitate ſcientiæ laycus quoque non iniuria contemnãt populus. Qui hodie tales facile admittunt, non audiunt dominum loquentem ad Moyſen & Aaron. Nolite perdere populum Caath de medio Leuitarum, vt viuant, & nõ moriantur, ſi tetigerint ſancta ſanctorum. Nam reuera quia quicunque nomen vel tonſuram clerici arripuerunt, irruunt admiſsi ad Chriſti ſanctuariũ, tanguntq́ue & contrectant indigne ſancta ſanctorum. Iccirco moriuntur & non ſolum in anima, verum etiam in corpore citius feriuntur. Nã ideo, inquit Apoſtolus, inter vos multi infirmi & imbecilles & dormiũt multi. Hæc Rupertus, quæ licet prolixa afferre volui, vt intelligas quæ & quanta nobis mala pariat hæc ſcripturæ ſacræ in vulgarem ſermonem tradu-

Cõtra prælatos admittentes indignos ad ſacra myſteria.

ctio, quæ vtinam omnino ſupprimeretur, ac ne fiat in poſterum, ſub graui pœna caueretur.

Nunquã he reſis oritur ex ſacris li teris, ſed ex mala illarũ intelligẽtia

Illud autem ſtatuere oportet heræſim nũquã ex ſacris literis, ſed ex illarum peruerſa intelligentia oriri teſte B. Hylario ac dicente. Exſtiterunt plures, qui cœleſtium verborum ſimplicitatem non veritatis ipſius abſolutionem ſuſceperunt, aliter interpretãtes quam dictorum virtus poſtulat. De intelligentia enim heræſis, non ſcriptura eſt, & ſenſus non ſermo fit crimẽ, hæc ille. Si igitur ex peruerſa ſcripturæ intelligentia hereſis oritur, quis in eam facilius incidat quam ſemper mutabilis vulgus nouitatum amator & autor, cum legat in ſcriptura quod non intelligit, ſed nec intelligere poteſt? Huius ſententiæ fuit & rabbi Moſſæus dubitantium dux lib. 2. Propoſitione prima & lib. 3. ca. 1. Ac dominus Ioãnes Gerſon prima parte ſuorum operum de laude ſcriptorum, conſideratione 11. Alphabeto primo. Sed hæc, meo iudicio, curioſis ſufficere debent.

Cap. 24. *Non ſolum uiri ſed & fœminæ apud eos docẽt, quia fœminis magis patet acceſſus ad fœminas peruertẽdas, ut per eas etiam uiros ſubuertant, ſicut per Euam ſerpens illuſit Adam.*

VLIERES in Ecclesia taceant non enim eis permittitur loqui 1. Corinth. 14. Nullus enim ordo Hierarchicus mulieri competere potest. Docere autē scripturam & prædicare Apostolicū munus est à superiore impositū teste Apostolo. quomodo prædicabūt nisi mittantur Rom. 10. Vnde Apostoli Latine missi dicūtur inter quos erant & septuagintaduo discipuli bini āte Christi faciem missi Lucæ 10. Hodie ab Ecclesia aut à summo pontificē destinantur prædicatores nisi eis ex ordine vel officio competat sicut Episcopis & superioribus etiam & parrhocis siue curatis idque in sibi subditos tantum de quibus. 1. Corinth. 12. Et quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia primo Apostolos, secūdo prophetas, tertio Doctores, deinde virtutes, tamen Ephe. 4. Pastores coniunxit Apostolus cum Doctoribus, quos inquit August. ad Paulinum Episcopum, eosdem puto esse sicut & tibi visum est: sed ideo cū prædixisset pastores, subiunxit & Doctores, vt intelligerent ad officium suum pertinere doctrinam, hæc ille. Et tamen in Epistola ad Corinth. pastores & doctores nō cōiunxit Apostolus vt scilicet intelligamus etiam quosdam esse in Ecclesia Doctores non Episcopos, qui secundum Primasi. explanant obscura prophetarum & qui hominibus loquuntur cōsolationes, qui honeste mores instituunt, etiam si mysteria explanare non possunt. Vnde deci

Munus prædicādi ex ordine, seu iurisdictione uel ex cōmissione.

Cur pastores cū doctoribus uno ī loco cōiunxit apostol⁹ & nō in alio.

Quib⁹ præ-

dicare liceat & quibus non. mus quartus articulus Ioannis. Vuicleff in constantiensi concilio condemnatus erat, licet alicui diacono vel presbytero prædicare verbum Dei absque autoritate eius sedis Apostolicę, vel Episcopi catholici. Idem cauetur de heræ. cap. Sicut in vno, & cap. ex iniuncto: in cap. excommunicamus, §. Quia vere. dicitur. Nullus debet sibi officium prædicandi assumere nisi sibi super hoc à iudice, vel sede Apostolica, vel diocesano Episcopo, licentia concedatur: aliàs excommunicetur. Item de officio iudi. ordi. Inter cætera prædicare & pœnitentiam iniungere ad Episcopos pertinet. Caueant itaque sacerdotes ne quos nunc ad prædicandũ admittant qui nõ aliquo prædictorum modorum missi fuerit. Ne postea ex agro dominico pro tritico zizania colligant. Neque enim ad laycos spectat & indoctos ornamentorum Ecclesiæ custodes deligere cõcionatores, sed ad prælatos vt patet ex prædictis.

Cap. 25. *Docẽt uerbis coopertis loqui, ne pro ueritate studeãt loqui mendaciũ, ut cum de uno requirũtur: de alio oblique respondeant, & ita auditores uersutè deludant, ubi timent per confeßionem ueritatis, errorem suũ depræhendi: ex eadem simulatione frequentant nobiscum Ecclesias, intersũt diuinis, offerunt ad altare, sacramẽta percipiunt, confitentur sacerdotibus, ieiunant Ecclesiæ ieiunia, & festa colunt. necnon sacerdotum benedictiones inclinato capite suscipiunt, licet hæc omnia & similia Ecclesiasticæ institutionis irrideant prophana ac damnosa iudicent.*

ERMO obſcurus nõ ibit in vacuum. Sapi. 1. Quoniam lumen illud naturale quod ſignatum eſt ſuper nos, nuda & aperta hereti corũ mẽdacia nõ recipit, iccirco illa generaliũ verborum inuolucris obducunt, ac deinde verbis lepidis & ad decipiendas animas compoſitis publicè coronę proponunt. Vt ſi de verborum ſenſu vel intelligentia requirantur: illi ſtatim à generali ad particularẽ quẽpiam ſenſum verum quidem (ne de ſua quã occultãt falſitate conuincantur) confugiunt, eodẽ quoque modo diſcipulos ſuos ne nudis (quibus depræhendantur) mendaciis aſſueſcãt, inſtituunt ac præmuniunt. Quæ autem de illorum dicta ſunt doctrina, de ipſorum quoque vita intelligenda veniunt. Vt eorum doctrina falſa & mendax mendaci ac ſimulatæ ipſorum vitę per omnia concordet. Cum autem fideles decipere volunt, diaboli capitis ſui veſtigia per quam aſtute norunt obſeruare, is enim non ſtatim aperte mulierem, ne depræhenderentur inſidiæ, ſed prius per interrogationem (quæ ad vtram libet contradictionis partem flecti) que eat aggreſſus eſt dicens. Cur præcepit vobis Deus, vt non comederetis ex omni ligno paradiſi, ſimul vt Dei prohibitionem illi redderet odioſam. Tandem vero vbi opportunum viſum eſt, quod occultabat ille venenum: continuo protulit dicẽs,

Nequaquam moriemini, quod & subsequenti mendacio confirmat, cum ait. Scit enim Deus, quacunque hora comederitis: eritis sicut dii sciẽtes bonũ & malum, eadem sanè arte ac malicia incautos deludunt heretici dum eis scripturæ sacræ & salutis perfacilem ac cõpendiosam cognitionem pollicentur. Norunt, qui huiusmodi depræhensos examinare solent, illos sæpe non assertorie, sed per interrogationem ad quæsita respondere. vt verbi gratia, si iurare moneantur tantum nec cogantur. An vniuersalis Ecclesiæ ritum tanquam verum & fide tenendum credãt & obseruent? Respondere solent. Nunquid & vos ita creditis domini mei? putant enim nullo sibi pacto iurare licere (quod iuramẽtum omne sit illicitum, nisi cogantur, à Iudice: tuncque per iurii culpam omnem in cogẽtẽ reiiciunt. quod ex dispensatione quadam pro vitanda morte sibi, licere putant. quo videlicet suam de iuramento sententiam semper illæsam conseruent.

Dolosa heræticii depræhẽsi & cõpræhẽsi, responsione interrogatio.

Porrò illud etiam de neochristianis quibusdam prætermissum esse non volui, qui si quos verbi Dei præcones quantũlibet doctos, minus tamen eloquentes se, nouerint: eos tanquam viles cerdones samnis ac ineptis quibusdam nomenclaturis exibilant, risum ac fabulam suis in conuiuiis faciunt: quasi sola sermonis elegantia verbi Dei præconem faciat non scripturæ peritia. Neque eo tantum stultitiæ prorupetunt hi: sed & totam Bibliam nostram ab Ecclesia receptissimam in Latinum multoque (vt a-

Quales sint hodie Bibliæ in uenustiorem stilum uersores.

iunt, venustiorem ac lepidiorem stillum verterunt quo nihil in ea desiderare valeant prurientes auribus. O sapientes fidei reparatores, totiusque Ecclesiasticæ disciplinæ moderatores optimi? Nolo, inquit Hiero. offendaris in scripturis sanctis simplicitate & quasi vilitate verborum: quæ vel vitio interpretũ, vel de industria sic proditæ sunt, vt rusticam cõcionem facilius instruerent. Idem in primum Marci caput. Quem non inebriat eloquentia secularis? difficile homines potentes, & nobiles, & diuites, & multo his difficilius eloquentes credunt Deo. Obcęcatur mens eorum diuitiis, nec possunt videre virtutes, simplicitatemque scripturæ sanctæ non ex maiestate sensuum, sed ex verborũ iudicant vilitate. Quid tu tãtopere circa verborum corticem desudas? nunquid sensus propter verba, an non potius verba propter sensum? audi igitur Apostolum. 1. Corinth. 1 cap. tibi de huiusmodi re Dei voluntatem aperientem. Videte vocationem vestram fratres, quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potẽtes, non multi nobiles, sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus: vt confundat sapientes, & infirma elegit Deus, vt confundat fortia, & ignobilia mundi & contemptibilia elegit Deus, & ea quæ non sunt, vt ea quæ sunt destrueret. vt non glorietur omnis caro in conspectu eius. Et cũ Hieron. septuaginta interpretum translationẽ minimè demutasse se dicat, quoties idem sensus cum Hebraica veritate manebat, quamuis ver-

Qui homĩes difficulter credũt Deo.

Sacræ corruptores scripturæ Græculi et Hebræorũ simiæ cõtra lecturã Apostolorũ.

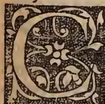
ba variarent: si isti aliter in Græco vel Hebræo quam cõmunis habet æditio, legerint, licet sensus sit idem, tandiu singulos literarum apices vellicare non cessant, donec communẽ Ecclesiæ æditionem corruperint, & aliam hoc est suam fecerint. Non saltem verentur illud Apocal. vltimo. Si quis apposuerit ad hæc, apponet Deus super illum plagas scriptas in libro isto. In citãdis veteris testamenti scripturis oppositum fecerunt Apostoli, teste eodem Hierony. ad Gal. 3. Hoc autem in omnibus pene testimoniis quæ de veteribus libris in nouo assumpta sunt testamento, obseruare debemus: quod memoriæ crediderint Euangelistæ vel Apostoli, & tãtum sensu explicato sæpe ordinem cõmutarint, nõnunquam vel detraxerint verba vel addiderint, hæc ille. Itaque si propter plebeios totius Bibliæ in vulgarem sermonem versio tantopere illis est cordi, cur contra tot rudes sacerdotes à quorum ore (iuxta Malachiam) legem exquirunt homines, pro omnibus nota verborum simplicitate suo eleganti, vt aiunt, paucisque cognito sermone scripturæ sensum obnubilãt, quasi illum maiori sacerdotum parti inuideant? audiant igitur rursus eundem Hiero. Illud ipsum reprǣhendentem to. 2. aduersus luciferia. Denique ex literatis quicunque hodie ordinantur, id habent curæ, non quomodo scripturarum medullas ebibant: sed quomodo aures populi declamatorũ flosculis mulceant. Non quod eloquentiã dãnet Hieronymus: sed quòd eam scripturæ intel

Quorũdam prædicatorum scopus

ligentiæ anteponi quæratur, quasi sola sufficiat, aut sit pluris, quàm illa vel æqualis.

Vtinam multis hodie talibus carerẽt vel prin cipum curiæ, & eorum blandi loquentia pecca ta omnia leuiora non fierent, quam suadeantur virtutes. Audirent certè illud Satyricum, non ego cum scribo, si quid tamen aptius exit, lauda ri metuã (neque enim mihi cornea fibra est, sed recti finemq; extremũq; esse recuso, euge tuum, & belle. Nam belle hoc excute totum, quid non intus habet? subaudi, adulationum?

Sufficit, inquiunt, ad salutem soli Deo & non homini confiteri. *Cap. 26.*

IRCA confessionis sacramentũ sex fuerunt heræses. Prima cõ fessionem nõ à Deo institutam, sed humana tantum constitutio ne firmatam fuisse affirmat. Secunda, quam Lutherus se quitur, Soli Deo non homini facta cõfessio suf ficit. Tertia, superflua & inutilis est cõfessio, si adsit cõtritio. Quarta, nõ de omnibus mor talibus confitẽdũ est, quoniã dum omnia mor talia confiteri volumus: nihil Dei misericordiæ ignoscendum volumus relinquere, huic etiam heret Lutherus. Quinta, quæ Valdensium est, ipsam omnio confessionem tollit. Sexta, gra tiam qua iustificetur homo conferri, & confes sionem sacramentum esse negat, cui fauet etiã impurus Lutherus.

Sex circa cõfessionẽ heræses.

Pro harum sex heresum impugnatione vnam potissimum autoritatem ex 20. Ioan. cap. proferemus, vbi Christus post bis datam discipulis pacem continuo subiunxit. Sicut misit me pater, & ego mitto vos, hæc cum dixisset, insufflauit, & dixit eis, Accipite Spiritum sanctú. Quorum remiseritis peccata, remittũtur eis. Et quorum retinueritis, retenta sunt. Prima heræsis confessionem à Deo institutam fuisse negans, hac litera eliditur. In qua secundum communẽ omnium doctorum intelligentiam Christus cõfessionem instituit. Id quod patebit inferius, fatentur etiam communiter omnes, multíque in hoc sacri æditi sunt canones, Ecclesiam potestatem siue iurisdictionem non habere in actus purè inreriores, quorũ cognitio humanitus haberi non potest. Ex quo patet falsum esse quod asseritur eam humana tantum constitutione firmatam fuisse. Secunda heræsis, soli Deo confitendum esse & non sacerdoti asseuerans eo itpessum, quod Christus subiungit in litera, quorum remiseritis peccata & quorũ retinueritis. Retinere autem peccata est ea nõ remittere, nõ absoluere & inabsoluta remanere, quo ex loco cum B. Iacobi autoritate. 5. cap. suæ canonicæ, confitemini alterutrum peccata vestra (quam præceptum esse dicunt S. Thom. & August. vt statim patebit) sequitur sacerdoti confitendi necessitas eius, qui mortaliter peccauerit. Nam Christus per Iacobum præcipit confiteri, per se autem, absoluto à sacerdote remissionem pol

licetur delicti, dicens quorum remiseritis pecca ta &c. De quo August.to.9 de visitatione infirmorum libr.2. cap. 4. Non seducat te illa somniantium superstitio, quæ visitando confirmat, quia saluat sacerdote inconsulto ad Deum peccatorum confessio. Non autem abnegamus, quin sit ad Deum frequenter referenda cõfessio peccatorum (beatus etenim qui allidet paruulos vel maximos suos ad Petram, Petra autem Christus est) sed testamur, & testatur sana doctrina, (ne tibi applaudentiũ faueas auribus) quoniam prius eges sacerdotis, qui mediator sit ad Deum tuum, salubri iudicio. Alioqui & sub lege & sub gratia, ite ostẽdite vos sacerdotib⁹. Respõsum diuinũ quomodo consummabitur? Cõfitemini alterutrũ peccata vestra quõ cõplebitur? hæc Augu. Ex his duabus autoritatibus Ioannis & Iacobi, tertia etiam heræsis quę confessionem superfluere dicit: cum adest contritio perimitur, modo intendat (sicut aperte videtur) contritionem non includere exteriorem confessionem in voto, quam si includat, non iã sola, vt dicunt, contritio delet peccatum sine cõfessione: cum eam in intentione importet, quod si ex hypothesi rectè (vt decet cõtrit⁹) nõ in debito postea tempore confiteatur, ille nouæ omissionis peccato peccat, remissa iam vi prioris cõtritionis confessionem includentis in voto, culpa nec in se redeunte. Verum illorum contritionis insufficiẽtiam tali probemus ratione. *Quod solà cõtritio sine cõfessiõe exteriori in re uel uoto nõ sufficiat.*

Nullus scienter ac voluntarie, id omittens in

re vel in intensione, ad quod Deus vult eum itá (vt dictum est) obligatum esse ad consequendá suorum peccatorum remissionem: illam per solam istorum cõtritionem obtinere potest: atqui exterior confessio, id, est ad quod Deus vult eũ in re aut voto obligatum esse ad suorum peccatorum remissionem consequendam. Sine igitur confessione exteriori vel eiusdem intensione, quemquã de peccatis suis pœnitere non potest. Nota est consequentia cum minore ex prędictis duabus autoritatibus, maioris autem oppositũ manifestam repugnantiam inuoluit, quòd videlicet quis id scienter & libere omittat ad quod eum vult Deus obligatum esse ad obtinendam suorum peccaminum veniã: & quòd sibi simul & semel sua peccata dimittantur. Hæc heræsis septimus error est Ioannis Vuicleff in cõstantien. concilio damnatus sub his verbis. Si homo debite fuerit contritus: omnis exterior confessio est ei superflua & inanis. Quarta heræsis non de omnibus mortalibus confitendum esse affirmans, destruitur ex scripturæ modo dicẽtis, quorum remiseritis peccata & quorum retinueritis, non enim dicit, quæ remiseritis vel quę retinueritis: sed quorum, vt ostendat omnia peccatoris aut nulla remittenda esse peccata. Impium est enim à Deo dimidiam sperare veniam, & Deut. 32. Dei perfecta sunt opera, & quem Deus sanat: perfectè sanat. Ioan. 7. Totum hominem sanum fecit in sabbato. Adde quòd regni simul ac perditionis filius possit esse nemo,

Quinta vero, quæ omnino confeſsionẽ auferẽ nihil habet apparentiæ cum nil nobis ſuperfluũ in Euangelio vel inutile tradiderit Chriſtus; eorũ maximè quæ ad ſpiritualem hominis medelam pertinent, qualia ſunt ſacramenta ipſa.

Sexta & vltima, gratiam conferri & ſacramẽtum eſſe negans (quo cum priori concordat) ſubſiſtere nequit, cum proprius in litera miniſter ĩverbis aſsignetur, ſicut miſit me pater, & ego mitto vos. Per quę ab huiuſmodi miniſterió reiiciũtur layci ac alii quicunque non miſsi, nec ſacerdotes, quibus ſcilicet dictũ nõ eſt, accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata; contra Valdenſes oppoſitum aſſerentes.

Materia vero ſacramenti eſt peccator ſua recte confeſſus peccata, remota quidem (vt aiũt) formalis vero, eorum confeſsio. Forma ea eſt quam à Chriſto Apoſtoli ab his acceptam retinet & qua quotidie vtitur Eccleſia, ego abſoluo te &c. Effectus ſacramenti gratia eſt gratum faciens. De lege ſiquidem ordinata impoſsibile eſt mortalem culpam remitti abſque nouæ infuſione gratiæ. Verum ne quid ſcrupuli cuiquã forte relinquatur confeſsionem tantum eſſe humani conſilii & non diuini præcepti. Habes ex ſecundæ circa confeſsionem heræſis impugnatione ex litera diuini præcepti neceſsitatem ſuppoſito B. Iacobi mandato. Vt enim non retineãtur peccata, id eſt vt remittantur, illa ſacerdoti peccator manifeſtet oportet (nemo etenim de ſibi occultis recte ſententiam profert) quatenus

Quod extẽrior confeſsio ſit de iure diuino

ſciat ille,digna ne ſint remiſsione an(vt ſonat litera)retentione. Manifeſtet,inquam,non publicè(vt quidã volunt)nemo enim ſine cauſa ſeipſum diffamare poteſt, cum illud cõtra charitatẽ militet ad proximum,nedum ad ſe, ſecrete igitur & in aurem illa reuelet ſacerdotis abſoluendi poteſtatem habentis, eſt enim abſoluere in quocunque foro iuriſdictionis actus.

Confeſsionis huius præceptum multis in locis habes vſum quoq; & in primitiua Eccleſia. Iacobi 5. de quo iam dictum eſt, vbi S. Thom. confeſsionẽ quo ad mortale dicit eſſe præcepti: quo ad veniale autem conſilii. 1. Ioan. 1. ſi confiteamur peccata noſtra: fidelis eſt & iuſtus, vt remittat nobis peccata noſtra. Et Acto. 19. cap.

Multique credentium veniebant confitentes & ãnunciantes actus ſuos. Si credẽtes erant(hoc enim habet litera)illi certe Apoſtolorũ & Eccleſiæ de confitendis peccatis conſuetudinem ad nos vſque deuolutam obſeruabant, alioqui inſufficiens fuiſſet illorum cõfeſsio. Neque enim Iacobus vel Ioannes ipſe,de alia confeſsione loquuntur,quã quæ à Chriſto fuerat inſtituta teſte ipſomet Auguſt. to. 10. de tempore ſermone 65. & 66. Vbi prædictas omnes autoritates ad iam dictum ſenſum adducit, addẽs & illam Prouerb. 28. Qui abſcondit ſcelera ſua: non dirigetur, qui autem confeſſus fuerit & reliquerit ea, miſericordiam conſequetur, quomodo, inquit, poteſt medicus vulnus ſanare, quod ægrotus oſtendere erubeſcit? Optime ſe iudicet homo in

hac vita, ne iudicetur à Deo damnatione perpe petua, hæc ille, quibus verbis intelligit etiã Augustinus præmissam autoritatem de auriculari confessione pro tempore nouæ legis. Ex his igitur satis superque in confesso est christianæ & Euangelicę confessionis necessitas & omniũ prædictarum sex heræsum vanitas & falsitas.

Irrident eos qui luminaria offerunt sanctis, ad illu minandas Ecclesias. Cap. 27.

LVMINARIVM vsus non recẽter est in Ecclesiã introductus. Nam Leuit. 6. Ita pręcipiebatur ignis autem in altari semper ardebit: quẽ nutriet sacerdos subiiciens ligna mane per singulos dies, & imposito holocausto desuper ardebit adipes pacificorum. Ignis ille est perpetuus, qui nunquam deficiet in altari. Et cap. 9. offerente Aaron holocaustum ac depræcante pro se & pro populo apparuit gloria domini omni multitudini. Et ecce egressus ignis à domino deuorauit holocaustum & adipes, qui erant super altare, quod cum vidissent turbæ: laudauerunt dominum ruentes in facies suas. Hunc locum exponens dominus Rupertus sic habet. Cum de his quæ obtulerat Moyses, nihil tale actum fuerit: sicut de his quæ Aaron obtulit. Quidnã hoc sibi vult; nisi quia non per sacrificia legis, quæ per Moysen figurabatur, sed per sacrificiũ *Quid per Moysen & ei⁹ sacrifi-*

cia q̃d rursus per Aaron & ei⁹ sacrificia olim figurabatur.

Christi (cuius Aaron typus fuit) Spiritussanctus in remissionem peccatorum datus est nobis? ignis autem semper ardebit, quem nutriet sacerdos. Nam quia verus iste ignis, qui nunc in prima resurrectione animarum, peccata consumit: & post in secunda resurrectione, corporum quoque mortalitatem siue corruptionẽ deuorabit, nunquam deficere debet in altari, id est in fide per quam Christus habitet in cordibus nostris. Idcirco magno mysterio decretum est, vt ille ignis visibilis egressus à domino, qui holocaustum deuorauit, videntibus turbis ac ruentibus in facies suas, & laudantibus dominũ, nũquam deficeret: sed sacerdote ligna semper subiiciẽte semper arderet in altari, hæc ille. Ex quibus patet iugem illum ignem non tam ad statum veteris testamenti pertinuisse quàm ad noui, cuius erat figura. In quo fidelis quisq; qui membrum vtique summi sacerdotis effectus est, sicut in cunctis fidelibus Petrus apostolus dicit. Vos autem genus electum, regale sacerdotium, sicut, item Ioan. in Apocal. Fecisti nos Deo nostro regnum & sacerdotes, ne in eo charitatis flãma deficiat, in corde suo: tã exẽpla præcedentium quam sacræ scripturæ testimonia velut ligna quædam congerere non desistat. Propter quod concilium Toletanũ quartum, quod vniuersale fuit. 8. ca. ita præcipit. Lucerna & cereus infra vigilias apud quasdã Ecclesias nõ benedicitur: & à nobis cur benedicatur, inquirunt. Propter gloriosum enim ipsius noctis sacramentum

hæc ſolemniter benedicimus, vt ſacrę reſurrectionis Chriſti myſterium, quod tempore huius noctis votiue aduenit, benedictione ſanctificati luminis ſuſcipiamus. Et quia hæc obſeruatio per multarum loca terrarum regionéſque Hyſpaniæ in Eccleſiis commendatur: dignum eſt propter vnitatem pacis vt & in Gallicanis Eccleſiis obſeruetur. Nulli autem impune erit: qui hoc cõtempſerit, ſed patrum regulis ſubiacebit, hæc concilium. Adde quod & cereus ardens magnum nobis Chriſti ſacramentum refert, quoniam paruula quæ ſubſtantiam cerę apes mater educit: abſque concubitu concipit & parit, cui recte cõparatur virgo Maria Dei genitrix, quæ inuiolata nobis Deum in carne quaſi mel in cera protulit. Triplex enim cerei ſubſtantia, triplicem Chriſti illíque reſpondentem nobis naturam ſiue ſubſtantiam inſinuat. Cera ſacratum Chriſti corpus, linum ſiue Elichnyum ardens, ſanctam Chriſti animã diuini amoris igne ſemper inflammatam, per ignem autem quo ardet vtrũque, ineffabilis Chriſti diuinitas nobis ſpiritualiter intimatur. Et inde putarim ſanctã matrem Eccleſiã cereorũ luminaribus potius quã candelarum ex ſeuo, in miſſarum ſacrificiis ſemper vti ſolitam. Accedat denique Hieronymi de hac re ſententia aduerſus Vigilantium dicentis. Per totas orientis Eccleſias quando legendũ eſt Euangelium accenduntur luminaria iam Sole rutilante, non vti que ad fugandas tenebras, ſed ad ſignum letitiæ demonſtrandum. Vnde &

Apis mellificæ & deiparæ uirginis cõparatio.

Hiero. contra Vigilantium de luminaribus accẽdendis cũ legitur Euangeliũ.

virgines illę Euangelicæ semper habent accen- sas lãpades suas, & ad Apostolos dicitur sint lũbi vestri præcincti & lucernæ ardentes in manibus vestris. Vt sub typo luminis corporalis, illa lux ostendatur, de qua in psalterio legimus, lucerna pedibus meis verbum tuum domine, & lumen semitis meis, hæc ille. Hoc idem etiam per omnes occidue mũdi plagæ fit Ecclesias ad designandum lumine illo sensibili ipsam lucẽ spiritualem, quæ per Euangelium toto orbe terrarum depulsis errorum tenebris insigniter effulsit. Taceant igitur heretici, ac vsum luminarium in vtroque testamento non sine magno significationis mysterio semper fuisse intelligãt.

Cap. 28. *Ex eo quod dicũt Valdenses nullum esse purgatoriũ ut patuit superius. 18. cap deducũt nullas esse indulgentias & papam nullam prorsus habere potestatem indulgentias conferendi, quas si concesserit nullius dicũt esse ualoris.*

VIVS erroris fuit Ioannes Vuicleff cum Valdẽsibus quibus successit Martinus Lutherus multarum heræsum heræs ac reparator insignis. Cum autem superius in heræsi de purgatorio probatum fuerit, culpa peccati iam remissa plerumque pœnã hic vel in futuro seculo exoluendam remanere: reliquũ fuerit intelligere qualiter sancta mater Ec-

clesia indulgentiarum largitione filiis suis viuis & defunctis piè semper ac misericorditer subueniat. Id quod hęc heræsis inficiatur. Itaque cum præceptum de dilectione proximi ad omnem omnino proximum extendatur: si Christi fideles in gratia cum temporalis pœnæ obligatione defunctos proximos nostros ac viua Ecclesiæ militantis membra esse ostenderimus, consequens fuerit vt si eis subuenire possimus, nos illud diuino præcepto efficere teneamur.

Qui autem in purgatorio igne pœnas dependent, licet inde exire, vel ab illa se pœna liberare non possint, donec nouissimum quadrantem per propriam satispassionem, aut pœnæ per alios satisfactionem reddiderint: quia tamen nōdum sunt omnino in viæ termino quēadmodū beati vel damnati, ad militantem Christi Ecclesiam tanquam viua illius membra charitatis & indigētiæ nostræ participatione merito esse creduntur. Porrò quicunque iuxta Christi de homine ab Ierusalem in Hieryco descendente, parabolam, alteri bene facere & ab eodem bene pati potest, illius (vt dicunt doctores) proximus esse censetur, tales autem defuncti cum in gratia decesserint, suis apud Deum orationibus prodesse. (neq; enim ociosa esse potest eorum erga suos benefactores charitas) Et nos illis nostros vicissim ac mutuo præcibus & elemosinis subuenire possimus, vt nostri proximi sint & dicantur necesse est. Spiritu sancto olim per Ecclesiā prouidente, vt in missarum suffragiis specialis

Quod qui purgantur in alio seculo nostri sint pximi.

eorum fieret commendatio. Dicit etiam dominus Gerson tracta.3.de cãticis, animę in purgatorio habent cum afflictione solatium ex certa spe beatitudinis, & Ecclesię generalibus subsidiis, & piis amicorum suffragiis, & (quia charitas congaudet veritati) correctionis, hæc ille.

Quod ĩ purgatorio existentes nos iuuare possint.

Quòd autem in purgatorio existentes suis apud Deum præcibus nobis subuenire possint, ꝓbat Petrus Damianus de beato Seuerino Colonien. Ecclesiæ Episcopo, qui purgatoriis pœnis detentus, claruit in terris miraculis. Idem refert B. Gregor. lib. 4. Dialogorum de beato Pascasio Romanæ Ecclesiæ Diacono. Neque negandum est quosdam diutius purgari qui maioris sunt apud Deum meriti & per cõsequens potentiores nonnullis citius liberatis quod patet vel de pueris statim post baptisma decedentib⁹.

Cum igitur patiente vno membro compatiãtur & reliqua. 1. Corinth. 12. Si nos defunctorũ pœnam per piam (vt oportet) subuentionem non sentimus: profecto viua cũ eis Christi corporis mẽbra minimè esse conuincimur. De quibus August. to. 10. Sermone 44. Ora ergo pro defunctis, vt dum fuerint in æterna vita, pro te orare non negligant. Clamant igitur quotidie, qui iacent in tormentis, clamant, & pauci sunt, qui respondeant, vlulant, & non est, qui consolentur eos. O verè magna inhumanitas? Ecce enim infirmus iacet & clamat: & medicus cõsolatur. Clamat porcus, & omnes cum eo clamare non cessant, cadit asinus, & omnes eum subleuare fę

ſtinant. Sed clamat in tormentis fidelis: & non eſt:qui reſpõdeat. Ecce veſtra inhumanitas fratres. Eia ergo,non ſic,ſed mementote quòd ſancta & ſalubris,pia & fœlix & ſuauis Deo & angelis eſt cogitatio, ꝓ defunctis exorare,vt à pœnis quas pro peccatis patiuntur ſoluantur, hæc ille. Huius veritatis oppoſitum fuiſſe fertur AErianorũ heræſis qui ſacrificiũ pro defunctis offerre ſpernebant. Minimè autem conſentaneum rationi videtur primã matrem Eccleſiam illorum filiorum omnino curam abieciſſe, cum eos ſua ope maximè nouerit indigere,nec ſibimet ipſis ſuccurrere poſſe. Sed fortè dices, vnde habet ergo illa indulgẽtias (de illis enim eſt ſermo)quibus eis ſuccurrat,& quomodo? Dico eam primo à Criſto capite & ſponſo ſuo pro nobis merente & moriente eas accepiſſe, deinde à nobilioribus membris ſuis veluti ab Apoſtolis, martyribus & confeſſoribus,qui omnes ſuis quibus abundabant meritis theſaurum Eccleſiæ repleuerunt:& quicquid ad pœnę debitæ ſolutionem(qua non indigebant)promeruerũt:id totũ ob corporis myſtici vnionem ad delendas aliorum membrorum pœnas ſupererogauerunt.

AErianorũ heræſis.

Vnde habeat Eccleſia indulgẽtias.

Quemadmodum (ne à naturalis corporis analogia recedamus, nobiliora ac vegetiora humani corporis membra inferioribus membris bona ſua impertiuntur ac communicánt. Veluti epar venis ſanguinem, cor aliis membris vitales ſpiritus,& caput animales, quibus,vt dicũt, fit ſenſatio. Et ne id ſola Pauli de corpore hu-

A naturali ad myſticũ corpus analogia ex Paulo.

mano analogia tibi persuadere velle videamur, qui scripturæ autoritate quo ad fieri potest nitimur: audi quid de huiusmodi thesauro déque eius cõmunicatione dicat Apostolus ad Colo. 1. Gaudeo in passionibus pro vobis: & adimpleo ea quæ desunt possionum Christi in carne mea pro corpore eius quod est Ecclesia. Vbi Augu. suas passiones dicit esse Christi, quia nostræ passiones qui sumus Christi membra, Christi sunt. Quicquid ergo pateris ab eis, qui non sunt in membris Christi, deerat passionibus Christi. Ideo dicitur deerat, mensuram implens non superfundens, hæc ille. Vbi notãdum Christi nomen in prædicta Pauli autoritate non pro Christo tantũ capite, sed pro toto eius corpore quod est Christus & Ecclesia, accipi debere. quomodo intelligitur illud. 1. Corinth. 12. Sicut enim corpus vnum est, vbi idem August. Nescio quo enim modo minus fit: quod patitur vnum membrum: si compatiantur omnia membra. Nec ipsa mali releuatio fit per communionem cladis, sed per solatium charitatis. Ex hac Pauli ad colo. autoritate & ea quam modo ex Iob subiiciam, facile fuerit colligere sanctos dum hic viuerent, multo plus passos fuisse tribulationum: quam pro suis peccatis pati commeruerit.

Sancti plura passi sint quã cõmeruerint unde scaturiũt indulgentiæ.

In superabundantia aute passionum consistit superabundantia satisfactionũ, opus siquidẽ pœnale & moritoriũ vltra gratiæ (q̃ operans meretur) debitum, ex Dei liberalitate semper alicuius pœnæ satisfactorum est. Neque vniuersaliter verũ est: nec sic intelligẽdum: quod quic-

quid patimur singuli:peccata nostra meruerũt. Nec ille singulare exempla patientiæ Iob bene sibi conscius perperam & male optabat Iob.6. dicens. Vtinam appẽderentur peccata mea,quibus iram merui,& calamitas:quã patior,in statera: quasi arena maris hęc grauior appareret. Eius enim amici plagarum ac doloris vehementiam considerantes,illum coram Deo peccatorem maximum iudicabãt, putabant enim nihil hic tribulationis pati posse hominem, quod ille suis peccatis nõ prius cõmeruisset. & ita à doloris magnitudine de ipsius Iob peccatis iudicabant errantes. Ex quibus satis perspicuum est talem meritorum thesaurum semper in Ecclesia esse eundemq́ue irremuneratũ remanere non posse,sicut nec malum quodcunque impunitũ.

Thesaurus Ecclesiæ & à quibus distribuatur.

Super est igitur intelligere quo modo & à quibus ipsis defũctis distribuẽd⁹ veniat huiusmodi thesaurus,quo semel habito,dubium esse nõ debet de viatoribus,quamuis forte non eodem vtrisque modo applicetur. Cum itaque post caput Christum in omnia Ecclesiæ suæ membra influens,maxima sponsę Ecclesiæ autoritas esse credatur: post eam nullus æque idoneus ac Petrus cum successoribus inueniri potest quibus Christus Ecclesiæ pasturam cõmisit. Sed paucis probemus vtramq́ue,& Ecclesiæ & Petri autoritatem.Ecclesiæ primo,ex eo, quòd generalium conciliorum definitione Ecclesia sit supra papam,quem & instituere & ex causa destituere potest imò de facto destituit, vt patet de con

Eccles a supra papam & oppositũ heræsis.

ſtantienſi conſilio, teſte etiam domino Ioanne Gerſono ſecunda parte operum, de materia excommunicatio. & irregula. conſideratione octaua, qui Gerſon dicto conſilio interfuit, & huius veritatis oppoſitum dicit hereſim à dicto concilio damnatam fuiſſe quicquid dicat Panor. oppoſitum ſentẽtiens cum paucis aliis qui ſi aliàs dicti concilii cõſtitutiones admittãt quare hãc omnium primam reiicient? Adde quòd Eccleſiæ ſoli data eſt indeuiabilitas à Chriſto vt ſuperius patuit cap. 2. Hæc igitur vniuerſalis Eccleſia in Spirituſſancto (vt oportet) cõgregata, de huiuſmodi theſauro largitur ĩdulgẽtias ſicut in dicto Conſtantienſ. concilio & aliis factum fuiſſe legimus. Poſt hanc ſuccedit & Petrus vel eius ſucceſſor cui dictum eſt, quodcunque ligaueris ſuper terram & quodcunque ſolueris: erit ſolutum & in cœlis, qui locus ſanè intelligi debet ſecundum ſubiectam materiam. Quædam enim liganda & ſoluenda ſunt à Chriſti miniſtro per ſolam ſacramentorum adminiſtrationem, quales ſunt mortales culpæ. Quædam etiã ſine ſacramentis, veluti pœnarum ſatisfactiones ex quibuſdam ſacra mentis relictarum, nec penitus remiſſarũ deleta culpa. Ex eo enim quòd ſancti prædicta bona ſua reliquis aliter quàm ꝑ ſacramenta communicare potuiſſent, cõſequẽs eſt tales ſatisfactiones ſuapte natura aliis aliter quàm per ſacramenta eſſe communicabiles. Et iuxta hanc diſtinctionem intelligendum venit. quodcũque ſolueris ſuper terram, eo ſcilicet mo

Quodcũq; ligaueris ſuper terram quî intelligatur.

do quo solubile est, vel per sacramenta vel sine illis. Si vero obiicias illa quæ ad peccatorum remissionem pertinent, solum commissa fuisse prælatis Ecclesiæ mediantibus sacramentis: verum quidem de simpliciter spectantibus ad peccatorum remissionem, quales sunt mortales culpæ, non autem de illis, quæ solum secundũ quid pertinent, velut tẽporalis pœnę remissio actuali peccato iam quoad culpam remisso, debitæ. Præsupponit enim peccatum simpliciter esse remissum, & secundum quid minimum temporalem videlicet pœnam remittendum. Id quod recte fit etiã sine sacramentis conformiter ad Paulũ 1. Corinth. 4. Sic nos existimet homo vt ministros Christi & 2. ad Corinth. 2. Nam & ego quod donaui, si quid donaui: ꝓpter vos in persona Christi. Cæterum quoniam defunctorũ animæ non super terram, vbi data est Petro potestas, sed sub terra esse creduntur. Petri iurisdictio non ad eas extendi posse videtur. Propter quod communiter dicunt eis via suffragii à Petro vel Ecclesia & piis operibus à particularibus personis subueniri posse: non tamen iurisdictionis via, quæ Petro tantũ in eos qui super terrã sunt, data est. Possunt nihilominus illis applicari indulgentiæ modo statim declarando: cũ tales defuncti sint viua Christi corporis mẽbra.

Obiectionis solutio.

Sicut enim naturale caput non in aliqua, & aliqua nõ sua membra influit, sed in omnia, modo præcisa non sint, quantum cuique expedit, sua elargitur: ita nec Ecclesiæ caput Christus,

Quõ applicari poßint defunctis indulgẽtiæ cũ illi super terrã non sint.

Nec ex consequenti Ecclesia, vel Christi vicarius. In solos viuentes neglectis amicis vita functis in tormentis indulgentias largientur.

Quomodo defuncti sint super terrã. Et cum obiicis eos super terram non esse. Satis sunt super terram quantum ad solutionem à pœnis quam meruerunt in gratia decedentes iuxta August. Possunt etiam dici esse super terram quo ad misericordiæ forum, & forte iustitiæ, ratione videlicet delicti super terram perpetrati vt patet. 3. q. 6. ca. q crimẽ. Nec cõsequẽs est, vt si eos papa in purgatorio soluere queat: ergo & ligare, quia cũ super terrã essẽt post mortẽ, solui tãtũ nõ autẽ ligari meruerunt. Nec est simile de dãnatis qui propter obstinationẽ in qua permanent, non sunt solutionis capaces. Ne dedecus iniustitiæ remaneat sine decore iustitiæ, id est eorum culpa sine pœna illam re ordinante.

Adde quod damnati omnino sunt extra viã sicut & beati, qui autem purgantur: quodã modo medii, extra viam quidem sunt quo ad noui meriti aut demeriti rationem & in via nobiscũ sunt, quo ad redimẽdæ pœnę tẽporalis solutionẽ. Est autẽ quadruplex absolutio secũdũ do. Gersonum, vna sacramentalis, in foro conscientiæ. Secunda iurisdictionis, in foro Ecclesiæ, tertia est satisfactoria, & quarta depræcatoria.

Multiplex defuncti absolutio p modum satisfactiõis. Prima inquit, defuncto competere non potest, quoniam à mortuo perit confessio. Per modum autẽ satisfactionis potest defunctus à pœna multipliciter absolui vno modo, vbi particularis persona suæ satisfactionis meritum appli-

cat defuncto. Secundo cum hoc facit particularis congregatio, vel congregationis caput.

Tertio, si papa communicare velit de thesauro Ecclesiæ, per modum indulgentiæ. Fundamentum datur in articulo Symboli: sanctorum communionem, in quo fundatur valor suffragiorum pro defunctis factorũ per viuos. Quãuis enim habiles non sint defuncti facere, quæ communiter instituuntur pro indulgentiarum perceptione, vt quod contribuant, ieiunent, & similia. Potest tamen papalis autoritas concedere: vt si pro illis talia viui faciãt ad indulgentias requisita, prosint eis. Constat deniq; quod per modum deprecationis & impetrationis potest defunctus in purgatorio absolui, iuxta communem doctrinam omnium doctorum & ritum vniuersalis Ecclesiæ, quæ pro defunctis instituit orationes & suffragia. Hæc Gerson. 42. etiam error Ioannis Vuicleff damnatus erat hic. fatuũ est credere indulgentias papę & Episcoporum.

Ex his omnibus colligimus Ecclesiam, summum pontificem, & alios inferiores prælatos, indulgentias de sæpe dicto Ecclesiæ thesauro tã viuis quã defunctis pro pia & rationabili causa elargiri posse: sicq; elargitas suũ effectum, vĩ ac robur obtinere, quorum contrarium nimis temere affirmat, hæc secta. Visum est ex vsu fore paucas etiam (quæ sequuntur) heræses, licet Valdensium cathalogo non contineantur, hic subnectere, cum superioribus sint forte deteriores, nec minus in vsu.

Cap. 29. *Non est quod quisquam sese maceret operibus satisfactoriis, Christus dependit abunde pro nobis.*

TAMETSI Christus sua gloriosissima passione pro omnibus omnium peccatis sufficienter satisfecerit: tã eorũ qui ante eius mortem fuerunt, q̃ qui post vsque ad finem seculi: non tamen omnibus finaliter ad motum & applicatum fuit illius meritum. vt patet de Pharaone, Herode, Iuda proditore, & aliis quam plurimis damnatis. Neque enim quo ad culpæ finalis neque quo ad pœnæ remissionem eis profuit Christi passio. quam tamen beatis omnibus profuisse ac aliis quotidie prodesse nemo est qui dubitet, ex quo assignanda venit diuersitatis ratio. Itaque cũ præciosissima Christi passio tanquam causa vniuersalis remissionis peccatorũ omnibus proposita sit, vel vt præuisa ꝑpter antiquos patres, aut vt iam exhibita propter eos qui ab ea fuerunt, & erũt vsque ad finẽ seculi: vt eadem omnibus & singulis prosit: eisdem velut cõmunis quædã medicina applicetur necesse est. siue per oblationes, decimas, sacrificia, & circuncisionẽ velut ante Christi aduentum, siue post, per baptisma & reliqua Ecclesiæ sacramenta quæ à Christi merito efficaciam habent quo ad culpæ & pœnæ remissionẽ, siue per indulgẽtias ex Ecclesię thesauro deprõptas, quantũ ad pœnæ peccatis quo ad culpã remissis debite deletionẽ. aut

Christi passio ut caussa uniuersalis remißionis peccatorũ, proposita solis (quib⁹ applicatur) prodest.

per viam redemptionis quomodo hortabatur Daniel propheta regem Nabuchodonosor Daniel 4.dicens, Quamobrem rex consilium meũ tibi placeat:peccata tua eleemosynis redime:& iniquitates tuas misericordiis pauperum, & forsitan ignocet Deus delictis tuis,qui omnes applicationis modi passioni Christi innituntur & merito per fidem applicito. Et quamuis de se sit sufficiens Christi passio ad omnium culpam & pœnam omnem delendam(vt dictum est) cũ copiosa sit apud eum redemptio: tamen secundum modum quo homo virtutẽ passionis Christi & efficaciam participat: reãtus quoque temporalis pœnæ remissionem consequitur,& percipit. Et quia in baptismo peccator passiõis virtutem plene participat & assimilatur Christo, iccirco tota ei pœna cum culpa dimittitur, dicente Apostol.Rom.6.quicunque baptisati sumus in Christo Iesu: in morte ipsius baptisati sumus, consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem,& ad Colos.2. In quo circuncisi estis in circuncisione Christi,consepulti ei in baptismo,in quo & resurrexistis per fidem operationis Dei,qui suscitauit illum à mortuis vbi August.quia ergo ex ista resurrectionis fide iustificamur: ideo & illud de Christo apostolicum est, quia mortuus est propter delicta nostra & resurrexit propter iustificationem nostrã hæc ille, sicut enim morte sua Christus culpam omnem nostram & pœnã sufficienter licet non efficaciter deleuit;ac per resurrectionẽ vitam no-

Iuxta applicatæ passionis modũ homo consequitur remissionẽ pœnæ peccatorum.

uã inchoauit: ita & peccator in baptiſmi immerſione (qua morti Chriſti ac ſepulturæ configuratur, & emerſiõe (qua reſurrectioni) omnẽ pœnã & culpã euacuat, nouã vitã incoando. Propter quod nulla pœnitentia iniungi ſolet recenter baptiſato, niſi iuxta doctorem ſubtilem, vt obicem non ponat, id eſt ſi ſit adultus eum commiſſorum pœniteat. Cum autem duplam peccato corporis & animæ mortem cõtraxerimus: mirum eſſe non debet, ſi non continuò immortale baptiſati ſicut & Chriſti reſurgentis corp⁹ reddatur. Nam teſte Ruperto in baptiſmo vnius ſimplę mortis Chriſti (quam ſuſcepit) ſimilitudo eſt. Nos autem duplam corporis & animæ debentes, vnam à nobis mortem (quæ erat animæ) ſaluatrix gratia depulit. Aliam vero iuſtitię cenſura ſeruauit. Nam mortem quidem animæ contumax diuinitatis appetitus intulit, corpori autem materiam ſemper viuendi ſubueniendo potius quàm perſequendo Deus abſtulit dicens. Ecce Adam quaſi vnus ex nobis fact⁹ es, & paulo pòſt videte, ne mittat manũ ſuã, & ſumat de ligno vitę, & viuat in æternum Gene.3. Quid enim eſt vitiato homini vita æterna, niſi æterna miſeria? hæc ille. Idem ſenſit Irenæus lib.3.ca.35. Immortalem autem corporis gloriã ſoli boni habebũt in reſurrectione teſte Apoſtolo.1.Corinth.15. Omnes quidem reſurgemus, ſed nõ omnes immutabimur. Et Ro.8. Si autem ſpiritus eius qui ſuſcitauit Ieſum Chriſtum à mortuis, habitat in vobis: viuificabit &

Adulto cum baptiſatur nulla pœnitentia, niſi ut de prætetitis doleat iniungitur.

Peccato duplã corporis uidelicet & animæ mortẽ cõtraximus

Homini uitiato æterna uita æterna eſt miſeria.

mortalia corpora vestra per inhabitantem spiritum eius in vobis. In sacramento vero pœnitentiæ quia non ita plene participat passionis virtutem peccator, quamuis tota culpa cum aliqua parte pœnæ remittatur, non tamen regulariter tota pœna absorbetur. Nisi ea fortè peccatis commensurata siue iniuncta siue voluntarie accepta pœnæ Christi similitudinem sufficiêter exprimat, & ei configuretur. Mortale enim peccatum, secundũ S. Tho. Duo in se includit. auersionem à summo & incommutabili bono & conuersionem ad creaturam bonum temporale & commutabile. Ex parte prioris peccatori debetur pœna æterna propter scilicet voluntariam ab illo æterno bono auersionem, posteriori vero pœna tantum temporalis. Etenim culpæ inordinatio ad iustitiæ rectitudinem non reducitur, nisi per pœnam. Iustum enim est, vt qui voluntati suæ plusquam debuit, indulsit contra voluntatem patiatur aliquid, quo fiat æqualitas, iuxta Apocal. 18. Quantum glorificauit se, & in deletiis fuit, tantum date ei tormentum & luctum. Quia tamen finita est illa peccatoris ad bonum commutabile conuersio, non habet ex hoc peccatum quod eius auctor pœna puniatur æterna, sed tantum temporali, quæ (vt dictũ est) plerumque soluenda remanet culpa iam soluta. Sed hæc pro huius materiæ intelligentia præmissa fuerint. Reliquũ est vt ad institutum reuertamur. Si secundũ eos, non est, quod quisquam sese maceret operibus satisfactoriis, eo ꝙ

Cur in sacramento pœnitentiæ non regulariter remittatur tota pœna sicut in baptismo.

Duo includit mortale peccatũ.

Culpæ per pœnã re ordinatio.

ſolus Chriſtus omnem pro nobis pœnam exol-uerit: cur igitur ille poſt Ioãnem baptiſtam ſuã prædicationem inchoauit à pœnitentia dicẽs, Matthæi 4. Pœnitentiam agite appropinquauit enim regnum cœlorum? Quare Luc. 13. præſentibus & qui tũc aderãt, eorũ exẽplo: ſup quos turris Syloë ceciderat, & mortui fuerãt, cõminabatur dicẽs, Putatis quod hi Galilæi præ omnibus Galilæis peccatores fuerint, quia talia paſsi ſunt, nõ, dico vobis, ſed niſi pœnitẽtiam habueritis: omnes ſimiliter peribitis. Luc. 5. cap. Non veni vocare iuſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam. Et B. Petrus Act. 3. Iudęis corde cõpunctis dicebat, pœnitentiam agite & baptiſetur vnuſquiſque veſtrum in nomine Ieſu Chriſti in remiſsionem peccatorum. Item ſeq. cap. pœnitemini igitur, & conuertimini vt deleantur peccata veſtra, & Act. 17. cap. Dicebat Paulus. Et tempora quidẽ ignorantiæ deſpiciens Deus nunc annunciat hominibus vt omnes vbiq; pœnitentiam agant. Nemo inquit Auguſt. volũtatis ſuæ arbiter poteſt poſt veterem, nouam incoare vitam, niſi eum pœniteat præteritæ. Et ne fallaris, pœnitentia (de qua fit ſermo) ſatisfactionem quæ pœnalis eſt importat.

Cap. 30. *Non ad ſalutẽ refert bona an mala ſint opera noſtra, tantum crede illum pro te redimendo mortuum, & ſaluus eris: qualiacunque fuerint opera tua.*

VM nil tã sit in scripturæ vsu,nihil quod sæpius ingerat illa, quàm vt bona semper opera faciamus:illisque quo tandem saluemur, semper intẽti simus. Quid aliud existimandum putamus, quã zizania hæc (quibus Ecclesiæ fructus suffocetur) p inimicũ hominem, id est diabolum, dormientibus hominibus quibus Ecclesiæ cura incumbit, suis mẽbris hoc est hereticis insita fuisse & iniecta?

Bona semp opera commẽdat scriptura.

Nec dubium quin ea, qua in nos semper exarsit, ille inuidia factum sit. Imprimis tu qui homini ocioso nihilque boni operis nauãti fœlicitatem sic acquiri tradis: attende quòd Deus hominem recens creatum cum adhuc in statu esset innocentiæ, operari voluerit Gene. 2. Tulit ergo Deus hominem, & posuit eum in paradiso voluptatis, vt operaretur, & custodiret illum, & eidem post peccatum dictum est. In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Rursus 4. cap. Notabilis boni & mali operis Abel & Chaim discretio ponitur. Respexit enim Deus ad Abel, & ad munera eius. Ad Chaim autem & ad munera illius non respexit. Dicere non potes fidẽ, quã tãtopere iactas, nõ habuisse Chaim, cũ eidẽ Deo cui & Abel, sua munera obtulerit. Nec in hoc peccauit ipse, sed in eo, quod nõ recte diuiserit, nec recto aĩo velut Abel obtulerit. Bonorũ operũ gloriosus est fructus. Sapien. 10, & Iterũ.

Diaboli in omnes inuidia qua p sua mẽbra alios psequitur.

Abel & Chaim diuersa opa.

Reddet dominus Deus iustis mercedem laborũ suorum Dauid quoque, domine quis habitabit in tabernaculo tuo?qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiam,qui facit hæc:non mouebitur in æternum,non sicut tu,dixit. Qui tantũ credit hæc:vt ostenderet solam sine operibus fidem minime sufficere,quamuis ea sit necessario requisita. Matth.7.nõ omnis,qui dicit mihi domine domine intrabit in regnum cœlorum, sed qui facit volũtatẽ patris mei q est in cœlis. facere patris voluntatem opus importat: sicut dicit Apost.Petrus 2 Pet. 1. Quapropter fratres magis satagite , vt per bona opera certã vestrã vocationem & electionem faciatis, sic enim abundanter ministrabitur vobis introitus in æternũ regnum domini Saluatoris nostri. De sola autem fide dicit Apostolus 1. Corinth. 13. Si habuero omnẽ fidem ita vt montes transferã: charitatem autem non habuero,nihil sum. Hieron. Exponens illud ad Gal.3. Quia iustus ex fide viuit , dicit vt quicunque fidelis esset , & per fidẽ victurus,non aliter posit ad fidem venire vel in ea viuere,nisi prius iustus fuisset: & puritate vitæ quasi quibusdam ad fidem gradibus ascendisset,hæc ille. Hic iustus primũ sine fide intelligitur, qui naturalem illã iustitiam obseruat ob quam speciali Dei fretus auxilio, fidei iustitiam promeretur de congruo ,de quo exemplum habes de Cornelio. Acto.10.cap. Iacobi 2. tu fidẽ habes,& ego opera habeo,ostende mihi fidem tuam sine operibus,& ego ostẽdam tibi ex ope

Sola fides quid.

Qualis iustus sine fide.

ribus fidem meam. Hic Apoſtolus Iacobus' opera ſua non ſeparat à fide, ſicut tu, ſed ea coniungit, tu credis, inquit, quod vnus eſt Deus, bene facis, & dæmones credunt & contremiſcunt, ex hoc loco manifeſte patet fidẽ ſine operibus ceſſante impedimento nõ ſufficere. cum ea ſola ſit in Demonibus ſine fructu, non tamen ſine tremore, quomodo eſt in hereticis, in quo dæmonibus ſunt deteriores, teſte glo. ibidem. Quod autem Ro. 4. dicit Apo. Ei vero qui nõ operatur: credenti autem in eum qui iuſtificat impiũ, reputatur fides eius ad iuſtitiam ſecundum propoſitum Dei. vbi Abraham per fidem ſine operibus iuſtificatus dicitur. De operibus legis intelligitur de quibus meminit in principio capitis quæ non iuſtificabant. vel de operibus quæ fidem præcedebãt intelligi poteſt, quia per illa iuſtus nõ fuit Abraham iuſtitia fidei, ſed fide viua. Iacobus autem de operibus loquitur quæ fidem ſequũtur per quæ amplius iuſtificatur, cum iam per fidem iuſtus fuiſſet. Paulus in Abraham fidei conſtantiam, Iacobus laudat operum magnificẽtiã, quia vtroque fuit perfectus Abrabam. Hæc heræſis alludere videtur ei, quam refert Irenæus lib. 1. cap. 20. Aduerſus heræ. Valenti. de Symone mago & quadã muliere Helena vel (vt alii ſcribunt, Selena, quam primam mentis ſuæ cõceptionẽ & omniũ matrẽ appellabat. Dicebátq; qui in eũ & Selenã eius, ſpem habeant, vt liberos agere quæ velint, ſecũdũ enim ipſius gratiam ſaluari homines non ſecũdũ operationes Iuſtas, hæc Irenæus.

Quõ Abrahã iuſtificatus eſt ſine operibus cũ B. Iacobus hominẽ abſque operib⁹ iuſtificari neget.

Cap.31. *Vota ut suscipienda non sunt: ita ut rescindenda sunt, quæ susceperis.*

I VOTA suscipiēda non sunt, quare nos De⁹ ad vouendum hortatur per prophetam dicens? vouete & reddite domino Deo vestro, omnes qui incircuitu eius affertis munera? Et rursum si rescindenda sunt quæ susceperis. Cur Petrus Ananiā & Saphirā eius coniugem ob rescissum votum, mortis sententia damnauit, Act. 5. cap. Dicens, Nónne manens tibi manebat, & venundatum in tua erat potestate? Non es mentitus hominibus, sed Deo, audiens autem Ananias hæc verba expirauit. En habes hic votum non obligare antequam fiat, factum vero redditioni esse obnoxiū ex pœna mortis quæ duobus his coniugibus à Deo inflicta fuisse creditur in primitiua Ecclesia, quo posteris votorum fractoribus cederet in exemplū. Ita enim prædictū fuerat Deut. 23.

Ananiæ & Saphiræ mors ob uotum uiolatum.

Cum votum voueris domino Deo tuo, nō tardabis reddere. Displicet enim ei infidelis & stulta promissio, sed quodcunq; voueris, redde: multoque melius est non vouere, quam post votum promissa non reddere. Hoc autem stultæ illi assertioni è dyametro pugnat. Et 1. ad Thimo. 5. Adolescentiores viduas deuita, cum enim luxuriatæ fuerint, in Christo nubere volunt habētes

Voti redditio nō differenda.

damnationẽ,quia primam fidem irritam fecerunt.quam autem primam fidem dicit hic Apostolus,nisi votum cõtinentiæ in viduitate emissum? quod quia postea nubendo violabant: sibi damnationem acquirebant. Itaque si suscipiẽda non forẽt vota: Anna illa Samuelis mater nõ eum nondum adhuc conceptum in perpetuum Dei seruitium vouisset. De quo tam pulchrum postea canticum sancti spiritus instinctu concinuit.1.Regũ.2. Neque Apostoli ipsi vouissent, de quibus August.lib 17.de ciuitą.cap.4. Dixerant enim potentes illi. Ecce nos dimisimus omnia,& secuti sumus te. hoc votum potentissimi vouerant. Sed vnde hoc illis,nisi ab illo (de quo dictum est)dans votum vouenti? Sed nec ipsa virgo Deipara virginitatẽ vouisset: si vouendũ nõ esset, eam enim satis vouisse constat ex eius ad angerum responsione, quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? neque enim cognosco præsens tantum tempus importat cum aliâs in futuro & cognosci à viro & concipere potuisset. Cum ergo dixit, non cognosco, tempus omne dicebat abstemiorum more vinũ se non bibere respondentium, cum eis bibendũ proponitur sicut habes Hiere.35. de De Rechabitis. Illud ipsum testatur etiam Aug.lib.de sancta virginita.cap.4. Ipsa quoque virginitas eius gratior & acceptior fuit,quia non eam conceptus Christus viro violaturo quam conseruaret ipse, præripuit: sed priusquam conciperetur, iã Deo dicatam de qua nasceretur, elegit. Por-

Anna Samuelis mater cur & quo uoto uouerit.

Votum Apostolorum

Christiparæ uotum.

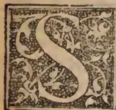
Apostasiæ causa.

ro quia molles ac delicatuli sunt omnes apostatæ, laborem hunc difficultatemque refugiunt, & ne in cruento carnis bello difficilem pro salute pugnã cogantur substinere, néve eos hostis fortior ac molestior aggrediatur, arma sua, id est vota abiicere malunt indolentes, ac sub aduersarii ditione delitiari, quam legitimo certamine post sudores & luctas de victoria coronari. dicẽte B. Grego. Eos enim diabolus pulsare negligit, quos quieto iure possidere se sentit. Per tria enim voti religionis vincula velut per tria quædam tela fortissima religiosus Christi athleta sæpe de hoste triumphat. Nam per obedientiam domatur vitæ superbia, per castitatẽ carnis concupiscentia, & per paupertatem extinguitur habendi cupiditas. Si itaque tres ille mundi pestes cuique sint noxiæ: econtrario tria illis opposita vota salubria sint nececesse est, huius rei fidem facit quòd illa velut quoddam salutis humanæ cõpendium ac tutissimũ vitæ portum approbauit Christus commẽdauit ac suasit etiã. Obedientiam primo cum Matth. 16. Dixit si quis vult venire post me: abneget semetipsum & 18. cap. Amen dico vobis, nisi efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum. Castitatem cum 19. ca. dicit sunt Eunuchi qui se castrauerunt propter regnum cœlorum. Paupertatem vero, cum in eodem cap. intulit, si vis perfectus esse: vade, vẽde omnia quæ habes: da pauperibus, & veni, sequere me. Ex his facile est videre quàm sit absurda hæc,

Tria religionis uota tria sunt cõtra hostem tela fortissima à Christo cõmẽdata & suasa.

de votis apostasia, quæ prô dolor, multorum hodie corda inuasit, quam etiam heræsim merito appellare potes.

Ius contrahendi matrimonij nullius autoritate potest interdici. Cap. 32.

I HAEC enunciatio non ita generaliter proponeretur: vt etiã inhabiles ad contrahendum nõ complecteretur: de humana loquendo autoritate, nullo vrgẽte necessitatis articulo aut culpa, vera forte esse posset, Christo hominibus nõ impeditis libertatem contrahendi relinquente Matt. 19. Qui potest capere capiat. Sed ea vniuersaliter vt sonat intellecta, nõ solum falsa est. sed etiam heretica, viam præbens voto ligatis contrahendi matrimonii, quales sunt religiosi professi & sacerdotes seculares, qui cum ordinantur, non minus voto castitatis astringuntur licet non vocaliter expresso quam ipsi religiosi, propter quod asserere eos contrahere posse, cõtra superius dicta de voto & scripturam ibidem adductam militat. materiam etiam fouere videtur condendi scismatis aduersus Ecclesiam Romanam id ipsum expresse prohibentem vt patet ex sacris canonibus & vniuersalibus Ecclesiæ conciliis quibus cauetur, ne diaconi nedum sacerdotes matrimonium contrahant. Quod si qui continẽtiam vouere noluerint: nec ad sub-

Seculares sacerdotes uoto castitatis astringũtur cum religiosis.

diaconatum nec ad superiores ordines promouebātur. vt patet distin.28. ca. Ecce ostensum. & cap. de his titu. eod. Idque ex concilio Toletano.2. Itaque cum matrimonium signum sit coniunctionis Christi & Ecclesię teste Aposto. Ephe.5. Propter quod, 1. ad Thi.3. dicit oportere Episcopum esse vnius vxoris virum. Et cum idem sit verum Ecclesiæ sacramentum, sicut & reliqua: contractusque viri & vxoris in mutuā suorū corporū trāslationē. 1. Corīt.7. Cōcludere oportet ipsum matrimoniū Christi legislatoris, ecclesię, aut Christi vicarii, arbitrio subiici.

Matrimonij contractū ad Ecclesiasticam iurisdictionē ptinere.

Omnis autem subditorum contractus semper superioris voluntatem includit. Ipsum & cōfirmantis & eidem autoritatem tribuentis. In cuius rei argumentum & fidem solēt omnes cōtractus Ecclesiastici & ciuiles principis aut consulum nomen gestare in fronte teste Chrysost. to.1. lib.2. de verbis Esaiæ. Testamenta, inquit, tabulęque de nuptiis, de debitis, déque reliquis contractibus, nisi in frontispitio consulum annos habeant præscriptos: nullam ex se vim habent. Hoc est enim quod illis robur addit, hoc est quod controuersias dirimit, hoc est quod à lite liberat, hoc quod ex inimicis facit amicos.

Contractus superioris semp uoluntatē includit.

Si vero cōtractus contra principis celebretur edictum, nullum robur, nullam vnquā vim habere poterit. Illi resistente superioris voluntate, formalis enim ratio contractus in cōformitate ad leges consistit vt patet ex eius diffinitione. Propter quod ad Ecclesiasticam iurisdictionem

merito pertinere intelligitur, alioqui haberi nõ posset quarundam personarum ad matrimonialem contractum illegitimatio. Ipsa autem Ecclesia & sacerdotes contrahere prohibuit, & cõtrahentes deponit ex 25. canone Apostolorum dicẽs. Ex his qui cęlibes in clerum peruenerint iubemus vt lectores tantum & cantores (si velint) nuptias cõtrahant. Non ergo diaconis aut presbyteris licuit post illâc vxores ducere. Neocesariense etiam concilium in hunc modũ sanxit. Presbyter si vxorem duxerit: ab ordine illum deponi statuimus, quod si fornicatus fuerit vel adulterium commiserit: extra Ecclesiam abiici & ad pœnitentiam inter laycos redigi oportet, & rursum cap. 22. Sedit præterea, vt deinceps non ordinentur diacones coniugati: nisi qui prius cõuersionis proposito cõfessi fuerint castitatẽ. Et in Epist. B. Clemẽtis ad Iacobũ fratrẽ domini de sacra. vesti. vel vasis sic habetur. Quod si post ordinationẽ ministro cõtigerit ꝓpriũ inuadere cubile vxoris. Sacrarii nõ intret limina, nec sacrificii potitor fiat, nec altare cõtingat, nec ad dominici corporis portionẽ accedat, sed aquã sacerdotibus porrigat ad manus, sed ostia forinsecꝰ claudat, minora gerat officia, hæc ibi. Ex his cõsequẽs est tales omnes cõtrahere prohibitos nihil penitus facere si contrahere attentent: Deo imprimis cui expresse aut tacite vouerunt ac eius Ecclesiæ voluntate tali cõtractui resistente nedum illum prohibente. Neque enim ratum ac legitimũ esse potest tale ma-

trimonium defectu materiæ debitè quæ sunt vir & mulier nō ꝓhibiti. Sicut sacramētalis absolutio extra necessitatem & contra superioris volūtatem exhibita non subdito, nihil operatur. quoniā absoluere est actus iurisdictionis sicut & contrahere quę contra superioris facta voluntatem vim aut robur habere non possunt. Nec releuare potest papalis dispēsatio vt tales matrimonium contrahere possint vt patet Leuit. 27. Animal quod imolari potest domino: si quis vouerit, sanctum erit, & mutari non poterit, id est nec melius malo, nec peius bono, hæc ibi. Constat autem ex hoc cap. duplex esse votum, vnum æstimationis, & alterum destructionis. Illud iuxta æstimationē redimibile erat: hoc nullo quātumuis ingenti præcio poterat compensari. Dicente litera, omne quod domino consecratur, siue homo fuerit, siue animal, non veniet, nec redimi poterit. Et omnis cōsecratio quæ offertur ab homine nō redimetur, sed morte morietur. Hoc est in eo statu fixum immotumque manebit vsque ad mortem. Quicunque continentiā solemniter vouit: quid nisi voto destructionis censendus est alligatus? & eo quidem irredimibili, quare relaxari nō potest domino eam facultatem apud se retinente. Samuel nobis exemplo est quē destructionis voto vouit ac Deo tradidit eius mater. 1. Reg. 1. De iure enim naturæ est quod per traditionem quæ in voti solemnitate fit acqratur rei traditę possessio. Nec istud cæremoniale dici potest, sicut Nazareitarū aut

Quod papa dispensare nō possit de iure cum sacerdote uel religioso ut matrimoniū contrahant & duplex esse uotū æstimationis & destructionis.

Quale matris Samuelis uotum de illo.

nudipedalium vota iuxta S.Tho. Quod si quis nobis acta pontificum opponat: dicendum cum quibusdam ius interpraetando dispensasse pontifices, vbi vix sub erat plena libertas apud vouentem. de quo in cap. consuluit & cap. charissimus. de conuers. coniuga. Pro qua re si fusius scire cupis lege tracta. de vtendo sacro cælibatu reuerendissi. domini Episcopi Arboricen. doctoris Theologi hac nostra ętate longè peritissimi. Quod si durũ Ecclesiæ iugũ eius ministris impositũ fuisse cõtendas, considera, quęso, quãta veteris legis sacerdotibus super alios sanctitas, quanta castitatis arctatio erat imposita, vxorem non nisi virginem, non nisi semel & vnicam, non repudiatam, non sordidam, phas erat accipere. Vacabant ab vxorum quolibet amplexu tẽpore vicis suæ, idque sub mortis interminatione. Si moriebatur vxor in adolescentia: viro continendi necessitas incumbebat.

Sacerdotũ legis ueteris super alios sanctitas & castitas.

Nostri autem sacerdotes quia quotidie sacris ministeriis occupantur: quid in eis diuinius. quam vt cõtinua castitate polleant? vacant etiã legi Dei, quam iuxta Malachiam ab eorum populus ore requirit. Hæc ita lex noua sicut immaculata est: ita nouum & immaculatum speculatorem doctoremque desiderat. Vide etiã quã salubriter per celibatum, Ecclesiasticorum statui de beneficiis viuentium prouisum fuerit, quib⁹ si darẽtur vxores, si liberi nascerentur, quis post illorum mortem vxores pasceret & liberos? Non certè successor in beneficio, non alius,

Quales esse debeant Christiani sacerdotes.

& ita hi omnes mẽdicitate vilescerent, aut inedia fameque perirent. Cumque multi ægre sibi victum suppeditent: quid si familiam addideris sumptuosam? Huiusce rei exempla & rationes petamus ex August. qui sermone 37. ad fratres in Heremo, Ita scribit. Si interrogauit Achimelech sacerdos, vtrum serui Dauid mundi essent à mulieribus propter panes propositionis accipiendos, quid facere nos debemus miseri sacerdotes, propter corp⁹ domini accipiẽdũ? Ecce ego iam Episcopus Hypponensis eram, & cum quibusdam seruis Christi ad Ethiopiam perrexi, vt eis sanctum Christi Euangelium prædicarẽ. Et vidimus ibi multos homines ac mulieres capita non habentes, sed oculos crassos fixos in pectore, cætera mẽbra æqualia nobis habentes. Inter quos sacerdotes eorũ vidimus vxoratos, tantę tamen abstinentiæ erant: quod nunquã nisi semel in anno vxores tãgere volebant, qua die ab omni sacrificio abstinebant. Vidimus & in inferioribus partibus AEthiopiæ homines vnum tantum oculum in fronte habẽtes, quorum sacerdotes à conuersationibus hominũ fugiebant, ab omni libidine carnis se abstinebãt, & in septimana in qua diis suis thura offerre debebant, nihil sumebant, nisi metretam aquę per diem, & sic contenti manentes digne sacrificium diis offerebant.

Ratio Aug. à minori ad maius de ueteris legis sacerdotibus ad nouæ legis sacerdotes.

Mira Augustini exẽpla de gẽtiliũ sacerdotum castimonia homĩes capita nõ habentes.

Hoĩes unicum in frõte oculum habentes.

O grandis christianorum miseria? Ecce pagani doctores fideliũ facti sunt, pctõres & meretrices præcesserũt fideles in regnũ Dei, hæc Aug.

Pagani facti doctores christianorum.

Præterea quis nesciat in multis & de multis rebus desiderabilibus facilius esse totaliter abstinere, quam earum vsum moderari? Vt ipsemet Epycurus voluptatis assertor dicebat teste Seneca. Vis, inquit ille, diues fieri? non diuitiis adiiciendum: sed cupiditatibus detrahendum. Ita & de nobis dicendum foret. Vis delectabiliter viuere? non voluptatibus addendum, sed de cupiditatibus diminuendum ad eo, vt vel diuitem vel voluptuosum fieri non in exterioribus: sed intra nos ipsos situm sit & collocatum. Adde quod non humana præsumptione regitur Ecclesia, sed indeuiabili spiritus sancti prouidētia, hęc fuit primum sine temporalium possessione, deinde per Syluestrū, Constantinum & alios sanctissimos viros magna temporalium abundātia dotata fuit. Ita etiam per coniugatos in antiqua lege forte ob ministrorum ruditatem & legis imperfectionem regebatur. Nunc vero per cælibes in lege perfectissima eodem spiritu præside dirigitur. Et quemadmodum sub ea lege imperfectum populum quasi sub pædagogo agentem quibusdam præceptis diuinis ad tēpus duntaxat, ne super efflueret, obligantibus circūsepsit Deus, ita & in noua hac lege iam adultæ perfectæque Ecclesiæ suæ leges quasdam ac statuta condendi potestatem dereliquit Christus dicēs. Dic Ecclesiæ Matth. 18. Statimque traditā Ecclesiæ potestatem subtexuit. Amen amen dico vobis, quæcunque ligaueritis super terram. Itē Luc. 10. qui vos audit, me audit, & ad 1. ad Thes

Tutior est et facilior uoluptatis in totū abstinētia q̄ eius usus moderatus.

Ecclesia primo pauper postea diues primū per cōiugatos, nūc uero per celibes regitur.

Quæ à Deo tradita Ecclesiæ potestas.

salon.4. Itaque qui hæc spernit non hominem spernit: sed Deum. Ex quibus satis superque apparet quanta obediendi Ecclesiæ necessitas nobis incumbat. quæ prædictum sacerdotum celibatum statuisse legitur circa annum à Christo nato trecentesimũ nonagesimũ, non quòd prius illum non obseruarint sacerdotes vt superius patuit ex Clemẽtis ordinatione qui fuit tempore Apostolorum & eorundem canone. Sed quia leges instituuntur, cum promulgantur, firmantur, cum moribus vtentium approbantur, distin. 4. cap. In istis. §. leges. Et forte non fuerat antea à tota occidentali Ecclesia in vsum adhuc accitus: sicut post Syricium papam illum dicto tempore præcipientem, & per Innocentium primum, eundem confirmantem, adiuncta tertii Agathensis concilii autoritate. 9. cap. dicentis. Placuit vt si presbyteri vel diaconi cõiugati ad thorum vxorum suarum redire voluerint: papæ Innocentii ordinatio vel Syricii autoritas conseruetur, hæc ibi. Nec Græci ipsi matrimonio copulari possunt iam in sacris constituti: licet ante maiorũ ordinũ perceptionẽ contrahant.

Quo tẽpore recept⁹ fuerit cõmuniter occidentalium sacerdotũ celibatus licet fuerit multo ante præceptus.

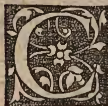
Quod si tantorum nouæ legis beneficiorum supra veterem facti immemores, prædictis non moueamur, lumbósque tam mentis quam corporis minime præcingamus, ac iuxta Matthæũ non reperiantur lucernæ ardentes in manibus sacerdotũ: nos velut sal infatuatum foras proiiciemur. Et à laycis, quibus vitę exemplo & doctrina iter ad vitã pręstruere debueramus, meri-

Exhortatio ad sacerdotalem cælibatem.

to cõculcabimur. Vt nihil iam ſpei reliquum eſ ſe videatur hominibus ipſis, ſuis ad Deum oratoribus ita reprobatis. timendumque nobis, ne alterum non quidem aquę diluuium (quale ſub Noë) ſed alterius ægeſtatis & maledictionis diuina nobis immittat ira. De priori ſiquidẽ ſcribitur gen. 6. Cumque vidiſſet Deus terram eſſe corruptam (omnis quippe caro corruperat viã ſuam ſuper terram) dixit ad Noë. finis vniuerſę carnis venit coram me. De poſteriori vero dicitur Malach. 2. Si nolueritis audire, & ſi nolueritis ponere ſuper cor, vt detis gloriam nomini meo, ait dominus exercituũ: mittam in vos egeſtatem, maledicã benedictionibus veſtris & maledicam illis. Ecce ego proiiciam vobis brachium, & diſpergam ſuper vultum veſtrum ſtercus ſolemnitatum veſtrarum: & aſſumet vos ſecum. Vbi Hiero. & aſſumet vos ſecum ſtercus videlicet quo litę ſunt facies noſtræ, qui debueramus pleni ac mũdi venire in ſolẽnitatib⁹ Dei & vel carnes agni comedere calciati, vel in tabernaculis huius ſeculi viuere tranſeuntes & dicere. Aduena ego ſum, & peregrinus, ſicut omnes patres mei. Et paulo poſt, ad ſacerdotis pertinet diſciplinam interrogatum reſpondere de lege, qui ſacerdos eſt, & non corripit delinquentes, ſacerdotis officium præterit, hæc ille. Tẽpus, inquit, Apoſtolus. 1. Corinth. 7. breue eſt. Reliquum eſt, vt qui habent vxores: tanquã nõ habentes ſint, & qui gaudent tanquam nõ gaudentes, & qui emunt: tanquam non poſsiden-

tes, & qui vtuntur hoc mũdo, tanquam nõ vtãtur. Præterit enim figura huius mundi, volo autẽ vos ſine ſollicitudine eſſe: qui cum vxore eſt, ſollicitus eſt quę ſunt mundi: quomodo placeat vxori, & diuiſus eſt, de hac carnis pugna habes etiam ſuperius cap. 15. De qua quidam chriſtianus poeta non minus verè quam doctè, fortior eſt, qui ſe, quam qui fortiſsima vicit oppida, nec virtus altius ire poteſt. Ex his collige falſum ac heræticum eſſe quod tradunt iſti, ius contrahendi matrimonii nullius autoritate interdici poſſe vniuerſaliter intelligendo, oppoſitum autem & verum eſſe & ſcripturæ conſonũ ac ſicut ab Eccleſia traditum & obſeruatum exſtitit, de fide tenendum,

Cap. 33. *Miſſa quæ Chriſti cœnæ tantum commemoratio eſt, non paſsionis, canonem habet centonum inſtar conſutum, aut nouitiis commentis permiſtum. Neque erat in uſu tempore Apoſtolorum.*

VM redemptionis noſtrę memoriam miſſæ ſacrificium nobis omnium perfectiſsime repræſentet, vel reali corporis & ſanguinis Chriſti oblatione, vt de ſpirituali animarum tam viuorum quam in domino morientium pabulo taceam.

Nullam profectò viam compendioſam magis ad mundi poſſeſsionem, quam Chriſti morte amiſerat, recuperandam excogitare potuit cacodemon quam tanti huius myſterii abolitionẽ

quo videlicet iterum princeps mũdi hoc est mũ dialiter viuentium per istos satellites suos constituatur. Propter quod hæc heræsis minime dissimulanda venit, cum ea sit perniciosissima, impiæ ac inauditæ cuiusdam erga Christum ingratitudinis refertissima. Primo igitur loco huius venerandi sacrificii figuræ & veritatis antiquitatem ex vtroque testamento Deo duce aperiemus. Secundo missam in vsu fuisse tempore Apostolorum probabimus. Tertio canonẽ non nouitiis commentis permistum, sed diuinis scripturæ verbis contextum. Quarto quod ea non cœnę tantum, sed & Christi passionis sit rememoratiua explicabitur. Denique, quomodo verum sit nouę legis sacrificium, Verusque in ea Christus tam pro viuis quam defunctis offeratur, intelligemus. Quantum igitur ad primo propositum imprimis & ante mãna expressimam huius sacrificii figuram nobis exhibuit panis ille & vinum, quæ quondã Melchisedech rex Salẽ Dei excelsi sacerdos, protulit Abrahæ, post liberationem Loth à Regũ cæde reuertenti. Gene. 14. De quo pulchre Augus. to. 8. in 33. Psalm. Proponite vobis ante oculos duo sacrificia, & illud secundum ordinem Aaron, & hoc secundũ ordinem Melchisedech. De quo dicitur, tu es sacerdos in æternum secũdum ordinem Melchisedech? De domino nostro Iesu Christo, & tantus erat Melchisedech: à quo benediceretur Abraham. Protulit panem & vinum, videte quid protulit ei, quem bene-

Expressissima Eucharistiæ figura.

Duo sacrificia Aaron & Melchisedech.

dixit. De quo alio dixit, tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech, nisi de illo de cuius nostis sacrificium? Vnde autem commendauit corpus & sanguinem suum? de humilitate sua, nisi enim esset humilis, nec manducaretur, nec biberetur. Respice altitudinem ipsius. In principio erat verbum, & verbũ erat apud Deum. Ecce cibus sempiternus, sed manducãt angeli. quis autem homo posset ad illũ cibum? Oportebat ergo vt mensa illa latesceret, & ad paruulos peueniret. Vnde aũt fit cibus lac? Vnde cibus in lac conuertitur? nisi per carnem traiiciatur? Nam mater hoc facit. quod manducat mater: hoc manducat infans: sed quia minus idoneus est, qui pane vescatur, ipsum panẽ mater incarnat, & per humilitatem mãmillæ & lactis succum de ipso pane pascit infantem.

Vt mater infanti cibũ comestũ in carnat quo lactescat: ita Christ⁹ suam nobis diuinitatẽ qua pascamur & cres camus in uia incarnauit.

Quomodo ergo de ipso pane pascit nos sapiẽtia Dei? quia verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Videte, ergo humilitatem, quia panem angelorum manducauit homo. Humiliauit se, factus obediens vsque ad mortem, mortẽ autem crucis. Vt iam de cruce commendaretur nobis caro & sanguis domini nouum sacrificiũ, hæc August. Secundus apertus & sine figura locus est Malach. 1. ca. de Iudaici sacerdotii reprobatione & Euangelici in eius locum successione. Non est mihi voluntas in vobis dicit dominus exercituum, & munus non suscipiam de manu vestra, ab ortu enim solis vsq; ad occasum magnum est nomen meum in gentibus, dicit dominus exercituũ, & in omni loco sacrificatur

Apertus Eucharistiæ sacrificij loc⁹.

& offertur nomini meo oblatio munda. Hunc locũ interpretatus Chrysoſt.to.5.Oratione ſecunda aduerſus Iudæos. Audi, inquit, Malachiam, qui cæteris prophetis fuit poſterior, qui fuit poſt reditũ à Babilone, ac poſt ciuitatis inſtaurationem déque rebus noſtris aperte vaticinatus eſt. Non accipiam facies veſtras, ab ortu enim ſolis vſque ad occaſum nomen meum glorificatum eſt inter gentes: & in omni loco ſacrificium offertur nomini meo & ſacrificiũ purum. Quando hæc euenierunt Iudeæ? quando in omni loco incenſum oblatũ eſt Deo? quãdo ſacrificiũ purum? Non poſsis aliud probare tempus quam hoc poſtquam Chriſtus aduenit, quod niſi de hoc tempore prædixit: niſi de noſtro ſacrificio vaticinatus eſt, ſed de Iudaico, etiam legi repugnat propheta. Nam cum Moſes vetet vllo alio in loco ſacrificiũ fieri, præterquã in eo quem elegit dominus: ille de alio locutus eſt ſacrificio, & hîc de alio poſt vaticinatus eſt. Vnde hoc declaratur? Primum ex ipſo loco, nõ enim in vna ciuitate, quemadmodum ſub Iudæis: ſed ab exortu ſolis vſque ad occaſum prædixit hanc culturam eſſe celebrandam. Præterea ex ſacrificii modo. ſiquidem puram illam appellans, declarauit de qua loqueretur. Deniq; à perſonis offerẽtium, non enim dixit in Iſrael, ſed in gentibus. & ſiquis hoc ſacrificium conferat cum illo, ingens immenſumque diſcrimẽ inueniet: vt iuxta comparationis rationẽ ſolum hoc purum inueniatur. Audi igitur & aliũ pro- Chryſoſt.

phetam hoc idem prædicentem Sopho.2. Illu-cescet dominus super omnes gẽtes, & abolebit omnes deos gentium, & adorabunt eum è suo
Chrysost. quisque loco, hæc Chrysost. Cui concinit Aug. 18. lib. de ciuita. cap. 35. eodem omnino modo & Rupertus dicens. Offerunt nomini meo oblationem mundam, oblationem panis & vini sacramẽtum corporis & sanguinis redemptoris sui. Hæc oblatio sic est munda vt exterius nullũ habeat cruoris horrorem, & interius siue inuisibiliter mundet cruentam omnis peccati pollutionem: vos dicitis, mensa domini contaminata est, & quod superponitur: contemptibile est, cum igne qui illud deuorat, qui videlicet in commemorationem fit passionis & mortis domini, quẽ vos occidistis, cũ signaculo crucis, ĩ qua vos illum suspendistis. Vnde & ipsum signaculum execramini, & torquemini conscientia crudeli, quod autem hæc vera sit huius loci interpretatio, & sola talis, probat ipse sicut & Chrys. ex alio scripturæ loco Rupertus, quam probationẽ breuitatis causa omittim⁹. Deĩde sic colligit, nõ ergo illius tẽporis Iudæi tali fuerũt digni ex probatione, sed vos ô Iudęi, vos ô sacerdotes, & põtifices tẽporis pessimi iuxta prophetã aliũ, væ quia separati fuistis in diem malum, & appropinquastis: solio iniquitatis, vos, inquã, sermo iste percutit quia sermo propheticus est, & enunciat de futuris, hæc ille. Vnde manifeste patet hanc prophetiam non nisi de scribis, pharisæis, & põtificibus, tempore Christi esse intel-

ligendam,déque eiusdem corporis ac sanguinis sacrificio:quod per vniuersum terrarum orbem celeberrimum est accipiendam.

De quo & Psalmo 71. dicitur. Et erit firmamentum in terra in summis montium. Quem locum Hieron. vertit ex Hebræo. Memorabile triticum. Ioannes Reuclinius in libro de rudimentis Hebraicis,dicit dictionem Hebraicam significare placentulam frumenti, quod Rabbi Dauid kimhi exponit,particulã vel massam frumẽti. Idẽ dicit Paulus Burgẽsis Episcop. natiuitate Iudæus Chaldaica addens in translatione, quę targũ dicitur,sic Hebræi. Erit placẽta tritici in capitibus sacerdotum. iuxta quorum sententiam,Hebraica lectio hęc accipi potest,pro phetia est sacratissimi sacrificii altaris,ĩ quo sub specie panis modici in modum albæ placentulæ cocti. Præsens nobis adest Christ⁹. Idẽ omnino sentit rabbi Mosse Hardassan in cõmẽtariis,nec solũ exponẽdũ hũc versum de tẽporibus Mesśię testatur, verũetiam de Mesśię sacerdotio dicẽs. Et quid docet vel mõstrat,dicendo protulit panem & vinum?quasi dicat, erit placentula tritici in terra, & hoc ipsum est, quod scriptum est: & ipse sacerdos erat sacerdos altissimi,hæc ille.

Psam.71

Pphetia sacrificij altaris ex psal. mista.

Vnde hæc duo oblatio panis Melchisedech in diebus Abrahæ & placentula tritici in vertice sacerdotũ in diebus Mesśiæ, idem sunt, quomo do figura & figuratum, vmbra & veritas. Rursus in Iudæorum commentariis,super verbo Ecclesiastæ. quid est quod fuit? Ipsum quod erit.

Placentula tritici & oblatio Melchisedech figuratum & figura.

rabbi Barrachias dixit, in nomine rabbi Isaac. Quemadmodum fuit redemptor primus: sic erit redemptor vltimus, sicut enim redemptor primus fecit descendere manna: ita redẽptor vltimus erit placenta frumenti in terra.

Redemptor primus redemptor ultimus idẽ.

Nimirum quod sicut Deus nondum humanatus post populi redemptionem de Egyptiaca seruitute dedit manna corporale & figurale: ita idem homo factus daret verum manna spirituale. fieretque ipse in placentam frumenti in sacrificio & sacramento Eucharistiæ. Idem sensit August. 17. de ciuita. cap. 17. super illud Psalm. 109. Tu es sacerdos in ęternum secundũ ordinem Melchisedech, ex eo quod nusquã est sacerdotium & sacrificium secundum ordinem Aaron, & vbique offertur sub sacerdote Christo, quod protulit Melchisedech, quando benedixit Abraham: quis ambigere permittitur de quo & ista dicãtur? Et cap. 20. super illo sapiẽtia ædificauit sibi domum. Hic certè cognoscimus Dei sapientiã, hoc est verbum patri coæternum in vtero virginali domum sibi ædificasse, corpus humanum, martyrũ victimas imolasse, mensam in vino & panibus præparasse. Vbi apparet & sacerdotium Christi secundum ordinẽ Melchisedech. Idem paulo pòst, nam ex alio libro qui vocatur Ecclesiastes, vbi ait. Non est bonum homini, nisi quod mãducabit & bibet: quid credibilius dicere intelligitur, quam quod ad participationem mensę huius pertinet, quã sacerdos ipse mediator testamenti noui exhibet

Augustin.

Sapientia ædificauit sibi domũ.

ſecundum ordinem Melchiſedech de corpore & ſanguine ſuo?hæc Auguſt. Vnde quintus Ioannis Vuicleff articulus condemnatus fuit hic. Non eſt fundatum in Euangelio quod Chriſtus miſſam ordinauerit. Quod autẽ ſecundo loco probandum fuerat,miſſam videlicet tempore Apoſtolorũ in vſu fuiſſe,ſatis probat Apoſtolus.1.Corinth.11.dum Corinthios irreuerẽtiæ erga Euchariſtiæ ſumptionem arguit dicẽs. Non habetis domos ad manducãdũ, an Eccleſiam Dei cõtemnitis?rurſus, ego enim accepi à domino,quod & tradidi vobis. deinde accipite & manducate, hoc eſt corpus meum,quod pro vobis tradetur,hoc facite in meam commemorationem. Quotieſcunque enim manducabitis panem hunc & calicem bibetis: mortem domini annunciabitis,donec veniat. Quo loco ſi hæc verba quotieſcunque, in meam commemorationem,donec veniat, diligenter perpenderis, manifeſtã huius ſacrificii continuationẽ vſque ad ſecundum Chriſti aduentum in iudicium aut ſaltem ad antichriſti tempora importare fateberis,cum ablatum fuerit iuge ſacrificium,& poſita fuerit abominatio in deſolationem de qua Daniel.12.cap.dicente Hierony.

Error Vuicleff de miſſa.

Secũdus articul⁹ quod miſſa fuerit tempore Apoſtolorũ

Sacrificij euchariſtiæ ad ſecundũ Chriſti aduentũ uſq; continuatio uel circa puta ad antichriſti tẽpora.

A tempore endeleſmou,id eſt iugis ſacrificii, quando antichriſtus orbem obtinens Dei cultũ interdixerit, vſque ad internitionem eius, tres & ſemis anni explebuntur, id eſt mille ducenti nouaginta dies. Quod autem idẽ factitarint Apoſtoli hoc eſt Euchariſtiæ ſacrificium con-

Tẽpus quo regnaturus eſt antichriſtus.

tinuo celebrarint: fidem facit quod ſcribitur.

Act.2. acto. 2. Erant autem perſeuerantes in doctrina Apoſtolorum & cõmunicatione fractionis panis,& orationibus. In verbo panis, glo. interli. ſiue cõmunis ſiue ſancti. lyra. ſic. tũ quia quotidie communicabãt: tum quia communes cibos ſicut & cætera communia habebant. Idem etiam ſucceſſu temporis ad ſua vſque tempora

Irenæus. factum fuiſſe teſtatur Irenæus. lib. 4. contra heræ. Valent. cap. 32. dicens. Eum qui ex creatura panis eſt: accepit & gratias egit, dicens. Hoc eſt corpus meum,& calicem ſimiliter qui eſt ex ea creatura qui eſt ſecundum nos ſuum ſanguinem confeſſus eſt,& noui teſtamenti nouam docuit oblationẽ. quam Eccleſia ab Apoſtolis accipiens, in vniuerſo mundo offert Deo. De quo in 12. prophetis Malachias ſic præſignauit, non eſt mihi voluntas in vobis, & ſacrificium nõ accipiam de manibus veſtris, quoniam ab ortu ſolis vſque ad occaſum nomẽ meum glorificatur inter gentes, hæc ille. Ex quibus habemus ſæpe dictam Malachiæ autoritatem de noſtri altaris ſacrificio tantum intelligendam eſſe ſecundum Chryſo. Rupertum cum eorundem rationibus in oppoſitum Auguſt. Et nequis ſit dubitationi locus ſecũdũ antiquiſsimum Irenæum.

3. articu de canone miſſæ.

Ordo orationũ miſſæ ex Apoſtolo

Tertio ex heræticis loco propoſitum erat: canonem miſſæ nouitijs commentis permiſtũ fuiſſe. Nec ab Apoſtolis traditum Eccleſię. His aduerſatur Apoſtolus. 1. ad Thim. 2. Obſecro igitur primum omnium fieri obſecrationes ora-

tiones, postulationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus, pro regibus & principibus quem locum exponens August. to. 2. Epistola 59. Ad nonam Paulini quæstionem respondés, sic habet. Multa quippe hinc dici possunt, quæ improbanda non sunt, sed eligo in his verbis id intelligere quod omnis vel pœnę omnis frequẽtat Ecclesia. Vt præcationes accipiamus dictas, quas facimus in celebratione sacramenti, antequam illud quod est in domini mensa incipiat benedici, orationes, cum benedicitur & sanctificatur, & ad distribuendum comminuitur, quam totam petitionem fere omnis Ecclesia dominica oratione concludit. Ad quem intellectum etiam verbi Græci origo nos adiuuat. Nam eá quam dicunt εὐχὴν. Raro ita scriptura ponit, vt intelligatur oratio, sed multo vsitatius votũ appellat. Vouentur autem omnia, quæ offeruntur Deo maximè sancti altaris oblatio. Interpellationes autem siue postulationes fiunt, cum populus benedicitur, tũc enim antistites velut aduocati susceptos suos per manus impositionem misericordissimę offerunt potestati quibus per actis, & participato tanto sacramento, gratiarũ actio cuncta concludit, quam in his etiam verbis vltimam cõmendauit Apostolus, hæc Aug.

Ex his apostoli verbis cum August. interprętatione triplex orationũ ordo innuitur fuisse in missa. Vnus ante benedictionem & canonem quem præcationes siue obsecrationes vocat.

Secundus, orationes ac postulationes. Ter-

tius gratiarum actiones. vbi velle videtur Aug. orationes & postulationes medio loco ponere in quo fit & cõsecrati comminutio, & eiusdem assistentibus distributio. Ac deinde totum dominica oratione concluditur. Gratiarum autem actiones putauerim esse post cõmuniones, ex quo iterum patet talem missæ ordinẽ in vsu fuisse tempore Apostolorũ qualẽ nũc habemus.

Nõ tamẽ diffiteor nõnulla post apostolos addita fuisse ad maiorẽ decorẽ & solẽnitatem à priscis illis & sanctissimis patribus. teste Ruperto De diuinis officiis. Olim non tanto exterioris apparatu decoris missarũ solemnia celebrabantur, nec ab vno quoque hæc omnis religiosi obsequii gloria consummata & perpolita est. Pontifices quippe sacri splendida Romanæ sedis luminaria sicut diuersis temporibus affulserunt, ita paulatim studii sui claritate venustatem huius salutaris officii perfecerunt. Et sicut traditum à domino per Moysem sacrificii veteris ordinem præcipue Dauid & Salomon sacerdotũ & Leuitarum ministerio, cantorum multiplici numero, Psalmorum diuinorum tripudio, templi vel altaris illustri gloria, sacrorúmque multitudine vasorum splendidius amplicauerunt, sic traditum à domino mirabilem noui sacrificii ritum, per primos apostolos sancta Romana Ecclesia suscipiens, religiosa fide amplexata est, fideli cura conseruauit, diligenti apparatu exornauit. Deinde recitato cathalogo eorum, qui prædictę missæ ritum ita adornarunt, & eorum quæ

Rupert⁹ de diuinis officiis.

ab eorum singulis oblata fuerunt, ita caput con cludit. Non quidem sanctius hinc est quam erat prius, sed maximè decuit, vt fides quæ adhuc erat illo tempore rudis (& vt ait quidam tam doctus quam fidelis, agresti turbida cultu) nuda humeros, intonsa comas, aperta lacertos, vbi ornari potuit, maximè in hac parte, tanquam in capite suo deauraretur, & earũ rerũ quæ superius dictæ sunt venerãda similitudine fulgeret. Idem quoque tradit Pla. in vita sixti primi. Pro huius igitur tertii articuli conclusione canonem illũ Aug. subiiciemus dist. 11. ca. Eccle. Ecclesiasticarum institutionum quasdam in scriptis, quasdam vero apostolica traditione per successores in ministerio cõfirmatas accepimus, quasdã vero cõsuetudine roboratas approbauit vsus, quibus par ritus, & idem vtriusque pietatis debetur affectus. Si enim attenderimus consuetudines Ecclesiæ non per scripturas à patribus traditas, nihil æstimare, quantum religio detrimẽti sit latura, intentiue inspicientibus liquido cõstabit. Quæ enim (vt inde exordiamur) scriptura salutiferę crucis signaculo fideles docuit insigniri? vel quæ trifariam digesta super panem & calicem prolixæ orationis vel consecrationis verba commendauit? Et in fine cap. hæc & alia in hunc modum non pauca nisi tacito & mystica traditione à patribus ecclesiastico more ac reuerentiori diligẽtia sunt in mysteriis obseruata magis silentio quam publicata scripto. Et colũna sequen. contra Manich. palam est quod in re

Duo Ecclesiasticarum institutionũ genera.

Fideles signo crucis insigniri nulla docuit scriptura.

In re dubia ad fidẽ & certitudinẽ ualet Eccle. autoritas.

dubia ad fidẽ & certitudinẽ valeat autoritas Ecclesiæ catholicę, quæ ab ipsis fundatissimis apostolorum sedibus vsque ad hodiernum diem succedentium Episcoporum serie & populorum consensione firmatur. Non ergo canonem habet sacra missa centonum instar consutum aut (vt volunt heretici) nouitiis commentis permistum. Ei autem quod quarto loco positum fuerat, non cœnę solum, sed & passionis domini rememoratiuam esse sacram missam, abũde respõdet apostolus. 1. Corinth. 11. Quotiescunque enim manducabitis panem hũc & calicem bibetis: mortẽ domini annũciabitis, donec veniat, August. ad iudicium. Quinto & vltimo loco videndum quomodo verum sit missa sacrificiũ pro viuis & defunctis. De viuis autẽ trahi potest ex apostolo Hebr. 9. ca. Si enim sanguis hircorum & taurorum & cinis vitulæ aspersus inquinatos sanctificat ad emundationem carnis: quanto magis sanguis Christi emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis ad seruiendum Deo viuenti. Et ne istud ad primam illam tantum Christi oblationem de se in cruce referendum putes: audi, quod sequitur. Necesse ergo exemplaria, id est iuxta glo. figuras, cœlestium hoc est Ecclesiæ his mundari, ipsa autẽ cœlestia, id est Ecclesiam quæ in terra cœlestis est, melioribus hostiis quam istis. Hostiis dixit, vt eam oblationem quam Christus modo natu rali de se fecit, sicut & Abrahã de proprio filio illius figura, & eas quas eius ministri modo sacra-

4. articul. quod Eucharistiæ sacrificiũ passionis Christi sit rememoratiuũ.

5. articul. quod missa sit sacrificiũ pro uiuis & defunctis primo pro uiuis.

mentali de illo faciunt, complecteretur. Item 13.cap.habemus altare de quo edere non habent potestatem qui tabernaculo deseruiunt.

Si enim de vtraque non meminisset Apostolus,& quæ modo naturali & quæ itē sacramētali fit: non plenā collationē & cōparationē fecisset sacrificiorū veteris legis ac nouę sacrificia in quarū priore quædā erant pro gratiarum actione queadmodum & istud in noua lege teste August.to.3.de fide ad Pet.19.In illis enim carnalibus victimis figuratio fuit carnis Christi, quā pro peccatis nostris ipsemet sine peccato fuerat oblaturus, & sanguinis quem erat effusurus in remissionem peccatorum nostrorum. In isto autem sacrificio(missæ scilicet) gratiarum actio atque commemoratio crucis Christi. *Sacrificium missæ est gratiarum actio & cō memoratio crucis Christi.*

Et quod idem missæ sacrificium prosit defunctis: habes & 2. Machab. 12. cap. De Iudæ oblatione in Ierusalem pro defunctis facta. Cui accedit B. Dionysius apostolorum contemporaneus.7.cap. Ecclesiasticæ Hierarch. dicens. De præce super defunctis faciēda ex diuinis ducib⁹(hoc est apostolis) traditio peruenit ad nos. Et paulo ante.præcatur oratio illa diuinam Clementiam, vt cuncta dimittat per infirmitatem humanam admissa peccata defuncto:eumque in luce statuat & regione viuorum:item Epiphanius lib.3. cōtra AEreum heræticum id ipsum negantem. Quod proferuntur nomina defunctorum,quid magis fuerit vtile? quid hoc commodius? & magis admiratione dignum? credunt *Missa pro defunctis.* *Dionysius.* *Epiphanius*

enim præſentes,quod hi q̃ præceſſerũt viuũt & nõ ſunt nulli,viuũt apud dominũ, quod eccleſia hoc neceſſariũ ꝑficit traditione à patrib⁹accepta. Accedat 3.teſtis Aug.de verbis apoſtoli ſermone 32.Hòc enim à patribus traditũ vniuerſa obſeruat Eccleſia, vt pro eis qui in corporis & ſanguinis Chriſti cõmunione defuncti ſunt: cum ad ipſum ſacrificiũ loco ſuo cõmemorantur:oretur,ac pro illis quoque id offerri cõmemoretur. Accedat & quartus ꝓ reliquis Chryſo.to.4.ſermone 3.in primum Epiſtolæ ad Philipp.caput.Non fruſtra ab Apoſtolis ſancitum eſt,vt in celebratione venerandorum myſteriorum memoria fiat eorum,qui hinc deceſſerunt. Nouerunt illis multum hinc emolumenti fieri, multum vtilitatis. Nam ita vult Deus vt nos inuicem mutuo iuuemus.Et paulo pòſt. Quẽadmodum pro viuis iſtis oramus(latrones ſacrilegos & ſimiles intellige) qui tamen nihil differunt à mortuis. Ita & pro mortuis orari poteſt. Iob pro filiis hoſtias offerabat: & eos à peccatis abſoluebat, hæc ille. Quid ergo nõ impetrabit Euãgelicus ſacerdos,ſi veritatẽ ipſam nõ figuram cum Iob offerat pro aliis? Cæterum, inquit,idem Hom.3. quando ſermonem de domini corpore exorſi ſumus: age de illo etiam dignum meminiſſe eſt,quod cruci confixũ, quod cõfoſſum clauis,quòd imolatũ eſt patri. Si corpus Chriſti es, fer crucem, ille enĩ tulit,fer puluerulentas ac ſanioſas excreationes, fer alapas, tale erat domini tui corpus:quod nullum admi-

Auguſtinus

Chryſoſto.

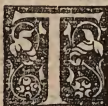
Quõ Iob filios expiabat.

Chryſoſto-mi exhortatio de corpore Chriſti.

ſit peccatum. Manus ipſius nihil non fecerunt: quod ad ſubleuandam liberaliter alienam inopiã pertineret Nihil os illud promebat aliquando indecorum: dæmonium habes, audiuit, nihil interim mitiſsimus reſpõdebat. De corpore nobis ſermo eſt, & eo, quod ab illo nihil diſsidet. quot iſtius corporis efficimur participes, quot eius guſtamus ſanguinem? recolite quia corpus eſt, & ſanguis, qui ſupra cœlos reſidet, qui ab angelis ſuppliciter adoratur huius delibamus ſanguinem. Hei mihi quot nobis, viæ præſtruũtur ad parandam ſalutem præduces atque oportunæ? Nos ſuũ ipſius corpus effecit, proprium nobis corpus ſumendum tradidit. Et ecce nihil nos horum deterret ab improbitate vitæ. Nihil nos à vitiis auocat. O tenebras & abyſſum nimiam? O humanæ mentis ſtuporem? quę ſurſum ſunt, inquit, ſapite, vbi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens. Et poſt tot inſignia diuinæ erga nos benignitatis, tam anxie neſcio quĩ pecunias, aut aliud quiduis temporarium curãt tam miſere, toti conſumuntur affectibus ſuis. quid non ſtatuet pœnarum aduerſus animas ſceleratas? Pleroſque veſtrum conſpicio, qui corporis quidem Chriſti ſunt participes: ſed temere & quaſi fortuito id contigerit, atque conſuetudine magis quàm lege, ratione, aut præuia mentis cogitatione. Qui ſalutari compunctione alterit corda mortalium ipſe corda veſtra compungere dignetur, inſerátque in profundum vſque ſemina, vt à timore eius promereamini cõ-

cipere, simul & parere spiritum salutis: & cum omni fiducia accedere ad mensam dominicam hæc Chrysost. Ex quibus omnibus non minus perspicua remanet fidei veritas de sacrosanctæ missæ sacrificio de eius antiquitate & vtilitate: quam de cæteris in Euangelio contentis.

Cap. 34. *Imagines sunt destruendæ propter Idololatriã, & quæcunque ueneratio eis facta, displicet Deo: & sanctis eius.*

AMETSI hic error olim circa annum domini octingentesimũ nonagesimum, in septima Synodo Nycena trecentorum sexaginta septem patrum damnatus est, vt tamẽ suo gladio cõfodiantur heræetici qui Ecclesiæ decreta contemnunt, eorũ argumẽta proferemus: quib⁹ dilutis, quid in se veritatis oppositum habeat paucis explicabitur. Primus igitur locus quo se muniunt, est ex Deut. 5. cap. Non facies tibi sculptile, nec similitudinem omnium quæ in cœlo sunt desuper, & quæ sub terra deorsum, & quæ versantur in aquis sub terra non adorabis ea, & nõ coles. Secundus est 4. Reg. 18. cap. vbi ex memorabili Ezechiæ regis Iuda facto suum de cõfringẽdis imaginibus factũ eruũt. De quo rege scribitur ꝙ fecit quod erat bonũ cor ã domino iuxta omnia quæ fecerat Dauid pater eius. Ipse dissipauit excelsa, contriuit statuas, dissipauit

Heræticorũ argumẽta de imaginibus cõfringendis.

lucos, confregit serpentem æneum, quem fecerat Moyses. Tertius locus est Ioan. 4. cap. Vbi Christus dixit samaritanæ. Sed venit hora & nunc est quando veri adoratores adorabũt patrem in spiritu & veritate. Vnde concludunt non opus esse imaginibus: quia cum illas colimus, nõ spiritu adoramus, sed corpore. hæc sunt scripturæ loca vnde venenum suum hauserunt aut potius ex vecordia sua & putrido lacu.

Quibus omnibus quo proposita sunt ordine, respõdebimus. Imprimis ad eũ quem ex Deutero. protulerũt dicimus. Illic prohibitã esse Idololatriam, quæ cultum soli Deo debitum tribuit creaturæ: de quo Deute. 6. dicitur. Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies. Hunc eundem sensum ostendunt verba quæ immediatè sequuntur. Non adorabis ea neque coles, adoratio enim exteriorem, cultus autem interiorẽ soli Deo debitum honorem importat: quem nec sanctorum imaginibus nec Christi parę virgini scienter tribuit vnquam bonus christianus. Nec aliud inde trahere possunt. *Primi argumenti solutio.*

Ad secundam vero rationem de æneo serpente, vnde sanctorum imagines confringendas esse Ezechielis exẽplo colligunt, quas vbi desunt arbitri quotidie comminuere non cessant: respondetur causam propter quam Ezechias serpentem olim à Moyse erectum confregerit attẽdendam esse. Siquidem, inquit texus, vsque ad illud tempus filii Israel adolebant ei incensum, en habes pro causa manifestum Idolatriæ circa *2. argumẽ. solutio.*

ſerpentem illum abuſum. propter quam rationē nec ipſius Moyſi inuentū eſt corpus poſt mortem, teſte B. Iuda in ſua canonica tanta erat illius populi in Idololatriā procliuitas. vnde merito confringi debuit. Et ne ex confracto ſerpente numen ſe aliquod perdidiſſe crederent: ſerpenti nomen impoſuit Ezechias Nahaſtā quod interpraetatur æs eorum. quo ſcilicet metallum non Deum fuiſſe quod illi adorabant, intelligerent. At nullus hodie chriſtianus ſimili tenetur errore diuulgata vbiq; Euāgelica veritate, quæ ſanctorū imagines nō latria (de qua modo dictū eſt) ſed dulia cultu ſanctis debito venerari pręcipit. Tertius erat loc9 de Samaritanæ data chriſto reſpōſiōe, venit hora, quādo veri adoratores adorabūt patrē in ſpiritu & veritate. Quod idē, inqt Ruper.) ac ſi dixiſſet veri adoratores manifeſta ac neceſſaria diſtinctione perſonarū adorabunt vnum Deum patrem & filium & ſpiritū ſanctum. Quod autem pro ſe adducūt ex eodem capite. Spiritus eſt Deus, & eos qui adorāt eum, in ſpiritu & veritate oportet adorare, hoc fit inquit Augu. cum ſpe, fide, ac charitate tendimus in Deum. Hęc ſunt hereticorum argumēta quibuſcū ſtat ſimul ſanctorū imagines debito & ſolito Eccleſiæ cultu ſemper eſſe venerandas. Et ita patet illorum argumenta nihil omnino concludere contra ſanctorum imagines.

Serpentis in deſerto nomē ab Ezechia impoſitum.

3. arg. ſolu.

Vnde error heræticorū de imaginibus.

Vnde hic error ex duobus potiſsimū irrepſiſſe videtur, ex falſa ſcriptúræ intelligentia, & vocabuli imago ignorantia. Porrp ad imaginem

Dei factus est homo, in eo quod rationalis: ad similitudinem vero, in eo quod diuinæ bonitatis conditus est imitator, ait Rupertus, hæc autem imago (secundum August. in tribus animæ potentiis memoria intellectu & voluntate relucet quam maximè. De qua Damasce lib. 4. de fide Orthodo. cap. 17. Quia nonnulli exprobrant quod adoramus & veneramur saluatoris nostri & reginæ nostræ Deiparę imaginem, insuper & reliquorum sanctorum famulorum Christi: audiāt, quod à principio Deus hominem ad suam imaginē fecerit, hæc ille. Fuerūt præterea probati autores cum Damasceno qui ferunt beatū Lucam Deiparę virginis Mariæ imaginem primo depinxisse. Ad cuius exemplar multæ deinceps aliæ fuerunt efformatæ, quæ adhuc in nōnullis celebribus locis magna cū veneratione asseruantur. Vnde sumi potest non futile argumētum imaginum venerationē ex Apostolica traditione fuisse introductam. & à principio nascētis Ecclesiæ constitutam. Itaque cū imago rei cuius est locum vicémque teneat, nosque in eius recordationē venire faciat: eam ob rem & quod nostros moueant affectus, sanctorum imagines veneramur, vt tales, honor enim qui defertur imagini: ad prototypū refertur (inquit Basilius) Nō est quod de Idololatria formidemus: modo moneantur Idyotę vt tantum ad id quod imagine repræsentatur, puram suam intensionem referant. vt verbi gratia, cum Christi crucifixi imaginem contemplantur: illi ad Christum simili

Imago B. uirginis à Luca primo depicta.

Quid faciat imago.

quodam modo in cruce pro nobis appenſum ſuam mentem totumque animi affectũ exerant.

Quis enim tã amens, tãmve demẽtia chriſtianus inueniri poteſt: qui lignum illud, aurum vel argẽtum Chriſti figuram referens, Chriſtum ipſum eſſe reatur aut Deum? quíve eidem (niſi vt Chriſti imago eſt) non vt lignum vel argẽtum, latriæ deputet honorem? Et licet prohibuiſſet Deus ne ſculptile ſibi facerent Iſraelitæ, Moyſi tamen præcepit Exod. 25. Vt propitiatorium de auro mũdiſsimo faceret, & duos Cherubin aureos productiles ex vtraque oraculi parte, & æneum ſerpentem de quo ſeperius, quem alte pro ſigno poſitum cum à ſerpentibus percuſsi aſpicerent: cõtinuo ſanabantur. de quo Chriſtus in Euangelio, ſicut Moyſes exaltauit ſerpentem in deſerto. Signum ergo illud ſeu myſtica Chriſti imago in cruce poſt exaltãdi magni myſterii ſignificatione nõ caruit. Et tamen apud Iudæos in idololatriam ſemper paratos myſtica (à qua maior infidelitatis occaſio pendebat) imago fuit. Quid Chriſti adhuc in terris verſantis imaginem ad Abagarũ ediſſenorũ regem poſt Euſebii hyſtoriã referre opus eſt? quid rurſus mulieris ſanguinis quondam profluuio laborantis & à Chriſto curatæ in cuius domo pro foribus, mulieris velut genibus prouolutę palmáſque ſupPliciter tendentis imago aere cernitur expreſſa. Aſtat vero alia habitu viri dexterã mulieri porrigẽtis. Huiꝰ ad pedes ſtatuę, è baſi herba quędam noua naſcitur: quam cum ſummo vertice

Chriſti imago ad Abagarum regem.

crescens herba contigerit: vires inde ad depellēdos omnes morbos languorésq; cōquirit. hāc statuam ad similitudinem vultus Iesu formatam tradebant. Beatus quoq; Gregorius serenum episcopum Massiliensem aspere reprehendit, de consecra.dist.3.cap.perlatum,quòd inconsiderato zelo sanctorum imagines timens ne adorarētur à populo fregerit,dicebat enim. Te quidem eas adorari vetuisse,omnino,laudamus, cō fregisse vero repræhendimus dic frater à quo factum esse sacerdote aliquādo auditum est quod fecisti? Aliud est enim picturā adorare, aliud per picturæ hystoriam quid sit adorandum addiscere. Nā quod legentibus scriptura,hoc & Idyotis præstat pictura cernentibus,hæc ille. *Greg. Sereno Episcop.* *Maximè pro Idiotis imagines.*

Quem re seu facto sicut & nomine imitatus est Gregorius secundus, in quem cum Leo tertius Imperator aperte inuehi non posset,ædictū proposuit. vt omnes qui sub imperio Romano essent:sanctorum omnium martyrum & angelorum statuas atque imagines è templis abraderent & auferrent tollēdæ(vt ipse dicebat) idololatriæ causa, qui vero secus fecisset, eum se pro hoste publico habiturum. Gregorius autem papa tantę impietati non modo non obtemperat: verum etiam omnes catholicos admonet, ne in tantum errorem timore vel ædicto principis vllo modo dilabantur. Qua cohortatione à Deo certe animati sunt italiæ populi: vt paulum abfuerit,quin sibi alium imperatorem deligerent: autore platina. Hunc eundem imperatorem *greg. secundus, Leo tertius Imperator*

Imperatorem imperio & communiõe priuat Greg.3

Grego.tertius immediatus pontifex postea imperio simul & communione fidelium priuauit, quod sanctas imagines è sacris ædibus abrasisset, & statuas demolitus esset. Denique in generali concilio Constantinopolitano septimo conclusum fuit. Quod oporteat nos Ecclesiasticas traditiones siue scripto siue consuetudine in Ecclesia retentas (de quarum numero sit imaginum effiguratio, qua in hoc vtimur, vt recordemur, & affectu ãplectamur res significatas, vnanimiter & inuiolabiter obseruare. Et hãc vniuersalis concilii definitionem receperunt: cõprobaruntque omnes illius temporis patriarchæ & catholici Episcopi, tam orientis quam occidentis Ecclesiæ: vt in Epistolis Synodicis quæ in dicti concilii actis reperiũtur, videre est.

Cõciliũ Cõstantinopo. septimum.

Ex his omnibus colligimus bonum semper in noua lege atque vtilissimum fuisse vsum imaginum. Nec vllam omnino rationem dari posse putamus, propter quam nobis procul à gentiliũ Idololatria positis venerari atq; coli (vt par est) nõ debeant sanctorum imagines. Maximè post recte intellectam scripturam sacram, post totius Ecclesiæ traditionem & vsum, tum demũ quod ne minimum quidem efficax pro se argumentum proferre possint osores destructoresque imaginum.

De particularis prædestinationis vel reprobationis certitudine.

Huic vltimo capiti subnectere placuit illum infidelitatis ac diffidentiæ scrupum de propria cuiusq; hominis prædestinatione: qui certe multos hodie male habet, & hereticos, & malos ne-

gligentésque christianos, ac omnes denique, qui de sua quenque salute curare non debere affirmant, sola hac ratione ducti. Quoniam si prædestinatus es, inquit, saluaberis, quocunque vixeris modo, & quibuscunque peccatis irretiaris in vita, cum certa ac indubitata sit diuina prædestinatio. Rursum si reprobus: nullis quantumcunque meritoriis operibus toto tempore vitæ tuæ efficere poteris: vt tandem sis saluus. Cũ æquali omnino certitudine, & reprobo eueniat damnatio, & salus prædestinato. Hi sunt certe perplexi Leuiathan testiculi, tehnę, ac doli: quibus indolentes ac corruptissimę vitæ homines passim illaqueantur. Bonę propterea vitæ & salutis negligentiores, imò & contemptores effecti. Hinc heræses de bonis operibus contemnẽnendis oriuntur sola per eos, fide sufficiente. Viuendoq; sine vllis legibus vt velis: & aliæ pestes innumerę: de quibus videas passim quæstiones vel ab indoctis fieri. His ac huiusmodi hominum monstris non tam difficile est respondere (licet difficillimum sit in se) quam ab eis nõ intelligibile, animalis enim homo non percipit ea quæ sunt spiritus, nec enim potest. 1. Corint. 4.

Vnde heræses de bonis operibus cõtemnendis?

Omnes tamẽ in hoc vno hallucinãtur. Quod Dei præscientia rebus ipsis necessitatẽ imponi putẽt, id repręhẽdẽte Aug. expræsse. 23. q. 4. ca. Nabuchodonosor & dicẽte. Nec enim quia prędestĩatio seu pręsciẽtia dei falli nõ potest, necessario eueniunt, q̃ prędestinãtur, vel sciũtur, quæ futura sunt. Sed quia bona absq; eius gratia,

In quo decipiantur hæratici.

Nec bona

sine Dei gratia, nec mala sine eiusdem scientia eueniũt

mala preter eius scientiam, euenire non possunt Et paulo ante, vasis iræ nunquam Deus reddeRet interitum: si non spontaneũ inueniretur homo habere peccatum. Quia nec Deus peccanti homini iuste infert iram: si homo ex prædestinatione Dei cecidisset in culpam. Huiusmodi autẽ errorẽ & habere nos scriptura interdũ: & vitare docet teste Chrys. in 21. Matt. ca. ho. 69. Super illud, forsitan verebuntur filium meum.

Orationis figura qua utitur scriptura, ne Dei præscientia rebus necessitatẽ inditam esse putemus.

Sic & alibi ait (puta Ezechiæ. 2. si forte audierint. Non enim quia ignorabat Deus non audituros scilicet, sed ne quidam ex amentia dicerent, prædictione Dei, coactos obtemperare nõ potuisse. Iccirco huiusmodi vtitur orationis figura. Modo si forte audierint, modo fortasis verecundabuntur, quæ debuissent fieri enarrãs. Hæc ille cui accedit & Boëtius ipse & ante illũ scriptura Sap. 1. dicens. Deus mortem non fecit nec letatur in perditione viuorũ. Iustitia enim perpetua est & immortalis. Iniustitia autẽ mortis est acquisitio. Impii autem manibus & verbis accersierũt illã. & Apostolus 1 ad Thim. 2. qui scilicet Deus, õnes homines vult saluos fieri & ad agnitionis veritatem venire. Ex hoc autem errore cum superiori eorum argumentatione hunc tãtum desperationis vel indolentiæ languorem traxerũt. cum tamen id fieri nõ debeat. Sicut enim (vt eorũ ratiocinationi fiat satis, hoc consequium papa dormit: non ergo vigilat. aut contra. vigilat, non igitur dormit. nõ me certiorem reddit. dormiat ne an vigilet pa-

Effectus reprobationis causa hominis malitia.

Vnde error de prædestinatione uel reprobatione.

pa,quam ante talem consequentiam factam, cũ vtrumque à me dubitetur vt prius. Ita & in proposito. Si prædestinatus sum,saluabor:sin reprobus,dãnabor. de neutro me cogit dubitare magis quam de opposito. Et ita errandi (quam putant maximã)causa nulla est,nec ex Dei præscientia, nec ex eorum ratiocinatione, nisi forte quam mens sibi fingit,impia,quæ dæmonis suggestu,cum carne ac mundo fœdus pepigit præcedentium sæpe peccatorum de meritis. Cur ergo,inquies, Deus hominem suæ prædestinationis imo & præsentis iustificationis ita reliquit incertũ,cũ dicat Ecclesiastes 9. ca. Nemo, scit vtrum odio an amore dignus sit:sed omnia in futurum seruantur in certa? Deus nõ omnino incertum ac dubium suæ salutis hominem dereliquit,quem primo creatum cõtinuo in paradisum voluptatis ita collocauit,vt operaretur ac custodiret illum Gen. 2. adiectis obedientiæ præceptis,quæ quia nõ seruauit ille:statim post peccatũ quod desidia sua perdiderat:labore iussus ac etiam coactus est resarcire,cum ei dictum est,in sudore vultus tui vesceris pane tuo. Rursus in Euangelio. Si vis ad vitam ingredi,serua mãdata Dei. Vigilate & orate:quia nescitis qua hora filius hominis venturus est. Et item cum timore & tremore vestram salutem operamini: ac similes vbique sententiæ nobis occurrunt, quibus vult nos Deus ab huiusmodi ocio & animi languore semper feriari, ac studioso labori iugiter esse intentos.

Ita errandi causa nulla præter hominis malitiam.

De⁹ hoĩem nõ penitus incertũ suæ prædestinationis dereliquit quẽ primo creatum operi faciẽdo mãcipauit sicut & post peccatum.

Nec perditis malisq; hominibus nec forte in firmis prodesset suæ electionis aut reprobationis omnino certa & particularis reuelatio.

Præterea quotus quisq; est corruptorum, imo forte & imperfectorum hominũ qui de sua prędestinatione factus certus, non se pasim voluptatibus immergat, cert⁹ ex hypothesi de finali sui iustificatione & salute, neglecta interim virtute & eius operibus? vt quam aliàs bene semper & cum timore viuendo ãplissimam vitæ mercedẽ fuerat accepturus, eandem longe sua desidia minorem consequatur? qui si rursus de sua reprobatione certus fieret ex reuelatione, quis eum dubitet illa impiorum hominum verba dicturum, de quibus Sapien. 2. Venite ergo fruamur bonis quæ sunt, & vtamur creatura tanquam in iuuentute celeriter. Nullum sit pratum, quod non per trãseat luxuria nostra, coronemus nos rosis antequã marcescãt, quoniã hæc est pars nostra, & hæc est sors nostra. Si enim, inquit, Aposto. 1. Corint. 15. In Christo tãtũ in hac vita sperãtes essemus, miserabiliores essemus õnibus hominibus. Vides igitur nobis cõmuniter nõ expedire exactã huiusmodi prędestinationis aut reprobationis cognitionem. Ne forte à bonis operibus (quibus vult nos semper scriptura inuigilare, penitus abhorreamus, ac in omniũ inde malorum præcipitia feramur.

Quatenus certiores nos esse uoluerit Deus nostræ prædestinationis.

Non tamen nos omnimoda illius certitudine priuari voluit Deus, quando eius cognoscendę medium nobis ac modum sua scriptura præscripsit 2. Petri. 1. cap. dicens. Quapropter fratres magis satagite, vt per bona opera certam vestram vocationem & electionẽ faciatis.

Hæc enim faciẽtes non peccabitis aliquãdo, ſic enim abũdãter miniſtrabitur vobis introitus in æternum regnum domini & ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti, hæc ille. Bonis igitur operibus certiores efficimur noſtræ vocationis ad fidem & electionis ad gloriam, id eſt prædeſtinationis & ſalutis noſtræ ex ſpe certo futuræ non quidem euidentiæ aut fidei certitudine, ſed tantum moralis cuiuſdam probabilitatis. qualem forte ad dignam Euchariſtiæ ſumptionem requiri ac ſufficere dicunt. Vnde (cum ait ipſe) hæc facientes non peccabitis aliquando. ſic enim abundanter miniſtrabitur vobis introitus in æternum regnũ domini, bonorum operum continuationem nobis innuere videtur. Sunt enim ex illorum ceſſatione & delicta interdum. Petro Paulus conſonat 2. ad Thi. 2 dicẽs. In magna autem domo nõ ſolũ ſunt vaſa aurea & argẽtea, ſed & lignea & fictilia, & quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam. Si quis ergo emundauerit ſe ab iſtis: erit vas in honorem ſanctificatum & vtile domino, ad omne opus bonum paratum. Vas in honorem, prædeſtinatus. Vas in contumeliam, reprobus. ſecundum Auguſt. & Cypria. In magna domo, in Eccleſia militante. vbi Auguſt. Quid eſt autem mundare ſe metipſum à talibus, niſi quod paulo ante dixit. Recedat ab omni iniuſtitia, omnis qui inuocat nomen domini. Et ne quiſquam putaret tanquam in vna domo magna perire ſe poſſe cũ talibus, vigilantiſsime prædixit. Nouit dominus

Paulus.

Vas in honorem uas in contumeliam.

qui sunt eius, eos videlicet qui recedendo ab ini quitate se mundant à vasis factis in contumeliã, ne cum ipsis pereant, quos in domo magna tole rare coguntur, hæc August. Cui concinit Damasce lib. 4. Orthodo fidei cap. 20. dicens. Per spicuum autem quod voluntariè purgatio fit. Si enim quis, inquit, expurgauerit seipsum, & remeat reciprocáque sequelę conuersio respondet. Si nõ expurgauerit, erit vas in igomniniã, inutile dominatori comminutione confractionéque dignum, hæc Damasce. Ex his scriptu ræ locis cum præmissis doctorum expositionibus proptum est quemque colligere posse moralem suæ prædestinationis certitudinem, si scilicet iuxta B. Petrum bonis operibus semper inuigilet cum conatu & desiderio, ex illo (satagite) & si iuxta Paulum cum Augu. ab omni discedat impietate, ac domini etiam nomen inuocet, consonanter ei, quod Ecclesiastes 9. scribitur. quodcunque facere potest manus tua, instanter operare, quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia est apud inferos, quo tu properas. quod (mea sentẽtia) pro illo dictum est tẽpore, quo per gloriosam Christi mortem nondũ pro palata erat sanctorum via, id est cœlum nemo ascendebat de quo Heb 9. Hæc autem omnia Augustini ac cõmunis omnium doctorum sententia cõfirmat bona ac meritoria opera ad prædestinationem pertinere dicentium. Quemcun que enim præuidit ac præordinauit Deus ad salutem, bona quoque ad illam opera in eodem fu

Moralis prædestinationis certitudo.

Bona hoĩs opera ad eius prædestinationẽ pertinere.

tura præuidit, ac prouidit, teste Apost. Rom.8. quos autem prædestinauit: hos & vocauit, iustificauit, & magnificauit. Hæc iuxta prædicta, signum sunt ac certitudo prædestinationis: quam merito forte spem appellare possemus. Pro qua corruptissimæ vitæ homines & in eadē ex proposito perseuerantes præsumptionē aut desperationem habere solent de propria salute, nō autem spem, quæ de meritis ex Dei gratia prouenientibus & cum gratia esse debet: cum nulla digna sibi inesse certo sciant: quæ si falso affirment: præsumunt, vel etiam si absque vllis meritis sola cum fide (vt Lutherani & Valdenses) se beandos esse credant. Si autem resipiscant, vel firmiter resipiscere proponant: recte procul dubio sperare poterunt. concorditer ad mentem August. to.3. In enchirid. ad Laurent. Cum ergo bona bonis futura esse creduntur, nil aliud quam sperantur. Iam de amore quid dicam? sine quo fides nihil prodest? Spes vero sine amore esse non potest. Propter quod Aapostolus Paulus fidem quæ per dilectionem operatur, approbat atque commendat, quæ vtique sine spe esse non potest. Proinde nec amor sine spe, nec sine amore spes, nec vtrumque sine fide, hæc ille. *Qualis spes impij.*

Si igitur ex præmissis probatę perseuerantia vitę (qui enim pseuerauerit in finē saluus erit) cum propriæ salutis desiderio, prædestinationis signū ac certitudo est: ita & perditę vitæ vix interrupta cū perseuerādi proposito continuatio & incorrecta malitia æternæ (iuxta Damasce. *Prædestinationis ac reprobationis indicia.*

ex Paulo, reprobationis indicium sit & signum necesse est. Et queadmodum Marci. 13. Christus Apostolis diem iudicii reuelare noluit. Ita nec hominibus (paucis exceptis) particularem eorundem prædestinationem, ne segnes sint ad bene agendum, aut reprobationem, ne forte ex contemptu omnia Dei iussa deserentes, magis effrenate peccent, ac postea grauius damnentur, patefacere voluit. Sed hæc paucula ꝓ pusillis & īfirmis ab heræticis & ab aliis malis circũuentis dicta sint, subtiliora autem ac profundiora scholis relinquuntur. Perfectorum enim est solidus cibus, inquit apostolus, & eorum qui pro ipsa consuetudine exercitatos habent sensus ad discretionem boni & mali Hebr. 5. cap.

Cur homini eius prædestinationē uel reprobationē non reuelet Deus.

Pro huius materiæ conclusione & ad maiorem dictorũ confirmationē id quod habet glo. ordinaria super 22 Numer. caput de Balaam hariolo, subiiciam in hũc modum. Non solum bonis vtitur Deus ad opus bonum, sed etiam malis. Sunt vasa ad honorem, sunt ad contumeliã, vtraque tamen necessaria, sunt autem rationabilia & liberi arbitrii: neque casu, neque fortuitu, vnusquisque vas honoris efficitur, aut contumeliæ. Si se talem præbuerit: vt electus esse mereatur, vas honoris efficietur. q vero pessimè viuit fietvas contumeliæ, nõ à conditore, sed à semetipso, causis cõtumeliæ datis. Non ergo tales esse conditor fecit, sed eorum mentes secundum propositum eorum, prouidentiæ suæ iustitia & ineffabili quadã ratione dispensat. Sicut in ma-

Pulchra de prædestinatis & reprobis ex glossa resolutio.

Nec casu nec fortuna fit præstinatio aut reprobatio.

Effectus reꝓbationis causa ex parte hoīs.

gnis vrbibus teterrimę vitæ homines vltima opera & laboriosa cōdemnantur operari, quæ tamen necessaria sunt, vt tibi fiat in vrbe delectabilis habitatio. Ita Deus quidem maliciam non fecit, inuentam tamen ex propositi intensione eorum qui declinauerunt à via recta, auferre penitus noluit, præuidens quod si esset illi inutilis qui ea vtebatur, faceret tamen vtilem his aduersum quos exercebatur. Ideo refugere omnino debemus, ne vnquam malitia in nobis inueniatur. Tolle regis Balach malitiam, qua maledici desiderat Israelem, & astutiam, qua inuitat Balaam ad deuotandum populum: & auferes dispensationem Dei & prouidentiæ eius fauorem. Nusquam erunt prophetiæ Balaam.

Quod malus propter bonos, sicut & bonis bene utatur Deus, & utrisque propter se.

Aufer Maliciam Iudæ & proditionem: auferes pariter & crucem Christi & passionē. Nec exuuntur principatus & potestates, nec triumphantur in ligno crucis. Si nō fuisset mors Christi: nec resurrectio ei⁹, nec aliquis primogenitus ex mortuis, nec spes nobis fuisset resurrectiōis.

Ablata Iudæ proditione aufertur crux Christi & passio.

Ponamus diabolū nō peccasse vel post peccatū maliciæ voluntatē pdidisse: aufers à nobis certamen aduersus astutias diaboli. Nec erit corona iustitiæ & victoria legitimè certanti, si desint obsistentes: nō erunt agones, nec victoribus munera ponentur. Ideo puto in diuinis voluminibus scripta esse bonorum gesta & malorum: & ex sinistris dextrisque actibus scripturas contextas, vt intelligamus quia apud Deum ociosa nō sunt nec malorū nec bonorū opera, hæc glo.

Si diabolus non peccasset nullum nobis certamen contra ipsum, nec uictoria fuisset.

Cur scriptura bonorū & malorū gesta nobis proponatꝰ

Ex his igitur omnibus satis (meo iudicio) cō

Conclusio propositi. ſtat neminẽ ꝓpter huiuſmodi ineptias argumẽtationũ à bonę vitæ inſtituto dimoueri: aut deſperato cõfractoq; animo vitiorũ ſordibus turpiter cõmaculari debere. Sẽper igitur nos in anteriora (iuxta Paulũ) extẽdam⁹, reſpiciẽtes in autorẽ fidei & cõſummatorẽ Ieſum, qui propoſito ſibi gaudio, ſuſtinuit crucẽ confuſione cõtẽpta, Heb. 12. *Quã nolit nos perire Deus.* Quãtũ enim nos amet ille, quãq; perire nolit quod & patuit de Iuda, his verbis Paulus oſtẽdit Ro. 5. ca. Cõmẽdat aũt charitatẽ ſuã Deus in nobis, quoniã ſi cũ adhuc peccatores eſſemus, ſecũdũ tẽpus Chriſtus ꝓ nobis mortuus eſt, multo igitur magis nũc iuſtificati in ſanguine ipſius, ſalui erimus ab ira per ipſum. Ad illũ igitur ſemp mẽtis noſtræ oculos eleuemus, illũ attẽdamus, eidẽ cauſam noſtrã cõmittam⁹, illũ ſiquidẽ aduocatũ cũ omnibus ſanctis ſuis habemus apud patrẽ, propitiatorẽ, ac iudicẽ, cũ patre. Accedamus, inquit apoſt. heb. 10. cũ vero corde, in plenitudine fidei, aſpſi corda à cõſciẽtia mala, & abluti corpus aqua mũda, teneam⁹ ſpei noſtræ cõfeſsionẽ indeclinabilẽ, fidelis enĩ eſt qui repromiſit, & cõſideremus inuicẽ in prouocationẽ charitatis & bonorũ operũ, & paulo poſt adhuc enim modicũ aliquãtulũ, qui vẽturus eſt, veniet, & nõ tardabit. cõcludamus igitur cũ Eccleſi. vlt. ca. dicẽte finẽ loquẽdi pariter õnes audiamus. Deum time, & mandata eius obſerua, hoc eſt omnis homo. Cuncta enim quæ fiũt, adducet Deus in iudicium pro omni errato, ſiue bonum ſiue malum ſit.

FINIS DEO GRATIAS.

CUM INTER ERrores superiores multi à sacrosancta Synodo Constantiensi (quales sunt Ioannis Vuicleff) damnati reperiantur, operæ pretium visum est ad maiorem præcedentium confirmationem, illos eosdem hic cum autoris damnatione subnectere quo carnalis libertatis ac nouitatū professores tanti consilij autoritate quãdoq; euigilent ac resipiscãt.

Octaua Sesſio consilii Constantien.

Sententia damnationis doctrinæ Ioãnis Vuicleff: & articulorum quadragintaquinque.

ACROSANCTA Constantiensis synodus generale consilium faciens, & Ecclesiam catholicam repręsentans, ad extirpationem præsentis scismatis, errorumque & heræsum sub eius vmbra pullulantium eliminationem, reformationem Ecclesiæ, in sancto Spiritu legitimè congregata, ad perpetuam rei memoriã, fidem catholicam, sine qua (vt ait Apostolus) imposſibile est placere Deo, à falsis eiusdē fidei cultoribus imò peruersis impugnatoribus, & per superbam curiositatem

intendentibus plus ſapere, quam oportet, mundi gloriam cupientibus, oppugnatam ſæpius, & contra illos per fideles Eccleſiæ milites ſpirituales, oppoſito ſcuto fidei defenſatam fuiſſe ſanctorum patrum ſcripturis atque geſtis inſtituimur. Noſtris vero temporibus vetus ille & inuidus hoſtis noua certamina vt probati temporis huius manifeſti fiant, ſuſcitauit. Quorum dux & princeps exſtitit quondam Ioannes Vuicleff pſeudochriſtianus, qui dum viueret, aduerſus religionem chriſtianam, & fidem catholicam pertinaciter aſſeruit & dogmatiſauit plures articulos, quorum. 45. Huic paginę duximus inſerendos, qui ſequuntur.

ARTICULI IOANNIS Vuicleff.

1 Subſtãtia panis materialis & ſimiliter ſubſtantia vini materialis manent in eodem ſacramento altaris.

2 Accidentia panis non manent ſine ſubiecto in eodem ſacramento.

3 Chriſtus non eſt in eodem ſacramento identice & realiter in propria præſentia corporali.

4 Si Epiſcop9 vel ſacerdos eſt ĩ peccato mortali, non ordĩnat, non conficit, non conſecrat, non baptiſat.

5 Non eſt fundatum in Euãgelio, quod Chriſtus miſſam ordinauerit.

6 Deus debet obedire diabolo.

7 Si homo debite fuerit contritus, omnis confessio exterior est ei superflua & inutilis.

8 Si papa sit præscitus & malus, & per consequens membrum diaboli, non habet potestatẽ super fideles ab aliquo sibi datam, nisi forte à Cæsare.

9 Post vrbanum sextum non est aliquis recipiendus in papam, sed viuendum more Græcorum sub legibus propriis.

10 Contra scripturam sacram est quod viri Ecclesiastici habeant possessiones.

11 Nullus prælatus debet aliquem excommunicare, nisi prius sciat ipsum excommunicatum à Deo. & qui sic excõmunicat, hæreticus est ex hoc, vel excommunicatus.

12 Prælatus excommunicans clericum qui appellauit ad regẽ & concilium regni, eo ipso traditor est regis ac regni.

13 Illi qui dimittunt prædicare siue audire verbum Dei propter excommunicationem hominum, sunt excommunicati, & in die iudicii traditores Christi habebuntur.

14 Licet alicui diacono vel presbytero prædicare verbum Dei absque autoritate sedis apostolicæ vel Episcopi catholici.

15 Nullus est dominus ciuilis, nullus est prælatus, nullus est Episcopus, dum est in peccato mortali.

16 Domini temporales possunt ad arbitrium suum auferre bona temporalia ab Ecclesia.

17 Populares possunt ad suum arbitrium domi nos delinquentes corrigere.

18 Decimæ sunt puræ eleemosinæ, & parrochiani possunt propter peccata suorum prælato rum ad libitum suum auferre eas.

19 Spirituales orationes applicatæ vni personę per presbyteros vel religiosos, non plus prosunt eidem, quam generales paribus cæteris.

20 Conferens eleemosinam fratribus, est excō municatus eo facto.

21 Si quis ingreditur religionem priuatā qualemcunque tam possessionatorum quam mendicantium, redditur ineptior & inhabilior ad obseruantiam mandatorum Dei.

22 Sancti instituentes religiones priuatas, sic instituendo peccauerunt.

23 Religiosi viuentes in religionibus priuatis, non sunt de religione christiana.

24 Fratres tenentur per labores manuum victum acquirere, & non per mendicitatem. Prima pars est scandalosa, & præsumptuose asserta pro quāto sic generaliter & indistincte loquitur, & secunda erronea, pro quanto asserit mendicitatem fratribus non licere.

25 Omnes sunt simoniaci, qui se obligant orare pro aliis in temporalibus subuenientibus.

26 Oratio priuati nulli valet.

27 Omnia de necessitate absoluta eueniunt.

28 Confirmatio iuuenum, clericorum ordinatio, locorum consecratio, reseruantur papæ & episcopis, propter cupiditatem lucri tempora

lis & honoris.

29 Vniuersitates, studia, collegia, graduatiões, & magisteria in eisdẽ, sunt vana gentilitate introducta, & tantum prosunt Ecclesiæ, quantum diabolus.

30 Excõmunicatio papæ & cuiuscunque prælati non est timenda, quia est cẽsura antichristi.

31 Peccant fundantes claustra, & ingredientes sunt viri diabolici.

32 Ditare clerum est contra regulam Christi.

33 Syluester papa & Constantinus imperator errauerunt ecclesiam dotando.

34 Omnes de ordine mendicantium sunt hæretici.

35 Ingredientes religionem, aut aliquẽ ordinẽ eo ipso inhabiles sunt ad seruandũ diuina præcepta, & per consequẽs ad regna cœlorum, nisi apostatauerint ab eisdem.

36 Papa cum omnibus clericis suis possesionẽ habentibus sunt herætici, eo quod possessionem habent & omnes consentientes eis scilicet domini seculares & cæteri layci.

37 Ecclesia Romana est sinagoga Sathanæ, nec papa est immediatus & proximus vicarius Christi & Apostolorum.

38 Decretales Epistolæ sunt Apocryphæ, & seducunt à Christi fide, & clerici stulti qui student eis.

39 Imperator & domini seculares seducti sunt à diabolo, vt Ecclesiam ditarent de bonis temporalibus.

40 Electio papæ à cardinalibus per diabolum est introducta.

41 Non est de necessitate salutis credere Romanã Ecclesiam esse supremam inter aliâs Ecclesias, error est, si per Romanam Ecclesiam intelligatur vniuersalis Ecclesia, aut conciliũ generale, aut pro quanto negat primatum summi pontificis super aliâs Ecclesias particulares.

42 Fatuum est credere indulgentias papæ, & Episcoporum.

43 Iuramenta illicita sunt, quæ fiunt ad roborandum humanos contractus, & commercia ciuilia.

44 Augustinus, Benedictus, Bernardus damnati sunt, nisi pœnituerint de eo quod habuerunt possessiones & instituerunt & intrauerunt religiones & sic à domino papa vsque ad infimum religiosum omnes sunt heretici.

45 Omnes religiones indifferenter introductę sunt à diabolo.

Hæc autem sancta synodus præfatos articulos. 45. examinari fecit & sæpius recenseri per plures reuerendissimos patres Ecclesiæ Romanę cardinales, Episcopos, abbates, magistros in theologia, doctores iuris vtriusque & plures notabiles in multitudine copiosa. quibus articulis examinatis fuit repertum: prout in veritate est, aliquos & plures ex ipsis fuisse & esse notoriè hereticos, à sanctis patribus reprobatos, alios non catholicos, sed erroneos, alios scandalosos & blasphemos, quosdam piarum aurium offen-

ſiuos, nonnullos eorum temerarios & ſeditioſos. Compertum eſt etiam libros eius plures alios articulos continere ſimilium qualitatum, doctrinamque in Dei Eccleſiam inſanam & fidei ac moribus inimicam inducere.

Propterea in nomine domini noſtri Ieſu Chriſti, hæc ſancta ſynodus prædictos articulos & eorum quemlibet, libros eiuſdem hoc perpetuo decreto reprobat & condemnat.

Et paulo poſt.

Concilium pronunciat hereticum Ioannem Vuicleff, ac memoriam eiuſdem: & mandat exhumari oſſa eius.

VALDENSIVM ERRORVM cathalogus siue summa fratris Raynerii ordinis fratrum prædicatorum de catharis & Leonistis.

IC FVIT primus eorum error, contemptus Ecclesiasticæ potestatis. Ex hoc traditi sunt Sathanæ, præcipitati ab ipso in errores innumeros, & antiquorum heræticorum errores suis adinuentionibus miscuerunt. Et quia eiecti sunt ab Ecclesia catholica, se solos Christi Ecclesiam esse & Christi discipulos affirmant. Dicunt se Apostolorũ successores, & habere autoritatem Apostolicã & claues ligandi ac soluẽdi. Romanam Ecclesiam ferunt esse meretricem Babilonem, omnesque illi obedientes damnari, maximè clericos ei obediẽtes à tẽpore Syluestri papę. Nulla miracula vera aiunt esse, quæ fiunt in Ecclesia, quia nullus eorum aliquando miracula fecit. Omnia Ecclesiæ statuta post Christi ascẽsionem dicunt non esse seruanda, nec alicuius esse valoris, festa, feriarũ ieiunia, ordines, benedictiones, officia Ecclesię, & similia respuunt omnino. Ecclesias consecratas, cimiteria, ac omnia talia infamauit, & clamant ea pro auaritia solum à clericis instituta: vt ea ad suum quæstum reducant, quo à subditis hac occasione pecuniã & oblationes exquirant.

Tum primo hominem baptisari dicunt: cum in eorum sectam fuerit inductus, quidam eorum baptismū paruulis non valere tradunt, eo quod nondum actualiter credere possunt. Confirmationis sacramentum respuunt: sed eorum magistri manus imponunt discipulis vice illius sacramenti. Episcopos, clericos, ac religiosos Ecclesiæ, scribas & pharisæos aiunt esse, & Apostolorum persecutores. Corpus Christi & sanguinē verum esse sacramentum non credunt, sed panem benedictum, qui in figura quadam dicitur corpus Christi, sicut dicitur, Petra autem erat Christus & similia. Quidam autem hoc dicunt tantum per bonos fieri, alii per omnes qui verba consecrationis sciunt, hoc in conuenticulis suis celebrant verba illa Euangelii recitantes in mensa sua, sibique mutuo participantes sicut in cœna Christi. Dicunt quod peccator sacerdos aliquem soluere aut ligare non possit: cum ipse sit ligatus peccator. Et quod quilibet bonus & sciens laycus alium absoluere valeat, & pœnitētiam iniungere. Extremamvnctionem respuunt dicētes, potius maledictiones fore quam sacramentum. Matrimonium, inquiunt, fornicatio est iurata, nisi continenter viuant, quaslibet enim immundicias magis licitas habent quam coniugalem copulam. Continentiam laudant quidem, sed inurente libidine concedunt ei satisfieri debere quocunque modo turpi, exponētes illud Apostoli· melius est nubere quam vri. quod melius sit quolibet actu turpi libidini sa-

tisfacere quam in corde tentari, sed hoc valde tenent occultũ, ne vilescant. Si aliqua honesta mulier, quæ casta putatur puerũ pepererit: occultãt & tradunt eum alibi alendũ, ne prodatur. Omne iuramentum illicitum esse perhibent, inde vero & mortale peccatum. sed dispensant, vt iuret quis pro euadenda morte corporis, ne alios prodat aut secretum reuelet perfidiæ suæ. Prodere heræticũ crimẽ inquiunt esse inexpiabile & peccatũ in spiritũ sanctũ. Nec malefactores per seculare iudicium occidi licere dicunt. Quidam eorum nec bruta animalia veluti pisces & huiusmodi occidenda esse putant. Cum autem ea manducare volunt super ignem & fumum suspendunt donec moriantur. Pulices & similia animalia excutiunt extra aut vestem ipsam in aquam calidam intingũt: & tunc ea occidisse volũt: dicuntque ea per se mortua fuisse. Ita fictas habent conscientias & in aliis suis obseruantiis sicut & in hoc existimari potest, quia scilicet veritatem deserentes falsis se figmentis illudunt. Nullum est secundũ eos, purgatorium. Omnes autem morientes statim vel in cœlum vel in infernum trãseunt. Ideoque suffragia ab Ecclesia facta pro defunctis nihil eis prodesse affirmant, cum in cœlo non indigeant, & in inferno nullatenus adiuuẽtur. vnde colligunt oblationes pro defunctis factas clericis qui illas comedũt prodesse non animabus, quæ huiusmodi non vtuntur. Illorum dogma est sanctos in cœlo orationes fideliũ non audire: neque venerationes qui-

bus eos honoramus attendere, quia cum corpo ra ſanctorum hic mortua iaceant: & ſpiritus tã remoti ſint à nobis in cœlo, orationes noſtras nullo modo auditu percipere valeant vel viſu. Addunt & ſanctos non orare pro nobis & ob id ſuffragia eorum non eſſe imploranda à nobis, quoniam cœleſti gaudio abſorpti nobis intẽde re aut quid aliud curare non poſſunt. Vnde & ſo lemnitates quas in ſanctorum veneratione faci- mus derident & alia quibus eos veneramur. In diebus autem feſtis (vbi poſſunt) occultè operã- tur arguentes, quod cum operari bonum ſit, bo na agere in die feſto malum non eſt. In quadra- geſima & die ieiuniorum Eccleſiæ non ieiunãt: ſed carnes comedũt vbi audent, dicentes, quod Deus non delectatur in afflictionibus amicorũ ſuorum, cum ſine his potẽs ſit eos ſaluare. Qui- dam autem herætici affligunt ſe ieiuniis vigiliis & huiuſmodi, quia ſine talibus ſanctitatis nomẽ apud ſimplices acquirere non poſſunt: nec eos ſi mulationis ſigmento decipere. Vetus teſtamen tum non habent, vel recipiunt: ſed Euangelia vt per ea non impugnentur & ſe defendant dicẽ tes, quod ſuperueniente Euangelio vetera om- nia ſunt abiiciẽda. Sic & verba ſanctorũ Augu ſtini, Iouini, Gregorii, Chriſoſtomi, Iſidori, & autoritates eorum truncatas decerpunt, vt per ea ſua figmenta approbent, aut reſiſtant, vel etiã ſimplices ſeducant facilius, pulchris ſanctorum ſententiis doctrinam ſacrilegam colorantes. Il- las autem ſanctorum ſententias quas ſibi vident

esse contrarias, quibusque error eorum destruitur tacite prætermittunt. Dociles inter alios cõplices & facundos docent verba Euangelii dictaque Apostolorum & aliorũ sanctorum in uulgari lingua corde formare vt sciãt & alios informare, & fideles allicere, ac demum suam sectam pulchris sanctorum verbis polire : quo salubria putentur quæ persuadent. Et ita per dulces sermones seducunt corda innocentum. Nõ solum viri, sed & fœminæ eorum apud eos docẽt, quia fœminis magis patet accessus ad fœminas peruertẽdas, vt per eas etiam viros ipsos subuertant : sicut per Euam serpens illusit Adã. Verbis coopertis loqui docent, ne pro veritate studeant loqui mendacium. Vt cũ de vno requiruntur, de alio oblique respondeant, & ita auditores versute deludant, præsertim vbi per confessionem veritatis errorem suum timent deprę hendi. Eadem simulatione Ecclesias nobiscum frequentant, intersunt diuinis, offerunt ad altare, sacramenta percipiunt, confitentur sacerdotibus, obseruant Ecclesiæ ieiunia, festa colunt, ac sacerdotum benedictiones inclinato capite suscipiunt. Quamuis hæc omnia & similia Ecclesiasticę institutionis statuta irrideãt: & ꝓphana iudicent ac damnosa. Aiunt sufficere ad salutem soli Deo & non homini confiteri. Et eos qui sanctis offerunt luminaria derident. Deinde sequitur in eodem libro.

Incœpit autem hæc secta circa annum ab incarnatione domini, M.CLXX. sub Ioanne Bellomais archiepiscopo Lugdunensi.

Hæc ſunt candide lector quæ ex antiquo libro membraneo manuque ante ducentos nouaginta ſex annos per prædictum fratrem Raynerium conſcripto fideliter trāſcripſimus. Ex quibus videre eſt hanc Valdenſium ſectam & præcipuas, peneque omnes(quæ nunc vigent) hæreſes, non recenter inuentas fuiſſe, ſed eas ante trecentos ſeptuaginta ſex annos veniſſe in vſum. Quarū autotes poſtea(vt ſeqtur) dānati fuerūt.

Hi ergo Valdenſes & ex ſua præſumptione, & Apoſtolici officii vſurpatione, ceciderūt primum in inobedientiam, deinde in contumaciā, poſtea in excommunicationis ſententiam, demum ab illa terra expulſi, ad concilium quod Romæ fuit, ante Lateranenſe vocati: pertinaces fuerunt & ſciſmatici iudicati, ac poſtremo vt hæretici condemnati, hæc ibi.

PRO HVIVS LIBELLI CONcluſione Alphonſi ſententiam, quam de Valdenſibus libro ſexto de heræſibus habet, capite de exorciſmo ſubiiciam.

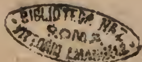

ALDENSES ad hoc ſolum nati eſſe videntur, vt Eccleſiā ſubuerterent, ſi poſſent. Nulla enim re vtitur Eccleſia, quam non tentarint deſtruere. omnem(vt dicitur) lapidem mouerunt: vt eam

expugnarent, hæc illæ. Hos dominus cardinalis à turræ cremata nō ab re bohemistas vocat, de quorum bohemorum origine, heræsibus, sectis ac eorundem cruentis in fideles christianos reges ac duces bellis, breuem & pulchrā habes æneç syluii Romanæ Ecclesiæ cardinalis primū ac deinde papæ de bohemorum & ex his imperatorū aliquot origine & gestis ad Alphonsum regem Arragonum hystoriam. Ex qua quantū periculi immineat fidelibus christianis ex heræticorum multiplicatione, facile perdisces, cuius libri præfationis verba subiiciam. Viri cōstātes qui vel exiliū, vel carcerē, vel cędē pro testamēto Christi fortiter ꝑtulere cū rege suo in cœlo regnant, exaliena victoria triūphantes, quorum multa milia bohemia tulit. Nā sicut hussitarum insania bohemicum nomen labefactauit: ita & fortium virorum constantia illustrauit. Nec prouincia est: quæ tempore nostro plures Christi martyres quam bohemia produxerit. Inter quos Equitem fuisse non est ambiguum: nobilibus parentibus ortum, captum ab husitis, admotum ignibus, pedes primum, deinde tibias, mox genua, coxasque, postremo reliquas corporis partes exuri passum potius, quam illorum insaniæ consentiret. Admiranda sunt quæ tēpestate nostra inter bohemos emerse re, siue pacem siue bellum, recenseas. Et paulo post. Nec mea sentētia, regnū vllum est: in quo æuo nostro tot mutationes, tot bella, tot strages, tot miracula emerserint, quot bohemia no

bis ostẽdit, hæc ille de antiquorum bohemorũ heræticis. Ex quibus Valdenses suam colluniem hauserunt. qui quanquam mortui sunt omnes, viuunt tamẽ indiesq; eorũ magis ac magis reuiuiscũt heræses, quas ĩpietatis suæ herædib9 olĩ q̃ citissime deserẽdas, haud dubie significassent, & quidẽ libẽter, si nunciũ apud inferos (velut malus ille diues optabat) qui ad eos mitteretur, habuissent, dicente Greg. lib. 4. dialog. cap. 32. Et electus Lazarus est a reprobo diuite cognitus, in qua cognitione vtriusq; partis cumulus retributionis excrescit, vt boni amplius gaudeant, qui secum eos lætari conspiciunt, quos amauerint, & mali dum cum eis torquentur, quos in hoc mũdo despecto Deo dilexerũt, eos nõ solũ sua, sed eorũ pœna cõsumat. Et August. ignoratur pœna Arrii, quia nescitur quot eius errore sunt subuertendi, hæc ille. De his autem loquimur qui pertinaces migrarunt è vita, quod ne de illorum sectatoribus contingat, Deum ipsum suppliciter oramus. Pro quorum salute præscripta omnia qualiacũque, ne vel misero hoc tẽpore omnino absymboli simus, vtcunq; lusimus. in quib9 siquid min9 recte (quod absit) aut perite positum est, illud pœnitus reuoco. cætera vero sacrosanctæ Ecclesiæ, sanctæ sedi Apostolicæ, ac demum circunspectissimæ facultati theologię Parisiensis matri meę supplex castiganda summitto.

FINIS DEO GRATIAS.

LITERARIVS INDEX CVius prior Numerus folium, posterior vero eius faciem siue paginam indicat.

G

H

R

FINIS.

IMPRESSIONIS ERRORES
ſic caſtigati.

Foliũ.	Pag.	Linea.	Errata ad limam reducta.
12	1	11	Bona mẽte,lege bona emẽte.
15	1	19	Præſentate, lege præſentante & ibi in margine,præſentatos,lege præſentantes.
19	2	6.à fine	Et qui, dele,&,
24	1	3.à fine	Mitte,lege mittite.
27	2	4	Miniſtras,lege miniſtris.deinde lin.7.12.q.cap.1. videntes,leg.12.q.1.cap. vidẽtes.
34	1	vltima	Poſt dictionem omnis adde res vt in margine
43	2	3 à fi.cõputãd.	Viatutum,lege virtutum.
45	1	1	Auere,lege fauere
52	1	vltima	Sibi,lege ibi
52	2	12	Ad religioſos,leg. ac religioſos.
55	1	19	Lege mali morerentur.
56	1	1	Sic nec,lege ſicut.
57	1	17	Sed ex Euchariſtia dele ex.
57	1	20	Euchariam, lege Euchariſtiã
58	1	6 à fine	Referunt,lege refert.
59	2	19	Titul. leg.titũ. deinde 3. lin. ſeq. tibi, lege titi.& 6. linea ſeq.faciendo,lege faciendę.
60	1	1	Poſt dictionem laici, fiat punctus ſic ,.